

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Baden, Gustav Ludvig.; af Gustav Ludvig
Baden.

Titel | Title:

Danmarks og Norges Kong Christian den
Syvendes Regjerings Aarvog fra 14de Januari
1766 til 14de April 1784

Udgivet år og sted | Publication time and place:
Fysiske størrelse | Physical extent:

Kjøbenhavn : paa Forfatterens Forlag, 1833
XII, 343 s.

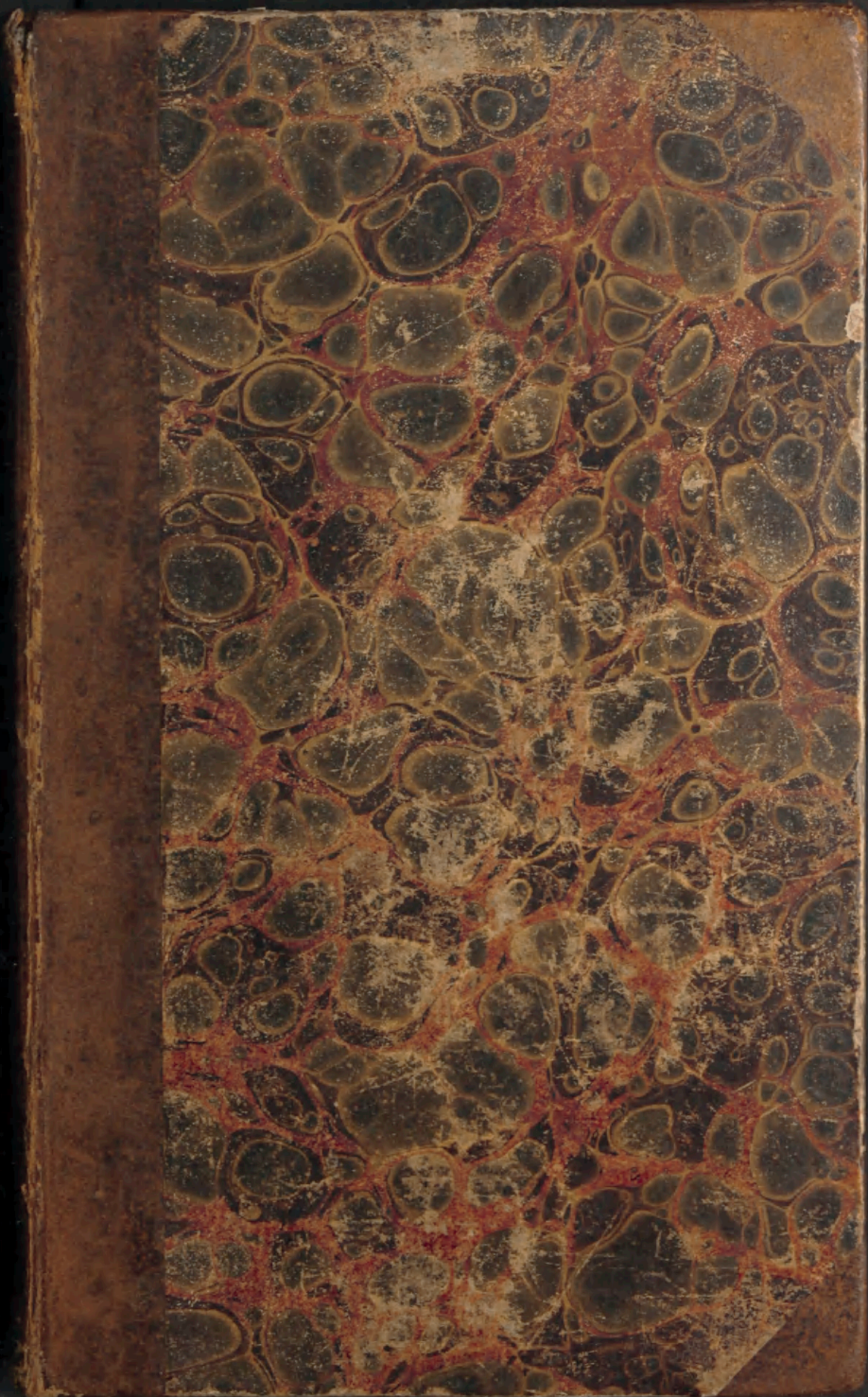
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

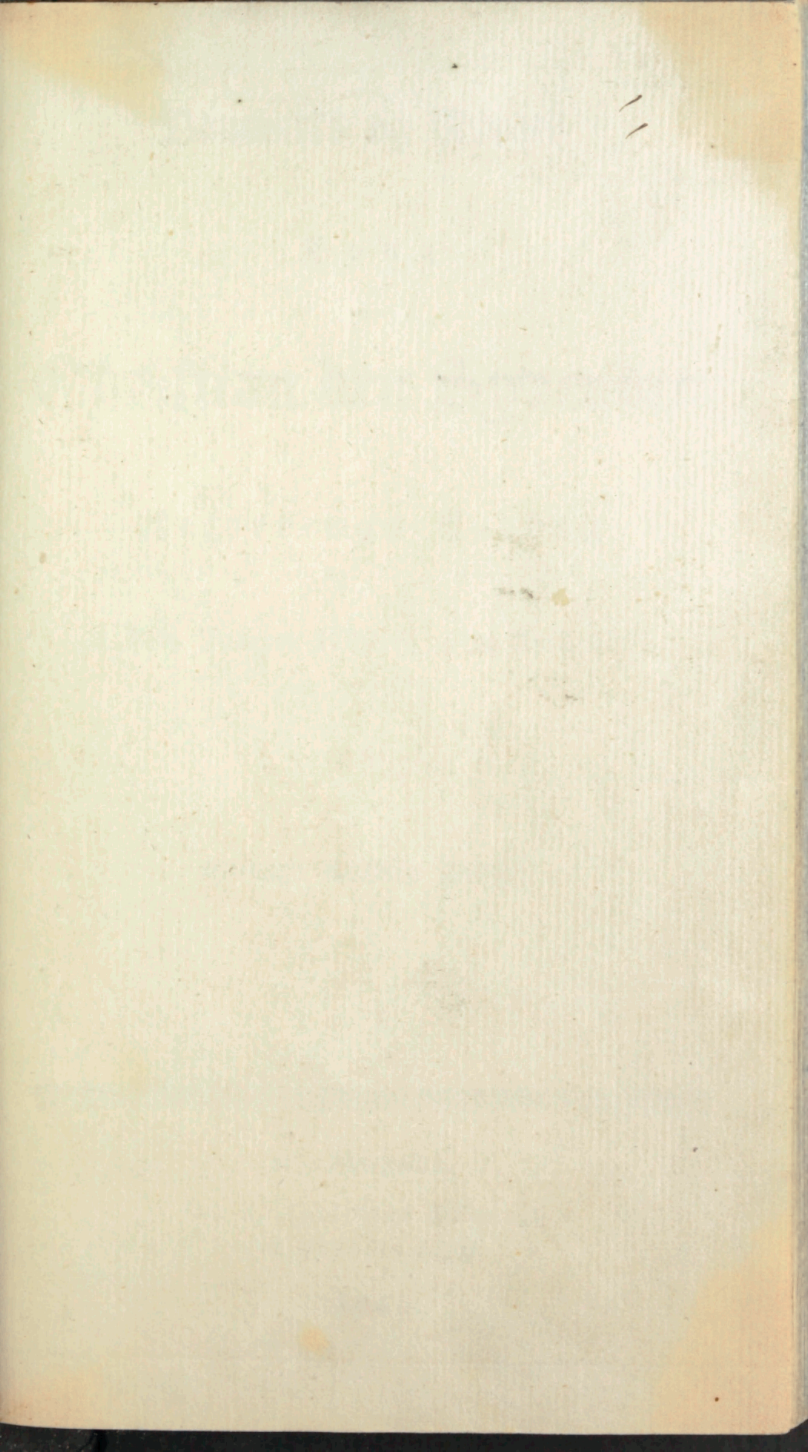
37.-10.-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020101041

Danmarks og Norges

R o n g

Christian den Syvendes

Regjerings Aarbog

fra 14de Januari 1766 til 14de April 1784.

af

Gustav Ludvig Baden.

Kjøbenhavn.

Paa Forfatterens Forlag trykt i
det Poppfke Officin.

1833.

Danmarks og Norges

1833

Christian den Sjunde

Maa trykkes.

I Kjøbenhavns Politiret den 11te Marts 1833.

Thomsen.

Forfatterens Fortale.

I denne Aarbog, jeg her giver mig den Ære at forelægge Publicum, er fortalt, ganske efter Planen i min Frederik V. Aarbog, og med samme Frihed og Oprigtighed, Begivenhederne under Høifalig Kong Christian VII. des første atten Regjeringsaar, da Bernstorff, Struensee og Guldberg vare, den ene efter den anden, de især gjældende Ministre. Aarbogen om den øvrige Deel af denne Konges Regjering er færdig, som jeg og har ordnede Samlinger til en Aarbog om den følgende Tids Begivenheder lige til sidste Aars Udgang. Men disse to Aarbøger faa vel at henligge i Haandskrift til Brug for en kommende Historiograph, naar vi faa en, der er det mere end af Navn, thi en saadan have vi ikke havt siden Andreas Højer. — Denne høit fortjente Lærdes først for et Par Aar siden udkomne, i Tyll skreven, nu i 100 Aar fra Trykken holdte Historie om Høilovlig Jhus kommelste Kong Frederik IV. har i Dansk Oversættelse henlagt i mit Pult fast en Snees Aar. Den tør nu vel kunne læses saavel paa Dansk som paa Tyll, og jeg ønsker derfor at kunde udgive denne Oversættelse med Anmærkninger, der fornemmelig skal hens

vise til, hvor om Et og Andet kan faaes udførligere Underretning, end Højer har givet. Flere historiske Afhandlinger, fornemmelig i Dansk og Norsk Historie, ligge og hoø mig færdige til at kunne trykkes. Desuden har jeg samlet til Trykken fast et tusinde historiske Noticer, opsatte saaledes som fordem brugtes at sætte bag Afer Disputatser, naar selve Disputatsen ikke syntes indholdsrig nok til at discutere om. Mange af mine Noticer indeholde Oplysninger om eller nye Aufkuelsæ af et eller andet Factum, mange kunde foranledige nye for Historien nyttige Uundersøgelser, endeel er bbt Anecdoter. End har jeg i mange Aar samlet, ordnet, og nu begyndt med at skrive de medicinske Systemers, baade fra Philosophiens og fra Medicinens Ede, høit interessante Historie. Derimod, nær de Aar, Solon satte til Grændse for det menneskelige Liv, og mindende mig Digterens solve senescentem mature equum, faaer jeg vel at lade ligge en Dansk Oversættelse af Celsus, som paa to Bøer nær er færdig, en prosaisk dansk Oversættelse af Lucretius, for saavidt denne tankerige Digter behandler medicinske, fornemmelig physiologiske, Materier, og et lille medicinsk Lexicon, ikke forperet af noget større, men samlet af min Regning i selve Skrifterne. — At komme igjen til mine Aarbøger, saa, med den Oprigtighed jeg tør paaftaa de ere samlede, tør det vel endog være Uklogskab at udgive en Historie om os saa nære Lieder. Skjønt Frederik V. Aarbog angaaer en Tid sjævn fra os, fast 70 Aar, saa har jeg dog bemærket, at Noget i den har stødt Enkelte. Sandt jeg har i den, som i denne Christian VII. Aarbog, alvorlig om-

talt de Kongelige Befalingsmænds Efterladenhed, men sandt og, at som de mange Forordninger, Rescripter, Collegialresolutioner o. s. v. vise, at der i de Kongelige Collegier altid har sat virksomme og tildeels oplyste Mænd, hvorvel den i et Collegium meest Oplyste ikke altid er den Virksomste, vare derimod de Kongelige Befalingsmænd i Stifterne og i Amtene ved deres Efterladenhed fast ene Skyld i, at mange Regjeringens Collegiers velgjørende Foranstaltninger mislykkedes. Især maa Amtmændene tilskrives, at Fæstebøndernes Kaar forbleve saa trykkende, som de vare lige til mod sidste Sæls sidste Decennium. Ret kan derfor gjerne en Collegi-Deputeret — Jeg mindes nu ikke hvem — have havt, da han i den nedsatte Kgl. Commission om Landsbosagen skrev, at de fleste af de til Collegiet fra Fæstebønder over deres Hærstaber indkomne Klager vare befundne ugrundede. Thi Collegierne resolverede den Tid fast bestandig efter de Kgl. Befalingsmænds Erklæringer*). I Forbindelse med hvad jeg her i Aarbogen p. 38 i Noten har sagt, tør jeg paasta, at disse vigtige Embeders forbedrede Organisation og passende Besættelse og kan blive et af Midlerne til at befordre borgerlig Frihed, om ellers Professor S i b b e r n tillader at det bliver ved Midler som de af mig der foreslaagne, og andre, der endnu kunde bringes i Forslag

*) Synderligt ellers, at man kan støde sig over min upartiske Frimodighed, men derimod anbefale til Understøttelse ja til endog betydelig Pension en anden Historieforfatter, der saa sammelig har udladt sig om en høi Person af Kongehuset og om en i sin Tid høit agtet Stormand, som jeg her i min Aarbog p. p. 3. 181. 260. har vilst.

til Borgerfrihedens Bestyrkelse, som sandelig er langt vigtigere end politisk Frihed. Thi saa dumdriftig paa-
 staar Hr. Sibbern, i sine Bemærkninger til den Kon-
 gelige Unordning angaaende Provinzialstændernes Ind-
 førelse, at disse Stændeforsamlinger skal og maa ind-
 føres, som var han bemyndiget til at indtage Natio-
 nen for dem, i det han klager over Dens Kulde for
 Kongebudet om den, hvad dog syntes mig er en ugrun-
 det Klage, da der i Anledning af dette Kongebud har
 været Illuminationer, Wedegilder, Pocalatser o. s. v.
 baade i Kjøbenhavn og udenfor, baade i Sjælland
 og i de andre Provinser. — Ja i hvad han siger pag.
 24 "at Tiden til at handle er kommen, ja
 "at den længe har været der, at den vil
 "gribes, før den gaaer over, for snarligen
 "at vende tilbage i en anden betænkeligere
 "Skikkelse" ligger fast en Trudsel, den han tildeels
 igjentager p. 39, ved at vil bevise Stændeforsamlin-
 gers Nødvendighed i Danmark. Og med alt dette
 smigrer han dog paa hver Side baade Konge og Autori-
 tæter saa meget, at disse Stændeforsamlingers Unødven-
 dighed i Danmark kunde af Sibberns egne Bemærk-
 ninger bevises*). Pag. 32 og andre Steder i sine Be-
 tragtninger smigrer han det uindstrænkede Enevælde,
 fortæller om hvorledes den tredie Stand ved Det
 er hævet i Beiret, og om Bondestandens Emancipation;
 men Hr. Professoren overseer, hvad jeg i min Dan-
 marks Historie har bemærket, at Ove Malling
 lige fra 1660 til Datum er den eneste borgerlige
 Statsminister, at Bondestandens (Fæstebønderne)
 Emancipation først foregik henved 130 Aar efter det

uindstrænkede Enevældes Indførelse. Bureaucratiets Sag taler han ved flere Leiligheder, og vil, at Det med Stændeforsamlingen skal ansees for Folkets Repræsentanter, hvorfor, som han paaftaar, Collegierne hidtil have været anseete. Men heri feiler han, for at kunde sige en Smiger, storligen. Efter Danmarks 1660 indførte Regjeringsform har hidtil ikke nogen anden end selve Kongen kundet ansees for Folkets Repræsentant, der, ved i en uindstrænket Trykkesfrihed at fremkalde den offentlige Mening, kan skaffe sig en sikker Control mod alle sine Autoriteter fra den Høieste til den Ringeste. Det forstaaer sig, at denne Mening skal yttre sig, om end stundum i et alvorligt Sprog, saa dog ikke i det uanstændige, hvori Politivennen og Raketten har tiltalt Mangor og Guldberg. — Paa flere Steder som p. 19 og p. 41 slaaer Hr. Sibbern om sig med Drsted; men Denne har for hvad siges om Retten selv anført som sin Hjemmel Stampen, og store Forandringer ere siden Stampes Tid, fornemmelig i Aarene fra 1807 til 1813, foregaaede i Nationalcharacteren, da selv Bonden nu veed, hvad det for ham for 30 til 40 Aar siden ganske ubekjendte Ord Cours er. Men — som sagt — for alle Autoriteter skal smigres; for at faa Indpas, bær Hr. Sibbern sig ad, ligesom med Barnet Lægen, som besmører Migturgæssets Kant med Honning. For derfor ikke endnu mere at lægge mig ud med dem, hvis Organ muligt vor Professor kunde være, afholder jeg mig fra videre at blotte hans Smigrerier, f. E. p. p. 42. 45. 46. Thi selv Præfæren fra p. 46 til p. 50 er Smiger, for at vinde en

vis Borgerklasse, der dog aldrig borde som en særegen Stand komme i Betragtning ved Stændeforsamlinger, uden for saavidt deri ere Borgere med Eiendomme, faste eller løse.— Jeg har Hr. Professor sandelig saa meget som De, og før De kunde læse i en Bog, begrundet Folkerepresentationer. Intet var naturligere, end at Folket regjerede sig selv, om Det kunde. Men Europas Folk ere nu henvend to tusinde Aar blevene regjerede af Konger, Kaisere og Førster under andre Titler, hvortil man endog kan regne Borgermesterne i Middelalderens frie MunicipalsCommuner. Gammel Bane hider bedst. Der skal en Carl Johans Klogskab og Kraft til at regiere, som han regierer de Norske. Dog Danmark er Danmark, hvor altsaa, som Prof. Sibbern forsikrer, ikke de Agitationer ere at befrygte, som Stændeforsamlingerne desværre har fremkaldt og daglig fremkalde i andre Lande. Men Professoren var et Barn under den første Franske Revolution, veed derfor ikke heller, uden af Læsen og Fortællen, hvorledes Tankemaaden her var til den Tid. Vi havde da saa godt som i Frankrig Demagoger, Jacobinere, fort Revolutionære, ikke imellem Folket*) men imellem vore Genier og blandt disse vare endog Adelsynglinger, der kastede deres von bort, skrev imod Arveadel, og følgelig ikke ville eller kunde gaae ind i de borgerlige Stillinger, der føre til de høie Poster, som Adelen endnu fast alene havde Ud-

*) Det bør vel desuden bemærkes, at Pluraliteten i den Danske Borgerstand, selv mellem mange Embedsmænd, endnu ikke er saa oplyst, at Den kan staae sig mod Demagogerne.

gang til, i det mindste paa en kortere Tid kunde naa. Men da Udfaldet af den Franske Revolution ikke blev, som de havde ventet, maatte de og tage til Takke med at blive Ubedarier, Bønder, o. s. v. og endda, for at holde sig i disse Stillinger, stundom nedlade sig til uværdige Smigertaler. Dog herom kunde jeg skrive Saameget, hvis Sandhed endnu mange Levede ville kunne bevidne. Man minde sig kun Astenen Heiberg i Følge den over ham ergangne Dom, udførtes af Kjøbenhavn med Stambogen i Lommen, hvori blandt mange skjøne Tanker og den, at han ikke maatte sige til Noget, fra hvad Land han var forviist, hvortil maaskee just Den Tanken var fra, siden gav Heiberg i Paris Anledning at bekjende, eller dog gjenkalde i Erindring. — Men en Fortales Størrelse fordrer, at jeg maa forlade Professor Sibbern med endnu kun den Bemærkning, at naar Hr. Professoren p. 25 taler om de unge Forfattere, der skrive med Enthusiasme, for at gjøre Opsigt, saa synes han Selv, skjøndt ingen ung Forfatter, dog i disse Bemærkninger ved Kongebudet om Provindsialstænders Indførelse, at nedværdige sig til hine Skribentrang. — Jeg maa desuden forlade Hr. Sibbern, for endnu i denne Fortale at kunde, ikke forsvare mig imod, thi det behøves ei, men for at tale et Par Ord med Hr. Grosserer Nathanson. Thi baade af hans offentlige Svar og underhaanden af smaa Drillerier fra Boghandler, Bibliothekar og andre Venner, har jeg noksom erfaret, hvor vred han er bleven mig, fordi jeg i min Fortale til Frederik V. Aarbog har blottet

hans væmmelige Smiger i hans Historiske Fremstilling om
 Danmarks Handel, Skibsfart o. s. v. Men jeg roste
 den gode Side i denne Fremstilling, kunde derfor som
 upartist Historiestriver ikke forbigaa at bemærke den
 slette Side. Ogsaa har jeg i min Dom ganske havt
 det skrivende Publicum, d. e. vore Døgnblade, paa min
 Side, saa lidet jeg ellers er i deres Credit, da jeg
 ikke smigrer for disse Blades Redacteurer. Selv de lærde
 Recensenter ikke blot her hjemme men og i Udlandet,
 har jeg paa min Side. Hr. Professor David, der i
 Følge sin Embedsstilling maa anses for competent
 Dommer i Sagen, har i sin udsørlige Recension over
 omtalte Historiske Fremstilling viist, hvorledes Hr.
 Nathanson forvansker Facta, for at kunde smigre.
 I Nr. 15 af dette Aars Blætter für literari-
 sche Unterhaltung, som udkomme i Leipzig,
 har og en Tysk Lærd recenseret den Tyske Oversættelse
 af den Nathanson'ske Forestilling om Danmarks
 Handel, Skibsfart o. s. v. Hr. Nathanson har
 i Fortalen til Oversættelsen beklaget sig over, at man
 her hjemme har beskyldt hans Forestilling for at være
 Smigreri. Men han faaer ingen Trøst af denne frem-
 mede Recensent, som ligner hans Forestilling ved en
 Kaarde uden Klinge, og bejender, at han har læst
 den med dyb Smerte; thi da Hr. Nathanson har
 dediceret Majestæten sin Forestilling, saa borde han
 have skrevet med den mandige Frimodighed, som er
 den Undersaats Pligt, der taler til en saa god Konge
 om hans Riges Forsætning. Saavidt den Tyske Re-
 censent. — Hvad derfor Dagens Trompeter har ud-
 basunet i flere Nummere f. Ex. No. 216 forrige Aar

om denne Forestilling, er nu forlængst ganske overstemt af baade sagkyndigere og upartiske Dommere. — Dog Hr. Nathanson er ikke den første Danske, der saaledes har stjult Landets sande Forfatning for sin Konge, hvad jeg har viist baade i min Danmarks Historie og i min Frederik V. Aarbog, men hvorfor og de hos Somme ikke ere i god Lugt. — En Anecdote fra Frederik IV. Tid, som jeg for flere Aar siden læste i afdøde Revisor Andersens Danske historiske Samlinger, falder mig just ved denne Leilighed ind. Et Aars Tid efter den Fredensborger Fred kom en Amtmand fra Jylland til Kongen paa Kjøbenhavn's Slot. Paa Majestæten's Forespørgsel til sin Befalingsmand, om man i det ham betroede Amt havde begyndt at forvinde Følgerne af Krigens Byrder, forsikrede denne Hofmand jo, og at det i Stiftet og Amtet allerede var, som havde vi ingen Krig havt. Men kort Tid efter kom og Biskopen fra samme Stift til Fredrik IV., Som gjorde Bispens samme Spørgsmaal, som var gjort Amtmanden, og Kongen fik et med Dennes ganske modsat Svar. Biskopen beskrev især Fiskeriernes Forsald og det trykkende Hoveri, da Herremændene nu vilde have Godtgjørelse for hvad de havde maattet savne under Krigen. Den gode Konge ikke lidet forundret over to Autoritæters saa modsatte Relationer om et og samme Stift, betroede sig herom ikke til Rogen af sit Riges Plads-mænd, men til en af sine borgerlige Kammerkrivere. Da formedelst andre usoranderlige Bestemmelser Kongen selv ikke i forestaaende Sommer kunde komme til Jylland, saa befaledes denne Kammerkriver at

reise dertil, og der i al Stilhed, saa hemmelig som muligt, ved Reisen og passende Ophold omkring i det hele Land, at anstille Undersøgelser efter en ham meddeelt af Majestæten selv opsat Instruz. Denne Befaling blev da nøie efterkommen af Kammer skriveren, som ved sin Hjemkomst til Kjøbenhavns Slot gav sin Herre en udførlig Relation om sin Reise, hvis Resultat ganske stemmede med hvad Kongen af Biskopen var sagt. Frederik taug hertil, men tænkte desto mere. — I øvrigt, for at komme til mig selv igjen, rørte jeg i min Anke over Hr. Nathansons uværdige Smigrerier aldeles ikke ved hans Udladelser om Finantserne, men omtalte kun hans usandfærdige Skilderi i det Hele af Landets Forfatning fra 1813 til 1830 *). Thi selv ikke stærk i at bestyre mine egne Finantser, fandt jeg det upassende at tale om Statens. Som og allerede Folk nu lee saa smaat i Skjæget, saa vil Efterkommerne flogetlee, naar

*) Hr. N. kunde tilbagevinde sin ved disse Smigrerier tabte Agtelse, ved at give os en Historie om den Danske Handel paa begge Indierne; men fornemmelig om det Asiatiske Compagni lige fra dets Begyndelse. Men hertil maatte forud studeres Reinald og af vor Danske fornemmelig Hennings. Selv den classiske Olds Colonialvæsen, fornemmelig Phoeniciernes og Carthagernes skulde det ikke fortryde ham i den Anledning at gjøre sig bekendt. Dog ogsaa Grækerne bør studeres vel, fornemmelig nok hos Xenophon. Thi som Reinald, og hans Autoritet er sandelig af Bigtighed, paa staaer, har Grækerne havt rigtigere Grundsætninger i Handelen, end de fleste Nutids Europæiske Nationer.

de læse i vor Tids Historie, at to Bankerottørere, som Bennerne Nathanson og Thaarup begge ere, paatage sig at skrive om Statens Finantsbestyrelse. Dog Sidste er af Alts hvad han skriver et saa bekjendt literært Skrog, at man ikke behøver at forsvare sig imod ham. Man tænke sig Secretairen for et lærd Selskab fortæller i sit Dagblad som en vigtig Nyhed, at Capozzi har faaet lekkere Posteier fra Strasburg, og det i samme Spalte hvor læses videnskabelige og Kunst-Efterretninger. Han vil være Statistiker og gjør saavel i Veiledning til det Danske Monarchies Statistik p. 629, som i senere udsørligere Veiledning p. 373 Kammerherrer til Riddere og Kammerherrenøglen samt de andre Kgl. Hæderstegn, som Ringe, Medailler o. s. v. til Ridderordener. Tegn til at Hr. Etatsraaden hverken kjender den i sin Tid saa vigtige Ridderværdigheds Oprindelse og ikke heller Kammerherre-Chargens. I sin Veiledning forsikrer han og, at Trykkesfrihed er en naturlig Grundlov i vor Kongelov! Jeg kunde anføre flere saadanne grove Feil i hans statistiske Samlinger, som naar han sætter visse Producter i Egne, hvor de aldeles ikke findes, hvad t. Ex. er Tilfældet med Humle i Sjælland, som han sætter i Præstø Amt, og mange flere af det Slags Feil har jeg noteret mig i mine Excepter. Af hans egne statistiske Samlinger kan jeg overbevise ham om, hvor ubetydelig Bland er, med Hensyn til hvad det indbringer Danmark og den Kongelige Kasse, og dog opholder han sig i Dagen No. 194 forrige Aar, over at jeg har anseet Helgoland for langt vigtigere. Men vor Statistiker veed ikke, at fra Helgoland kan forsvares Inds

løbene til de tre Floder, Elben, Weseren og Eideren, Denne lille Klippedes Bigtighed for Handelen kjendte godt Hansestæderne, vist derfor, at den for Engellands Handel kan blive et Gibraltar. — Nei Hr. Etatsraad vil De agtes som Statistiker, saa lad Deres Holke-Pjæser fare, og studeer Statistiken videnskabelig; fra Theoriens Side især i Schöder, hans Vires-Unitæ-Agunt, dog at De ikke lader Dem forføre af hans Tabelformer, og Lyder, der i første Deel af sin Handbuch fra p. 1 til p. 124 meget udførlig og med stor Belæsenhed har samlet alle de Materier, en Statistif bør indeholde. Har De studeret disse og maa-see flere Tyske Statistikere, som jeg ikke kjender, saa læse De Johann Sinclair's to vigtige Skrifter om Engellands Statsindkomster og Skotlands statistiske Forsatning. Thi, som tilforn sagt, der skal mere til at være Statistiker end at kunde samle, som paa Ga-der og i Stræder samles til en Avis. Statistiken kan, som enhver anden Videnskab, foredrages historisk, philosophisk, og practisk.

Christian den Syvende, paa omtrent fjor- 1766.
ten Dage nær, 17 Aar gammel, besteg sin fæ-
drene Throne Ratten mellem den 13de og 14de Ja-
nuar, da Hans Kongelige Fader ved Døden af-
gik. — At Han allerede den 15de Januar ud-
nævnte sin Over-Hovmester Conseilsminister Dit-
lev Kewentlow til Over-Kammerherre, og paa
sin Fødselsdag den 29de Jan. gav ham det blaa
Baand, viser, at den unge Konge intet Had bar
til denne Hovmester, i hvor streng Rygtet end
hvor Hovmesteren til. — Den 18de Marts blev det
Kongelige Liig paa sædvanlig hoitidelig Maade
ført til Roskilde Domkirke, for der i Kongehu-
sets Begravelse at bisættes. — Sin Lector Re-
verdil udnævnte Kongen den 30te Marts til Le-
gationsraad og den 19de Juli til sin Cabinets-Se-
retair, der som saadan og fik for en Tid megen
Indflydelse i Regjeringsagerne. — Den unge Kon-
ges blant Hoffolkene især Fortroede var Stald-
mester Joachim Ulrich Sperling, der og,
paa Dage efter Thronbestigelsen, blev Kammer-
herre og Ritmester med Eskvadron i Gardien.
Dog havde Sperling i Holckerne to Riva-
ler til Majestätens Yndest, hvoraf den Ældste,

1766. Grev Gustav Holck, og samme Dag blev Kammerherre og i Mai Over-Skjænk. — Som noget Siældent fortælles i Aviserne, at Enkedronning Sophie Magdalena lod Sendagen den 3die Febr. holde i sit Cabinet Gudstjeneste paa Dansk, da Sjællands Biskop Harboe prækede. Denne Bisp blev nu og Kongelig Confessionarius, hvis Post siden Bluhmes Død ikke havde været besat, da rimelig Frederik V. og Hans oplyste Raad var bange for, igjen at faae en Hierarch som den sidste Confessionarius. — I Juli declareredes ved Hoffet Mariage mellem Kongens yngste Søster Prinsesse Lovise, 16 Aar gammel, og Prins Carl af Hessen, der i Juli havde faaet det blaa Baand; den 30te August foregik deres heitidelige Formaling. — Allerede i Marts var Greven af Gyldestolpe, som Svenssk Ambassadeur, ved det Danske Hof, og i sin Konges Navn friede til Christian VII. ældste Søster Prinsesse Sophie Magdalene, 19 til 20 Aar gammel, for Sverrigs Kronprins Gustav, med hvem Hun og formæledes i October. — Kong Christian Selv blev den 8de November viet til den Engelske Prinsesse Caroline Mathilde, af Biskop Harboe, i Christiansborg Slotskirke. — I Folge en Kongelig Befaling blev fra Politiet under 29de August al Illumination i Kjøbenhavn i Anledning af disse Formalinger forbuden. — Dronning Caroline Mathildes Procurations-Formaling i London, hendes Seereise til Holland og derfra til Lands gennem Tyskland,

og den høie Bruds endelige Ankomst den 3die 1766. November til Koeskilde fortæller Dr. Høst omstændelig i Udsigt over de fem første Aar af K. Christian den Syvendes Regjering, hvilken Fortælling han slutter med at characterisere de høie Damer i det Danske Kongehuus, den unge 16 Aar gamle Dronning traf paa, ved sin Ankomst hertil. Historiens Sandhed skylder denne Aarbogs Samler at modsige den Legn, Hr. Høst i denne Characteristik har tilladt sig om Enkedronning Juliane Marie. Efter nemlig ikke at have fundet Tegn til nogen Misundelse eller Uvilie hos Enkedronning Sophie Magdalene mod sin Kongelige Sonnesens unge Gemahlinde, siger Udsigtens Forfatter dristig pag. 49: "Upaatvørligt var Saadant derimod Tilfældet med Enkedronning Juliane. Hvad enten Denne, som det hed, havde modsat sig, saavel at Mathilde valgtes til Brud for Kongen, som at Formælingen saa hurtig fandt Sted, eller ei, saae Hun vist ugjerne Haabet om Thronen for Hendes egen Son formindsket. Hun var kun 38 Aar og havde en høi Grad af Uergjerrighed. Imidlertid besad Hun Forstillelseskunst nok til, bag Opmærksomhed, at skjule sine sande Følelser." Saa skammeligt om en høit fortjent Person af Fædrenelandets Kongehuus tør en Dansk Mand skrive, uden derfor af sine Landsmænd at blive bemærket, hvad Under altsaa, at om vort Hof skrives i Udlandet i samme Tone. Juliane

1766. Marie havde under sin Kongelige Gemahls Regjering intet at sige, Hun blev vist derfor ved Valget af en Brud for hendes Stiffen ikke raadspurgt, uden hoit ved saadanne Complimenter, som i Hofferne vanlig et Færstehuuses Prinser og Prinsesser vise hinanden ved slig Veilighed. Jeg har i min Frederik V. Aarbog pag. 89 oprigtig skildret Juliane, og ikke frikjendt Hende for Hærskesygge. Men denne Svaghed ligger mere eller mindre i den menneskelige Natur, selv Dogenichten er ofte Regjeresyg, og heri nok fornemmelig Aarsagen til de mange Folkerevolutioner, som Nutiden især lider saa meget af, fordi Ministrene, der ei vil at deres Medundersaatter maa see dem i Papirerne, ikke ved Publicitæt vil tilfredsstille Mængdens medfodte Regjeresygge. Jeg har i mine Bemærkninger om det Struensee'ske Ministerium *) pag. 216 ogsaa bemærket vor nu regjerende Konges taknemmelige Erkjendelse af Juliane's moderlige Omsorg for Ham som et Barn, da Hans sig Oldingsaarene nu nærmende Kongelige Majestæt, i at færdes til Hest og til Fods, i Regn og i den brændende Soel, overgaaer alle sine jævnaldrende Generaler, som stundom kjøre, naar Majestæten rider. — Til hvad øvrigt Mærkeligt i dette Aar foregik ved Hoffet horer endnu følgende. Den unge Konge lod sig hen i Aaret

*) Staaer i Dsts Archiv, 2det B., men skal blive samlet til mine flere Afhandlinger i Fædrelandets Historie, jeg agter at lade trykke.

ledsage omkring i alle sin Regjerings Collegier, og 1766. der noie underrette om ethvert Bureaus Resfort eller Bestemmelse. — Sin Hofmarskalk Christian Frederik Greve af Moltke, tillige Deputeret i flere Collegier, beærede Han med det hvide Baand. Overalt synes den Moltkiske Familie endnu at have været i Credit. Klogere havde og den Gamle Moltke omgaaedes Christian VII. som Kronprins, end Christian V. Minister Adam Lewin Knudt Frederik IV. som Kronprins. Ingen Dansk Prins har i sin Ungdom lært det, Christian havde lært, men ingen Dansk Minister siden Genevældet har heller givet sine egne Børn den videnskabelige Opdragelse, A. G. Moltke gav sine. Maaskee kan det bebreides Moltke, at han for meget gav efter for den unge Prinses Lyster, eller ikke var streng nok i at paasee de Ynglinger, han gav Prinsen til Selskab. Holckerne især duede ikke; for den sindigere Sperling taler derimod hans Venstab med Reverdil og Agtelser Danneeskjold-Samsøe havde for ham. — Den 9de Mai skjed sig paa Christiansborg Slot Kronprinsesse Sophie Magdalenes Hovmester Grev Hannibal Wedel-Wedelborg, som sagdes, for Familie-Ubehageligheder.

I Collegierne foregik en stor Forandring endnu i Aar. Ved Christian VII. Regjeringsintrædelse vare Ministrene i Geheime Stats-Conseilet: Johann Hartvig Baron af Bernstorff, Ridder af Elephanten, Adam Gottlob

1766. Greve af Moltke, ligesaa Ridder, Geheimeraad Otto Thott, ogsaa Ridder, og Geheimeraad Ditlev v. Reventlow, hvid Ridder. — I det Danske Cancelli-Collegium sad Conseils-Minister Thott som Chef eller, som det da hed, Over-Secretair, Collegiets Tilforordnede vare: Kammerherre og Læns-Secretair Grev Christian Holstein Lethrabort, Kammerherre Baron Conrad Ditlev Knudt, Statsraaderne Lurdorff, Hjelmstjerne og Stampe, der tillige var General-Procureur, Statsraad Graah Cancelli-Forvalter, Justitsraad Nagard Cancelli-Forvalter, og som Auscultant den siden ulykkelige Enwold v. Brandt. — For det Tyske Cancelli var Conseils-Minister Baron Bernstorff Over-Secretair, Medlemmerne af Cancelliets ugentlige Session vare ikke færre end 20, deraf en stor Deel unge Adelige, derimellem Kammerherre Andreas Peter Baron af Bernstorff, Conseils-Ministerens Brodersøn, og Kammerherre Frederik Ludvig Greve af Moltke, som siden gik ind i Soetaten; af de Borgerlige bemærker jeg alene Statsraaderne Joachim Wasferschelbe og Adolph Gotthard Carstens, samt Justitsraad Christian Ludvig Ste-mann, som nu begyndte at komme i Skuddet, i det han tumledes om fra et Collegium til et andet, som allerede var en Slags Nobilitation, thi den Borgerlige blev gjerne i det Collegium, han een Gang var kommen, hvad uden Tvivl og er rigtigst. — I Rentekammeret vare som Deputerede

for Finantserne: Conseilsminister Ditlev Re=1766.
 wentlow, Hofmarskalk Grev Christian Fre-
 derik Moltke, Kammerherre Joachim Otto
 von Schack, Kammerherre Andreas Peter
 Baron af Bernstorff, og Conferentsraad
 Peter Michaelsen Lund. Committerede i
 Kammer-Collegium kaldtes de, som havde med de
 egentlige Rentekammer=Sager at skaffe, og, paa
 et Par Kammerjunkere nær, vare Borgerlige — I
 det Bestindiske=Guineiske Rente= og General=Sold=
 kammer vare Conseilsminister D. Rewentlow,
 Hofmarskalk Grev C. F. Moltke, og Kammer=
 herre Baron A. P. Bernstorff Deputerede.
 De Committerede vare Borgerlige, eller Enkelte
 dog kun af nybagt Adel. — I Over=Skatte=Di=
 rectionen sad Conseils=Ministerne A. G. Moltke
 og D. Rewentlow, samt Grev Torgen Scheel,
 Geheimeraad Baron H. C. Schimmelmann og
 Hofmarskalk Grev Moltke. Skatkasens Besty=
 relse var særlig betroet Schimmelmann. Re=
 visorerne vare to Borgerlige. — I General=Land=
 Deconomie= og Commerce=Collegium sad som Depu=
 terede: atter Conseils=Minister Bernstorff, Ge=
 heimeraad Johann Henrich Desmerciers,
 Kammerherre Willum Bjerregaard, og atter
 Hofmarskalk Grev Moltke samt Kammerherre
 Baron Bernstorff, og endelig Conferentsraad
 Georg Wilhelm von Wihendorf; de
 Committerede vare 9, blant dem Justitsraad og
 Secretair i det Døyske Cancelli Christian Lud=

1766. vig Stemann, men desuden var i Collegiet 3 Assesores Auscultantes. — For Banken var Directeurer Conseil-*Minister* Grev Moltke, Geheimeraad Desmercieres og Kammerherre Bjerregaard; Bank-Commissionen var Hof-Marskalk Grev Moltke og Grossererne Etatsraad Fabricius, Abraham Pelt, Etatsraad Just von Hemmert, Agent Behagen. — General-Postamtets Directeurer vare Geheimeraad Grev Frederik Christian Danneberg, Samsoe, Greve og Læns-Secretair C. Holstein Lethraborg, Conferentsraad Wilhelm Ludvig v. Rheder, Etatsraad Johann Christian v. Schrödersee. Dog General-Postamtet var endnu ikke noget Kongeligt Collegium, men underordnet Regjeringens egentlige Collegier fornemmelig det Danske Cancelli. — For det saa kaldte Krigs-Directorium var General-Felt-Marskalk Louis Greve af Saint Germain Præsæs. De Deputerede vare: General Fridrich August von Finck, General-Lieutenanterne Peter Elias von Gähler og Ernst Lehbrecht von Arnstedt, Grev Ulrich Adolph Holstein til Holsteinborg, Oberst Hans Adolph v. Ahlefeldt, Justitsraad med Obersts Rang Peter Ludvig Münch, General-Krigscommissair med samme Rang Hieronimus Johann Schulz og General-Auditeur Johann Ernst Erich Schmidt. — I Soetatens Krigs-Cancelli var Kammerherre Frederik Christian Rosenkrands Over-Secretair, Cancelli-Forvalterne

vare Borgerlige. Det combinerende Admiralitæts-1766
og Commissariats-Collegiums Deputerede vare:
Admiral Frederik Hoppe, Admiral Caspar
Frederik de Fontenay, Vice-Admiral Grev
Christian Conrad Danneſkjold-Laur-
vigen, Over-Krigs-Secretair Rosenfrands,
Kammerherre Grev Gregor Christian Hart-
hausen, Etatsraad Over-Auditeur Christian
Fleischer, den eneste Borgerlige i Collegiet, som
endnu havde i en Kammerjunker Christian Fri-
drich v. Holstein en Assessor, men uden Stem-
me. — Men fornemmelig de militaire Collegier
for begge Stater og deres Personale undergik i
Nar store Forandringer, foranledigede deels af
Kongens Svoger Prins Carl til Hessen deels
af Soetatens gamle Chef Grev Danneſkjold.
Tilfældig var ved K. Frederiks Dod Danne-
ſkjold i Kjobenhavn, hvor hans Nærværelse let-
telig vakte Erindringen om, hvad Danneſkjold
havde været for den Rigerne saa vigtige Soetat,
hvorpaa snart den unge Konge gjordes opmærk-
som af sin Cabinets-Secretair Reverdil, der
selv en kundskabsrig Mand fandt, at Danne-
ſkjold var hjemme i flere Statsstyrelsens Dele
end Soedefensionen. Paa Majestætens egen Op-
fordring indgav derfor Danneſkjold til sin Mo-
narch allerede den 23de Januar sin udferlige skrift-
lige Betænkning om Statens da værende Forfat-
ning, hvis Brest han fornemmelig tilfrev Bern-
storff. Vel kan ikke nægtes, at Et og Andet
i denne Beretning er trukket ved Haarene, men

1766. tilstaaes maa dog og, at der i den er meget Sandt. Alligevel var i den Soetaten aldeles ikke omtalt. — Men imidlertid foregik i Landetatens Bestyrelse den vigtige Forandring, at Saint Germain den 29de Januar afgik fra General-Krigs-Directoriet, og Soetatens Over-Secretair Rosenfrands blev og Over-Secretair i Land-Etaten. Nu kom Danneskjold og frem med de Mangler han troede at finde i Soetatens Bestyrelse, der sendtes til Rosenfrandses Erklæring, den han og afgav under 26de Marts. Indeholder denne Erklæring vel ikke et fyldestgjørende Forsvar, saa kan dog ikke nægtes, at den er godt skreven, men tillige stadfæster Publicums Dom, at Rosenfrands ikke for Soetaten kunde være den Mand som Danneskjold. I Mai reiste Danneskjold derpaa hjem til sit Gods i Syl-land. Men her fik han i Juli Maaned ved en Cabinets-Coureer et egenhændigt Brev fra Maje-stæten, der bevidnede sin Hoiagtelse for en Mand, der var Flaadens Skaber, og med Iver for Fædernelandet besad Indsigter i saa mange andre Ting, hvorom Kongen ønskede at tale med ham, og derfor saae gjerne, at han det allersnarest muligt ville komme til Kjøbenhavn. Her indfandt sig og Danneskjold inden Maanedens Udgang, blev saa allerede den 1ste August Chef, Surintendent og Over-Krigs-Secretair for Soetaten, samt Ge-heim-Conseils-Minister, kort kom ganske i Stil-ling som han havde været i under Christian VI., forblev og nu i de nære Dblingsaar den

samme virksomme Minister, han i Manddomsaa=1766. rene havde været. Den 10de Septbr. ophævedes det combinede Admiralitæts= og General=Commissariats=Collegium og igjen oprettedes et Admiralitæts=Collegium samt et Søetatens General=Commissariat. Præsæs i begge Collegierne var, som Søetatens Over=Krigs=Secretair, Danneskjold. Deputerede i første Collegium vare Admiralerne Hoppe og Fontenay, Vice=Admiralerne Danneskjold=Laurvig og Rømling, samt Etatsraad Fleischer. Desuden sattes i Collegiet som Assessorer Kammerherrerne Frederik Christian Kaas og Ditlev Christian Rumohr, begge Commandeurer. I det andet Søetatens Collegium vare Grev Gregers Christian Harthausen, Kammerherre Christian Fridrich v. Holstein, samt Justitsraad Heinrich Wium Deputerede. Allerede i September erindredes Søetaten paa en velgjørende Maade om, at Den igjen havde faaet tilbage sin gamle virksomme Chef, thi den 24de fik Danneskjold truffen Anstalter til Statens baade militaire og civile Enkers Forsorgelse, af Mangel herpaa de hidtil havde lidt meget. — Ogsaa i Landetatens Bestyrelse foregik den Forandring, at den 22de Octbr. hævdedes General=Krigs=Directoriet, og i dets Sted indsattes det høie Krigsraad under Over=Præsidium af den Kongelige Svoger Prins Carl, som nu og var bleven Geheime=Conseils=Minister, Statholder og Vice=Konge i Norge, Grand=Maître for Artilleriet, og Overst=Lieutenant og Com=

1766. mandeur for Livvagtten. Men desuden fik og dette nye Collegium en Vice-Præsident i Grev Conrad Wilhelm Ahlefeld Langeland, General af Cavalleriet og Gouverneur i Kjøbenhavn. Dets Deputerede bleve General-Lieutenant Wilhelm Huth, en Hæsser som i Aar var kommen i Dansk Tjeneste, General-Major Levin Ludvig Hoben, Oberst Magnus Ernst Fircks, Oberst-Lieutenant, og Commandeur for Garden Hans Adolph Ahlefeld. Men og Land-Staten fik i General-Commissariatet end et Collegium, hvis Deputerede bleve General-Lieutenant E. C. v. Arnstedt, Conferentsraad Gerhard Albrecht Braem, Justitsraad P. C. Münch, og General-Krigscommissair H. S. Schultze.

— Den Indflydelse, som kunde forudsæes at Danneeskjold ville faa, gjorde nok, at den gamle Moltke, tildeels af sig selv, fjernede sig fra Hoffet, allerede i Juli, gik ud af Statsraadet og til sit Bregentved. Thi Danneeskjold var saa lidet Moltke som Bernstorff god, da han troede, og nok med Grund, at disse to fast altid eenige Ministre havde under Frederik V. holdt ham fra at komme i Forretningerne, særdeles ved Soetaten, hvor man dog saa meget savnede ham, da de, der efter hans Afgang i 1746 havde ledet Marinens Affairer, alt for meget lode sig styre af de Partier, Soetaten fast altid er deelt i. Thi naar Bernstorff i sin Replik paa Danneeskjolds foransorte Angreb paabe-raaber sig det Venstreb, han fra sin Side bestandig

har næret og pleiet til Danneskjold, saa er 1766. det kun Hofmanden her taler; havde Bernstorff været Danneskjolds oprigtige Ven, saa ville det have været let for ham igjen at skaffe denne Ven ind i den Post, han saa meget onskede at gjenvinde, og deri havde den offentlige Mening for sig. Denne Bernstorffs Replik er dateret 22de Septbr., altsaa 8 Maaneder efter Bederpartens Recess eller indgivne Anke, som Kongen længe ikke havde vildet meddele Bernstorff. Det er udenfor denne Karbogs Plan omstændelig at gennemgaa enten Recessen eller Replikken. Men er, som sagt, Et og Andet i hiint trukket ved Haarene, saa er der og Meget i Bernstorffs Replik, der ikke kan tjene til hans Forsvar, især med Hensyn til Statsgjælden. — Endnu horer til Forandringerne i det Militaire, at Frederik Carl Ferdinand Hertug af Brunsvig Beveren, General Lieutenant i Dansk Tjeneste, ansattes som Gouverneur i Rendsborg. — I det civile Ressort foregik endnu ingen Forandring af Bigtighed. Kun bemærkes Rescripterne af 14de Februar og 22de August til Over-Secretairen i det Danske Cancellie Conseils-Minister Otto Thott, angaaende de Expeditioner som fra Cancelliet maa udstædes under det Kongelige Seigl og Over-Secretairens Underskrift.

I Anledning af den Danske Kronprinsesses Formæling med Sverrigs Kronprins tilfrev Kongen den 17de October begge Rigers Bisper, at Fæsten i Danmark den 11te Februar og den i

1766. Norge den 13de Januar skulde gaa ind, dog saa at Anledningen til den skulde fra Prækestolene erindres hvert Aar paa den efter indgaaede Fæst- dag nærmeste Sondag. Fæst dagen den 11te Februar synes i Kjøbenhavn alligevel ikke at have bordet gaaet ind, da den for Stadens Borgerstab var som et Adels- Patent, ikke lettelig nogen anden Adels skal vise Mage til. I Nyborg var og den 14de November en lige Fæst, som og nu paa samme Maade befalede at skulde indgaae ved et Kongeligt Rescript til Stiftets Biskop af den 21de November, altsaa da Fæsten rimelig for i Aar var holdt. — Under 26de September oprettedes med Portugal en Handels- Tractat. — For at paaafsynde Mageskiftet af Oldenborg med Holsteen = Gottorp kom i Aar til Kjøbenhavn to Russiske Ministre, først Geheimeraad Caspar v. Saldern, og siden General- Major Filo- sofow. I den Danske Minister for det uden- landske Departement fandt de og al Understøttelse i deres Grinde. Thi da man ikke 1762 havde torde vovet en Dyst med Russerne, saa laa det Bernstorff meget paa Hjerte, i Fred og Genig- hed at faa dette Bytte, i hvad det saa skulde koste, afgjort.

Den ved Kongedottres Formæling sædvanlige Prinsesfestyr blev ved Kongelig Patent af 6te October eftergivet. — Domainerne vedblev man under Christian VII. at sælge. Saaledes forauktioneredes i Februar og i September Ryt- tergodset og Kongens Gods paa Falster, hvor

nu opstod ganske nye Herregaarde med Hoverie 1766. af de tilkjøbte beklagelige Bønder.

Som Commerce-Collegiet allerede 1753 havde opgivet den med Viborg Tugthuus forbundne Fabrik, saa fandt Collegiet og et aarligt Tab af over 1200 Rdlr. ved det Fangerne paalagte Spinderi, saa Kongen nu maatte befrie dette sit Collegium fra, længer at skulle besatte sig med denne for Sylland vigtige Straffeindretning. Derimod overdroges nu sammes Bestyrelse til Viborg Stifts Kongelige Befalingsmand og Biskop, og Straffeanstaltens Underhold paalagdes ved to Rescripter af 7de Februar samtlige Syllands Indbyggere paa Landet efter Hartkornet, i Kjøbstæderne efter Grundtaxten. — Ved Kongelige Concessioner af 28de Februar og 26de August maatte Fabricaterne af to Amdamer Fabriker i Friderichsstad og Schooses Manchester Fabrik indføres i Kongens Riger og Lande fri for Told, Accise og alle Imposter i toti Aar. Saadan Kongelig Benaadning fik herefter flere Fabriker i Hertugdømmene, hvor Fabrikfliden var større end i Rigerne. — Samtlige Kongelige Befalingsmænd i Danmark paalagdes ved Rescript 22de Marts, at paasee ingen Kobberførere gif omkring uden virkelig i Landet bosatte Borgere, som alene selv og ikke deres Svende eller Drengene maatte falholde Kobber fra Brede- og Ny-Mølle Værker. — I forrige Regjerings Aand udgif Rescriptet 10de Marts til samtlige Stiftamtmand i Danmark om indenlandske Silke og Uldene Vævers Affættelse ved

1766. Repartition paa Stæderne af et vist Quantum af disse Varer efter enhver Stiftamtmands Forslag, som Kongen ventede ville blive grundet paa oprigtig Hengivenhed til at befordre Undersaatternes Vel, være Kongen til Velgesal og Fædrelandet til Tjeneste. Saa vidt var Danmark nu 30 Aar gamle Fabrikslid! — Et Rescript af 9de Mai tillader Frimesterne i Muurprofessionen at træde sammen i Arbeide med hinanden, og at hver maa nyde Hjælp af en Son. — General-Toldkammerets Skrivelse af 14de Juni søger at forebygge fremmede Kniplingers Indførsel i Riggerne under det falske Foregivende af Tønderste Kniplinger. — Rescript 6te Decbr. befaler Bispærne i Danmark, ved et Monitum paa Landemoderne, at paalægge Præsterne, de ikke alene een Gang om Aaret, hvortil kunde tages Anledning af Evangeliet paa 23 Trinitatis Søndag, men og oftere foreholde deres Menigheder, hvilke ildfinede Mennesker og Overtrædere af baade Guds og af Kongens Lov Contrabandeurer ere. Kongen mener, at han bringer disse Syndere nok til Overbeviisning om deres grove Forgaaelser, men herom tør dog kunde tvivles.

Handelen paa Vestindien var i de sidste Aar saa betydelig tiltagen, at siden 1754 var Antallet paa de Danske Skibe til Vestindien steget fra 10 til i Aar 1766 over 50 Skibe. Saa er Forholdet efter Aviserne. Men Grosserer Nathanson i hans interessante historiske Fremstilling og Oplysning om Danmarks Handel, Skibsfart og

Pengevæsen fra 1730 til 1830 pag. 55 vil dog 1766. kun antage 38. Hvor og betydelig Productionen paa de Vestindiske Der i samme Aar var tiltagen, vil maa sammejeds hos Hr. Nathanson finde Underretning om. I Kjøbenhavns Adressevis 1767 Nr. 93 fortælles af en Skrivelse fra St. Croix, at i Aarene 1753 og 1754 gik kun 7 Skibsladninger med Sukker til Danmark, men at i Aar 1766 vare 35 Skibsladninger gaaede fra Den, hvoraf til Kjøbenhavn 28, til Bergen 1, til Flensborg 1, og 5 til Holland. Under 25de Marts udkom og Forordn. med strengt Forbud paa Slavers Udførsel fra de Americanse Gilande. — Derimod var Handelen paa Afrika til Danmarks store Tab, og den af alle Conseilets Ministre vist kundskabsrigeste, Danneskjold, havde unægtelig Ret i, at Regjeringen ikke borde blande sig i Handelens Bestyrelse og Drift. Men af anden Mening var det Africanske Compagnies Direction, hvis Præsæs var Geheimeraad Desmercieres, Deputeret i Commerce-Collegiet, især den med Afrika bekjendte Kammerherre Commandeur Raas, som forstod i Compagniets Vrinde paa en Reise til Marokko at beregne alene for sin Person 50,000 Rdlr., hvad hans Meddirecteurer Grosseverne v. Hemmert og Iselin samt Justitsraad Lucas, for den Ore at have en Kammerherre til Fuldmægtig, maatte tilstaae ham. See Raasmussen det Africanske Compagnies Historie, og Høst de fem første Aar af Kong Christian

1766. VII. Regjering. — Det af Grosserer B a r g u m projecterede og af Frederik V. octroierede Sla-vehandels-Compagnie og dermed forbundne Sulferraffinaderie fik den 4de August Kongelig Confirmation, see Høst l. c. pag. 100. — At der i Aalborg har været Grønlands-Farere, som gik ud paa Robbefangst, sees af Rescr. 19de Decbr., som til 1 Procent nedsætter Auctions-salairt af fra Grønland hjemkomne forauktionerede Varer.

Kjøbenhavns Amts Bønder bleve lykkeligere end Bønderne paa de øvrige Domainer i Danmark, thi de bleve ikke alene hovfri, men fik endog Eiendom paa deres Gaarde. Men de havde og i Regimentsskriver Hans Tørgen Dahl en tro Talsmand og en udmærket kyndig Landmand, som forstod at forestille Sagen fra den rigtige Side. Han nød og den Ære i følgende Aar, paa Kongens Salvingsdag, at overlevere Amtets samlede Bønder de Kongl. Skjeder paa deres Gaarde. — Den nu særlig udkomne Oversættelse af Grev Ranzau Aschebergs, allerede for nogle Aar siden i det Deconomiske Magazin oversatte, Brev om Høveriets Affkæffelse og flere Forbedringer, han havde udført paa sine Holsteenske Godser, vakte i fornyet Dmtale Høveriets og Stavnsbaandets Affkæffelse. Men Landmanden blev dog endnu alt for ofte trykket af Lovgivningen, og de den forklarende Collegier. Saaledes forklarer Rentekammeret under 12te Juli Forord. 1ste Februar 1757, at den Tilladelse til at brænde Brændeviin, som deri gives Forpag-

tere, kun maa gjælde for Forpagtere af Hoved-1766.
eller Sæde-Gaarde, hvortil ere samlede Godser,
nemlig 200 Eder Hartkorn Bøndergods 2 Mile
nær Hovedgaarden beliggende. — Utter indfandt
sig og i Aar den Landvæsenet trykkende Lande-
plage, Kvægsygen, som først kom til Fyen saa
til Sjælland.

Rescr. 17de Jan. tilgiver Almuen i Bergens
Stift, nogle Faa af den undtagne, dens Sammen-
løb og Oprør i forrige Aar i Bergens By, og
ophæver den i Anledning deraf nedsatte Commis-
sion. — Synderligt var Privileget af 28de Febr. for
Herberget Altona i Bergen, at her i denne Gjest-
givergaard skulde alle Gaard- og Huus-Auctioner,
som herefter foresaldt i Bergen, holdes. — Et
Rescr. af 4de April bestemmer, hvilke Bergarbei-
dere skal fortere under Bergamtets Jurisdiction,
og hvilke under den almindelige Jurisdiction. —
Rescript 14 Novbr. til Vice-Statholderen forby-
der at bebyrde Skibbrudne med Udgiot for Extra-
ret. — Forbud under 25de Novbr. paa fremmede
Spigers eller Soms Indførsel og Brug i Aggers-
huus og Christiansands Stifter, formedelst Spige-
fabrikerne i Christiania og andre Stæder i Stiftet.
— Efter over 70 Aars Hvile udbrod i dette Aars
Foraar Islands bekjendte Hekla. — Som nu over-
alt paatænkes duelige Chirurgers og oplærte For-
demodres Ansættelse i Rigerne, saa viser Rescr.
20de Juni, at denne Sag ikke heller undgik Re-
gjeringsens Dpmærksomhed med Hensyn til Island.

1766. Ifølge Kongelig Resolution af 25de Febr. skulde nu den Kongelige Kasse beregnes de Sigt- og Sagesalds-Bøder, som aarlig kunde falde og hidtil vare hævede af Rettens Betjente, som herfor fik en aarlig Godtgjørelse, men som for dem alle tilsammen kun udgjorde 1448 Rdlr. 3 Sk., der for de allerfleste ikke beløb sig til Mere, end hvad Regnskabet kunde koste at skrive. — Rescript 4de April udvider Forordn. 13de Januar 1747 om hvilke Delinqventomkostninger maa lignedes paa Stiftet eller Amtet; see Stampes Erklæringer 4de D. pag. 610 flg. — En for Rettens ordentligere Pleie vigtig Lov indeholder Placaten 13de Aug. om Sagers Udførsel og Vidners Forelse ved Bytinget i Kjøbenhavn, see Stampes Erklæringer 5te Deel pag. 49 flg. — Som til i Cancelliet at kunde paasee Skifternes rigtigere Behandling var gjennem de Kongelige Befalingsmænd paalagt alle Skifteforvalterne i begge Riger, ved Kærets Udgang at indsende til Cancelliet Designation over sluttede og usluttede Skifter, saa fik nu og Grev Danneeskjold-Laurvig i Rescr. 11te April en lige Kongelig Befaling om og for de paa hans Grevskab sluttede og usluttede Skifter aarlig at indsende behørig Designation. — Ved Rescr. 17de Octbr. blev Magistraten i Aarhus nedsat til een Borgemester og to Raadmænd, og saadan Nedsættelse fandt siden Sted i flere Kjøbstæder. — Rescr. 19de Decbr. til Stiftamtmanden over Ribe befaler, at paa Bytinget intet Skjøde eller Pantebrev maa læses uden Attest for,

at paa det Solgte eller Hypothiserede ikke hæfter 1766. Børnepenge. Denne Befaling er siden gaaet til flere Stifter og Amter.

Til dette Aars almindelige, ikke just Retspleien nærmest vedkommende, Love, høre Forordn. 19de Septbr. angaaende endmere Foranstaltning til at forekomme, at Ingen af Kongens Undersaatter overtræder til den papistiske Religion, og at ingen Jesuiter sig i Kongens Riger maa opholde. Kongen ville nemlig have bragt i Erfaring, at nogle hans Undersaatter hemmelig vare forførte til Papismen. — Af Bigtighed var Plac. 31te Octbr., der dicterer Straf for skjodesløs Dmgang med Sld paa Hederne i Jylland, da paa flere af dem havde været stor Hedebrynde, som for en lang Tid havde ødelagt Græsning og Torveshjør.

Biskopen i Bergen fik ved Resc. 31te Jan. Lov til at censurere den slittige Præst Mossins Skrifter. — Sorø Academi fik i Aar en for sin Stand mere end almindelig lærd Over-Hovmester i Geheimeraad Reichenstein. — Sculisten Preussisk Hofraad, Dr. og Professor Hilmer kom til Kjøbenhavn, hvor han i flere Stadens Lægers Overvær skal have opereret med udmærket Hæld, saa flere imod al Forventning gjensik fuldkommen deres Syn. Den medicinske Examen ved Kjøbenhavns Universitet toges nu i to Dage. Urban Askov, en siden almindelig agtet Læge, der døde som første Kongelig Livlæge, var saaledes til Examen den 8de og den 15de August. Reserve-Chirurgen paa Frederiks Hospital, den

1766. siden berømte Henrich Callisen, var til medicinsk Examen den 22de og den 29de August. Ligesaa var den siden bekjendte Rudolph Buchhave til Examen i Octbr. den 10de og 17de. — I Adressavisen Nr. 152 spørges: hvad Prærogativ Feltshærsvende har for Svende af andre Professioner til at blive immatriculerede ved Universitætet, naar de ikke engang ere det latine Sprog mægtige, mindre have Indsigter i de andre Videnskaber, som af Studentere fordres til at blive antagne ved Universitætet. — For at lære at kjende Kvægsygen og derom medbringe deres Sagttagelser, udsendtes i Riget og til Hertugdømmene to unge Læger Ellius og den forhen omtalte Urban Aaskov. — Kammerjunker Rosenkrands, Søn af Conseils-Ministeren Over-Secretair Rosenkrands, examineredes i Geheime-Conseillet af Universitætet's juridiske Professorer i alle til Lovkyndigheden henhørende Videnskaber, og, som i Kviserne forsikres, vandt ved sin Lærdom og Klygt saavel sig Roes og Beundring, som sin Hovmester Storm Agtelse af de høie Tilstædeværende. — Den 3die Decbr. var Cand. Juris Jens Bing Dans, i Universitæt-Patronens Thotts og Canc. Deput. Lurdorphs Overvær, til Colloquium med det juridiske Facultæts Professorer, som tillige med de høie Assessorer fandt Candidaten værdig til at disputere for Doctorgraden i sin Videnskab. — Et Resc. af 26de September approberer en af Universitætet forelagt

Plan til Astronomiens Opkomst, og de astrono- 1766.
miske Observationers videre Drikt og Indretning.

I April Maaned døde i Kjøbenhavn den ved
det Danske Hof accrediterte Russiske Gesandt, Ba-
ron Johann Albrecht Korf. Skjønt ingen
Dansk af Fødsel, men en Lieflænder, saa anføres
dog hans Dodsfald her, fordi han havde gjort
sig almindelig elsket af Nationen, saavel Hoffet,
som de Store, de Lærde og Borgerlige. En Me-
daille til hans Uminde sloges og.

Endskjønt den gamle Moltke havde forladt 1767.
Conseilet og Hoffet, saa var den Moltkeske
Familie dog langt fra ikke i nogen Unaade. Hof-
marskalk og Deputeret i flere Collegier Grev Chri-
stian Frederik Moltke blev paa Kongens
Fødselsdag Over-Hofmarskalk. Grev Christian
Magnus Frederik Moltke fik den 26de Marts
begge Garderne som Oberst-Lieutenant at com-
mandere. Grev Joachim Gotsche Moltke,
Capitain og Compagnie-Chef i Livvagten, havde
vel tagen sin Afsked fra det Militaire, for at gaa
ind i det Civile, men forblev første opvartende
Kammerjunker hos den regjerende Dronning. —
Statmester Schimmelmanss unge Sen, den
for et Par Aar siden som Statsminister ved Do-
den afgaaede Grev Ernst Henrich Schimmel-
mann, begyndte i Aar sin Vresbane med at
blive Conferentsraad. — Kammerjunker og Stald-
mester Joachim Ulrich von Sperling afgif

1767. fra Garden, hvor han stod som Second-Ritme-ster, med af særdeles Kongelig Naade Oberstes Charakter, som han og den 10de Mai fik det hvide Baand. Hans ogsaa Rival i den Kongelige Yndest Grev Frederik Wilhelm Con- rad Holck blev den 21de Decbr. Hofmarskalk. — I et ikke lidet Følge af de første Ministre og fornemste Hoffolk reiste Kongen den 10de Juni til sine Hertugdømmer, hvorfra han kom igjen efter en Maanedes Tid, og morede sig saa i Efter- aaret fornemmelig med Parforcejagten. — Nat- ten mellem den 7de og 8de Mai brændte det Kongelige Bryggerhuus med alle Bryggeredskaber, og det hele meget betydelige Kornforraad; som sagdes, skal Ilden være kommen fra Kjollen.

Den Gamle Moltke afgik som Præsæs for Banken og fik Thott til Eftermand. — Con- seils-Minister Ditlev Reventlow og Gehei- meraad Henrich Carl Schimmelman bleve den 7de Marts Deputerede i Commerce-Collegiet. — Den 9de Marts forandrede det høie Krigs- raad og Landetatens Commissariat igjen til et forenet General-Krigs-Directorium, som den 21de August udvirkede Forordningen om Landmilitien i Danmark, samt aarlige Recruters Aflevering til de gevorbne Regimenter. — Den 22de April fik vi i Franskmænden Jean Marmillo den Over- Beinspecteur, og det nye Anlæg med Chaussé tog nu Begyndelse. — Danneskjold Sam- søes Indflydelse varede ikke længe. Den 13de Mai fik han sin Rival til Collega, da Geheime-

raad F. C. Rosenkrands blev Conseils-Minister 1767. Selv maatte han forlade Conseilet den 26de October, da han i Unaade affediges fra alle sine Poster med endog den frænkende Befaling, at være ude af Kjøbenhavn inden tre Dages Forløb, og forseie sig til sit Gods i Tjlland, dog beholdt Danneskjold den ham ved sin første Afgang tillagte aarlige Pension af 7000 Rdlr. Soetaten og enhver Patriot sørgede med Grund over hans Afgang; thi Belystningen, for ikke at sige den liderlige, Admiral Grev Christian Conrad Danneskjold Laurvig, som blev hans Eftermand, kunde langtfra ikke fyldestgjøre den Frændes Post, som han havde bidraget til at styrte, uagtet han var sin Frænde Forbindtlighed skyldig. — Men naar rorer Forbindtlighed Hofmanden? — En ikke mindre beklagelig Afgang, med Hensyn baade til det Offentlige i Almindelighed og særlig til den unge Konges Person var den Rgl. Geheime-Cabinets-Secretair Reverdils, som den 21de November fik sin Afsked, dog tilsyneladende i al Naade; thi han fik en Forøring af ti tusinde Rigsdaler, en kostbar Gulddaase, og i Rejsepenge 600 Rdlr. Af alle sine Ungdomsvenner skal der heller ikke være Noget, Christian VII. erindrede sig saa ofte, selv til sine Dages Ende, som Reverdil, og ingen af disse Venner fortjente heller at være i den Salige Konges behageligere Erindring end Reverdil. — Dgsaa Saint Germain fik i December sin Afsked med 14000 Rigsdalers aarlige Pension,

1767. altsaa det Doppelte mod hvad den høit fortjente Danneſkjold havde ſaaet; men det er, ſom en Patriot har ſagt: Fremmede blive i Danmark altid bedre betalte, end Landets Egne — dog naar diſſe Fremmede ere Dedere eller Revediler, maa de ikke misundes; thi Landets Egne lære af dem mere end af vore ſaa mange udenlands Keiſer, at en Danſk Embedsmand ſtundom bedre kjender England end han kjender ſit eget Fædreland. — Endnu iſden Karets Udgang, den 18de December, fik General-Krigs-Directoriet Navn af Generalitæts- og Commiſſariats-Collegium.

Den 7de Febr. blev en Tractat ſluttet mellem Ruſland, England, Preußen, Danmark og Sverrig. — Efter General-Toldkammerets Skrivelse af 13de April ſkal de Skibe, ſom tilhøre Kongelige Portugiſke Undersaatter, anſees ſom andre privilegerede Nationer efter Toldordonnancen anſees. — Endelig fik da Bernſtorff og v. Saldern bragt i Stand, men ſandelig ikke uden ſtore Opoffreſer fra den Danſke Konges Side, det Holſteen-Gottorpske Bytte for de Oldenborgſke Grevſkaber. Den $\frac{1}{2}$ de April oprettedes mellem Kongen af Danmark og den Ruſſiſke Kaiſerinde ſom Formynderſke for ſin Søn Storfyrſten Poul Peterwitſch, Hertug af Holſteen-Gottorp, om dette Bytte en Tractat, men ſom kaldtes proviſoriſt, fordi den ikke ſkulde ſættes i Execution, for Storfyrſten var bleven myndig, og maaskee havde det ingen Skade været for Danmark, om det Hele

var til Da blevet udsat. Om selve Tractaten og 1767. de den foregaaede Underhandlinger see de af Doctor Høst i foranførte sin Udsigt p. 73 citerede Skrifter, som han og selv giver l. c. p. 72—73 et Udtog af Tractaten. Det var i Anledning af denne Tractat, at Conseilsministerne Bernstorff, Thott og Reventlow bleve den 14de Decbr. Danske Grever. Skjønt i Danmark og Norge ikke var nogen offentlig Mening, der torde lade sig høre, saa gaves der dog flere mindre med selve Byttet end med Maaden det udfortes paa misfornioede Danske og Norske Mænd. Langebets Stemme betyder uden for den ældre Danmarks Historie vel ikke meget, men det var dog disse Misfornioedes Mening han tolkede under den Struenseeske Skrivefriheds Periode, naar han i Ny Prove af Skrivefrihed til Kongen synger:

Forsvar hvert Stykke Land, Du har endnu i Cie,
Læg til og ei tag fra! Lad intet Guld opveie
En gammel Ret; thi den paa Hamborg let gif væk,
Den Gang, som oftere, med os blev spillet Sjæk.

Dog Hamborgs Tab kan mindre lægges Bernstorff til Last end hans Formænd i det Danske Ministerium baade før og efter Enevældet, hvis Feil det for ham som Minister i en lille svag Stat var fast en Umulighed at berigtige. — Med Spanien indgikkes den 12te Juli Convention angaaende Deserteurers og Slavers i Amerika gjensidige Ublevering. — Den 25de Juli kom det endelig til, at en Freds- og Handels-Tractat kunde oprettes med den Marroccanske Kaiser.

1767. Det Skanderborgske Rytterdistrict i Uger, Eng, Skov- og Møllestyld 5593 Tønder, 6 Skjæpper, 1 Fdkr. 1 $\frac{1}{2}$ Album solgtes ved Auction fra 23de til 28de April for 773,613 Rdlr. 11 Sk. Flere nye Herregaarde med tillagt hovgjørende Bøndergods opkom ved dette fordærvelige Salg, kun solgtes ved Accord med Rentekammerets Befuldmægtigede uden for Auctionen 356 Tdr. 7 Sk. 1 Fk. 1 $\frac{1}{4}$ Album Selveierhartkorn. Mærkeligt ved dette Salg er det, at da for Skanderborg Slots større og mindre Bygninger med sammes Grund og Tilliggende ikke blev budet, hvad Rentekammeret syntes at kunde antage, saa forauctioneredes disse Dele igjen den 1ste Octbr. og udbragtes til 13553 Rdlr., hvad var 2188 Rdlr. mindre end ved første Auction var budet; see Adressaavisen No. 150. — Da Kjøbesummen for meget af det i Mai 1765 folgte Krongods i Goldinghuus Amt ikke til Forsaldsdagen var præsteret, saa fattes det den 27de Novbr. igjen til Auction. — Om Extrastatten kom for Kjøbenhavn en nærmere Anordning af 12te Mai, og under 13de Oct. en Placat om hvorledes Huuseierne skulde paategne deres Angivelse om Af- og Tilgangen. — I Følge Kongelig Resolution af 26de Mai paalagdes begge Ringers Befalingsmænd, at besørge inddragne de flere resterende Bøder til Justitskassen, og siden prompte hvad videre faldt. — Da Østersøfisteriet ved Skagen og den lille De Hirtsholmen er et Regale, men som de der boende Fistere havde tilegnet sig og misbrugt, saa blev nu ved Placat

10de Juli stærkt hævdet om dette Fiskeri. — For= 1767.
uden den almindelige Kornstats-Forordning udstre-
ves og ved Forordning 8de Decbr. næste Aar at
nye Rug til de Kongelige Magasiners Forsyning
med saadant Forraad af Brødkorn, som til en
oeconomisk Indretning, Landet og det Almindelige
til Gavn og Bedste, kan udfordres.

Placat 3die Marts hæver Forbudet af 19de
Mai 1760 paa fremmed Slaget og revet Metals Ind-
førsel i Rigerne. — Derimod igjentager og for-
nyer Placat 8de Juni Forbudet af 7de August 1747
paa fremmed beredt Bundtmager- Arbeides Ind-
førsel til Kjøbenhavn, undtagen af hvad der er
bestemt til eget Brug, som derfor og ikke maa
drives nogen Handel med. — Pl. 22de Decbr. om
Soldens Forhøielse paa barkede og beredte Skind,
samt paa beredte Huder, som fra fremmede Stæ-
der til Danmark og Norge indføres.

Forordning og Declaration af 22de April an-
gaaende de Friheder i Handelen, som Frihavnene
St. Thomas og St. Sean i America til videre
ere forundte og tilstaaede. Herved confirmeres
og foreges de den 9de April 1764 tilstaaede Fri-
heder, saa at alle Fremmede i Europa og i Ame-
rica saavel som Kongens egne Undersaatter, maa
derhen sende Skibe med Varer, Provisioner og
Materialier, samt til Retourladning derfra udføre
alle Slags Varer, hvorhen de finde for godt,
dog med nogle visse i Forordningen opgivne Ind-
skrænkninger. — R. 21de Marts til General-Gou-
verneuren over de Vestindiske Gilande haandhæver

1767. de Kongelige Fordringers Præferance, endog saavidt de kunde ansees private. — Et andet Rescript af Sde Mai til samme Embedsmand rober en meget maadelig Retspleie baade af Procuratorerne og af Dommerne samt Skriverne, nu i Dommenes ubetimelige og langsomme Afvigelse, nu i Retsbrevenes Beskrivelse, nu i de der ofte forefaldende Gjæsterettes Pleie; thi søger nu dette Rescript ved temmelig omstændelige Forskrifter at høre disse Misbrug. — Det octroierede Guineiske Compagnie fik den 9de Octbr. Bevilgning paa en egen Dverret, og den 25de Decbr. paa at Compagniet i Laan maatte forbinde sig til hvad Renter kunde accorderes om, saa maatte Det og selv forauctionere dets Varer. — Som det og allerede i 1751 var tilladt at udsætte Umyndiges og offentlige Midler for 4 p. C., saa befaler nu og Forordn. 13de Febr., at af de Penge, som i Danmark og Norge herefter udsættes, ikke maa tages hoiere Rente end 4 af 100 aarlig.

Den i 1763 begyndte Udskiftning af Bernstorffs Gods blev i Aar fuldendt, og Greven gav nu Bønderne Frihed og Eiendom paa deres fra Fælledslabet udskiftede Gaarde. — Den 21de Aug. udkom Forordningen om Landmilitisen i Danmark, samt aarlige Recruters Aflevering til de gevorbne Regimenter. Men allerede under 28de Aug. udgik et Rescript til nogle de Kongelige Befalingsmænd i Sjælland, om at to Regimenter, som dertil af General-Krigs-Directoriet vorder anvist, maa til et Forsøg paa visse benævnte

Amter frivilligen hævde de 100 Mand, som af 1767. disse Amter ellers i Folge Forordningen 21de sidst skulde udskrives, da man meente, Bondekarlen heller frivillig lod sig hævde, end mod sin Willie udskrive. Men man feilede i denne Mening, fordi man ikke kjendte Bonden. Lyst til at være Soldat har dene Danske Bondekarl ikke og faaer ikke, saa længe han ei i Tjenesten behandles mindre haardt, og hans Kaar ikke forbedres, da han nu fast aldeles ikke kan fortjene sig noget, men maa leve af sin blotte Lønning, der sandelig kun er Sulteføde. — Kvægsygen rasede endnu, hvorfor og Kjøbenhavns Slagtere bleve ved Rescript 6te Marts fritagne for den dem i deres Laugsartikler paa lagte Pligt, altid at have Kalvekød til Fals. — Den gamle Landvæsens-Commission ophævedes, hvorimod den 27de Octbr. nedsattes en Landbo-Commission, hvis Lemmer vare Kammerherre Baron Holger Rosenkrants til Rosenlund, Kongelig Geheime-Cabinets-Secretair Reverdil, General-Procureur Stampe og Bysfogden i Kjøbenhavn Justitsraad Bruun. Nærmeste Anledning til denne Commission gav den brave Reverdil, som fik Kongen til ved sig mundtlig at lade Stampe befale, han skulde opsætte en Betænkning om hvorledes Fæstebondens Kaar sikkest kunde forbedres. Men desværre for Bonden afgik i paafølgende Maaned Reverdil, som vel i Etatsraad Andreas Schumacher fik en værdig Eftermand, men Der dog ei hos Majestæten havde sin Formands Auctoritet. Dgsaa kom nu i

1767. Landbocommissionen Kammerherre Grev Gustav Holck, som nok ikke gavtede Bonden noget. Endnu var dog Kongen saa varm for Sagen, at han den 14de Decbr. selv gav Nøde i Commissionen, hvor blev oplæst en af Stampe opsat Forestilling, der gaaer ud paa blandt Andet, at Bønderne blot skulde gjøre taaleligt i deres Fæstebreve saa nye bestemt Hoveri som muligt. Under 21de Decbr. rescriberede og Kongen samtlige sine Befalingsmænd i Danmark, at de skulde give Landbocommissionen al den Underretning og Dplysning, som Den maatte forlange, og under 25de sammes gik lige Kongelige Befaling til Læns-Græverne og Baronerne. See Stampe's Erklæringer 5te Deel pag. 585 og Nyerup pag. 497 i hans Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider 1ste Bind. — I Adressavisen Nr. 240 gjøres megen Blæst af Lindenerones Forbedringer paa Erichstrup Gods, som siden og skulde udføres paa hans andre to Godser, Gjordslev og Søholm, naar disse Gaardes Forpagtninger vare udløbne. Men disse Forbedringer betydede ikke meget, Bønderne vare og forbleve Prakkere.

Forordningen af 3die Febr. 1767 forbyder alle Slags fremmede spundne og karvede Tobakkers, samt den saakaldte Sort- og Pres-Tobaks Indfersel i Aggershuus Stift; thi Tobaksspindrierne ere bragte til den gode Tilstand i dette Stift, at der ikke alene spindes og forarbejdes lige saa gode Tobakker, men og sælges for saa

billige Priser, som samme udenrigs fra kan bekom- 1767.
 mes. Saa i det Mindste lader Forordningens
 Concipist Lovgiveren sige. — Af tre Rescripter,
 de to under 20de Februar og det tredie under
 25de Sept., sees, hvad den Norske Almue leed
 af sine Embedsmænds de geistliges og de verds-
 ligenes Verationer, af Mangel paa Forsvar mod
 dem af de dog dertil satte Kongelige Befalings-
 mænd. Det første Rescript er til Biskopperne over
 Bergens og Christiansands Stifter, om hvad
 Præsterne paa Landet maa tage for Trolovelser,
 Brudevielser og andre Forretninger, da Almuen
 havde klaget over, at de derfor ubillig lode sig
 betale. Det andet Rescript er til Vice-Statthol-
 deren, for videre at bekjendtgjøres Bergens og
 Christiansands Stiftsbefalingsmænd, som og ved-
 kommende Amtmænd, til Resolution paa de af
 Almuen fra en Deel Fogderier indgivne Klager
 over visse Udredningspenge, samt Betaling til
 Præster, Fogder og Lønsmænd for deres Forret-
 ninger, som og over Skyds, Bøder, Kornhandel
 m. v. Det tredie Rescript af 25de September
 er til Stiftsbefalingsmanden og Biskopen over
 Throndhjem, angaaende at Fogderne ingen Korn-
 kastning maa foretage sig uden Amtmandens Sam-
 tykke. De til offentlig Brug henlagte Tiender
 vare nemlig bortforpagtede, og Forpagtningssum-
 merne Aar for Aar stegne saa meget, at Forpag-
 terne nu ikke kunde udrede dem, uden at besvare
 og trykke Tiendeyderne, som, naar de ikke ville

1767. givde hvad Forpagterne forlangte, maatte finde sig i, at Fogden kom og kastede Kornet, for at eftersee om sammes Tiende rigtig var angivet, eller Tiendeyderne, med Penge til baade Fogden og Forpagteren, maatte frakjope sig denne fordærvelige voldsomme Kornkastning, hvorover i Særdeleshed Almuen i Drkedals Fogderie havde klaget, hvad foranledigede dette sidste Rescript. Amtmanden i Drkedal, der ligger i Sønder = Trondhjems Amt, var Stiftamtmand Didrich Otto von Grambow. I Bergens og Christianssands Stifter vare Amtmændene: Stiftamtmand Sorgen Erich Scheel over Synder Bergenhuus Amt, Soachim de Knagenhjelm over det nordre Bergenhuus Amt. Stiftamtmand Frederik Adeler over Nedenæs Amt; Justitsraad Jens Stoud over Lister = og Mandals Amter, Kammerjunker Frederik Georg Adeler over Bratsborg Amt; Oberst = Lieutenant Heinrich Pachman over Stavanger Amt. At disse Amtmænds Forsømmelse og Ligegyldighed var Aarsag til saadanne Almuens Klager, er indlysende. — Som ved Rescript 8de Mai en Politivet i Christianssand organiseres, saa deels vare allerede deels bleve saadanne Politivetter ordnede for Norges de øvrige Kjøbstæder især Stiftsstæderne. — Forordningen 12te Mai hæver Forbudet under 8de Marts 1757 mod Brændeviinsbrænden i de norske Kjøbstæder, som nu igjen tillades. — Et Rescript af 18de Mai til Vice = Statholderen i Norge, om Veimester = Embedet sydenfjelds, foreskriver tillige en

almindelig Forbedring i dette Lands Veie, som i 1767.

Christiansands og Aggerhuusens Stifter skulde besørge af en ansat General=Veimester, men i de to andre Stifter af Fogderne under Amtmændenes Overopsyn. — Under 3die Juli udkom en nær-

mere Anordning angaaende Extraskatten paa Landet i Norge, hvilken Skat til Gjældens Betaling endnu siges at være uomgængelig nødvendig. — For

Kjøbstæderne i Norge udkom under 18de August Forordningen om Brandvæsenet, og under samme Datum en Brandforsikrings Anordning. — Den

under 28de Marts 1746 Officiererne ved den Norske Nationalmilitse forundte Downings=Frihed og fri Skyds ophæves aldeles ved Forordningen

den 26de October. — Ved Kongelig Resolution af 18de December hæves, som ved en lige for

Danmark, saa og nu for Norge General=Krigsdi=rectoriet, og et Generalitæts= og Commissariats= Collegium anordnes i Steden. Schack greve

af Ranzau Ascheberg var og den 24de April bleven Chef for den hele Norske Armee. — Den 25de Decbr. udkom Reglement for Indquarterin=

gen i Kjøbstæderne i Norge. Belgjørende, skjønt ikke efter de, deres Ung=dom forglemmende, bigotte Præsters Sind, var

Forordn. 8de Juni, angaaende det i Loven for Leiermaal anordnede aabenbare Skriftemaal herefter at skal være ophævet. — En for begge Riger

gjældende Placat af 30te October om Stervboers Midlers Indkassering, sigter især til at forebygge

1767. Skifternes Forhaling, ved det nogle Skifteforvaltere tiltage sig, uden Arvingernes Samtykke, at være Indkassatorer ved de i Stervboerne forefaldende Auktioner. — Plac. af 4de Decbr. forbyder alvorligen alle Slags Lotterier eller Lykkespil at indrettes i Danmark og Norge, eller bruges enten paa Huse eller andre Ting. — Haard og fast umenneskelig er Forordningen af 18de December om Delinquenters Afstraffelse, som uden foregaaende Aarsag, alene for at gjøre en Ulykke, og derved at miste Livet, ombringe Andre, i det de, foruden daglig i Fæstningen eller Kaspuset, hvor de skal demmes til at hensesættes i for deres Livstid, at skal bruges til de haardeste og allerlideligste Arbeider, endda skal, efter først at være fagstrogne og i Panden brændemærkede, aarlig paa samme Dag Mordet er forovet, udbringes til enten Gjerningsstedet eller Retterstedet paa Natmandens Sluffe i gemene Klæder, med blottet Hoved, Strikke om Halsen og sammenbundne Hænder, for atter at fagstryges. Ubegribeligt, hvor en Stampe kunde give sit Minde til en saadan Lov, der maa til Fortvivelse forhærde Delinquenten. Det fordærvelige Indtryk, for ikke at sige religiøse, men alligevel fordærvelige, som Synet af Livsstraffes Execution gjør paa mangen Sværmer, ville tabe sig meget, naar disse Executioner foregik mindre offentlige, hvad, om jeg ikke meget feiler, nuværende General-Procureur Drsted og for en Deel Aar siden har yttret. I al Fald borde aldrig Bisbyer tillades at

fungere ved sliq Leilighed, ja maastee' borde endikke 1767. nogen Præst være hos Delinquenten paa Ketterstedet.

Rescript af 18de Mai til Stiftbefalingsmanden over Island tillader, at Vice-Laugmand S on Davsen, som 1760 var befalet at forfærdige et Udkast til en ny Islandsk Lovbog, maa endnu i to Aar fra Rentekammeret udbetales 200 Rdlr. Worm i sit Literatur Lexicon 3die D. pag. 579 vil og, at Davsen, ved sin Død 1778, havde faaet dette Udkast ganske færdigt.

I Aar disputerede Jens Bing Dons for den juridiske Doctorgrad, ved hvilken Leilighed den siden berømte og af Dansk Lovkyndighed høit fortjente Jacob Edvard Goldbjørnsen første Gang offentlig nævnes som Respondens. — Det Danske og Norske Publicums ikke saa ugrundede Misfornoielse med den kostbare Østerlandste Reise paadigtede Lieutenant Niebuhr, den eneste af de Reisende som overlevede Reisen, at han underveis skulle have afhændet nogle Haandskrifter, Tegninger og saadanne andre interessante Ting. Men Niebuhr var dertil en altfor redelig Mand, saa man lige saa lidet kan tro dette Rygte, som at Professor Raske skulle have afhændet Samlingerne til sin Persiske Reise, da han senere gjorde en forholdsmæssig ikke mindre kostbar Østerlandste Reise, men hvorum vi ingen Beskrivelse har fra ham seet, skjønt Persien er et af den classiske Olds saa interessante Lande, at enhver Reisende med Kundskaber maa om det kunde samle noget

1767. Nytt og Ubejendt. En Ben af Niebuhr mod-
 sagde i Adresavisen Nr. 189 det ham fornær-
 mende Rygte. Men Niebuhr selv har bedst
 modsagt det i sine kostelige Skrifter, der endnu
 ere af megen Bigtighed, skjønt senere lærde Rei-
 sende have gjort nyere Opdagelser, og man og
 med Hensyn til Egypten er siden Niebuhrs
 Reise kommen meget videre i Hierophyl-Literaturen,
 efter at vor lærde Landsmand Soega (den eneste
 Danske med Hoved en Dyst Dansk Dame vil have
 kjendt) havde sat denne Literatur paa Glid. —
 I Aar begyndte de maanedlige Tillæg til Adresse-
 Contoirets Efterretninger, der indeholdt Recensioner
 over i Fædernelandet udkomne Skrifter, og fra fel-
 gende Aar 1768 til Udgangen af 1772 fortsattes
 under Navn af den critiske Journal, og læstes
 med et Bisald, som endnu ingen Dansk Literatur-
 tidende har nydt; Journalens Redacteur og For-
 fatter af de allerfleste Recensioner var Jacob
 Baden. — Det Kongl. Videnskabers Selskab i
 Kjøbenhavn blev ved Rescript af 25de December
 tilkjendegivet en Kongelig Gave af 8000 Rdlr.,
 af hvis Rente aarlig skal udgives tre Præmier for
 de, efter Selskabets Dom, tre bedste Afhandlinger
 over af Selskabet udsatte Priisafhandlinger i Hi-
 storie, Physik og Mathematik med de derhen hø-
 rende Videnskaber. — I Aalborg, som havde
 Bogtrykkeri, var den latine Skoles Rector Censor,
 som sees af Rescriptet 9de Januar, der tillader
 Conrector i Rectors Fraværelse at censurere.

I Kjøbenhavn døde den 4de September, en

af sin udmærkede Godgjorenhed mod de Fattige, 1767. og af sine for dem efterladte skønne Legater hoit fortjent Borger, Claudius Roset; hans daglige Fornoielse var selv at gaa om i Hospitalerne, og der selv undersøge de meest trængende Fattige, for selv at kunde række dem sin bestemte Gave, da han ikke troede enhver Præst var en Wolff*). Sen Alder af over 80 Aar gif han paa sine Fodder fast ugentlig ud, i den Hensigt, til det da saa kaldte Pesthuus mellem Norre- og Vester-Bro. Sine Midler havde han samlet i de roirige Aar som Klædekræmmer, men hvilken Handel han, 85 Aar gammel ved sin Død, forlængst havde opgivet.

Den 28de Januar om Aftenen Kl. 10 $\frac{1}{2}$ 1768. fødte Dronning Caroline Mathilde en Kronprins, som fik Navnet Frederik, og er vor nu regjerende allernaadigste Konge Frederik VI. — Den sindige Kammerherre og Staldmester S. U. von Sperling havde med sine Venner Daneskjold og Keverdil tabt sin Konges Fortrolighed, og maatte med dem derfor forlade Hofet, hvorefter han fik disgratiereede Hofmænds sædvanlige Befordring — et Amtmandskab. —

*) Jeg tillader mig at nævne denne Præstemand, fordi han især har her i Kjøbenhavn almindeligt Ord for med særdeles Samvittighedsfuldhed at fordele de ham tit Brængende sendte Gaver. Lovrigt kjender jeg ikke Manden, om han møder mig paa Gaden, eller, det jeg veed, No-gen af hans Venner.

1768. *Holckerne*, især Hofmarskalken Grev Frederik Wilhelm Conrad, bleve nu de, der ved Hofset havde meest Indpas hos Kongen, som og siden paa sin udenlands Reise udnævnte denne Minion til Maitre de la Garderobe med Geheimeraads Rang. Holck kan vel og fornemmelig tilskrives den hverken Kongen eller hans Riger gavnlige Reise i Udlandet. Thi er det end saa, at den Russiske Gesandt von Salderen først vakte Lysten hos Kongen til denne Reise, saa har dog vist den alt for gjældende Holck meget styrket Monarchen i denne fordærvelige Lyst. Men er det saa, da ubegribeligt, at den gamle Bernstorff, mellem hvem og von Saldern der var megen Fortrolighed, ikke kunde faae denne unyttige Reise forpurret, saa man fast maa tro, at og Bernstorff har været stemt for Reisen, uagtet Ingen bedre end han kjendte Rigerens gjældbundne Forfatning, der borde fraraadet en saa kostbar Reise. Christian VII. var vel Konge, men dog et ungt Menneske (thi og Regenter ere og blive Mennesker) Hvem en Minister af Bernstorffs Alder og Erfaring maatte vide, naar han ville vide det, paa en god Maade at holde fra et Foretagende, der baade havde den offentlige Mening imod sig og der udfordrede mange Penge, samt dertil, at Kongen skulde paa en ikke kort Tid, uden al Nødvendighed, forlade en ungeløvsværdig Gemahlinde. Disse og mange flere Grunde mod Reisen havde en Bernstorff let med Autoritet kunde forelagt sin Konge, naar

han havde taget Mod til sig, og virkelig havde 1768. været imod Reisen. — Den gik da for sig fra den 6te Mai, da Kongen i et stort Folge forlod Kjøbenhavn, for, som det hed, at besøge sine Dyfke Forstendommer. Fra Gottorp gik en Deel af Folget tilbage til Kjøbenhavn, saa hans Folge til Udlandet kun blev tilsammen 54 Personer. Conseilsminister Grev Bernstorff, Over-Hofmarskalk Moltke, Hofmarskalk Grev Holck, Reise-Staldmester Baron Bülow, og Cabinets-Secretair Conferentseraad Schumacher vare de vigtigste i Folget*). I Holsteen kom en Mand til, som om ikke just paa Reisen, saa dog kort efter, blev for Kongen vigtigere end alle de andre, Dr. Med. Johann Friedrich Struensee, hidtil Stadsphysicus i Altona, men som allerede den 5te April var udnævnt til Kongelig Læge for denne Reise. Vel reiste Kongen under Navn af Greve til Travendahl, dog dette Incognito blev ofte brudt, og ved flere Leiligheder udstes Penge som af en rig Monarch. — Men Reisen selv kan nærmere læses om hos flere Forfattere og senest i et sammentrængt Udtog hos Høst.

Den 8de Januar tog Grev A. G. Moltke igjen Sæde i Conseilet, blev og saa Præsæs i Extraktats-Commissionen og i Landvæsens-Commissionen. Misforstaaelse med den nu disgratierede Danneskjold-Samsøe var det nok, hvad der,

*) Ogsaa en Reise-Prest var i Folget, J. C. Schønheide, der døde som Biskop i Thronbhjem.

1768. som sagt, havde fjærnet denne gamle Hofmand fra Forretningerne. — General Land-Deconomi- og Commerce-Collegiet forenedes den 11te Febr. med General-Toldkammer-Collegiet. Grev Andreas Peter Bernstorff blev første Deputeret. Conferentseraad Wasserschlebe anden, og Statsraad Cederfeld tredie Deputeret. — Et Rescript af 26de Februar til Over-Secretairen i det Danske Cancelli bestemmer endnu nærmere, hvilke Expeditioner fra Cancelliet skal underskrives af Kongen selv, og hvilke alene af Over-Secretairen. — Den regjerende Dronnings første Kammerjunker, Grev Joachim Gottske Moltke, der i Sjør havde forladt den militaire Bane, ansattes i Kar den 1ste Februar som Assessor Auctantans i Soetatens General-Commissariat.

Den $\frac{1}{2}$ de Februar Tractat imellem Ruslands Kaiserinde og Hendes Allierede, Danmarks, Englands og Preussens Konger paa den ene Side og Polens Konge og Stat paa den anden Side. — Den 27de Mai kom en Tractat i Stand mellem Kongen af Danmark som Hertug til Holsteen Glückstad og Kaiserinden af Rusland som Formynderske for sin Son Storførsten, Hertug til Holsteen-Kiel, paa den ene Side, og paa den anden Side Staden Hamborg, som nu af begge Holsteens regjerende Hertuger var erkjendt for en fri Rigsstad. Tractaten findes hos Fogtman i hans Rescript-Samling IV. D. 1 B. pag. 123.

Conseilsminister Overkammerherre Grev Reventlow forlod sin Post som første Deputeret

for Finantserne og i Rentekammeret. I Aviserne 1768. fortællés, hvorledes han i Collegiet holdt en eftertrykkelig og ret rørende Afskedstale, og da han kom ud i Rentekammergangen fandt han i Orden stillede alle Renteskriverne, hvor da den Ældste, paa de Dvriges Begne, takkede Excellencen for naadig Regimente. Ogsaa dette Collegiums anden Deputerede Hofmarskalk Grev C. F. Moltke, samt fjerde Deputeret Grev A. P. Bernstorff gik fra disse Poster. Collegiets tredie Deputeret Geheimeraad Joachim Otto von Schack blev nu første Deputeret og Chef, Kammerherre Gustav Greve af Holck anden, Stiftamtmand Sorgen Erich Scheel tredie, og Conferentse raad Peter Michelsen Lund blev fra femte fjerde Deputeret, thi hoiere kunde han som en Borgerlig ikke komme. — Forordningen af 3die Mai bekjendtgjør, at for at høre utilladelig Brænden paa Landet skal Brændeviinsbrønderiet der bortforpagtes ved offentlig Auction; men denne Operation var tildeels og finaniel. — Forordn. af 14de Mai om en personel Afgiwt i Steden for Solden og Consumtionen af fremmed Salt, som nu tillades fra 1ste Juli ferstkommende fri og uden videre Afgiwt end 2 Sk. af Tenden, at maa indfores i Danmark. — Forordningen af 14de Mai om Extrapaabud af geistlige og verdslige Betjentes Gager, som og af (hvad var haardt) Pensioner og Benaadninger i Danmark for 2 Aar. Thi i at Embedsmanden svarer af sin Gage er ikke mere ubilligt, end i at enhver anden Under-

1768. saar svarer af sin Næring. — En tredie Forordning af 14de Mai paalægger en Fjerdedeel p^octo af det contribuabile Hartkorns Værdi, som og af Capitaler i faste og andre visse Eiendomme, aarlig indtil videre.

Da i Kjøbstæderne Fabrikker og Manufacturer fornemmelig anlægges, saa begynder jeg denne Udgang med Rescriptet af 1ste April til Stiftbefalingsmanden i Ribe, angaaende at ingen andre end Veile Byes Indvaanere maa bruge Veile Byes Marker, uanseet de deraf ville betale Matrifulskat. — En Skrivelse til Rentekammeret og til Stiftamtmanden over Sjælland fra det Danske Cancelli af 13de Aug. vil og, at naar en udenbyes Mand eier en Kjøbstadjord, maa han kun leie Jorden til Byens Indvaanere. Men de Kongl. Stift-Befalingsmænd have heri som i Mere forsomt deres Pligter, saa mangen Kjøbstad har mistet sine Torde ved at de kom i Udenbyes Eie, især have de Kjøbstæder lidt meget, hvorved en Herregaard ligger i Nærheden, hvis i sin Tid ofte mægtige Eier har forstaaet at trække Kjøbstadens Torde til sig og lægge dem under sin Hovedgaard. Jeg kunde herpaa anføre flere Exempler fast fra alle Danske Provinser. Sandt Kjøbstædborgeren skulde være Kjøbmand eller Haandværker ikke Ugerbruger, men det er nu saa een Gang, at Handelen i vore allerfleste Danske Kjøbstæder kun er maadelig, Ugerbruget er derfor Indvaanerne af megen Vigtighed, og drives i en og anden Kjøbstad bedre end af de omkringboende

Bønder, som derfor kan lære af den mere oplyste 1768. og stundom mere velhavende Kjøbstadborger. — General-Toldkammerets Skrivelse til samtlige Toldere af 23de Jan., at Hans Majestæt under 1ste Februar forrige Aar har bevilget Manchester's fri Indførsel i Rigerne fra Schoos Fabrik i Altona. Saadanne Kongelige Bevillinger for Fabrikantene i Hertugdømmene ere der flere af i Aar, som findes hos Fogtman under 27de Februar, 9de April, 18de Juli og 12te November og ligeledes i de følgende Aar; de bevise alle min forhen gjorte Bemærkning, at Fabriksliden var langt større i Hertugdømmerne end i Rigerne; jeg anfører og derfor i det Følgende ikke flere af disse Bevillinger. — For at forekomme Underfløb med Contrabande og deslige fremmede forbudne Varer, udkom Forordningen af 13de Febr. om Silke- og Ulden-Varers Forhandling paa Markederne i Danmark. — En Kongelig Resolution af 26de April forbyder flere Sukker-Kasinaderiers Anlæg i Kjøbenhavn. — Ved Rescr. af 8de April blev Rescr. af 23de April 1762 derhen udvidet, at Enhver med egne Hænder maatte sy ordinaire Klæder for Tjenestepiger, samt overalt reparere og omgjøre Fruentimmerklæder. — Rescr. af 15de April indskærper Forordn. af 3die Marts 1688, som paa lægger Guldsmedene at forandre deres Stempler aarligen, og Aarstallet hofsætte, hvormed Vardinen skal have Indseende. Et senere Rescr. af 22de April befaler, at Guldsmed-Værktoi maa ei findes hos uberettigede Arbeidere. — Et udførligt

1768. Rescript af 19de April til samtlige Kongl. Befalingsmænd foreskriver Opsyn med Soldvæsenet og Soldbetjente og med Skibes Stranding, samt at see Commercen fremmet, tillige med indenlandske Manufactur- og Fabrik-Varers Affætning understøttet. — Det almindelige Varemagasins Direction forandrede den 3die Mai til et General Magasins-Comptoir, hvori Agent de Conninck skulde fore Correspondencen i Henseende til de raa og fabrikerede Varers Indkjøb og Udsalg. De Forretninger, som, uden for Directionen af selve Varemagasinet, hidtil havde været paalagte Magasinet's Directorium, og egentlig vedkom Inspectionen over Fabrikkerne, og Befordring af Varernes Affats, saa vel som smaa Stridigheders Afgjørelse mellem Fabrikkerne eller mellem dem og deres Duvriers, Opsigt over Hallen m. v. skal besørge af de Committerede i General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet. — Forordningen af 26de Novbr. om indenlands fabrikerede Kobber- og Messing-Varers Forhandling. Vedkommende indenlandske Fabriks Stempel skulde borge for, at ikke Kobberforeren falbod udenlandske Fabrik-Varer. — Et Rescr. af 1ste Juli bekjendtgjør, at de Handlende kunde vorde forsynede fra General-Magasins-Comptoiret med Klæde og Ulden-Varer, for saavidt de ikke heller vil lade samme komme directe fra Fabrikkerne, eller fra Kræmmerne i Kjøbenhavn; Magasinet skal give tolv Maaneders Credit. — Efter Bekjendtgjørelse i Aviserne fra en dertil bestiftet Kongelig Commission, skulde den 1ste Juni

Hammermøllen, der nu var bleven Kongens, eller 1768. den en halv Miil fra Helsingøer beliggende Geværfabrik, sælges ved en offentlig Auction, der dog tillige var en Slags Licitation, thi Kjøberen skulde forbinde sig til, for en vis Priis, at levere til Armeen Geværer.

Da det almindelige Handels-Compagnies Actier, baade paa Borsauktionerne og ellers i Salg underhaanden, begyndte betydelig at falde, saa fik man i Adres-Avisen No. 43 indført en Beregning, hvorefter Compagniet eiede nærvæd en Million Rigsdaler, og hver Acties Værdi ansattes til 451 Rdlr. — Ved Bekjendtgjørelse af 20de Mai opløstes i Aar det Afrikanske Compagni, dog saa, at dets Gjæld til Marokkos Keiser blev betalt, da saa den tildeels i Behold blevne Fond deelttes mellem Actiehaverne. Det var at ønske vi om alle vore alt for mange Handels-Compagnier havde en saa udførlig instructiv Historie, som afdøde Professor Rasmussens Historie om det Afrikanske Compagni ic. — Resc. af 15de Jan., bekjendtgjort ved Placat af 20de samme, foreskriver hvorledes vrægbare ædende Varer, som ved Groshandlen til Søes blive anmeldte til Indførsel, maa oplægges og bør vræges. — For til med General-Gouverneuren at gaae paa Raad om Dens almindelige Deconomi og om Alt, hvad Kunde være til dens Larv, havde paa St. Croix været et, af de bedste Handlende og Plantage-Eiere bestaaende, saa kaldet Borger-Raad, men som i sidste Decennium var af sig selv faldt bort. Ge-

1768. neral-Major Peter Classen, som nu var General-Gouverneur over alle de tre Vestindiske Danske Eilande og indsaae et saadant Raads Nytte, fik det derfor allerede i forrige Aar gjenoprettet af de bedste Indvaanere paa St. Croix, og i Aar derom et aabent Brev af 8de April, som giver dette Borgerraad Kongelig Sanction, og i Dyrigt foreskriver Raadets Forretninger, der omtrent bleve som de Eligerede Borgeres ere i de Danske Kjøbstæder. — En Kongelig Resolution af 26de April bevilger et particulairt eller privat Dplag paa Færo af adskillige Varer. — I Corseer var et Grenlandsk Handels-Compagnie, som den 15de Mai blev Kongelig privilegeret. — Af et da udfommet Skrift: Danmark og Norges Tilstand i Henseende til Handelen, gives i Adresavisen for 1772 No. 194 et Udtog, som viser Danmarks og Norges maadelige Handel i Aarene 1767 og 1768.

Landbosagen tog i Aar ikke nogen god Vending. Landvæsens-Commissionen forvandlede den 15de April til et General-Landvæsens Collegium, hvis Præsæs den gamle Moltke blev, dets øvrige Medlemmer vare Geheimeraad S. D. Schack, Skatmester Baron Schimmelman, Kammerherre Grev Gustav Holck, Justitsraad C. L. Stemann, og Justitsraad Raadmand samt Raadstuskriver H. N. Nissen, som og Collegiet fik to Secretairer, en Dansk og en Tysk. Thi under 28de Marts var og for Hertugdømmene nedsat i Slesvig en Landvæsens-Commission, der

nu underlagde det nye Danske Landvæsens-Colle- 1768.
gium. Smidlertid udkom i Mai fra dette Colle-
gium en Instrux for de paa Landet bekjendte
Landvæsens-Commisfaires, der er godt skreven, og,
noie fulgt under kyndige Amtsbefalingsmænd, skulde
have virket en bedre Udskiftning af Fælledskabet,
end der paa mange Stæder overalt i Riget træf-
fes. — Under 7de Mai tilskrev dette Collegium
samtlige Danske Biskoper, at det var Kongens
Willie, Præsterne skulde overlade Bonden for en
vis bestemt aarlig Afgift i Korn eller i Penge,
deres Andeel af Tienden. Men herved tør spor-
ges: hvorfor Præsterne mere skulde paatvinges
denne Afstaaelse end Proprietairerne, som og, paa
meget faa nær, ere Tiendetagere? Dog Herre-
mændene understøttedes endnu meget af de Magt-
havende i Slavehærskabet over deres Bønder, det
viser blant Mere Generalitæts- og Commisfa-
riats-Collegiets Skrivelse under 3die Sptbr. til
Infanteri-Regimenterne. Allerede ved Rescripterne
af 8de og 15de Januari var den i forrige Aar
omtalte, Regimenterne i visse Egne af Sjælland,
tilladte frivillige Hværving høvet. Thi den fri
Bondekarl lod sig vanskelig hværve, og den stavn-
bundne Karl maatte ikke hværves, men hværvet
var det ofte ikke saa let for hans Hærskab at
faa ham udløst, da Regimenterne gave ikke uden
Sværdslag tilbage, hvad de eengang havde faaet
i deres Bold. Herremændene fik nu derfor hiin
Generalitæts-Skrivelse udvirket, som befaler Regi-

176 8. menterne, noie at overholde, at ingen National-Recrut permitteres til andre Stæder, end til det Gods, hvorfra han er afgiven, samt ei alene udtryffeligt i Permissions-Pasfjet at exprimere, til hvilket Sted han er permitteret, men endog vedkommende Godseiere hver Gang at underrette om given Permissiøn; thi da adskillige Frimænd ikke gif til deres Hjem, saa skulde heri, siger Skrivelsen, Proprietairerne soulageres. — Den 9de Juli udkom Forordningen angaaende en ny Landmaaling i Danmark, der skulde tage sin Begyndelse i Sjælland. Instruxen, Forordningen indeholder, synes ganske passende skreven, men da man her, som ved saa mange Leiligheder, fulgte Maximen: at man sig ei forhaster, saa vare ingen Omkostninger spildte, ved at denne Landmaaling fire Aar efter indstilledes.

Rescriptet til Stiftamtmandene i Throndhjem og Bergen af 22de Januar bekjendtgjor en General-Beimesters Ansættelse i disse Stifter. Cancelli-Skrivelsen af 3die Sptbr. til Vice-Statholderen, angaaende Beivæsenet Syndensjelds, viser, at Aggershuus og Christiansands Stifter havde en saadan Embedsmand. — Under 12te Februar udgif nu et for hele Norge almindeligt Rescript, til Vice-Statholderen og samtlige Amtmænd, ligelydende med det som i Fjor Stiftamtmanden over Throndhjem havde faaet, angaaende, at Fogderne ingen Kornkastning maa foretage sig uden Amtmandens Samtykke. — Rescript af 19de Februar til Vice-Statholderen befaler, at Over-Hof-

retten skal continuere, saa længe der er Sager. — 1768.

Den de Norske Kjøbmænd ved Forordningerne af 18de Mai og 12te Octbr. 1759 udlovede Præmie, 5 Procent af hvad Varer de fra Fabrikerne i Kjøbenhavn tilforhandle sig, blev nu ved Placat af 5te Mai forandret derhen, at Præmien skulde betales til Fabrikanterne, saa snart de for Commerce-Collegiet beviisliggjøre, at de hos dem directe ordinerede, uden General-Magasins Comptoirets Directeurs Mellemlanding, til en eller anden Kjøbmand i Norge, affendte Silke- Ulden- og Bomulds-Varer, til det bestemte Sted ere ankomne og indførte. — For Norge udkom under 14de Mai en lige Forordning om Extra-Paabud af Sager o. s. v., som under samme Datum udkom for Danmark. — Den Frihed som Landalmen syndenffjelds havde ved Forordningen af 3die Aug. 1756 faaet, til at kjøbe behovende Kornvarer directe fra Skibene, indskrænker nu en Placat af 30te Juli til alene 14 Dage efter et Skibs Ankomst til Stedet. — Rescriptet af 17de Juni indeholder gode Foranstaltninger for Bergens By, med Hensyn til Brand- og Vand-Væsenet, som et andet af 16de Sptbr. for samme By, i Henseende til Politivæsenet, hvormed Byfogden ikke maatte befatte sig, da Bergen haver en egen Politimester. — En Kongelig Resolution af 23de Sptbr. tilstaaer Christiansand Credit-Dplag i eet Aar paa Genever. Samme By fik og under 17de Octbr. Kongelig Confirmation paa de den

1768. forhen forundte Privilegier, Friheder og Benaadninger, og i denne Confirmation tillige Forskrift for, hvorledes Landalmuen maatte der i Byen sælge sine Varer og kjebe andre, saavel af Byens bofsatte Handlende, som af de dertil ankommende Skippere. — Rescript af 20de Decbr. til Vice-Statholderne og samtlige de Kongelige Befalingsmænd i Norge, er vigtig, da det bestemmer Grændserne mellem den civile og militaire Jurisdiction, hvorom, som flere Stamps Erklæringer vise, var jævnligge Uenigheder.

Dette Aars andre vigtige Lovgivninger ere: Placat af 15de Januar, om hvorledes med Arv, som Noget, der gaaer i Slaveriet, maatte tilfalde, skal forholdes. — Forordningen af 8de April, at Arvinger i Stervboer udi Danmark og Norge, maa forundes det saa kaldte Beneficium inventarii. — Forordningen af 26de Novbr. med Tarif over hvad i Gold, Consumption og Accise skal betales i Danmark og Norge.

Til Chirurgiens Dykomst paa Island befaler Kongen i Rescript af 8de April, at fire Islandske Chirurger, som have ordentlig deponert og ere i Universitetets Matricul indskrevne Studenter, altid skal nyde af Universitetets Stipendier, i det Mindste 1 Rdlr. ugentlig, og desuden være berettigede til Pladser paa Regentsen. — Kongelig Resolution af 26de Novbr., angaaende de Afgifter, som Chirurgi i Danmark og Norge skulle svare til det anatomiske Theaters, i Kjøbenhavn, Vedligeholdelse; disse bleve nu modererede

og Restantserne estergivne. — Et Rescript af 1768, 2den Decr. til det juridiske Facultæt ved Kjøbenhavns Universitæt viser, at juridisk Examen stundum baade privatim holdtes og kunde tages hjemme af Fraværende, thi det befales at saadanne Examinerede ogsaa skal betale Facultæts Notarius. — Ogsaa i Aar var Universitæts-Patronen D. Thott een Gang nærværende ved Examen Artium, men det var og en Søn af Geheimeraad Bjerregaard, som den Dag var til Examen. — Af et Avertissement i Avisen fra Deder sees, at Publicum har klaget over, at Hæfterne af hans Flora Danica vare for dyre, thi bekjendtgjør han nu, ved Kongelig Understøttelse at have nedsat Prisen. — I Juni kom til Kjøbenhavn den berømte Wienske Astronom Pater Hell, tilligemed Pater Trymwich, for videre at skulde reise til Wardehuus og der observere Venus's Gang forbi Solen. Kongen gav Hell med Følge fri Befordring gjennem hele Norge. Paa Kongelig Beføstning sendtes og Profesorerne Peter Horrebøw og Olav Nicolaus Bûgøw til Nordlandene, for der at skulde observere dette Himmelsyn. Men man blev lidet fornøiet med Udbyttet af deres Reise, hvad nok og især var Aarsag til, at Første ti Aar efter mistede sin Designation ved Universitætet. Horrebøw skal ikke have manglet Indsigter, men han var bogstavelig, hvad man kalder Løi — en National-Svaghed.

1769. Den 14de Jan. kom da Kongen igjen hjem og til Kjøbenhavn fra sin alt for kostbare og for sine Følgers Skyld ullykkelige Reise til Udlandet. — Den regjerende Dronning fik i Sommer den Fornoielse af sin Broders, Wilhelm Hendrik Hertug af Gloucester, Besøg. Den 8de Juli kom Prinsen i Land ved Drago, hvor han modtoges af Geheimeraad Over-Staldmester von Staffeld og Joachim Gottsche Greve af Moltke, der nu var bleven Kammerherre, og ansattes hos den Engelske Prins som hans daglige Cavalier.

Den 13de December sluttedes en Alliance-Tractat med Rusland i Henseende til Affairerne i Sverrig; Kammerjunker K e e h i Repertoire des teintes conclus par la coueonne de Danneman? siger pag. 217 at den ikke er trykt. — Danmark's Forhold til Algier blev meget knudret. Den Danske Consul maatte efter Deiens Befaling forlade denne Koverstat, og de Danske Skibe sikkedes kun fire ti Dages Frist til at søge Middelhavet. Falske Danske Passer, udeblevne Foræringer o. s. v. gaves til Paaskud for denne Deiens Dp-førsel.

Geheimeraad Baron Schimmelmann var nu bleven virkelig Skatmester med Rang Nr. 11 i Rangforordningens første Classe mellem Geheimere Conferentseraaderne og Generalerne af Cavalleriet. — Ufter i Nar forauctioneredes igjen 110 Tonder Bonde-Hartkorn i Goldinghuus Amt, som Betalingen var udebleven for. — En for Bonden ikke gavnlig

Skatte-Forordning udkom under 8de Aug., om 1769. Havre-, Ho- og Halm-Leverance for Betaling til de i Sjællands, Fyens og Syllands Kjøbstæder ind- quarterede Cavallerie- og Dragon-Regimenter. Men det hed, at de Besværligheder Regimenterne, hvis Antal af Heste var bleven forstærket, havde i at anskaffe sig Fouragen paa den i nogle Aar anordnede Maade, gjorde denne Forandring nødvendig. Smidlertid er der nok intet Landmanden mere trykkende Paalæg end denne Fourage præstet i Natura. — For at forekomme Danske Mønters Forsælsning og Smeltning, og i forekommende Tilfælde opdage de Skyldige, forbyder Kongen i Rescript af 13de Januar til Kjøbenhavns Magistrat den Tødske Nation i deres Huse at have Smelte-Dvne og Digler, og de der havde dem befales inden 14 Dage at aflevere dem til den Mand, der ansattes til at smelte for dem af Magistraten, som i Plac. 23de Jan. bekjendtgjor dette Rescript.

Nu tillader en Forordning af 11te April at bruge Guld og Sølv i Broderi, Galoner, Knip-linger, Baletter og Knapper, men kun paa indenlands fabrikerede Varer, som og selve Galonerne skulle i Rigerne være forfærdigede. At og i Kjøbenhavn har da været Galon-Fabrik sees af Forordningen 4de October, som bestemmer det til Guldtrækker-Arbejde fornødne Sølv's Gehalt med hvad videre bor iagttages af Guldtrækkere og Forhandlere. — Under 13de Mai udgif en Tact, hvorefter Agent Borre skulde sælge Tobakkerne

1769. til de privilegerede Tobakshandlere og for disse en Taxt, hvorefter de igjen maatte udhøfre Tobakket. — Forordningen af 11te October igjentaager, forandrer og forbedrer Forordningen af 11te Juli 1739, angaaende den for Ulden-Manufacturerne i Kjøbenhavn oprettede Halle, der noie skulde eftersee og bedomme Varernes Vævning, Spinding, Valfning, Beredning og Farvning, og taxere Bedkommende for de deri befundne Feil. — Som jeg i min Frederik V. Karbog pag. 227 har bemærket, at Rescriptet af 6te Februar til Sjællands Stift om Laugsfamlinger blev Reglen for de andre Stifters Kjøbstæder, saa bestyrkes og nu denne Bemærkning af Rescriptet 17de Novbr. til Stiftsbefalingsmanden over Karhuus Stift, angaaende hvorledes skal forholdes med Laugenes Samlinger der i Kjøbstæderne.

For den Bestindiske Handel var velgjørende Rescr. 22de September til General-Gouverneuren over de Bestindiske Eilande, om hvorledes der med protesterede Bexler skal forholdes. Herved forebyggedes den ulovlige Dmgang med at tage Betaling for Bexler, Trassanten forud maatte vide, ikke bleve accepterede. Vigtig var og nu den Danske Handel paa disse Eilande, som Grosserer Nathanson har viist i foranferte sit Skrift pag. 55. — Som og Skibsfarten nu tiltog, saa blev af Vigtighed, at de paa dem udstædte Maa-levreve vare paalidelige, og oplyste Fartoiets Længde tillige med dets Dybde og Brede efter den Kongens Forskrivt, som om Skibsmaalingen i

Aaret 1726 var givent, hvorom derfor vedkom= 1769. mende Soldbetjente i begge Rigerne blev erindret, ved Skrivelse under 18de Novbr. fra General= Soldkammer= og Commerce=Collegiet. — Til mod Algierste Sørovere at beskytte den Danske og Norske Søfart, og for tillige at convoiere dette Aars Asiatiske Compagnies Skibe, udgik med Aarets Slutning to Kongelige Fregatter.

I Aar syntes Solen at skinne noget blidere for Bondesagen. — Efter den gamle Moltkes egen Opfordring skrev nu Deder sin kostelige Betænkning om hvorledes Bondestanden kunde skaffes Frihed og Eiendom, og i Manuscript foreviiste Moltke Betænkningen, der dog ikke skal have fundet Ministerens Bifald. Thi som Deder vidner, var Moltke bange for, man i sin Nidkjærhed for Bonden skulde gaae for vidt; Ministeren, som altid opholdt sig ved Hoffet, kjendte ikke sine Bonders Forsatning, uden af sine interesserede Forvalteres og Forpagteres eensidige Relationer. Dgsaa tilstaaer Deder, at nogle foregionne Benner og Forsægtere af Bondestanden gik for vidt i deres Fordringer *). Det gik da med Bondefriheden som nu med Borgerfriheden; Begges Forsvarere ville være Democrater, men mange af dem vare og ere Demagoger, der ei skjælnede og skjælnede mellem lovbestemt og ulovbestemt Eiendom, mellem politisk Frihed og bor=

*) Bon Halem's Andenken am Deder pag. 124.

1769. gelig Frihed. *) — Meget blev imidlertid i Nar gjort for at forbedre den Danske Bondes Kaar. — Under 6te Mai udkom en Forordning om Hovriets Bestemmelse. — Under 13de Mai en anden om Selveierbønder i Danmark og de dem forundte Fordele. Denne Forordnings Hensigt var, deels at sikke for Fornærmelse og Overlast saa vel de Bønder, som paa Auctionerne over Ryttergodset havde tilkjøbt sig deres Fæstegaarde, som de andre ældre Selveierbønder, dem at forsvare mod al Forurettelse Forordningen paalægger Amtmændene som en af deres Hovedpligter, deels at opmuntre Proprietairerne til at overdrage deres Fæstebønder Eiendomsret eller give dem Arvefæster, da de i begge Dele kunde forbeholde sig Herligheden til de saaledes afhændede Fæstegaarde, ligesom og Hovedgaardene, hvorfra Fæstegodset saaledes var afhændet, beholdt deres Skattefrihed. At, naar Proprietairen forbeholdt sig Herligheden til sine afhændede Fæstegaarde, han dog skulde blive ansvarlig for de Kongelige Skatter og Contributioner, en Ansvarlighed Duffen ligner ved de Franske General-Forpagtninger; at

*) Skal man domme af Tybsklands og flere Staters tumultuariske Stænde-Forsamlinger, saa synes Undersaatterne eller Borgerne i dem endnu ikke at være modne til politisk Frihed; den borgerlige Frihed, forsvaret af Publicitet i alle Statsstyrelsens Dele, det diplomatiske Resfort undtaget, af en Trykkefrihed som den i R. 7 Octbr. 1771, og af Regjeringens Collegier uafhængige Domstole, er og tilstrækkelig til at sikke Undersaatterne mod enhver Autoritæts Vilkaarlighed.

Regjeringens Collegier ved deres Fortolkninger 1769. lagde Banskeligheder i Veien med at beholde Herregaardsfrihederne; endelig og den liden Tillid, som havde til Amtmændenes Forsvar, gjorde, at denne Forordning ikke opnaaede sin velgjørende Hensigt. — Forordn. 6te Juni bestemmer Strafsen nærmere for dem, som have ødelagt eller ødelægge Bøndergaard, samt lade saadanne ødeblevne Gaarde ubebyggt henligge, der formindsker Bøndestanden og forøger Hoveriet. — Endelig igjen opmuntredes og tildeels befaledes Fælledskabets Ophevelse ved Forordn. 28de Juli. — General-Landvæsen-Collegiet tilskrev og samtlige Amtmænd i Danmark, at de til Collegiet skulde indberette de foretagne Forandringer og Forbedringer til Landvæsenets og Bøndestandens Dykkomst, endog dem som af private Tordeiere og Brugere kunde være iværksatte. — Datids Amtmænd vare: Stiftamtmanden over Sjælland Grev Eggert Christopher Knudt, tillige Amtmand over Roskilde Amt; Geheimeraad Baron Jens Suel Wind, Amtmand over Kjøbenhavns Amt; Geheimeraad Fridrich Carl Gram, Amtmand over Frederiksborg og Kronborg Amter; Geheimeraad Wolf Veit Christopher v. Reizenstein, Amtmand over Ringsted og Sorø Amter; Geheimeraad Henrich Brockenhuus, Amtmand over Bordingborg og Tryggevælde Amter; Kammerherre Silert Christopher v. Ahlefeld, Amtmand over Callundborg, Draxholm, Søebygaard og Holbeks Amter; Conferentsraad Fre-

1769. drik Lovenorn, Amtmand over Antvorskov og
 Sorsoer Amter; Conferentseraad E. Christian
 Dow over Hirschholm Amt; Geheimeraad Fri-
 drich v. Møsting, Amtmand over Moens Amt;
 Statsraad Johann Christian Urne, Amtmand
 paa Bornholm; Geheimeraad Stiftamtmand Hen-
 rich Wille tillige Amtmand over Odense, Da-
 lum, St. Knuds og Ruggaards, samt Assens og
 Hindsgavls Amter; Kammerherre Adam Chri-
 stopher v. Holsteen, Amtmand over Nyborg
 og Tranekjær Amter; Kammerherre og Stift-
 amtmand Gotsche Hans v. Krogh tillige
 Amtmand over Kalholm, Halsted og Maribo
 Klosters Amter; Conferentseraad Ludvig Chri-
 stian v. Derg, Amtmand over Nykjøbings Amt;
 Baron og Stiftamtmand Iver Holck tillige
 Amtmand over Kalborghuus, Aastrup, Berglum
 og Seiglstrup Amter; Conferentseraad Fridrich
 Hauch Amtmand over Dueholm, Derum og Be-
 stervig Amter; Geheimeraad Stiftamtmand Ma-
 thias Wilhelm Hvitfeld tillige Amtmand
 over Hals Amt; Geheimeraad Baron Werner
 Rosenfrands, Amtmand over Skivehuus Amt;
 Kammerherre Stiftamtmand Peter Rosenorn
 tillige Amtmand over Havreballegaard og Stjern-
 holms Amter; Geheimeraad Fridrich Ludvig
 v. Beyda, Amtmand over Skanderborg og Na-
 skjærs Amter; Kammerherre Baron Christian
 Rudolph Philip Gersdorf, Amtmand over
 Galøe Amt; Kammerherre Andreas Scheel,
 Amtmand over Dronningborg, Silkeborg og Na-

riager Amt; Stiftamtmand Theodosius Le=1769.
 vega u tillige Amtmand over Riberhuus Amt;
 Statsraad Peter Albertin, Amtmand over Lun-
 dens og Børlinge Amt; Geheimeraad Lud-
 vig Wilhelm v. Bülow, Amtmand over Col-
 dinghuus Amt. — Ved N. 24de April bestemtes
 noiere Forretningerne i General-Landvæsens-Colle-
 giet mellem Præsæs Grev A. G. Moltke, de
 Deputerede Skatmester Schimmelman, Ge-
 heimeraad Schack, Overkænk Grev Gustav
 Holck, Kammerherre Baron Rosenfrands,
 General-Procureur Stamppe, Geheime-Cabinetts-
 Secretair Schumacher og de Committerede, som
 ikke ere Conferentseraader, thi saa først bleve de ef-
 ter Rescriptet Deputerede, Statsraaderne Lowson,
 Nissen og Stemann. Forestillingerne til
 Majestæten skulde almindelig underskrives af dem
 Alle, dog kunde Præsæs og Deputerede af grun-
 dige Aarsager underskrive enkelte Forestillinger uden
 de Committeredes Concurrence. — Landmanden,
 især Bonden, meget generende og trykkende blev
 ellers nu Brænderiernes paa Landet Forpagtning,
 fornemmelig ved de jævnlig foretagne Huusinqvisitio-
 ner, hvorom haves fra nu af og i en Række af De-
 cennier fast hvert Aar flere Rescripter, hvoraf
 jeg kun her vil anføre N. 17de Februar til de
 Kongel. Befalingsmænd i Fyen. — Almueskolevæ-
 senet paa Landet vandt ikke men tabte meget ved
 de Kongl. Godfers Salg; thi vedkommende Col-
 legium og deres Befuldmægtigede glemte det skønne

Ønske Frederik IV. havde sat paa disse af
Ham opførte Skoler:

— Lad altid paa min Stool En sidde af min Wt
Som mener Dig min Gud og disse Skoler ret.

§ Auctionsconditionerne var derfor ofte ikke be-
stemt, hvad Kjøberne havde til disse Skoler at
udrede, saa de tit nægtede at udrede Noget, og
Stiftamtmand med Bisp maatte herom jævnlig
indhævnte Kongl. Resol. Jeg vil af de mange ved
den Veilighed udgaaede Rescripter kun anføre et for
i Aar, N. af 27de Jan. til Stiftsbefalingsmanden og
Biskoppen over Lollands Stift, om Skoleholderløn
af Kirkerne paa Falster. — Meget led Landet i
Aar af Kvægsygen, som blev almindelig i Fyen,
og nu og kom til Callundborg i Sjælland. —
Til Landoeconomiens som til flere Næringsveies
Befordring ved belønnende Dymuntringer organi-
seredes i Aar og fik Prædicat af Kongeligt det
Landhuusholdnings-Selskab, som nu over i 60 Aar
har virket velgjørende, fornemmelig paa det prac-
tiske Agerbrug. Den berømte statsoeconomiske
Skribent Christian Martfeld har som Sæl-
skabets første og mangeaarige Secretair af det
sine store Fortjenester, og Professor Hübner,
som i flere Aar var dets Vice-Præsident, er og
af dette Selskab meget fortjent. Mærkeligt at een
af Landhuusholdnings-Selskabets Love var, at i
dets Forsamlinger kun maatte tales Dansk.

— Til Lettelse for Almuen og Sikkerhed for
de Kongelige Intrader, samt at forebygge Mis-
brug ved Skatternes Inddrivelse, udkom Forord-

ningen af 31te Jan. om, hvorledes med Udpant=1769. ninger og Executioner for efterstaaende Kgl. Skatter paa Landet i Norge herefter bliver at forholde. — Som fordeelagtig for Folkemængden og Agerdyrkningen tillader Forordningen af 14de April, at Odels- og Selveier=Bønder i Norge maa skifte og dele deres eiende og paaboende Gaarde imellem deres Børn saaledes, som denne Forordning foreskriver. — At det i Throndhjem oprettede Videnskabs Selskab endnu ikke havde befordret Dplysningen, det viser Rescr. til Amtmanden af 12te Mai, som befaler, at Natmænd, deres Hustrøer, Folk og Børn, som ved Døden maatte afgaae, skal ved Bægteren eller Brandvagten i Byen bæres til Jorden, dog skal Magistraten først røre ved Ligets Kiste, samt følge det til Jorden efter K. 12te Mai 1698; man var altsaa i 72 Aar ikke kommen i Throndhjem videre i Dplysning. — Et Rescr. under 20de October til Vice=Statholderen foreskriver de Tilfælde, hvori strandet Drag og Vare maa strax gjøres i Penge. — Rescr. af 8de December til Stiftamtmanden i Throndhjem, angaaende hvilke Sager Politimesteren maa paakjende, og hvilke han skal overlade til Byfogden, som ereqverer Politirettens Domme. — Den Norske Armee blev i Aar formeret med et Dragon=Regiment, fem Infanterie=Regimenter og ti Skiløber=Compagnier.

Til Stiftbefalingsmanden over Island, som da var Conferentseraad Baron Proeck, men som aldrig kom til Landet, gik den 17de Februar et

1769. Rescript med Kongelig Befaling, at fra Nytaar 1770 skulde Alle og Enhver i den Materie om Arv, Arvfølge og Arvs Deling, rette sig derom efter hvis i Norske Lovs femte Bogs andet Capitel var skrevet og fastsat. Ved denne Forandring kom nu Berneborn paa mødrene Side til at arve deres Morfader og Mormoder, hvad de efter den gamle Islandiske Lov ikke kunde, saa længe der levede nogle efterladte ægte Born, som i Successions-Linien vare en Grad nærmere. — Efter Datids Gang i Embedsfagerne bekendtgjorde saa Stiftamtmanden flige Rescripter og andre Collegialskrivelser til Amtmanden paa Island, som da var Ole Stephensen.

Ved Rescript af 7de Juli til Det Kongelige Videnskaber Selskab i Kjøbenhavn skænker Kongen atter Selskabet 700 Rdlr., for til de geographiske Charters Fuldfærdigelse endnu at kunde antage flere Landmaalere. Saa gives og i Rescriptet Kongeligt Lovte om, at Selskabet ved Leilighed endnu skal faae 300 Rdlr. til samme Formaal. Paa Selskabets Ansøgning forbed og Kongen under 7de Juli Nogen at efterstikke eller efterstuffedet at indføre Charter, under sammes Confiscation og 10 Rdlr. Mulct for hvert anholdt Charte. — At Bigotteriet saa lidet under Christian VII., som under hans Fader, var afholdt vise, Rescripterne af 3die og 4de Marts. Første tillader det Bernstorffske Gudses Bønder uden Tiltale at bringe paa alle Son- og Hellig-Dage Mælk til Kjøbenhavn, kun at det skeer før Heimesse begyn-

der. Det andet tillader at der maa i Fasten ind- 1769.
 til den stille Uge vedvarende holdes Spectacler
 (Comoedier), Baller og Concerter. — I Felge
 Kongl. Resolution af 6te Juni skal den i seneste
 Soldrulle paabudne nye Afgiwt af uindbundne Bø-
 ger, Land- og Soe-Charter, samt af gamle ind-
 bundne Bøger, bortfalde. — I Kjøbenhavn rasede
 i Aar stærkt Kopperne, saa at henved et Par tu-
 sinde Mennesker, Børn og Fuldvoxue, døde. Saa
 lidet var endnu Inoculationen kommen i Brug.
 Belgjørende var derfor Rescriptet af 1ste Decbr.
 til Statsraaderne v. Berger Kongelig Livlæge,
 Gabriel Linde Casserer ved det Kongelige par-
 ticulaire Kammer, og J. F. Struensee Livlæge,
 angaaende en Stiftelses Indretning uden for Kjø-
 benhavns Nørreport paa Gaarden Solitude til
 Børnekoppers Indpodning for alle Stænder, de
 Fattige som de Formuende. Kongen ville i 5
 Aar dertil aarlig skænke 4000 Rdlr., at de Fat-
 tige der omsonst kunde pleies. Patienterne havde
 Lov til at bruge deres sædvanlige Læge. I Byg-
 ningerne vare afdeelte Bærelser til Præparationen
 og til selve Inoculationen. Denne skulde standse,
 naar i Staden græsferede Epidemier af Sprinkler,
 Scarlagen, Meslinger og hvid Frisel. — Jeg kan
 ikke finde med Visshed, om det var i Aar eller
 allerede i det forrige, at det Almindelige Hospital
 i Kjøbenhavn indrettedes. — Rescript af 14de
 Juli til Universitetets medicinske Facultæt befaler,
 at Decanetet aarlig skal omstiftes, thi hidtil havde

1769. den ældste Professor altid været Decanus, og tillader at Enhver, som disputerer, maa vælge hvem af Professorerne han vil til sin Præses, hvad efter Universitæts-Fundatsen hidtil havde paalagt Decanus. End befaler og Rescriptet, at alle Examinere i Facultætet skal herefter skee offentlig under Protocollation af en dertil antagen Notarius. — Efter Fleres Dnske indbed den bekjendte, og siden af Kjøbenhavns endnu florerende Porcelains-Fabrik fortjente, Materialist og Laborant *Frantz Henrich Müller* til et Collegium Chymicum theoreticum practicum, hvorover altsaa nok ikke læstes ved Universitætet. — Rescr. af 14de Juli til det theologiske Facultæt ved Kjøbenhavns Universitæt befaler, at de Candidater, som herefter fremstille sig til Examen theologicum, skal hver Gang examineres af alle tre Professorer i Facultætet. — Et Rescript til Universitæts juridiske Facultæt befaler, at Decanetet skal aarlig omstiftes, og alle Examinere holdes offentlig. Mellem to til tre ti Aar efter blev dog et af de bedste juridiske Embeder, Birkedommertjenesten paa Falster, bortgivet til en Mand efter Examen hjemme inden lukte Døre, hvilken Mand endda ikke var Student. — Professor *Dons* averterede i Aviserne, at han i 6 Maaneder ville i Forelæsninger for unge til Examen studerende Jurister gennemgaa *Hesselbergs* Collegium, altsaa det hele Danske juridiske System, sandelig Meget i en saa kort Tid, især over en Lærebog, der, som den

første offentlige i Videnskaben, fordrer saamange 1769.
Berigtigelse.

Palme Sondag den 8de April blev Arveprins 1770.

Frederik confirmeret i Christiansborg Slotskirke
af den Kongl. Confessionarius Sjællands Biskop
Harbo'e. — Den 27de Mai dode Enkedronning
Sophie Magdalene i sit 70de Alders Aar*).

— Den 14de Mai blev Livlagen Dr. Struensee,
som nu kaldes Lector hos H. M. Kongen,
Conferentsraad, og samme Dag Arveprinsens In-
formator Professor Dve Guldberg Statsraad.

— Professor Designatus ved Universitetet Dr.
Christian Johann Berger blev den 12te
Juni Kongelig Livmedicus. — Den 18de Juni

reiste Kongen og Dronningen til Holsteen; Struensee,
som allerede siden Januar Maaned havde
havt sin Bolig paa det Kongelige Residentslot,

fulgte nu og de Kongelige Personer paa denne
Reise, hvorom see hvad jeg har i Dsts Archiv
2det Bind pag. 197 flg. — Efter Kongelig Be-

faling, bekendtgjort fra Reise-Staldmester von
W arnstedt, blev den 22de October anstillet et
Præmie-Heste-Væddeløb mellem Norre- og Øster-
Fælleder, efter, som man da sagde, dem Kongen

*) Om Struensees Dpforsel mod den sengeliggende Dronning, see mine Bemærkninger i foransførte Dsts Archiv pag. 198—99.

1770. havde seet i England. Prisen kunde kun vindes af Danske, Norske og Slesvig-Holsteenske Heste. Høieste Priis var 600 Rdlr. Courant, og skulle disse Baddelob gjentages to Ginde aarlig, den 22de Mai og den 20de Septbr. See Kjøbenh. Adres-Avis Nr. 147. — Den Svenske Kronprins Gustav og Hans Broder Prins Friderich Adolph kom den 22de November uventede til Kjøbenhavn, hvor de affstege hos den Svenske her residerende Gesandt Baron Sprengporten. — Efter Kongelig Befaling af 27de April havde nu Magistraten frattraadt Comoediens Bestyrelse og afleveret Comoediehuset, med de det forundte Privilegier og alt dets Inventarium, til det Kongelige particulaire Kammer. Udelukkende paa Comoediehuset holdtes og maatte holdes Maskerade.

Admiralitæts-Collegiet og General-Commissariats-Collegiet bleve nu ved Rescript af 9de Marts combinerede til eet Collegium, under Navn af Admiralitæts- og General-Commissariats Collegium, hvori de Deputerede skulde bestaae af 3 Militaire og 3 Civile Personer. Dette Collegium skulde afgjøre Alle, hvad der angaaer den Kongl. Sæetat, det være sig Commando, Deconomi, Skibsbyggeri, Jurisdiction, Enrollering og Løds-væsen m. v. Dets Deputerede bleve Geheimeraad Grev Gregers Christian Harthausen, Vice-Admiral Hans Henrich Romeling, Greve og Kammerherre Joachim Gottsche Moltke, samt Etatsraad Hans Top. Desuden vare i Collegiet som Assessorer: Greve og

Commandeur-Capt. Adam Ferdinand Molt-1770.
 Fe, og Socapitain Kammerherre Niels Krabbe
 Suel. — Til alle Regjeringens Collegier udgik
 under 4de September en Cabinetsordre om Rang-
 Characterers sparsommelige Uddeling, med det mær-
 kelige Tillæg, at Collegierne skulde staae Kongen
 til Orde og Ansvar for dem, de bringe ham i For-
 slag til Rang. Sandelig National-Characteren skul-
 de været nu bedre og friere for den nedværdigende
 servile Hengivenhed, om dette velgjørende Konge-
 bud strængt var overholdt. — En anden Cabinets-
 ordre af 31te Decbr. forordner, at herefter Sæde
 i et Collegium, Departement eller Dicasterium sk
 tages, ikke efter den Character Enkelte kan være
 benaadede med, men efter deres Indtrædelses An-
 ciennitet, og deres Chargers Rang; thi lige som
 Characterer og Ordenstegn herefter ikke give nogen
 Rang eller Fortrin i Collegierne og Departemen-
 terne selv, saa skal og overhovedet ikke sees paa
 samme uden ved Hoffet og i Tilfælde af Ceremonie.
 — Den 13de Septbr. gik Johann Hartwig
 Ernst Greve af Bernstorff ud af Conseilet
 og alle sine andre Embedsstillinger, i Folge ham
 uventet tilstillet Kongelig Afsteed, der i Publicum
 ikke vakte liden og for Struensee meget skadelig
 Sensation. Thi med alle Bernstorffs Svag-
 heder havde han dog, for sine Kundskaber og, med
 Hensyn til sin egen Person, heist uinteresserede
 Character, en almindelig Agtelse mellem den op-
 lysste og videnskabelige Deel af Publicum. Hvad
 han havde gjort for sit Gods, skaffede ham endog

1770. Agtelse hos den lavere Deel. Sandt Godset var en Kgl. Gave, men saadanne havde den Heifalige iegode Frederik V. gjort til flere sine Stormænd, uden at Gaven anvendtes til at gjore deres Familier lykkelige mindre de med dem fulgte Bønder, men, som Brockenhuus med de ham skænkede Godser Nyssøe og Tønsbøved, udseiedes igjen for slet Huusholdning. — Dagen efter Bernstorffs Afgang segte vel Struensee igjen at vinde i det Mindste den oplyste Deel af Publicum, ved at lade Kongen befale i Rescript af 14de September, at Bøger maa trykkes uden Censur og Approbation. Men da det Boldsomme i hans Ministerium paadrog ham Publicums almindelige Had, saa fik han og droie Sandheder at læse, i Folge denne forundte Trykkefrihed. Geheime-Conseilets Ministre vare nu: Greverne A. G. Moltke, D. Thott, Ditlev Reventlow, og Geheimeraad F. C. Rosenkrands. Disse fik nu den 24de September Kongens Befaling om at træde sammen, for at overlægge paa hvad Maade et Conseil bedst bor ansees indrettet, uden at være forlænet med Affairernes endelige Afgjorelse eller den lovgivende og udøvende Magt, men kun for at skal sætte Sagerne i sit rette Lys, og give Kongen derom Betænkning; Cancellierne skal ei give Rapport dertil; de fleste Stemmer i Conseilet skal intet afgjøre, men enhver Medlem for sig skal give Kongen sit skriftlige Votum; i Conseilet skal ingen Secretarius være; dets Medlemmer skal ingen særdeles Rang have,

og ingen Bestallinger, men Cabinetsordrer skal au- 1770.
 torisere dem. — Man kan ikke nægte, om man i
 vere paa Papiret democratiske Tider tør sige det,
 at dette Rescript er ganske i en uindskrænket Re-
 gents Mand og som saadant godt og passende
 skrevet, naar Majestæten allene havde havt i sit
 Cabinet en moderat Raadgiver. Værd var det
 at læse Conseils-Herrernes forlangte Betænkninger,
 som man overalt ikke fyldestgjørende og upartisk
 kan bedømme det Struenseeske korte men inte-
 ressante Ministerium, for de mange om Det endnu
 skjulte Papirer komme for en Dag. — Den 26de
 October gik til alle Collegierne en Cabinetsordre
 om, hvorledes De havde at forholde sig, naar de
 med Expectancer bebyrdede Tjenester blive ledige.
 De for denne Befaling opgivne Grunde ere vist
 meget rigtige, og Befalingen staaer tildeels endnu
 ved Magt, men siden Struensees Tid neppe
 fulgt uden ved Horebovs Expectance, om da
 saa retfærdig overlader jeg dem at bedømme, som
 ere kloge paa Himlens Lob. — Mærkelig og vel-
 gjørende er og Cabinetsordren af 4de December
 angaaende Sagers Behandling og Decision, de-
 res snarreste Endskab; aarlige Beretninger om Be-
 tjentene m. m. og det deri de Kongelige Collegier
 givne passende Tilhold, at de ikke maa drage det
 hele Detail af Sager til sig, men skal kun have
 den almindelige Ofsigt derover. — Endelig under
 27de December udkom en Kongelig Act om det
 Geheime-Stats-Conseils Ophævelse; saasom de
 Staten angaaende Foranstaltninger i en Souverain

1770. Regjerings Form ved Mængde af de deri deeltagende Personer af høi Rang, og den af dem i Tidens Længde erhvervede Anseelse, ikkun gjøres mere besværlige og forvirrende, og deres Udførsel derved forsinket. — I det ophævede Conseils Sted kom nu en Geheime-Conferentse-Commission, hvis Lemmer bleve: Skatmester Schimmelman, Generalerne Gühler og Grev Ranzau, Grev Harthausen og Stiftamt. Holger Scheel.

Til Historien om dette Aars udvortes Forhold hører Rescript af 9de November, i Anledning af det Svenske Hofis indgivne Klage over af de Norske begaaet Skovhugst paa hiin Side de Svenske Grændser. Thi paalægges Norges Statholder i dette Rescript, at han skal tilholde de Kongelige Befalingsmænd, hvis Amter grændse til Sverrig, strax at undersøge denne ulovlige Skovhugst, saasnart herover klages af de Kongelige Svenske Betjente, uden ved saadan Forbrydelse at indhænte eller oppebie Kongelig Ordre, det er nok at Amtmanden, hver Gang Forbrydelsen maatte være indtruffen, indberetter Kongen det Passerede med alle sine Omstændigheder og hvad Anstalt han desangaaende har feiet. — Det var i Aar, at Schoubynacht G. F. Raas gjorde sit famose Tog til Algier med en Escadre af 10 armerede Skibe, hvoraf 4 vare Rangskibe, for at bombardere denne Roverstats Hovedstad. I Kjøbenh. Adresaviser Nr. 119, 130 og 143 kan om dette Bombarde-ment læses meget Opbyggeligt, men som er taget af fremmede Franske og Engelske Aviser, hvori

Raas havde forstaaet at faa sine Heltebedrifter 1770. for Algier indferte. Deri fortælles, at de fire Linieskibe og Bombardeer-Galioterue ankrede i Vesten for Havnen, for at være desmindre udsatte for Ilden fra det fjendtlige Fort. Men efter fra den Danske Escadre at være kastet 80 Bomber og givet 3000 skarpe Skud, gik Raas til Port Mahon. Her fik han en Forstærkning af 4 Batterier og agtede sig saa tilbage til Algier, for igjen at begynde Bombardementet, der, efter Avis-skriverens Forsikring i Avisens No. 143, skulde komme Deien dyr til at staa. Dog Udfaldet blev ei saa farligt, Raas maatte og den 31te Octbr. aflevere Commandoen til Schoubünacht Hoogland, som dertil fra Kjøbenhavn var sendt. Men en om dette Bombardement rigtigere Beretning og mere grundet Bedømmelse læses i Marquis d'Yves Geheim-Hof- und Staats-Geschichte p. 11—12 og p. 38—61, den selv Danske Soofficerer bifalde som historisk paalidelig.

Ved to Forordninger af 12te Juni, den eene for Danmark den anden for Norge, forlangedes til videre Extrapaabudet af Gager og Pensioner, da Soudrustningerne mod Algier havde kostet Kongen meget. — Derimod hævedes ved Forordningen 30te Novbr. den i Aaret 1768 udfrevne Dvart Procent Afgift. — Den 1 Mai octroieredes et Lotteri til et Laan af 2 Millioner Gyl- den Hollandsk Courant ved Subscription af to tusinde Lodsædler, hver paa 100 Gyl- den. Laanet var bestemt for de tre Danske Vestindiske

1770. Silande efter en Plan, som omstændelig findes i Kjøbenhavns Adresavis No. 73. — Thott gif fra Banken og fik Desmercieres til Eftermand. — Ved i forrige Aars August Maaned holdte Auctioner over Kjøbstædernes Consumtioners Bortforpagtning i Aarene 1770, 1771 og 1772 blev samme for hver Kjøbstad aarlig udbragt saaledes som følger, der tillige saa omtrent kan vise Forholdet mellem dem i Henseende til deres kun maa-delige Velstand. Sjællands Kjøbstæder: Helsingør 10505 Rdlr. Hillerød 2465 Rdlr. Slangerup 900 R. Frederiksfund 300 R. Roeskilde 3550 R. Kjøge 3655 R. Storehedinge 490 R. Præsto 400 R. Bordingborg 1305 R. Næstved 3860 R. Slagelse 3315 R. Corseer 2100 R. Skjelskøer 1025 R. Callundborg 2405 R. Holbæk 2000 R. Nykjøbing 600 R. Ringsted 1100 R. Sorø 1300 R. Stege 900 R. Fyens Lollands og Falsters Stifter: Nyborg 3305 R. Svenborg 3405 R. Faaborg 2330 R. Kjerteminde 1840 R. Rudkjøbing 1585 R. Odense 13505 R. Bogense 675 R. Afsens 2830 R. Middelfart 1155 R. Nakskov 2500 R. Nysted 605 R. Maribo 805 R. Sarkjøbing 450 R. Rødby 535 R. Nykjøbing 2355 R. Stubbekjøbing 805 R. — Syllands Kjøbstæder saaledes: Aarhus 11500 R. Horsens 6020 R. Ebeltoft 935 R. Grenaa 1005 R. Randers 10000 R. Mariager 600 R. Skanderborg 1395 R. Ribe 3835 R. Varde 1610 R. Golding 3235 R. Frederiks 3360. Vejle 2235 R. Ringkjøbing

1500 R. Holstebro 1430 R. Lemvig 690 R. 1770.
 Aalborg, Sundby og Nibe 12650 R. Løgstør
 700 R. Sæby 535 R. Gladstrand 500 R. Skaa-
 gen 705 R. Hjørring 985 R. Thisted 1335
 R. Nykjøbing 900 R. Viborg 3300 R. Skive
 1000 R. Hobro 900 R.

Rescript 30te Marts forbyder Kjøbenhavns
 32 Ræd at sammenkalde Laugenes Eldermænd,
 hvad alene Magistraten er berettiget til. — For-
 ordningen 15de Mai tillægger General-Maga-
 fins-Comptoiret samme Præferance hos Fabrikant-
 terne for til dem udleverede Varer, som hos Kræm-
 merne og de Handlende have. — R. 15de Juni
 modererer den i Laugartiklerne bestemte Mulet
 for de Guldsmede, som forfærdige smaat Arbeide
 af Solv, der mangler i dets Gehalt. — R. 30te
 Juli med nogle Friheders nærmere Bestemmelse
 for Viborg Løgthuus, der endnu skulde ansees
 som et Manufacturhuus. De Interessentere, der
 understøttede det i sidste Henseende, fik nu Tilla-
 delse der ved Fangerne at lade drive en eller an-
 den Profession saaledes, at Byens Haandværkere
 ikke derved led. — Nibe Kjøbstad, som i Folge
 Forordn. 15de Decbr. ikke maatte bruge Stryge-
 Glib til Kalesfangsten i Liimfjorden, uden fra 1ste
 Juli til August Maanedes Udgang, fik nu den i
 toti Aar forgjæves ansøgte Frihed til disse Glibes
 Brug endnu een Maaned. — For at ophjælpe
 Saltvands-Fiskerierne og med salt Fiske forsyne
 især Kjøbenhavn, fik d. 24de Decbr. Vand- eller
 Fiske-Skibene adskillige Friheder.

1770. Forordn. 23de Januar befaler, at alle fra St. Croix til Europa affendte Sukkere skal, undtagen saavidt de til et eller andet Sukkerraffinaderies Brug i Danmark, Norge eller Slesvig ere destinerede, til Kjøbenhavn henses og oplægges. — R. 6te April til General-Gouverneuren i Vestindien tillader Laan i faste Eiendomme der med 6 Procent Renter. — R. 19de Octbr. til samme Autoritet forlænger Vestindiske Børlers Løbemaaneder, inden de tabe deres Børelret, fra 6 til 12 Maaneder. — Forordn. 20de Marts hvorefter Renten paa de Kongl. Amerikanske Eilande, og dens Forhold med Dansk grov Courant bestemmes, og al Europæisk og Amerikansk Dansk Ments Indførsel fra fremmede Stæder eller med fremmede Skibe til bemeldte Eilande forbydes. — P. 13de Febr. ophæver de i Forordn. 14de Mai 1768 paabudne Salttarter, da de holde fremmed uundværlig Salt ude, men om denne P. gjorde al tilsigtet Nytte, tør være tvivlsomt, efter at under 8 Octbr. udkom en Forordning, der vel ophæver Saltafgiften, men og tillige den frie Indførsel af fremmed Salt, som nu herefter skulde fortoldes efter de før hiin Forordning af 1768 gjældende Anordninger. I Adressavisen No. 2 antages at paa Ballo-Saltværk nu virkedes aarlig omtrent 10000 Tønder; en saadan Norsk Tønde er $6\frac{1}{2}$ Cubik Fod, hvorimod en Tønde Spanisk Salt skal forholde sig som 1 til $\frac{3}{2}$ Dele.

Kvægsygen græsferede i Aar hele Danmark over stærk. Af Bordingborg Ladegaards Hol-

lænderi døde 200 Koer, og der i Eggen gaves 1770. Landsbyer, hvor intet levende Hoved blev tilovers. Man regner, at alene i dette Aar døde i Sjælland 109127 Hoveder, i Fyen 55922 Hdr., paa Lolland og Falster 5366 Hdr., i Aarhuus Stift 25720 Hdr., Ribe St. 14091 Hdr., Viborg 2265 Hdr., Aalborg 1551, tilsammen i hele Danmark 214,062 Hoveder. Under 15de Sept. tilskrev derfor Rentekammeret samtlige Kongelige Stifts- og Amts-Befalingsmænd om at paasee Forsigtighed i Kvægs Drift til Holsteen. Men denne Syge græserede dog og i Hertugdømmerne saa stærk, at man der regner i Aar at være døde 40912 Hoveder. Smidlertid havde man nu opfundet Sygdommens Inoculation, som en Præst Thune betjente sig med Hæld af, hvad foranledigede, at den lige saa lærde Zoolog som Stats-oekonom og Botaniker Deder blev den 1 Aug. sendt til Auno for at prøve denne Inoculation, som han efter anstillede Forsøg og billigede; see Dr. Høst l. c. p. 87—88. — Forordn. 23de Marts om Tjenestefolks paa Landet i Danmark Døds- og Skifte-Tid. — Deder kom i Aar ind i General-Landvæsens-Collegiet, som paa hans Forslag forandrede til en General-Landvæsens-Commission, hvis Instrux han conciperede. Denne Commission skuldes Forordn. 14de Septbr. om hvorvidt en Præst, Degn, eller anden Beneficiarius i Danmark skal nyde Erstatning af sin Eftermand i Embedet for de paa det benificerede Gods til Landvæsenets Forbedring gjorte Bekost-

1770. ninger, og R. 29de Decbr. til Amtmændene angaaende paa det Næieste at paasee, at Bøndergaardene vorde holdte i forsvarlig Stand med Bygning, Besætning og Beboere, alt efter de derom udgangne Forordninger.

Forordning 1ste Febr. om Soinrulleringen i Norge. — Resol. 6 Febr., at fremmed Papiir maa indføres til Bergens, Throndhjems og Christianssand Stifter imod forhoiet Told fra 20 p. til 40 p. for Riset. — Pl. 27de Febr. med nærmere Bestemmelse af Tiden, til hvilken Saugbrugerne i Norge hvert Aars Skjersel paa deres Sauger have at angive, samt Straffen, hvori de forfalde, hvilke med saadanne Angivelser sig ei til rette Tid hos Fogderne indfinde. — R. 20de April forbyder Politimesteren i Christiania, at eftersee Apothekernes Medicinalvægt og Maal, som alene Stadsphysicus er berettiget til. — Forordn. 30te Mai tillægger igjen den Norske Nationalmilitsets Officierer den Døvnings-Frihed og frie Skyds, som ved Forordn. 26de Octbr. var betaget dem. — Ogsaa med Tugthuset i Throndhjem var forbundet Manufactur og Fabrik, men hvis fornødne Redskaber manglede, som selve Bygningen var forfalden. Til sammes Anskaffelse og Reparation havde Stiftamtmand Grambow eller Guldmægtig gjort et Forslag, som tildeels bifaldes i R. 1ste Juni. — Resc. 31te Aug. til Norges Statholder om Handel i Christianias Forstæder, i hvis Friheder Politimesteren havde tilladt sig at gjøre Indgreb, viser godt hvad Politi er og

Hensigten af Politi. — Vigtig er Rescr. af 12te 1770. Octbr. til Statholderen, hvorved i Almindelighed anordnes og befales, at alle Umyndiges Pante- forskrivninger og Gjældsbreve skal af vedkommende Overformyndere paategnes, at de uden deres Vi- dende og Samtykke ei maa transporteres, pant- sættes eller udslættes, og i Mangel af saadan Paategning, skal slige Transporter eller Pantsæt- telser ei være af nogen Kraft.

For Island var nedsat en Commission af Over-Landcommisarius Holt, Laugmand Fjel- sted og Winderkilde, hvilke Commisariet skulde foreslaa, hvad som eragtes tjenligt til Islands og dets Indbyggers almindelige Bedste og Dykomst. Thi befaler Forordningen af 15de Mai, at Alle der paa Landet skal gaa Commissionen til Haande med hvad Oplysning den forlanger. Stiftamt- mand Thodal skal i nogle Aar opholde sig paa Landet, som nu er inddeelt under to Amtmænd, nemlig Synder- og Vester-Fjærdinger under Stift- amtmanden og Norder- og Øster-Fjærdinger under Amtmand Stephensen. — Den leed i Aar over- maade meget af Sygdom mellem Faarene, i hvis Anledning et Rescr. gik til begge Landets Biskoper, om Bøn fra Prækestolene.

I dette Aars Retspleie er det mærkelige og sjældne Tilfælde, at Lovene mod bedrageriske Fal- lenter gjordes gjældende, i det en Grosserer i Kjø- benhavn, Hofagent Hahn, som svigeagtig Fallent blev arresteret og actioneret.

Under samme Datum som Norge fik og

1770. Danmark Forordn. om Soenrulleringen. — Den 21de September gav Kongen Bornholmerne en omstændelig Forklaring paa de dem af K. Frederik III. tilsagte Privilegier, i Anledning af nogen Misforstaaelse herom paa Den, hvor man ofte troer, at Kongen fik Bornholm for Intet. See min Danmarks Historie, 4de D., pag. 424. — Forordningen af 26de October deels affkaffer deels forlægger nogle Helligdage til nærmeste Søndage. — Formedelst nuværende høie Kornpriser forbyder Forordningen af 5te Novbr. alle Slags Kornvarers Udførsel fra Rigerne til fremmede Stæder. — Anordning af 7de December om en Kongelig Dpfostnings-Stiftelse for nyfødte forladte Born. — Forordning af 27de Decbr. giver en almindelig Tilladelse at indgaa Egteskab i visse af de i Lovene forbudne Led. — Forordning af 28de Decbr. tillader fremmed Rugs Indførsel til Danmark og de tvende Stifter syndensfjelds i Norge, indtil Mai Maanedes Udgang 1771, dog mod 13 Sk. Told af Tønden.

Student Gottschalk, der siden døde som Rector i Aalborg, var til Magister-Conferentse, hvorved Patronen for Universitetet D. Thott var overværende. — Martfeld maatte finde sig i, at Forbudet paa i Landhuusholdnings-Selskabet at tale andet Sprog end Dansk blev i Aar hævet. — Efter Kongl. Befaling af 21de August blev oversat og trykt, samt overalt paa Landet til Præsterne og andre Embedsmænd fordeelt Dr. Henslers lille Skrift om hastige Rednings

Midler for dem, som ved adskillige uhykkelige Til- 1770.
fælde synes livløse.

Den 18de Juli døde i Aarhus den fornem-
melig af Goetaten hoit, dog og af andre Statssty-
relsens Dele meget, fortjente General-Admiral-
Lieutenant Grev Danneskjold Samsøe, 68
Aar gammel. Danmarks Historie kan kun opvise
meget faa Ministre, som i Talenter og Indsigter
tør sættes ved Siden af Frederik Christian
Danneskjold Samsøe. Sandt, man har
Facta af ham, der meget sætte hans gode Cha-
racter i Tvivl. Men saa er det desværre i denne
bedste Verden, at de udmærkede gode Hoveder ikke
aldrig ere lige faa udmærkede gode Charakterer.
Det vidste godt de Gamle, som skildre den talent-
fuldeste blant deres Guder, Mercurius, som det
listigste, bedrageriske og meest forslaaede Væsen.
Ved Danneskjold som ved flere hans Lige maa
ikke heller glemmes, at han var Bigot, der altsaa
troede at gjøre Gud en velbehagelig Tjeneste, ved
at forfølge anderledes Tænkende, som Forbrydere,
der plump haane det Hellige. Vist, at ikke Alle
fortjene deres Støtte paa Tøgerspriis saa meget,
som Danneskjold fortjener sin.

Under 2den Mai befalede fra Cabinettet, 1771.
at ingen Hofforg, for selv i Kongehuset Afdøde,
maatte vare længer end fire Uger. Overalt fore-
gik nu mange Forandringer i Hoffet som i Staten.

1771. — Cour til den lille Kronprins maatte nu, i Folge Kongelig Befaling, ikke længer finde Sted. — Begge Garde-Corpserne affkediges. — En Parol-Befaling bekendtgjordes, at ingen Vagter herefter skulde træde i Gevær for Kongen, Dronningen og Kronprinsen. Dronningens Kammerfrokten von Eyben og Hendes Hofdame Frokten von Wedel affkediges; deres Pladser besattes af Frokenerne v. Thienen og v. Kalkreuter. — Over-Hofmarskalk Grev C. F. Moltke og Over-Kammerjunker v. d. Lühe affkedigedes og Første døde kort efter paa sit Herresæde Thurebyholm. — Kammerherre Brandt blev Grand Maître de la Garderobe. — Baade Kongen og Dronningen affkedigede deres Pager, som fik Lov til at vælge, enten de ville gaa ind mellem Sv-Cadetterne eller Land-Cadetterne. Tre de ældste Sv-Cadetter og ligesaa tre de ældste Land-Cadetter skulde nu, under en Officiers Ofsigt, forrette Page-Opvartningen ved det Kongelige Taffel. — Den gamle Prinsesse Charlotte, der lige siden sin Kongelige Faders Død, altsaa over 40 Aar, havde gaaet til Taffel hos Kongen, fik sig nu sit eget Kjøkken og Taffel. — Den borgerlig fødte Oberst-Lieutenant Wegener blev Hof-Chef med Titel af Intendent de la Cour, og Befaling at gjøre Forslag til besparende Indretninger i Hofholdningen, dem han og meget passende skal have gjort, men ei til de Hoffolks Fornoielse, som fra Kongeborgen dagligen forsyne deres Spisekammer. — Saa nyttig og priselig sidste Indret-

ning var, saa kan man, ved at læse om flere af 1771. de øvrige, ikke andet end tænke paa den unge K. Ludvig XIII. Minister Marskalk d'Ancre, som Struensee synes i mange Dele af sit Ministerium at have taget sig til Monster. — Misforførelsen yttrede sig og lydelig baade mellem de afskedigede Gardere, og de i deres vante Naturalforslegning indskrænkede Holmens Matroser. Paa en seig Maade søgte man igjen at vinde disse, ved i Frederiksberg Slotshave at give dem til Priis en stor feed stægt Dre, som disse Folk og selv kaldte Forsonings-Dren. — Den 7de Juli nedkom Dronningen paa Hirschholms Slot med en Prinsesse, Lovise Augusta, der nu lever som Enke efter Hertugen af Augustenborg. — Den sidste udmærkede Hof-Fornøielse, som Kongen og Dronningen samlede toge Deel i, var en Falkejagt paa Kjøbenhavns Nørre Fælled den 7de December.

I de Kongelige Collegier og mellem de høiere Embedsmænd foregik store Forandringer. Den 3die Mai blev Grev Adolph Siegfried v. d. *Jaur* 5sten Minister for det udenlandske Departement. — Professor Deder blev Finantsraad. — En Cabinetsordre af 12te Februar befaler, at ingen Domestik eller Betjent, som med personlig Opvartning har gaaet sin Herre til Haande, maa for Fremtiden til noget offentlig Embede blive Kongen foreslaget eller brugt. Men Tjenerne have i vore gyldne Tider faaet Revance, da nu selv Stabsofficierer og andre Rangs personer concu-

1771. vere med dem til Underbetjeninger af det Slags, en anden Cabinetsordre af 7de August omtaler *). — Den 20de April fik det Danske Cancelli-Collegium, og samtlige derunder staaende Betjente, en Instrux. — Etatsraad Christian Ludvig Stemann blev forsat til det Tyfke Cancelli, samt fra 1ste Mai forste Deputeret i Collegiet. — Conferentseraaderne Lurdorph og Andreas Schumacher, Justitsraaderne Professor Dons og M. P. Hoyer bleve Deputerede i Danske Cancelli-Collegium, hvori Stampe og befaledes at forblive som General-Procureur. — Soetatens Collegier fik nu Navn af Admiralitæts- og Commissariats-Collegium, hvis Deputerede bleve, Geheime-raad Grev Georg Christian Harthausen, og Schaubünachterne Ole Hansen og Heinrich Fischer samt Etatsraad Willebrand. — Nu fik og de Deputerede i alle Regjeringens Collegier Rang med Etatsraader og Oberster. — Etatsraad Theodorus Holm (siden Holmskjold) maatte ud af General-Postamtet, hvis Directeurer nu bleve Justitsraaderne Pauli og Lange, samt Legationsraad Sturk. — Den 15de Juli blev Conferentseraad Struensee Geheime-Cabinetts-Minister. Baade han og hans Ven, Kammerherre Brandt, bleve og begge op-hoiede i den Danske Greve-Stand. — Samme

*) En Major maatte saaledes meget rigtig staa tilbage for en Tjener til Arrestforvarertjenesten i Stadens Arresthuus, da samme sidst var ledig.

Dag udgif og den alt for mærkelige Cabinets-Dr: 1771.
dre under Kongens egenhændige Underskrivt, saa
lydende: Da jeg har udnævnt Maitre de Re-
quetes Struensee til min Geheime-Cabinets-
Minister, og ved en egenhændig Ordre har over-
draget ham følgende Puncter at iagttage, i Hen-
seende til Cabinets-Ordres Udfærdigelse; 1) Alle
Ordres, som jeg giver ham mundtlig, maa han
forfatte saaledes som min Mening er, og forelægge
mig samme til Underskrivt, naar han i Forveien
har parapheret dem, eller og i mit Navn ud-
stæde dem under Cabinets-Seiglet. 2) Alle de
Ordres, som, efter et Collegiums Forestilling, ere
fornodne at gives til et andet Collegium, skal ud-
stædes af ham, og ikke mere skee ved en Befalings
Udfærdigelse i det Collegium, eller ved Commu-
nication. 3) Der skal ugentlig forelægges mig til
Approbation en Extract af de udstædte Cabinets-
Ordres. 4) De paa denne Maade udstædte Ca-
binets-Ordres skal have den samme Gyldighed, som
de af mig egenhændig skrevne, og skal efterleves
saa vel af Collegierne, som af Underbetjenterne, saa
fremt der ikke er nogen Forordning eller af mig
subsisterende Resolution derimod, i hvilket Fald
Saadant strax maa mældes ved Cabinettet. I
andet Fald skal Ordrens Efterlevelse og Indhold
tilkjendegives mig af Collegium, og af Underbe-
tjenten tilkjendegives det Collegium, hvorunder han
forterer. Thi bliver Saadant herved bekjendtgjort
for Finants-Collegium og befalet noiagtig at ef-
terleve de Puncter herudi, som angaa Collegierne

1771. og i denne Hensigt at bekjendtgjøre den A'de Punct for de Betjente, som sortere under dem. Denne Cabinetsordre blev saa ved Skrivelse af 20de Juli fra Cancelliet bekjendtgjort begge Rigers verdslige og geistlige Over-Dyrigheder — I Forveien var under 6te Juni en Cabinetsordre udgaaen, der kalfatrer fast alle Regjeringens Collegier, hvoraf Rentekammeret og Genera!-Soldkammeret hævedes, og siden 18de Juli ligeledes Commerce-Collegiet, hvis alles Forretninger forenedes i et eneste Collegium, der fik Navn af Finantscollegium, hvilkets Forretninger fordeeltes i tre Kamre, det Danske Kammer, det Norske Kammer og det Tydske for Hertugdommerne og Grevskaberne. Præsidiat for dette nye Finants-Collegium fik Rbhvns Over-Præsident, den kundskabsrige Grev Ulrich Adolph Holstein — Holsteinborg. — Den 19de August udgik en Cabinetsordre med Reglement for de Forretninger, som nu fra begge Cancelli-Collegierne skulde overdrages til Finants-Collegiet, og med Grændsernes nærmere Bestemmelser mellem disse Collegier. Mærkeligt er herved og uden Tvivl ikke saa Feil, at Cancellierne, i Folge dette vel skrevne Reglement, skulde til Finants-Collegiet afftaa Kjøbstædernes indvortes Indretninger, og for Fremtiden ei besatte sig med deres oeconomiske Forsatning. Bist er og Justitsvæsenet og Kammeralvæsenet to ganske forskjellige Dele af Statsstyrelsen, der fordre ganske forskjellige Indsigter; Kammeralisten behøver ikke at være Jurist, og Cancellisten ikke at være Kammeralkyndig, uden allene

General-Procureuren, hvad og Stampe var i 1770. hoi Maade. — Haard men retfærdig var Cabinetsordren af 17de Septbr. til baade Sæetatens og Landetatens Collegier, at alle Divisions- og Regiments-Chefer skulde staa Kongen til Ansvar for deres Duellighed, som maatte af Cheferne bringes i Forslag til Befordringer, og at De tillige havde at indberette, om der findes Noget under Deres Commando, som ikke er dygtig til at forestaa sin Post; samt endelig at enhver Chef skal aflægge Regnskab for de Uordener, som maatte begaaes af deres Underhavende og Gemeene. Her mangler kun i denne Cabinetsordre Forsikring om Kongens Opmærksomhed paa, at ingen Chef handler af Animositet, hvad har gjort saa mangen Underordnet baade Militair og Civil ulykkelig. — I Generalitæts- og Commissariats-Collegiet var nu General Huth og General-Adjutant Falkenskjold blevene Deputerede. Første var og bleven Chef for Ingeniør- og Artilleri-Corpsen, og har deraf sine store Fortjenester, især ved den nu nedlagte Artilleri-Skoles Indretning. Sidste havde i Kærets Begyndelse faaet som Oberst og Chef Danske Livregiment, men var en af de flere slette Mennesker, der gjaldt for meget hos Struensee*), der med alle sine mægtelig mangefold Indsigter, dog ikke besad den Menneskekundskab, som Hofmanden, der tillige vil virke i Staten, bør besidde saa megen mere af, naar han er en Roturier.

*) Falkenskjold skal have været Den, som af Misundelse tiltraadte begge Gardernes Afskaffelse.

1771. Et Rescript til Kjøbenhavns Magistrat af 8de April, der under 13de sammes blev fra Danske Cancelli bekjendtgjort Stiftbefalingsmændene i begge Riger, bestemmer de Friheder og Pligter, som alle heri Rigerne beskikkede fremmede Magters Agenter og Consuler skal nyde og være undergivne. — Kongen af Danmark forærede i Navn Kongen af Frankrig 19 Islandiske Falke.

Ved Kongl. Resolution af 25de Marts bestemmes nærmere den Straf, de Kongelige Dyppebørselsbetjente falde i, som med deres Regnskaber, Extracter og Antegnellers Besvaring over de foreskrevne Terminer udeblive; under 28de Mai blev denne Resolution bekjendtgjort ved en trykt Placat. — Forordn. 17de Juni indskrænker meget og bestemmer neiere visse Autoriteters og Embedsmænds Brev-Porto-Frihed. — Paa 6 Nav octroieredes et Dansk Talletteri paa 500 Actier, hver Actie til 500 Rdlr., Actieeierne maatte alle kun være Kongens egne Undersaatter. — I Hensigt at ville indskrænke Pensionerne af den Kongelige Particulair-Casse, gif til Pensionisterne Forespørgsel om deres Alder, deres Lykkes-Omstændigheder, og de Fortjenester, der havde skaffet dem Pensionerne, blant de Forespurgte var og General-Superintendent Cramer og den Tyske Digter Klopstock. Kammeret og General-Postamtet fik og Befaling til at lade udgaae lige Forespørgsel til de Pensionister, der pensioneredes af deres Casser. — Sundtolden og den Norske Told, som hidtil var lobet ind i den Kongelige particu-

laire Casse, blev nu og lagt under Finants-Colle=1771.
giets Direction, mod at Kongen aarlig skulde le-
veres en vis Sum. — Meget rigtig blev nu
Marmor Kirkens paa Amalienborg Bygning indstil-
let. — Otto Thort kom nu ind igjen i Bankens
Direction, som Over-Kammerherre Grev Revent-
low forlod. I Adres=Avisen Nr. 202 fortælles
om et Kongeligt Forslag til en Species= og Giro=
Banks Forbindelse med den Kjøbenhavnske Cou-
rant=Bank. I den Anledning vare Samlinger
foranstaltede den 15de Juni og 11te December,
hvorom Avisen er saa lydende: I Følge den udi
seneste General=Forsamling i Banken, den 15de
Juni sidstleden, tage Beslutning, et Forslag til
en Species= eller Giro=Bank angaaende, blev i
Onsdags den 11te Decbr. igjen holdt en Gene-
ral=Forsamling i bemeldte Bank, hvortil de samt-
lige Interessenter ved trykte Intimationer under
26de Novbr. sidstleden vare indbudne. I denne
Forsamling blev først det af Directionen forfat-
tede Udkast eller Plan til en Extensions=Detroi
for en saadan Giro= eller Species= Banks Ind-
retning og Forening med den nu værende Cou-
rant=Bank forelagt og oplæst, samt af de nær-
værende Interessenter samtykt; herpaa blev For-
samlingen ligeledes communiceret og forelæst en
Kongl. allernaadigst Cabinets=Intimation, hvorved
Kongen dispenserer Banken fra til Ham at over-
drage de to tusinde Actier i samme, som i seneste
General=Forsamling var resolveret, at skulde stee
paa de den Tid i Forslag bragte Vilkaar; samt

1771. tillige erklærer, at Hans Majestæt henstiller til Banken selv og Dens samtlige Interessenter, at foranstalte den forbenævnte Indretning og Forening med en Giro-Banke, naar Tiden og Omstændighederne viste sig dertil meest beleilige og fordeeligst at være. For denne Hans Majestæts høist naadige og paa Bankens saavel som Handelens i disse Riger sande Bedste sig, for nærværende Tid, tilfulde passende Erklæring blev besluttet, at tilføie den allerunderdanigste Taksigelse, naar forbemeldte Forslag til Extensions-Detroien bragtes til Forestilling. — Synderligt, at herom intet findes hos Hr. Nathanson, som dog dertil havde Leilighed i hvad han om Banken fortæller især pag. 83.

Den fule Laugsaand havde indgivet Kjøbenhavns Iisenfræmmere, at de alene vare berettigede til i Staden at sælge al Slags Isenfram. Men paa Toden Sfachsens Klage herover til Magistraten erklærer Denne, at Isenfram-Laugets Ret til at sælge al Slags Isenfram-Varer ikke kan forstaaes om andre Varer, end de, som paa den Lauget tilhørende Fabrik forfærdiges. Denne Erklæring fandt i Cancelliets Skrivelse af 3die August dette Collegiums Bifald med Tilkjendegivende, at de Varer som ikke paa Laugets Fabrik kan forfærdiges, efter Enhvers Borgerstabs Medfør maa en gros udsælges i saadanne Qvantiteter, som Forordn. 4de Aug. 1742 i dens 10de og 11te Poster tillader.

For, som det hed, at forene Planteurernes

Bedste med Raffinaderiernes Opkomst og Handels-1771.
 lens Forfremmelse, blev, i Folge Kongl. Resolu-
 tion af 2den Aug., ved Placat 3die Octbr. For-
 ordningen af 23de Jan. 1770, angaaende raa Suk-
 kers Hidsersel fra St. Croix og Dplag i Kjø-
 benhavn, i visse Maader forandret. — Den 12te
 Octbr. udfærdigedes en Instruction for General-
 Gouverneuren og det Secrete-Raad paa de Dan-
 ske Vestindiske Der. — Efter Adres-Avisen Nr.
 66 var paa Baron Brettons Plantage paa
 St. Croix opdaget den rigeste nogensinde i In-
 dien sete Guldmine, men denne Opdagelse stadfæ-
 stede sig aldrig siden. — En Kongl. Resolution
 af 9de Novbr. bekendtgjort ved Placat af 15de
 sammes, tillader at indføre Engelsk Salt mod 8
 Rdlr. Told og 1 Rdlr. Consumption, samt 12 $\frac{1}{2}$.
 Accise for en til 12 Tønder beregnet Læst; Tol-
 den af en lige Læst Lüneburger Salt nedsættes til
 6 Rdlr. — Placat 9de Decbr bekendtgjør en
 Kongl. Resolution af 7de Decbr., der modererer
 Tolden paa den fremmede Sild, som føres til
 Kjøbenhavn og Helsingøer, fra 2 Rdlr. Tønden
 til 3 Mk. — Til at hindre contrebande Varers
 Indførsel og Toldsvig blev under 26de Decbr. re-
 solveret, at nogle saa kaldte Strandløbere skulde
 ansættes og dem meddeles en udførlig Instrux;
 men det befandt sig snart, at disse Strandløbere
 ikke kunde løbe Contrabandeurerne op. — Billig
 var Forordn. 6te Mai angaaende at Kjøbenhavns
 Handlende igjen maa erholde det forhen havde
 Dplag paa Wiin, fremmed Brændeviin og Wiin-

1771. edike; dog at de andre Kjøbstæders Handlende i begge Rigerne ubi Dplags-Barers Indførsel og Fortoldning tilsiges lige Frihed med de i Kjøbenhavn, naar de herom indsende deres Ansøgning til General-Toldkammeret. — En Commerce-Deputation blev indsat, der bestod af Statsraad Clausen, Legationsraad Sturk og Grosferer Agent Nyberg.

Under 20de Febr. udkom Nærmere Anordning om Bestemmelsen af Hoveriet eller Bondens Arbeide for Husbonden i Danmark. Deder skal have megen Deel i denne velgjørende Lov, som fra Kammeret omsendtes til alle Rigets Biskoper, for et Exemplar deraf at opbevares hos enhver Sognepræst. Men desværre ophævedes den efter Struensees Fald, da fast Alt, det maatte være Almeennyttigt eller ikke, nok det var fra det Struenseeske Ministerium, blev forandret eller ganske ophævet. — Forordn. 16de Juni 1686, som befaler Proprietairerne at holde til Stutterier Hopper og Stodheste, var forlængst gaaen i Glemmebogen hos en stor Deel. Kammeret befalede derfor d. 2den Febr. Amtmændene, at paasee Forordningens Efterlevelse, og inddrive de for Forsømmelse heri lovbestemte Muleter; men derved blev det og. — General-Landvæsens-Commissionen bekjendtgjor i Placat 20de Marts om tre ti udsatte Præmier for de Selveiere eller Kongelige Bønder i Danmark, som først flytte deres Gaarde ud fra Byerne hen paa Byernes Udmarkter — men derved blev og det, som kjendeligt

overalt paa Landet af de faa Udflytninger mod 1771. de mange Udflytninger, der, endog bedre end de almindelig ere, dog kun nytte halvt, naar ikke Udflytning følger med. Det forstod af alle Godeiere ingen bedre, end den i vor Agerbrugs Historie hæderlig uforglemmelige Kammerherre Baron Leh. — En Kongl. Resolution af 15de Aug. tilsiger de Fæstebonder, som blive Selveiere, et Laan af Kongens Kasse paa 36 Rdlr. pr. Tonde Hartkorn. Efter Pengenes Datids Værd var et Laan paa et Par Hundrede Rdlr. ikke saa lidet for en Bonde; men under paafølgende for Bonden ikke velgjørende Ministerium blev og dette Kongl. Lovte taget tilbage. — Samme Skjæbne havde og følgende Kongelovte af 21de Septbr., communiceret Amtmændene i Skrivelse fra det Danske Kammer af 12te Octbr., hvori tilsiges at Kongen vil forunde Dem, som besidde Tordegods i Danmark, men ere hverken af Adel eller lige med Adelen privilegerede, Enhver for sin Person, lige adelige Rettigheder med Characteriserede, naar de forud erlægge til den Kongl. Kasse 2 Rdlr. af hver Tonde Hovedgaardens Hartkorn. — General-Landvæsens-Commissionen bestod da af Kammerherre Christian Ludvig Scheel-Plessen, Conferentsraad Andreas Schumacher, Justitsraad Marcus Haggæus Høyer, Major Andreas Fridrich Pflueg*), Finants-

*) En ubmærket cultiveret Officier, men som efter Struenssees Fald ikke blev brugt.

1771. raad Deber og Cancelliraad Gerhard Friedrich Carstens. Men nu fik denne Commission en Kongelig Befaling, efter Forestilling fra det Danske Kammer's Chef Etatsraad E. Rothe, om at Commissionen herefter alene maatte gjøre Forslag til Forandring i hvis som kunde sigte til Bondestandens og Agerdyrkningens Forbedring, men Sammes Opsigt og Execution skulde overlades til Kammeret, hvorunder Detailen af Landvæsenet horer, og hvortil derfor Indberetninger og Erklæringer skal sendes; kun over de Kongelige Godser skulde General-Landvæsen-Commissionen beholde Administrationen. — I Sjælland og Fyen grasserede endnu Kvægsygen, hvorfor og en Placat af 12te Juni foreskriver visse Forsigtigheder ved Kvægs Transport fra disse Lande til andre Danske Provincer.

So for Norge vigtige Love udkom under 14de Januar. Den ene Forordning angaaende Adelsretten og dens noiere Bestemmelse. (Stamps Erklæringer VI. p. 170 og p. 246). Den anden ophæver igjen det i Norge anordnede General-Forstamt, over hvilket de Norske meget klagede som dem sær trykkende. — Norges Statholder-Embedet indgik nu, og til de Kongelige Stiftsbefalingsmænd udgik et Rescript af 8de Februar, at De herefter Hver i sit Stift skulde besørge Statholderens Embedsforretninger, og herom communicere Amtmændene i deres Stifter. Stiftamtmanden over Aggershuus fik et særligt Rescript af samme Datum, om af den afgaaede

Statholder at modtage alle til Statholderens For- 1771.
retninger henholdende Papiere og Documenter, og
dem til videre i sit Stifts Archiv opbevare. —
Vigtig for Christiansands Stift er Rescriptet af
15de Febr., angaaende de uden for Christiansand
By i Flekkefjord, Mandahl og paa Udhavnene
boende Borgeres, Skipperes, Enrolleredes, Strand-
sidderes og Andres Handels- og Fortoldnings-
Frihed. Det bestemmer nye og omstændelig
Forholdet mellem Christiansand By og disse Flek-
ker og Udhavne, men om altid saa statsoecono-
misk rigtigt tør jeg ikke sige. De store Kjøbstæ-
ders Forretter ere for de mindre Stæder og for
selve Landsbyerne alt for ofte, hvad Herregaar-
denes Forretter ere for Bondegaardene. See ellers
ved dette Rescript Stampes Erklæring. 3die
Deel p. 200 flg. I Følge det fik og Stiftamt-
manden i Christiansand et andet Rescript af 21de
Februar angaaende Straf for Dyrigheden, som
udstæder Borgerbreve til Uberettigede; og at Skip-
pere, som bo uden for Kjøbstæderne, ei maa bruge
Handel eller anden borgerlig Næring. — Ganske
velgjørende derimod var Forordn. 26de Decbr.
om fremmede Kornvarers frie Indførsel Sonden-
fjelds i Norge til Udgangen af Aaret 1780.
Men destoværre stod den ikke saa mange Maane-
der som den skulde staae i Aar, og af det fol-
gende Ministerium hævedes i Marts 1774, uag-
tet Martfelds Skjonne, Guldberg ikke ube-
kjendte, Skrift om fri Kornhandel, men som blev

1771. undertrykt, og den Danske og Norske Patriot maatte tie.

— Rettens frie Pleie uden Hensyn til Stand eller Privilegier udmærker det Struenseeske Ministerium. Placat 8de April befaler Justitiens prompte Administration i alle Gjældsager, uden Hensigt til Debtors Stand eller personlige Ansæelse. — Til det Danske Cancelli gik og derfor Kongl. Befaling om at gjøre Forslag til Forandring i Grevernes, Baronernes og Andres Privilegier, saaledes, at ved dem ingen Creditor kunde opholdes eller fornærmes. — Rescript 27de April til begge Rigers Kongelige Befalingsmænd befaler Dem at lade sig hver tredie Maaned give Indberetning fra Sagførerne, om hvad offentlige Sager de have haft at føre, og hvorledes det staaer sig med dem, de endnu have. — Et andet R. af samme Datum til General-Gouverneuren over de Bestindiske Gilande paaskynder de der mange henstaaende Skifters Slutning, og søger at forekomme sliq Uorden i Fremtiden. — Dgsaa for de Retsfager, der, enten i particulaire Tvistigheder eller i Skifters Behandling, afgjordes ved bevilgede Commissarier, befaler en Kongelig Resolution af 5te Juni saaledes som Placaten 15de Juni til disse Commissioners hurtige Behandling og Slutning foreskriver. — Vigtig for Retspleien i den folkerige Hovedstad var og Forordningen angaaende en eneste almindelig Jurisdiction's Indretning i Kjøbenhavn, som skal kaldes Kjøbenhavns Hof- og Stads-Ret, dateret

15de Juni, som og af samme Datum er det spe-1771.
ciellere Reglement for denne Ret. Udkastet til
Hof- og Stads-Rettens hele Indretning skyldes
Stampe, men selve Forordningen og Regle-
mentet skal hans værdige Discipel Professor Dons,
under Overlæg med sin gamle Lærer, have conciperet. *) Med Hof- og Stads-Retten forbandt
en senere Forordn. af 30te Decbr. den bekjendte
Inquisition-Commission i Kjøbenhavns Stokhuus,
dog uden at der maatte bruges den saa kaldte skarpe
Examination eller nogen Slags Tortur. Skjønt
siger Forordn. herom: En Skyldig maa heller
gaa fri, end en Uskyldig lide; derfor forbydes de
Evangsmidler af Tamp o. s. v., som hidtil ere
brugte, for at faa Sandheden udledet, og de Med-
skyldige opdagede; da en Delinquent's Overbeviis-
ning alene bør skee ved Vidner og Omstændighe-
dernes Rimelighed. Men saa tænkte Struensee,
og det var i hans Aand at Forordn. Con-
cipist maatte skrive. Ikke et Aar efter gjenind-
fortes derfor den skarpe Examination, som Dr-
sted, i sit Nye Juridiske Archiv 4 Bind p. 198,
ingenlunde synes at billige, og derfor i sin vig-
tige Stilling nu som General-Procureur og Cancelli-
Deputeret kunde udmærke sig ved, at faa ind-
stillet til Afskaffelse. Godt nok, at der siges,
man i Folge Tidens nu større Dplysning kan

*) Saa har sal. Conferentseraad Cancelli-Deputeret Schouw
fortalt mig.

1771. dage paa Dommernes nu større Humanitet. Men hvem der om criminelle Forhører har nogen Erfaring, veed, at en Inquisitor ofte faaer en Inquisit for sig, der sandelig kan ryste hans Taalmodighed og bringe ham til stundum at glemme sig. I deres eensomme Fængsler studerer det Slags ulykkelige Mennesker ikke paa Andet, end hvad de kan finde op, for at narre Dommeren.

Men ogsaa mange andre tildeels vigtige Lovgivninger havees fra dette andet Aar af det Struenseeske Ministerium. Forordn. 23de Jan. igjenkalder og ophæver Forordn. 13de Febr. 1767 angaaende Renternes Medsættelse til 4 Procent, da sidste Forordn. skal have vanskeliggjort de fornødne Laan. — Forordn. 3die April foreskriver, hvorledes skal forholdes med de af Supplicanter indgivende Memorialer, og deres Paa-tegning af vedkommende Dyrighed. — En anden Forordning af samme Datum tillader Blods- og Svogerkabs-Forvante, at indgaa, uden Dispensation, mellem sig alle de Ægtefæber, som ikke i Guds Lov (Bibelen) udtrykkelig ere forbudne. — Mærkelig er en Placat ogsaa af 3die April, hvis anden Art byder: at Hver skal i sit Huus nyde fuld Frihed, uden at forhindres af Politiet Dag eller Nat i deres particulaire Forretninger. — Endelig havees endnu af dette Datum Placaten angaaende et nyt Raads Udnævnelse i Kjøbenhavn, som bestod af en Over-Præsident, den af sine Indsigter bekjendte Grev U. Adolph Hol-

stein=Holsteinborg, to Borgemeſtere Stats= 1771.
raad L. Rothe og Juſtitsraad J. P. Suhr,
en Syndicus, Stadsphyſicus, og fire Raadmænd,
hvilke ſidſte ſiden aarlig ſkulde omſkiſtes og ved
et frit Valg udnævnes af Borgerſkabet, ſamt to
Borgerſkabets Repræſentanter. Over=Præſidenten
lod ſtrax i Stadens Avifer avertere, at aarlig
ſkulde aflægges offentlig Regnſkab for Stadens
Indkomſter og Udgifter — men et ſaadant Regn=
ſkab ſavner Kjøbenhavn endnu den Dag i Dag.
Fra denne nye Magiſtrat udkom og under 5te
Juni Anordning og Reglement, angaaende adſkil=
lige Kjøbenhavns oeconomiske og borgerlige Ind=
retninger, ſom indeholder et og andet for Staden
meget Skjønt og Nyttigt. — Placat 8de April
hæver aldeles Pl. 9de Juni 1741 ſom tillod For=
ældre uden Lov og Dom at ſætte deres Børn i
Tugthuſet til Forbedring, men hvilken Tilladelse
ſaa let kunde misbruges og give Anledning til,
at unge Menneſker af Paſſion eller Familie=Hen=
ſigter gjordes for deres Levetid ullykkelige. Saa
ſandt og af Erfaring bekræftet er Dette, og der=
for Placaten af 8de April ſaa oienſynlig retfær=
dig, at man under det følgende Miniſterium ikke
vovede at gjøre nogen Forandring i Den. —
Forordn. 27de April forandrer den for grove
Tyverier faſtſatte Livsſtraf til Kagſtrygen og
Brændmærken (Stampeſ Erklæring. IV. pag.
253—55. — Værd at læſe er og en anden hans
Erklæring p. 266 om Tyveriers og andre For=
 (7*)

1771. brydelsers Paatale og Straf paa de Bestindiffe Der. — Skjont er og Forslaget til Straf for Bornemord og Bornefødsel i Dolgemaal l. c. p. 270—74.) — Underlig er Placaten 29de April om, at intet Liig maa begravet paa anden Tid, end imellem Kl. 1 og 6 fra Natten til Morgen-
 nen. — I Følge Plac. 3die Juni var nu tolv Commissairer ansatte i Stadens Qvarterer og een paa hver af Stadens tre Broer. — Forordningen 13de Juni haver Boder og al anden Straf for Leiermaal, og befaler, at uægte Born skal døbes som ægte døbes uden mindste Forskjel i Ceremonierne. Naar og een af tvende Ægtefolk forseer sig med Hoer, tilkommer det alene den uskyldige og fornærmede Ægtefælle at klage derover og ingen Anden (Stampes Erkl. VI. p. 260). — Forordn. 27de Juli om Borns Hjemmedaab, som nu skal beroe paa Forældrene, hvem og overlades til, naar de vil i Kirken lade Hjemmedaabet bekræfte. Vist at denne Forordning har reddet mangt spædt Barns Helbred ja Liv. (Stampes E. l. c. p. 261). — En Cabinetsordre af 7de Aug. befaler, at til Under-Toldbetjente skal antages udtjente skikkelige Underofficierer; men disse maa nu staae tilbage for Overofficierer, der ei ansee det infra dignitatem at blive Posseligere; imidlertid have Regimenterne Banskelighed ved at faa skikkelige Underofficierer, da Udsigterne for dem i deres affældige Aar ere saa lidet lovende. — En Kongl. Resolution af 23de Aug., bekjendtgjort ved Placat fra det Danske Kammer under 27de dernæst,

træffer ved Kjøbenhavns Soldkammer flere gode 1771. Foranstaltninger, der bespare ikke færre end 6 Comptoirer, som hidtil holdtes der. — Med Hensyn til ikke blot Kjøbenhavn, da dets Politilove saa ofte blive Reglen for de andre Kjøbstæder, var vigtigt det Kongl. Rescript af 5te Octbr, som noiere bestemmer Forholdet mellem Huuseierne og Leierne, der blev bekjendtgjort i Placat dateret 7de Octbr. — Anordning af 28de Octbr. hvorefter Lodserne fra Drago og udi Sundet, i Henseende til Lodningen for de fra Østersøen og Middelhavet kommende Skibe, ligesom og disse Skibes Skippere, Folk og Passagerer sig have at forholde. Men denne omstændelige og instructive Anordning skulde og være gjældende, efter ethvert Stæds Leilighed og Beskaffenhed, paa andre Stæder i de Kongelige Lande. — Almeengavnlig var og Cabinetsordren 29de Septbr., som befaler, at Overslag paa alle offentlige Bygningers Reparation skal, forinden de af vedkommende Collegium approberes, eller forestilles Kongen, indsendes til Overbygnings-Directionens Betænkning. — Belgjørende var og den almindelige Pleie-Anstalt, som indrettedes i Kjøbenhavn, til Underholdning for Stadens Fattige, paa en Maade at Lædshed blant Almuen ikke understøttedes, om hvilken Indretning see Forordn. 16 Novbr. — Endelig fortjener og i Historien at bemærkes Pl. 23de Decbr., som ganske ophæver de ældre Forbud mod at opholde sig i Hernhut eller begive sig til de Måhriske Brodres Menigheder og de i den Anledning

1771. feiede Foranstaltninger. Denne Ophøvelse var og faa meget nødvendigere, som nu i det Slesvigske anlagdes med Kongl. Tilladelse af en Coloni Måhriske Brødre det endnu ved sine udmærkede Fabriker blomstrende Christiansfeld, hvori og flere Danske Familier bosatte sig. — Det var og i Aar, at Kjøbenhavns Gaarde og Huse fik deres uden paa tegnede Numere, hvortil Agent Holck ved et Forslag i sin politiske Veiviser nærmest havde givet Anledning. Om Nyttten af denne Numerering kan man bedst overbevise sig, ved at sammenholde et Avertissement i Nutids Adres-Avis med et i samme Datids Avis for Numereringen. — Efter samme virksomme og fortjente Agent Holcks Forslag oprettedes nu og i Kjøbenhavn Friskoler for Stadens hjælpelose Børn, af hvilke Skolers Bestyrelse især gjorde sig fortjente Præsterne: Krøll ved Baisenhuset, Münster Compastor ved Petri Dybske Kirke, og Hvid Sognepræst ved Frelserens Kirke, siden Stiftsprovst i Sjælland. — Kjøbenhavns Politivæsen blev overalt under det korte Struenseeske Ministerium mærkelig forbedret, fornemmelig med Hensyn til Stadens Forsyning med Levnetsmidler og Ildbrændsel, til det offentlige Renervationsvæsen, og til Gadebelysningen om Natten, hvori nu intet Politi-Maanestein længer maatte antages. I Wilhelm Bornemann, der siden døde som General-Auditeur for den Danske Armee, havde og Kjøbenhavn en virksom Politimester, men som og af Regjeringen noie blev paaseet. Hans maa

derfor Skylden være, om det er saa, at Stadens 1771. offentlige Damer tiltog sig for store Friheder. Men Rygtet herom er, som jeg af Samtidige har hørt, fingeret, for at undskyldte den forargelige Plyndring, som i Kjøbenhavn fandt Sted efter Struensees og Parties Arrestering. Kjøbenhavns Gader vare under hans Ministerium langt sikrere i Mørket end forhen, da selv Junkere fra Hoffet ikke undsaae sig ved at usikre dem, hvorom jeg kunde fortælle flere af Datids Betjente ved Politiet mig fortalte Anecdoter om selv dem, der siden ere døde i høi Rang. — Dog Ungdomsdaarligheder kan nok kun den daarske Ungling sige sig, og den bigotte Elding søge at gjøre sig, ganske reen for. Naar imidlertid disse Daarligheder blive Gjenstand for Politiets Opmærksomhed, da er det, man skal kjende den kloge Politimester, og det var efter alle Samtidiges Bidnesbyrd Bornemann.

Med Cabinetsordre af Gte Marts blev Kjøbenhavns Universitet skænket det paa Charlottenborg Slot opbevarede Naturaliecabinet. — Placat af 25de Marts befaler, at Bøger, indbundne og uindbundne, samt Land- og So-Carter skal være toldfri i Danmark og Norge. — Sore Academies Over-Hovmester, Geheimeraad Reizenstein, fik under 3die April Kongelig Befaling om ogsaa at antage Borgerlige til Studium paa Akademiet. — I Folge Kongelig Resolution af 15de Mai skal Inoculations-Anstalten forenes med Frederiks Hospital. — Endskjønt den gjældende Minister selv

1771. var Læge, saa erholdt dog Apothekerens i Helsingøer, von Holten, et Kongl. Rescr. af 21de Juni til Byfogden i Helsingøer, at han paa Holtens Requisition skulde borttage alle de Medicamenter, som saavel en der i Byen practiserende Læge, Cancelliraad og Hofmedicus Homuth, som andre Uberettigede faltholdt imod Forordn. af 4de December 1672, hvorefter de anholdte Medicamenter skulde offentlig forauktioneres m. v. — Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Academiet paa Charlottenborg fik under 29de Juli et nyt Reglement. — Universtitættet mistede i Aar den berømte Lærde Gramer, der efter Bernstorffs Afgang ingen Lykt havde til at blive i Danmark, og derfor gjerne modtog Kald som General-Superintendent i Lybek. — I Aar oprettedes af Dr. Abildgaard, som Lærer og Bestyrer, Veterinair-Skolen, den han selv i et Avertisement kalder Fæskolen. De mange, baade Cavalleri-Officierer og Andre, Abildgaard her dannede til duelige Dyre-Læger i Fædrenelandet, lader beklage, at, om man skal tro det offentlige Rygte, Abildgaards Aand ikke længer styrer denne Skole. — Den i Fjor skænkede Trykkefrihed blev nu baade brugt og misbrugt. Vist nok kom mange gavnlige Sandheder for en Dag. Djærvt siger saaledes Suhm, i sin skønne Afhandling om Oeconomien, særdeles Norges, i Anledning af dette Riges Pengemangel, og den de Norske haardt trykkende Extraskat: "Dog hvad vil jeg tale om Norge, da vi nylig udi vore offentlige Tidender

have læst en Behandling af samme Marsag og 1771. Natur udi Helsingøer, saa godt som under Kongens egne Dine, en Behandling som man ei skulle tro muligt at kunne øves i et christeligt Land." Det var haardt sagt, men sandt. Behandlingen bestod ellers efter Adviserne i, at da Magistraten i Helsingøer lod Indvaanernes Extraskats-Restantser inddrive ved militair Execution, saa maatte en beklagelig fattig Mand ud med de sidste 8 Skilling, han eiede, og just, da den militaire Commando kom ind til ham, stod i Begreb med at ville gaa ud og kjøbe et Brød for til sine sultne Born *). Da en af Commandoens gemene Soldater erfarede det, blev han saa rørt, at lige saa fage han kom fra den Dags Execution hjem til sit Qvarter, tog han sit Commisbrød, som, da det just var Lønningsdag, endnu var heelt, og bragte det flux hen til den beklagelige Familie, som han skænkede det. — Af Skrivefrihedens de øvrige Producter i større og mindre Skrifter fortjene vel enkelte Opmærksomhed, men intet dog saa megen som Martfelds paa store og frugtbare Sandheder rige Philocosmus, skrevne i Anledning af Guldbergs Philadanus, der vel og rober mange statsøconomiske Indsigter, men mangler Martfelds practiske Blik. Jeg vil af Martfelds Love for en Dansk Handelsplan kun anfere dem, der angaa de saa vigtige Kongelige Collegier saaledes: 1)

*) Man erindre sig herved Oprøret i England 1382 af Wat Tyler mod Richard II.

1771. Indsigtsfulde Aander i de Kongelige Deconomi-
 Commerce- og Kammer-Collegier, noie kjendende
 de Lande, som de have at give Raad for, i For-
 hold til andre Staters Nærings- og Handels-Po-
 litik. 2) Secretairer, Rentestrivere og Kongl.
 Fuldmægtige i Contoirerne, som ere Referendarier
 af de betydeligste Affairer i Collegierne, at tages
 af Studerende, især kyndige i Politiken, naar Po-
 litik engang bliver læst over ved Universitætet
 Upolitiske Secretairer, Rentestrivere og Fuldmæg-
 tige kan, endog mod deres Villie, forblinde de
 Bifestes Dine i Collegierne, og blive alle Ulykkers
 Kilde *). — Men vist og at Trykkefriheden blev
 misbrugt af Skribenterne baade mod hinanden og
 mod andre Private og mod selve Regjeringen, og
 dens Haandlangere. Saaledes, for at nævne et
 Exempel, spørges i Nr. 5 af Magazin for patri-
 otiske Skribenter, om en ung Konges Favorits
 Straf for Misbrug af den Kongelige Fortrolighed.
 Thi udkom nu under 7de Oct. følgende Rescript:
 Udesindede og frække Mennesker have af Rescript
 af 14de Sept. 1770 taget Anledning i Trykken

*) Hvorvidt dette, nu 60 Aar gamle Forslag, er fulgt, kan
 man see i Hr. Wigfus Erichsens Efterretning om de
 juridiske Examinere. General-Postamtet, der dog nu og er
 et Kgl. Collegium, er i saa Henseende især mærkeligt. —
 For saa Aar siden discuteredes, om ikke for mange unge
 Mennesker sættes til Studeringer. Nei ikke, naar de Stu-
 derende maa haandthæves i deres Rettigheder, Barbeersvende
 ikke foretrakkes til det Chirurgicat, den studerende Læge
 søger, den blot i Pennen oplærte Rentestriver ikke fore-
 træktes den juridiske Candidat o. s. v.

at udgive nogle fornærmelige og forærgelige Skrif- 1771.
 ter. §. 1. Den den 14de September bevilgede
 Trykkesfrihed maa ikke misbruges til derved at over-
 træde andre borgerlige Love, hvorfor og alle In-
 jurier, Pasquiller og oprørske Skrifter fremdeles,
 ligesom forhen, skal være underkastede den derfor
 satte Straf. §. 2. Omendkjont al Censur er op-
 hort, saa skal dog enhver Autor, som skriver No-
 get, være ansvarlig for, at Saadant ikke strider
 mod de nuværende Love og Forordninger. §. 3.
 Det maa ikke være nogen Bogtrykker tilladt, at
 trykke nogen Bog eller Skrivt, hvortil han ikke
 veed Autor; til hvilken Ende og ingen Bog maa
 trykkes, hvorpaa ikke staaer Autors eller Bogtryk-
 kerens Navn. — Jeg har anført denne Lov, fordi
 den forekommer mig tilstrækkelig at kunde sætte
 de Grændser for Trykkesfriheden, som lettelig blive
 vilkaarligere, jo noiere de bestemmes.

Da den i omtrent to Aar meget gjældende 1772.
 Cabinets-Minister Grev Struensees Fald er en
 Hof- ikke nogen Stats-Revolution, saa fortælles
 det og her under Hoffet. — Ved General-Lieutenant
 Grev Kanzaus Ascheberg, Gen. Major Eich-
 stedt, Oberst Koller og flere Officierer grebes
 da om Natten den 17de Januar og fortos fra
 Klokkeren 5 til 8 tildeels ud i Citadellet Frederiks-
 havn, Greverne Struensee og Brandt, Ge-
 neral-Major Gähler og Frue, Kammerherre,
 Oberst Falkenskjold, Oberst Hesselberg,

1772. Livmedicus Prof. Berger, Ministerens Brødre Justitsraad Struensee og Lieutenant Struensee, Contra-Admiral Hansen, Statsraaderne Sturh og Willebrandt. — Samme Dags Morgen maatte og Dronning Caroline Mathilde tage med sin spæde, endnu diende Datter, Kronprinsesse Lovise Augusta, til Kronborg Slot. Hen mod Middag fjorte saa Kongen med sin Broder Arveprinsen igjennem fast alle Stadens Gader, baaren næsten paa sine Underfaatters Skuldre, sige Aviserne; og heri tor denne Gang ikke være noget Overdrevent, efter de baade grundede og ugrundede Rygter, som gik om Majestædens Person. I Publicum og alle inden- og udenlandske Tidender nævnedes Enke-Dronning Juliane Marie, Arveprins Frederik, Generalerne Kanzau og Eichsted, Oberst Koller og Gen. Krigscommissair Bjerringstjold *), som de der udforte den 17de Januar, hvad de

*) Om denne Avanturier, der tilslibt som Statsfange døde paa Bergens Fæstning, har jeg hørt flere Anecdoter af Justitsraad Notarius Publicus Smidt, der var hans Skolekammerat fra Callundborgs daværende latine Skole, under den tyrannisk stränge Rector Abildgaard, der døde som Rector i Helsingør. (Denne Abildgaard var mod Disciplene en saadan Tyran, at Justitsraad Smidt forsikkrede, han endnu i sit 70de Aar ikke havde rødsommere Drømme, end naar han drømte om sin Skolegang i Callundborg. I Helsingør forlod og engang alle dens Skoles Disciple ham, paa et Par nær, saa Skolen ville have gaaet under, om ikke den brave Hører Michael Drsel havde samlet omkring i Byen Born, med Forsikkring til Forældrene, at de ikke skulde blive mishandlede), Da

vel og tildeels gjorde, men hvem der endnu ikke 1772. nævnedes og dog fornemmelig havde støbt Ruglerne, var Arprinsens Lærer Statsraad Professor Guldberg, som og ganske kort før denne Revolution var bleven Prinsens Cabinets-Secretair og Kassierer. Skjønt længe kun i borgerlig Rang, thi med Statsraads Titel lod nu ingen Adelig sig neie, blev Guldberg dog strax Den i mange Ting meest Gjældende, og i alle Ting Den de Dvrige maatte henvende sig til, for at faa Regeringens Beslutning i forekommende Affairer. — Første Søndag efter Struensees og Parties Fængsling gjordes paa Kongelig Befaling Taksigelse fra Prækestolene i alle Stadens Kirker, og selv i de fremmede ved Hoffet residerende, skjønt af anden Confession, Gesandters Capeller, lige som og i den Mosaiske Synagoge. Onsdagen d. 22de Januar havde først Sjællands Biskop, Universi-

Rjøbenhavns selv Hoffets Damer havde, formedelst de strange Forbud, til vore egne Fabrikers Opkomst, under Frederik V., Banskælighed ved at faa udenlandske Silkestoffer og andre Klædevarer, som allene kunde tilfredsstille dem, saa paatog Bjerring sig som Student at skaffe dem det. I Hamborg og der fra andre Stæder fik han da en saa betydelig Deel opkjøbt, at det kunde fylde flere Bogne, og lykkelig fik han det til Nyborg. Lykkelig kom han og over Bæltet til Sjælland og til Roeskilde. Men da han saa derafra kom til Rjøbenhavns Vesterport, udgav han sig for Hamborgs agende Post, som hver Time ventedes, og indledes altsaa uden Besitation, da Toldbetjenten, efter den Tids Brug, gik paa sin Fod til Postgaardten. Men her var ingen agende Post kommen, og den foregivne var nu ikke at finde.

1772. tættets Professorer, dog kun det theologiske Facultæts, og alle Stadens Præster Audients hos Majestæten, efter dem kom saa Stads-Hauptmanden med alle Stadens Borger-Capitainer. — Den lille Kronprins fik nu i Feltmarskalkinde Numfen en Overhovmesterinde, og hans barnlige Opdragelse indrettedes paa den med et Kongebarns hoi Fødsel passende og sædvanlige Maade. — Til de to forestaaende Geburtsdage d. 28de og 29de Januar befalede alle Mestere og Huusfædre at holde deres Børn, Læredrenge og Tjenestehjæmme, som og al Illumination blev forbuden. — Af hvad der i Dagens Anledning kom i Trykken gjorde Intet mere Opsigt end Suhms Brev til Kongen, der aftryktes i Adres-Visen og flere offentlige Blade. De Sindige demte, at det borde være udkommet Dagen før og ikke Dagen efter 17de Januar, da det saa ville have gjort sin Forfatter udodelig Ære. De lastede og hans Anfald paa Tykkerne, hvis Sprog han hos sin Konge vil gjøre mistænkt, uagtet det tales af en saa stor Deel Kongens Undersaatter, og uagtet de Danke vist, med Hensyn til Deres Dplysning, er dette Sprog mere skyldige end det Islandske, som nu studeres, medens de classiske Sprog forsømmes. Flere gjældende Tykkere, deriblandt især P. A. Bernstorff, bleve og fra den Tid aldrig Suhms Venner. *) — Dgsaa

*) Derfor vel og, at denne som Skribent og paa mange flere Maader høit fortjente havde ikke, skjønt sæd Adels-

Lurdorph viiste sig ved denne Leilighed, men 1772. paa en for hans Rang og hans Lærdom lidet passende Maade, i det famose Distichon: Regi mala multa *Struense* perdidit ipse, som kun Avisfriverne kaldte sindrig, men i det senere Norske vittige Selskab ville have faaet Benaevnelsen Borger. Imidlertid kappedes man om i Aviserne at oversætte det i Vers og i Prosa, ja sat saa gar Præmie ud paa den bedste poetiske Oversættelse. — Overalt er nu fast hver Dags Avis lige til hen i April fuld af Vers, der spotte, det ene værre end det andet, de uhykkelige lænkebundne Fanger saa meget, at de Sindige og Selvtænkende indigneredes herover. En Digter især har medes og i Adres-Avisen Nr. 25 tilraabte Spotterne:

Spøg kun ei med Fangers Lanker
Den Kloge seer dit Spøg og tænker
At det er sorte Sjales Fryd.
Som naar et Rovdyr faldet er
Man hører Ravne, Krager strige
Dg kun om Rov at føre Krige o. s. v.

Men denne frimodige aabenhjertede Digter fik og læst og paategnet i de følgende Aviser, som be-
skylde ham for at høre til det Struenseeske
Complot, saa, da Ewald almindelig holdtes for
at være Digteren, han i sine trange Kaar fandt

mand, kunde bringe det videre end til at blive Kammerherre. Dog Suhm var med Hensyn til dette Slags Rang ingenlunde forsængelig, i hvor meget han vist var det i andre Henseender. Han havde vist ikke brudt sig om, at blive Kammerherre, naar han ikke dermed kunde have glædet sin borgerlig fødte Kone, der havde tilbragt ham sine Midler.

1772. det nødvendigt offentlig i Aviserne at fralægge sig dette Digt. — Til de opsigtgjørende deres Forfatteres Characterer ingenlunde hædrende Skrifter i denne Tid horer Iog Dagen den 17de Januar 1772, som Forfatteren L yge K o t h e strax fik oversat paa Tysk. Dette Skrift maatte nedværdige sin Forfatter, da han havde nydt megen Opmærksomhed af den faldne Minister, som havde sat K o t h e paa en hoi og vigtig Post i det Danske Kammer. Men desværre har Smiger alt for ofte været for Skribenterne Bei til at gjøre Lykke paa, medens de, som have tordet tage Bladet fra Munden, have maattet staa tilbage ja forfølges. K o t h e blev da og kort efter Amtmand i Segeberg, men som han ikke kunde komme ud af det med Tyskerne, saa søgte og fik han i næste 1773 Aar sin Afsted med en Pension, der skaffede ham i sine øvrige 22 Leveaar et saa lykkeligt Stium, som fast ingen Dansk Lærd kan rose sig af. — Den paa Cronborg Slot sig opholdende Dronning C a r o l i n e maatte her den 31te Januar modtage en ny Kammerfrue i en Enke fra Corsøer S o p h i e J e n s e n. Ogsaa fik Hun nu den Familieforg, at hendes Moder, Enke-Prinsessen af Wallis, en fød Prinsesse af Sachsen-Gotha, døde den 8de Febr. — Geheimeraad Grev G u s t a v H o l d t til Giedsegaard paa Falster, som nok gjerne ville igjen til Hoffet, celebrerede den Kongelige Geburtsdag med stor Pragt, som Aviskriverne paa deres Maade gjøre megen Bind af; hver, trængende Huus-

mand paa Godset fik paa den Dag en Skæppe 1772. Rug og en Skæppe Byg. — Imidlertid var Jusitiarius i Høiesteret Geheimeraad Baron Suel Wind, Conferentsraaderne Braem, Stampe, Lurdorph og Carstens, Statsraaderne K. Ancher, Sevel og Guldberg, hvortil siden kom General-Krigscommissair Schmidt, beskikkede i en Commission, for at undersøge og domme de fangne Forbrydere. Efter at have gjen-nemgaaet Fangernes Papirer begyndte Inquisitionen, den 20de Februar i Castellets Commandant-Baaning, over de i den Fæstning forvarede Fanger. Commissionen, hvis Secretair var en Frænde af Stampe, Cancellist Schou, der mange Aar efter dode som Deputeret i Cancelli-Collegium, begyndte med Brev Struensee, som i flere Dage efter hinanden examineredes. Over de deels i Stadens Fængsler deels hjemme i deres Huse Arresterede holdtes Undersøgelserne eller Forhø- rerne paa Christiansborg Slot. Den 8de Marts reiste Ministrene Otto Thott og Schack Rath- low, Geheimeraad Suel Wind og General-Procureuren ned til Helsingøer, for at tale med Dronning Caroline paa Cronborg Slot, hvor- til og forventedes Hertugen af Northumberland og flere Engelske Store. Naar i udenlandske Relationer, og siden ogsaa i indenlandske, fortælles om en Dronningen graverende Tilstaaelse, som Schack Rathlow skal have aflokket Hende, saa tør det, som saa meget i den Struenseeske

1772. Action, være fingeret, da *Stampe* var med, og nok *Den*, der styrede *Examinationen*, hvad de øvrige *Herrer* næppe forstod. *Struensee* selv var ikke den *Modige*, som det var saa vanskeligt at faa ud af, hvad man formodede han vidste, han var, som *Bellystninge* oftest ere, en stor *Cujon*, det viiste han baade før og efter sit *Fald*. Uden *Tvivel* troede han heller ikke endnu at *Udfaldet* for ham skulde blive saa haardt, som det blev, til han den *1ste Marts* fik i sit *Fængsel* *Befeg* af den første *Præst* ved *Kjøbenhavns Dyiske Kirke* *Doctor Münther*, som naturlig strax sagde *Fangen* sit *Grinde*. Den *25de April* afsagdes da og den alt for bekjendte *Dom* over *Hovedforbryderne Struensee og Brandt*. Dagen efter reistes, under (som var synderligt) *Musik* og andre *Ceremonier*, et *Chafot* paa *Vster-Fælled*, der de begge den *27de* justificeredes paa en vist nok ikke saa anstændig *Maade*. *) *Samme Dag*, da *Executionen* var forbi, blev *Jærnene* aftagne *Justitsraad Struensee*. Han frikjendtes siden for videre *Tiltale* og løslodes den *20de Juni* af sin *Arrest*, gik saa lige fra *Castellet* ombord paa

*) Man antager almindelig, at *Struensee* var sig ikke bevidst, da han kom paa *Chafottet*. *Geheimeraad Bülow* til *Sanderumgaard*, der stod blandt en Mængde flere *Nysgjerrige* ved *Trappen* op til *Chafottet*, iført den nu gjenoprettede *Livvagts Uniform*, har dog fortalt mig, at da den *Ulykkelige*, just som han besteg *Trappen*, tilfældig fik *Die* paa *Bülow's Mundering*, syntes det ligesom at gysse i ham. — Jeg sætter denne *Anecdote* for hvad jeg har hørt den.

Paketbaaden til Lybek. En Obligation for af sin 1772
 henrettede Broder laante to tusende Rigsdaler blev
 ham af Kongen skænkter. Ved Kongelig Befaling
 af 18de Mai til Commissionen blev og for videre
 Tiltale frifundne, og derfor satte paa fri Fod,
 Generalinde Gähler, Oberstlieutenant Hessel-
 berg, Contra-Admiral Hansen, Lieutenant
 Abø, Legationsraad Sturh, Statsraad Wille-
 brand og Livmedicus Berger. Sturh paa-
 lagdes at forsoie sig til Holsteen, Willebrand
 forviistes til en af Sjællands Kjøbstæder med 300
 Rdlr. aarlig, og Berger med lige saa meget
 til Alsborg. Alle tre skulde de inden 8 til 14
 Dages Forlob have forladt Kjøbenhavn. En for-
 hen ved Hoffet meget gjældende Dame, Baro-
 nesse Bülow, som siden 17de Jan. havde op-
 holdt sig paa sit Gods i Sjælland, fik Ordre at
 forsoie sig til Holsteen, hvor hendes Mand Stald-
 mester Kammerherre Baron Fridrich Ludvig
 Ernst Bülow, der ogsaa den 17de Januari
 var gaaet fra Hoffet, nu opholdt sig. General
 Gähler blev dimitteret af Tjenesten og kjendt
 uværdig til den ham den 26de Marts 1767 lo-
 vede Kongelige Raade, som jeg ikke veed, hvori
 bestod, samt tillige paalagt at vælge for Fremti-
 den sit Ophold udenfor Sjælland, Fyen og Slesvig.
 Han tog saa med sin Frue lige fra deres Arrest
 til Weile og slog der sin Bopæl. — Kammerherre
 Oberst Falkenskjold maatte efter al Fortjeneste
 afgive sin Kammerherrenogle, sin Oberst Bestal-

1772. ling, og sin Russiske Orden, blev saa under Bevogtning af en Underofficier med fire Mand den 26de Juni fort paa et Cofardi-Skib til Monkholm ved Throndhjem, hvor han i Arrestunderholdning daglig fik 3 Mk., og af sine ikke ubetydelige Midlers Renter fik Lov til selv aarlig at faa 100 Rdlr. — Den 31te Mai afhæntedes den lille Prinsesse Lovise Augusta fra sin Moder Dronningen, som samme Dag gik ombord fra Grønne Have, et Falded ved Cronborg, paa et Engelsk Krigsskib, der skulde føre hende til Stade, for derfra til Lands at søge Celle, der var bestemt til Hendes Ophold. — Alsborg Slot havde ellers været saa bestemt hertil, og derfor blev istandsat, at allerede flere hendes Hoffolk der ventede Hende, til de den 14de Juni fik Ordre at tage til Kjøbenhavn. — Begge Garderne oprettedes strax efter den 17de Januar. For Hestgarden blev General Eichstedt høist Commanderende. — I Mar havde Hoffet for sidste Gang Hestevæddeløb, som foregik den 9de Juli, men i Bekjendtgjørelsen fra Hof-Tægermesteren blev udtrykkelig sagt, at det herefter ikke længer ville finde Sted.

Strax om Dagen den 17de Jan. oprettedes til videre et Cabinetsraad, som bestod af Arveprins Frederik, Grev Thott, Geheimeraad Osten, Admiral Romeling, General Eichstedt og Oberst Koller. Dagen efter blev Grev Kantzau Alscheberg Ridder af Elephanten. Han, saa vel som Eichstedt, der dog endnu kun var General-Major, bleve virkelige Generaler. Koller

blev lige fra Oberst General-Lieutenant, samt Ober- 1772.
 General-Adjutant hos Kongen, optoges og i den
 Danske Adelsstand med det gamle adelige Navn
 Banner. Begge, Eichstedt og han, fik de
 og det hvide Baand, som de og Begge bleve
 Deputerede i Generalitæts- og Commissariats-Col-
 legiet. Eichstedt blev desuden Commandant i
 Kjøbenhavn, hvorfra General-Major Gude gif.
 General-Major Huth maa have havt Leilighed til
 at vise sin Hengivenhed i Anledning af den 17de
 Januar; thi han blev nu virkelig General med
 Bestalling, som fra den Dag dateredes; eller var
 det maaske kun en Følge af Eichstedts Befor-
 dring, som man vel frygtede Huth skulde blive
 stødt over, og hvem man ikke ville miste som en
 General, der forstod noget Mere end at exercere.
 — Alle de Officierer i Eichstedts og Koller-
 Banners Regimenter, som ved den 17de Ja-
 nuars Arrestationer havde assisteret, avancerede een
 Grad opad i baade Gage og Charge. — General-
 Krigscommissair Bjerringskjold blev Kam-
 merherre. — Stadshauptmand Trelle fik Rang
 med Oberster og for sin Person et aarlig Tillæg
 af 300 Rdlr. — Den 20de Januar bleve til De-
 puterede i Admiralitæts- og Commissariats-Colle-
 giet udnævnte: Admiral og Geheime-Cabinetraad
 Hans Henrich Romeling, den af sit Algierste
 Tog berøgtede Contra-Admiral Kammerherre F.
 C. Raas, og Kammerherre Grev Joachim
 Gottsche Moltke. — Nu fik og Statsraad
 Theodor Holm igjen sin Plads i General-

1772. Postdirectirnen, som Sturh den 17de Januar maatte forlade. Kun faa Dage efter denne maatte og Grev Holstein forlade sine Stillinger i Kjøbenhavn og gaa tilbage til sit Tønderste Amtmandskab, som Stiftamtmand Torgen Erich Scheel forlod, for igjen at ansættes i Kjøbenhavn, som Deputeret ved Finantserne. Efter sin Ankomst til Kjøbenhavn modtog han og strax Kongens Befaling, om at skulde med Geheimeraaderne Thott og Schack Kathlau undersøge Finants-Collegiets med de deri værende Kamres Forsatning, da efter Rngtet Forandringen med disse Collegier skal aarlig koste 40,000 Rdlr. mere end forhen; men maaske havde Scheel selv udbredt dette Rngte; nok han maatte endnu i Aar igjen forlade Finantserne og gaa til Pinneberg som Landdrost.

— Conferentseraad Pauli, som og var Deputeret ved Finantserne, afgik til Helsingøer, hvor han var ansat som Directeur for Dresunds Soldkammer; Grev A. P. Bernstorff blev nu Deputeret for Finantserne. — Den 24de Januar befaledes, at alle hidtil fra Over-Præsidenten udstødte Reise-Passer nu skulde udfærdiges fra det Danske Cancelli. — Dagen efter indkaldte ved Circulairer dette Collegium og det Danske Kammer alle siden den 15de Septbr. 1770 udstødte Cabinetsordrer. — Nu blev igjen Kongens gamle Conseil opretted under Navn af Geheime-Statsraad, hvorom udgik en Bekjendtgjorelse i Fgn. af 13de Februar, hvori jeg finder den mærkelige, og til at forebygge Bureaucratiet vist gavnlige

Anordning, at ingen Medlem af dette Statsraad, 1772. Chefen for det udenlandske Departement undtagen, tillige maatte være Præsæs for noget Regjeringens Collegium. Ministrene i Stadsraadet bleve Arveprins Frederik, Greverne Thott og Kanzauscheberg, Geheimeraad Schack Nathlau, Admiral Nømeling, General Eichstedt og Grev Osten. — Jeg veed ikke hvad det er for en anordnet Kongelig Ret, Adres=Arvifen Nr. 44 taler om, der begyndte sin første Session den 16de Marts paa det Kongelige Rentekammers Sahl og bestod af Geheime=Statsraadet — Nogle Soetatens Flagmaend. — Nogle Generaler — Sjællands Stiftbefalingsmand — Stadens Dver=Præsident — Nogle Collegi Deput. — Alle Høieste=Rets Tilforordnede — Sjællands Biskop — To Universitetets theol. og to juridiske Professorer — General=Procureuren — og endelig to Høieste=Rets=Advocater. — General og Statsminister Schack Carl Greve af Kanzauscheberg fik allerede den 9de Juli sin Afsked, dog, som det i Hoffsproget hedder, i Raade og efter Ansøgning. — Samme Dag gif Grev J. G. Moltke fra Admiralitæts= og Commissariats=Collegiet, for at gaa ind i det Danske Kammer under Finants=Collegiet, som Statsraad Rothé maatte forlade. — Rescript af 1ste October sætter igjen Kjøbenhavns Magistratur paa den gamle Fod saaledes, at Den nu fik en Dver=Præsident og to Borgemestere, hvilke tre hver skuld have i aarlig Pen 1600 Rdlr., og 6 Raadmænd hver paa 1000

1772. Rdlr. om Aaret. Men den adelige Over-Præsident, som blev Hvid Ridder, Conferentseraad Gotthardt Albert Braem, skulde desuden af Kongens Kasse aarlig oppebære 1000 Rdlr., og dertil alle de betydelige Indkomster af de Reislendes Passer. Den stakkels Raadstuskriver fik derimod kun 1200 Rdlr. i aarlig Pen, hvorfor han skulde holde de fornødne Folk og forsyne sit Contoir med udfordrende Skrivematerialier. — Nu sættes og Regjeringens Collegier igjen tildeels paa den gamle Fod ved Kongelig Resolution af 12te December. Denne Resolution befaler, at Kongens Finantser, Cameral. og Commerce-Væsenet, herefter skal bestyres ved 1) Finants-Collegium, hvori skal sidde de første Deputerede i Rente- og Told-Kammerne. 2) Rente-Kammer. 3) General-Toldkammer. 4) Deconomi- og Commerce-Collegium. 5) Bergværks-Directorium. — Endnu horer til dette Aars Forandringer af vigtige Embedsmænd, at Reverdil, som i 1771 igjen var kaldet herind, maatte i Aar igjen reise bort, hvad han borde have forudseet, inden han reiste hertil. — Dgsaa Deder, der var beskikket til Stiftamtmand i Throndhjem, maatte, beklageligt for dette Stift og for begge Rigerne, afgaa til Oldenburg som Landfoged. — Bornemann gif nu og af, efter sit inderlige Ønske, som Politimester og blev Assessor i Hoiesteret. Statsraad Christian Fedder blev igjen Politimester.

Den 16de Mai sluttedes med Algier, ved Danst Consul fra Marseille, Johan Ludvig

Plojart's Underhandling, en fornyet Freds- og 1772.
 Handels-Tractat, i hvis Følge nu alle Danste
 Slaver løsgaves og ved Krigsskibe fra Danmark
 hjemsendtes. Men denne Fred kostede Kongen,
 foruden en stor Deel Krigs- og Skibsfornodenhe-
 der, som aarlig skulde fornyes, henved et Par
 Tønder Guld i gode Penge. — Convention under
 7de Aug. mellem Danmark og det Churførstelige
 Sachsen om Siette- og Tiende-Penges gjensidige
 Dphøvelse. Lige Convention af 30te Octbr. med
 Meklenborg-Schwerin. — En Tripolitanisk Gesandt
 kom om Sommeren til Kjøbenhavn. Med en
 Vres-Commando af begge Garderne ledsagedes
 han ud til Frederiksberg Slot, for der at indføres
 til det Kongelige Hærskab. Siden under sit Op-
 hold her indfandt han sig altid ved Hoffets Courer.
 Ogsaa de fornemste eller vigtigste Hof- og Stats-
 mænd aflagde han Bisit hos. I den Anledning
 fortælles i Adresavisen Nr. 120, at han paa
 Frederiksberg ogsaa havde besøgt Arveprinsens Ca-
 binets-Secretair Statsraad Guldberg. Men
 denne Nyhed var Guldberg ikke forneiet med,
 fik derfor underhaanden i Avisen Nr. 122 ind-
 fert, at det var i Consul Nereboes Havestue,
 hvor Cabinetsecretairen tilfældig var, at Gesand-
 ten kom og saa hilste paa ham. Dog de Tæn-
 kende i Publicum indsaa Nereboes Politesse,
 der bød ham at præsentere Gesandten, hvis Tolk
 han var, for en nu saa vigtig Hofmand som
 Prinsens Cabinet-Secretair, der et Par Gange
 om Ugen havde sit Forgemak fuldt af heie og

1772. lave Supplicanter, det sande Thermometer for hvad en Hofmand gjælder. — En Ruptur mellem Danmark og Sverrig syntes mod Aarets Udgang nær, da den Svenske Konge samlede Tropper paa sit Riges, Norge tilstodende, Grændser. Men ved Underhandling blev Alt godt igjen, og fortjene i den Anledning at læses følgende i Adressavisen opbevarede, det Svenske og det Danske Hof's gjensidige Erklæringer, givne ved deres Ministre. Den ved det Danske Hof accrediterte Kongelige Svenske Gesandt Baron Sprengporten tilskrev saaledes under 7de November den Danske Minister for det udenlandske Departement, Grev A. S. v. Osten, følgende: "Kongen har fra den Tid Han kom paa Thronen ladet det være sig magtpaaliggende, at give hele Europa, og fornemmelig Nabomagterne, de udtrykkeligste Erklæringer om sin Kjærlighed til Fred, og Hans Dnske at leve med samme i det nojest Venjskab, og den fuldkomneste Harmoni. Kongen har benyttet sig af alle Leiligheder, for at lægge dette sit fredelige Sindelag for Dagen, og om man i en critisk Omstændighed, som kun angik hans egne Landes indvortes Anliggender, har seet nogle Bevægelser, saa have samme igjen strax ophort, og Sagerne igjen taget den sædvanlige og rolige Gang. Den ganske Verden er vidende derom, og Det kan ikke være Hs. Majestæt Kongen af Danmark ubekjendt. Siden den Tid er intet og ikke engang det ringeste Skridt gjort, som hos Hs. Majestæt Kongen af Danmark eller Hans Undersaatter kunde vække nogen Mistanke.

Uagtet denne meget nye iagttagne Opførsel, er 1772. Hans Svenske Majestæt ved sikre og igjentagne Efterretninger bleven underrettet, at de Tilrustninger af alle Slags, som lige fra Begyndelsen ere gjorte, endnu med dobbelt Iver blive fortsatte, og begynde at blive frygtfomme, saa at Hans Majestæt, da Han ei veed mod Hvem de ere bestemte, finder sig nødsaget til at tænke paa Hans egen Sikkerhed og Hans Grændsers Forsvar. Han vil ikke tro, at Hans Majestæt Kongen af Danmark uden nogen Årsag og uden ringeste Anledning skulde ville angribe Hans Stater, og begynde en Krig, der vilde have saa bedrovelige Følger for Roligheden i Europa; men da det er nødvendigt mellem to Prinsler, der ere Naboer og Paarørende, ved oprigtige og venlige Erklæringer at skaffe sig Bished herom; saa tager Hs. Maj. ikke i Betænkning, paa Ny og paa den høitideligste Maade at erklære, at Hans Hensigt er og skal være, saa vidt det staaer til Ham, at vedligeholde med Hs. Kongl. Majestæt af Danmark Fred, Enighed og det fuldkomneste Venskab, og dersom Kongen af Danmark har samme Ønske, saa vil Han uden Tvivl være lige saa tilbøielig til at give sin Erklæring angaaende denne Sag, hvilken kan forsikre Kongen om Hans oprigtige Venskab, i det han bortrydder al Mistanke og Mistillid, som Hans Majestæt paa sin Side er saa ivrig bemoiet for at bortskaffe." "I denne Hensigt har jeg Underkrevne, Hs. Svenske Maj. overordentlige Envoie, Befaling at overgive nær-

1772. værende Erklæring til Hans Majestæt Kongen af Danmarks Minister og Stats-Secretair, i den Overbeviisning, at denne Minister vil vende sig til Kongen sin Herre, for at vedligeholde saa lykkelig og for begge Riger saa nyttigt Sindelag." Kjøbenhavn den 7de November 1772. Baron af Sprengporten. — Det Danske Hof's Erklæring til Svar paa Foranferte var: "Kongen har med usædvanlig Fornøielse modtaget Hs. Svenske Maj. Forsikkring om et oprigtigt og bestandigt Venskab som indeholdes i den Erklæring, som Baron v. Sprengporten, det Svenske Hof's overordentlige Envøie, den 7de hujus har overleveret til Hans Majestæts af Danmark undertegnede Statsminister. Da Intet ligger Hans Majestæt saa meget paa Hjerte, som at kunde uafbrudt vedligeholde den lykkelige Eenighed mellem Ham og Hans Majestæt Kongen af Sverrig, hvilken Han anseer som sin Paarørende og besynderlige Ven, og rydde Alt af Veien, som kunde foranledige den mindste Tvivl om Hans Sindelag, og kunde forandre de inderligste Fortrolighedens Baand, som Han altid ønsker at see oprigtig og niee Enyttede mellem begge Hoffer; saa tager Hans Majestæt ikke et Dieblif i Betænkning paa den heitideligste og oprigtigste Maade at erklære, at alle militaire Anordninger, endog de, som ere gjorte i Norge, hvorom i forbemeldte Hans Svenske Majestæts Ministers Erklæring er mældet, ikke have eller nogensinde have havt anden Hensigt, end Hans egne Staters Sikkerhed, og at Hans

Majestæt ikke har mindste Hensigt, ei heller nogen- 1772.
 finde har havt, at angribe eller fornærme Hs.
 Svenske Majestæts Stater, ei heller paa nogen
 Maade forstyrre den Rolighed, eller ophæve den
 Fred og gode Forstaaelse, som saa lykkelig endnu
 vedvarer mellem begge Hoffer, og som Hs. M.
 ønsker stedse maa vedvare. Hs. M. er fast be-
 sluttet ved alle Leiligheder at vise i Sandhed det
 Sindelag, som Undertegnede i Hans Navn og ef-
 ter Hans udtrykkelige Befaling tilkjendegiver, og
 smigrer Sig med at Hs. Sv. M. paa sin Side
 med samme Oprigtighed lover det, og at for Ef-
 tertiden intet Spørgsmaal om Tvivl og Mistro
 mere skal være imellem Dem, men at De for
 Eftertiden, som hidtil, ville leve i en fuldkommen
 Enighed og god Forstaaelse, som maa herske
 mellem to Monarcher, der ere Naboer og ved
 Blodets, Fordelens og de oprigtigste Venstabs-
 Baand forbundne." — "Jeg Undertegnede har den
 Ære at overgive Baron v. Sprengporten,
 Hans Svenske Majestæts overordentlige Envoie,
 denne Erklæring, og beder ham, at lade den uop-
 holdelig blive Kongen hans Herre tilstillet, paa
 det den lykkelige Fortrolighed imellem begge Hof-
 fer igjen kan blive bragt i Stand." Kjøbenhavn
 den 9de November 1772. N. S. v. Dsten.

Under 1ste August blev i Adres-Avisen Nr.
 125 spurgt, hvorhen, saaledes at Statspolitik ikke
 kunde jage den i Landsflygtighed, en Plan skulde
 adresseres, der gik ud paa aarlig at skaffe Kon-

1772. gens og Statens Casse 500,000 Rdlr., uden at Undersaatterne skulde give Noget dertil, de derimod endog befries fra en hoi Skat, som de nu betale og Kongen faaer Intet af. I samme Avis Nr. 133 blev derpaa, i Folge Kongens udtrykkelige Befaling, svaret af de Deputerede for Finantserne Scheel, Pauli og J. G. Moltke under 14de August: "At Spergeren kunde saa snart muligt mælde sig i det Kongl. Finants-Collegium med sin Plan, da dens Forfatter, naar Planen fandtes med Nytte at kunde udføres, og derfor forelagdes Hans Majestæt, kunde sikkert vente sig en passende Belønning." Men derved blev det nok og; thi jeg troer ikke at denne Plan kom for en Dag. Finantserne vil Alle give sin Besyv til, uagtet nok ingen Statsstyrelsens Deel udfordrer saa mange Kundskaber, som kun meget Saa besidde, thi dertil horer mere end at kunde regne.

Placat 13de April forhoier stærkt Tolden paa Allun, den Romerske Allun undtagen, da, som siges, en Mængde Allun nu tilvirkes paa Bærket ved Christiania. — Derimod synderligt hæver Pl. 23de April en Pl. af 3die Septbr. 1771, som synes med Grund at nedsætte Tolden paa de i de Kongl. Dyfke Lande fabrikerede Varer, der indførtes til Danmark og Norge. — Pl. 7de Septbr. udvider den for alle til Norge exporterende Silke-, Uden- og Bomulds-Varer udlovede Præmie, ogsaa for hvad der af disse Varer exporteres til de Kongl. Vestindiske Gilande.

Det Asiatiske Compagnies Octroi fornyedes 1772. den 23de Juli paa 20 Aar, fra 12te April 1772 af. Udfskillige §§ i denne nye Octroi, som findes trykt mellem dette Aars Kongelige Forordninger, og hvilke især angaa Privates Handel paa Ostindien, dog imod Recognition til Compagniet og nogle andre Betingelser, ere bekjendtgjorte i Pl. 4de Decbr. Derimod beholdt Compagniet Monopol paa Seiladsen og Handelen paa China. Synderlig at Hr. Nathanson i sin Historie om Danmark's Handel, Skibsfart, Penge- og Finants-Væsen fra 1730, intet har om de ved denne nye Octroi foranledigede meget alvorlige Discussioner, der opstode mellem Interessenterne. Efter den ny Octroi paatænktes nemlig ogsaa en ny Convention, til hvis Udkast derfor Commissarier udnævntes. Disse havde Udkastet saaledes færdigt, at de den 3die August kunde forelægge Interessentskabet det til Approbation, men hvorved mødte flere Indsigelser. En General-Forsamling berammedes derfor til 11te Septbr., da ved Den et Brev indløb fra Prins Frederik, der paa en Maade villiger de mod Udkastet til den nye Convention gjorde Indsigelser, som imidlertid vare hos Boghandler Philibert trykte udkomne under Titel: Betænkninger over Udkastet til den nye Convention, som oplæstes 3die August, med nærmere Forslag desangaaende. Prinsens Brev lyder som saa: Compagniet kan ikke anvende Omhu nok, for at gjøre sin Convention fuldkommen, og maa derfor med Glæde høre sine Lemmers Ind-

1772. vendinger, og imodtage deres Forbedringer; denne Aarsag gjører det til Billighed selv, at de, som have begjært Tid til Conventionens Undersøgelse, endnu faa, som i allersidste Termin, 4 Uger, lige som og, at deres Tanker ganske noie af hele Compagniet bliver undersøgt; Handelen som endnu styres efter den gamle Convention, bør og kan ingen Standsning lide derved. Hans Majestæt Kongen, som baade i sin forrige og i sin sidste Decret har givet Compagniet saa mange Prover paa sin Naade, anbefaler det Eenighed og sin emmeste Flid, for at indrette Handelen klogeligen, og til det hele Compagnies, ikke til faa Lemmers Bedste, at ophjælpe det Tranquebars Handelsvæsen, og bringe denne By til et herligt Entrepot i Indien. For alle Ting ønsker Hans Kgl. Maj., som tager den alvorligste Deel i Alt det, der angaaer dette Compagnie, at ved Conventionen, der nu gjøres, vel overveies, at derved kan lægges en Plan, der kan tjene til viise Hensigter og Statens almindelige Bedstes Befordring. Fredensborg den 10de Sepbr. 1772. Friderich. — Dette Brev vakte ikke liien Muddet mellem Interessenterne, saa General-Forsamlingen, der var begyndt Klokken 3½ om Eftermiddagen, varede til Klokken hen ved 2 om Morgen. Tre bleve, efter store Debatter, de endelige Meninger, man deelte sig i. 36 Interessenter erklærede sig af Erbødighed for Prinsens Skrivelse, at General-Forsamlingen skulde hæves og Alt udsættes til 12te Decbr., men at imidlertid den gamle Direc-

tion intet maatte besørge, uden alene den uopsæt= 1772.
telige Equipering til Compagniets forestaaende
Expeditioner: — Compagniets gamle Direction
var Grosfererne: Conferentsraad Fabricius,
Agent Behagen og John Broun; thi end=

nu havde Jurister ikke faaet Sæde som saa=
danne i Directionen, en juridisk Consulent kunde
vel og være nok og Den endda ingen Advocat
eller anden Sagfører. — 42 Interessenter bi=

faldt General-Forsamlingens Ophævelse og Ud=

sættelse til 12te Octbr., uden al tilføiet Betin=

gelse. — Men nu var tilbage 79, som vel sam=

tykte i Udsættelsen, dog under den Betingelse, at
den nye Direction endnu i Dag skulde vælges.
Disse bleve anseete for Pluralitet, og man
skred derfor til Valget af en ny Direction, som
faldt paa følgende: Høieste-Rets-Asessor Stats=

raad Hoppe valgtes nu som Jurist, som Kjob=

mænd valgtes Conferentsraad Conrad Fabri=

cius, Statsraad Nyberg, Agent de Coninck,
og Grosferer John Broun, hvilken Sidste lige=

som den Første altsaa vedbleve at være i Direc=

tion; som Sofyndig valgtes Capitain Equipage=

mester Elphinston, og som Bekjendt i In=

dien Skibs-Capitain Halling. Denne nye Di=

rection skulde alligevel ikke sættes i Virksomhed
før den til 12te Octbr. bestemte General-Forsam=

ling. — En Deputation udnævntes derpaa, som
Dagen efter skulde begive sig til Audience hos
Prinsen og takke Hans Kongl. Høihed for naa=

1772. dig Revselse. Men da saa den bestemte General-Forsamling holdtes den 12te Octbr. indløb dog atter fra Prinsen en næsten truende Skrivelse saa lydende: De Erindringer, som visse Lemmer have troet at borde (Conventionen angaaende) undersøges i en General-Forsamling, ere nu trykte; Directionen kjender af mit forrige Brev Hans Majestæts Willie; det bliver en Nødvendighed, at anstille en anstandig og alvorlig Undersøgelse. Endnu denne Gang skal jeg efter Hans Majestæt Kongens Befaling byde Directionen, at have Compagniets sande Larv til eeneste Diemed, og vel at mærke, at en saa vigtig Handel for Staten aldrig lader af, at henhøre under Kongens emmeste Omhu. De ville derfor varsom, klogelig, og som De, der staa til Regnskab, bestyre Compagniets betydelige Capital og Handel. — Kjøbenhavn den 10de Octbr 1772. Friderich.

Til det Asiatiske Compagnies samtlige Directeurer og Interessenter.

Notarius Publicus mødte og i denne Samling med Protest, Reservation og Declaration imod det tvertimod Protest og tvertimod Pluralitæten den 11te December foregaaede Valg af en ny Direction, hvis Indkaldelse til denne Samling de protesterende Interessenter ikke ville erkjende, og derfor ikke heller vare mødte uden ved Notarius (Aldres-Avisen Nr. 121. 151. 167. 171). — En for den Vestindiske Handel vigtig Forordning af 7de Januar tillader Skippere, som

til deres Reiser til St. Croix have erhøbt latine 1772.

Sepasser at tage Ladning ved fremmede Colonier i America. — Den 8de April hævedes det Africanske Compagni. — Kjøbenhavns Torvepriser vare for den Tid høje i Aar: En Tonde Rug 4 Rdlr. 4 Mk., en Ed. Byg 3 Rdlr. 2 Mk., en Ed. Havre 2 Rdlr. 3 Mk., en Fjerding Smør 9 Rdlr., et Pispund roget Flest 9 Mk. 8 Skill.

— Ved Pl. 3die Aug. bekjendtgjøres og, at af Soetatens Magasin skal to tusinde Tonder Rug sælges Kjøbenhavns uformuende Indvaanere for 19 Mark Tonden. — Pl. 8de Septbr. tillader fremmed Rugs, Bygs og Havres Indførsel i Kjøbenhavn til iværende Aars Udgang, hvilken Indførsel udvidedes d. 6te Octbr. til Hvede, som Indførselen selv udvidedes ved Resolution af 3die Novbr. til August Maanedes Udgang 1773. —

Pl. 7de Octbr. forbyder Udførsel af saltet og roget Drekjød, af Flest, levende Sviin, Smør og Talg. — Forordn. 15de Octbr. tillader uberedte Lammeskinds Udførsel dog alene af Kjøb- og Handelsmænd. — Landhuusholdnings-Selskabets virksomme Secretair Martfeld, som imidlertid var bleven Committered i Deconomi- og Commerce-Collegiet, fik nu Kongelig Befaling at skulde indkomme med Forslag til saa vel Overdaads Indskrænkning, som og til i vor Handel at bespare skadelige Udgifter til Fremmede. Alle vedkommende Collegier tilskreves og i den Anledning, at udlaaene ham de fornødne Papirer, samt give ham

1772. hvad Underretning, han maatte forlange. Men Overdaadigheds directe Indskrænkning, eller ved nogen Lov, stemmede nok ikke med Martfelds statsoeconomiske System.

Det Danske Landvæsen og den Danske Bonde tabte i Aar en varm og kyndig Talsmand i Deder, der, som fortalt, maatte forlade Danmark og gaa til Grevskabet Oldenborg. — Det Danske Kammeres Skrivelse af 8de Febr., at ingen Grunde maa sælges fra Selveiergaard, uden speciel Tilladelse. Men alligevel har siden mangen Selveiergaard tabt Grund, som hemmelig er bortsolgt, og i Kjøberens og Arvings Bærg upaa-talt forblevet saa længe, at Grundens Eiendom synes nu sikret ved Hævd. Amtmændene skulde have besøgt Selveierbendergaardene saa tit, som de besøgte Herregaardene. — Den i Forordn. 9de Juli 1768 befalede nye Landmaaling i Danmark blev indstillet ved Kgl. Resolution af 3die Juni. — Pl. 16de Juli sætter Betalingen for de autoriserede oeconomiske Landmaalere. — Med Hæld fortsatte man nu Kvægshygens Indpodning, saa at af paa een Gaard 160 indpodede Kvægstykker kun eet døde.

Endelig blev da i Aar ved Forordn. 14de Novbr. den trykkende Extraskat hævet for Norge. Skrækkelige vare og de Klager, som i denne Vinter læstes og hertes overalt, selv i Christiania, over Norges Trang og Armod, som kun lidet bleve afhjulpne ved Pl. 19de Novbr., der tillader og med Præmie opmuntrer Havres Indførsel, og

en senere Pl. af 5te Decbr. der lige saa tillader 1772. Indførsel af Rug, Byg og Cartofler, samt Pl. 8de Decbr. der forbyder fremmede Fedevarers Indførsel. — Fra Bergalmuen paa Kongesberg fortælles store Klager over Bærkets Administration, hvorfor Professor Brunnich blev opsendt, og en Kongl. Commission forordnet, til at undersøge Bærkets Tilstand og Administrationens Handlemåde. — Trondhjems Stift og By gjorde næppe noget godt Bytte ved til Oldenburg at maatte afgive deres kundskabsrige Stiftamtmand Deder, og for ham modtog Trondhjem Byes Commandant, en gammel General-Major Wibe v. d. Osten, der, træt af Krigens Besværligheder, vilde nu tilbringe sin Alderdom i Ro. — I Anledning af Frygten for Ruptur med Sverrig maatte Norges nu beskikkede Statholder og Generalissimus, den Kongelige Svoger Prins Carl af Hessen, afgaa til sine Poster i Norge, hvortil en Kongelig Fregat forte Ham og høie Familie. Fra Christiania fortælles i Aviserne, at Prinsen havde Apartement hos Sig hver Søndag Aften, hvortil endog fornemme Kjøbmænd bleve indbudne. Men disses Sønner spise nu uden al Opsigt ved deres Konges Daffel, saa forandret ere Lidenne blevne i omtrent et halvt Sekel, at den Hoflighed, en fornem Undersaat da viiste sine Medundersaatte, bemærkedes mere, end nu samme Hoflighed viist af en Konge mod sine Undersaatte. — I Anledning af de Svenske Troppers Samling mod de Norske Grændser, ud-

1772. spredtes adskillige Rygter, ventelig fra selve Sverrig, der skulde sætte de Norske Trostøb mod deres Konge i Tvivl. Da disse Rygter optoges i flere udenlandske Aviser, saa lod derimod Kongen i alle de Aviser, som udkom i de Danske Stater, offentlig bevidne sin Tillid til Normanden, der aldrig havde givet Ham eller Nogen Anledning til dette, den Norske Nation fornærmelige, Rygte.

Dette Kars Lovgivning bestaaer meest i Ophevelsen af det faldne Ministeriums Love og Indretninger, Skade kun at derved ikke skjenedes mellem de gode og de skadelige. I senere Tid er derfor flere af hiint Ministeriums, under dette Ministerium hævede, Love og Indretninger gjenindførte. — Placat 10de Februar tillader igjen Politiets Inquisition i Privates Huse. — En anden Pl. af 27de Februar hæver Forordn. 13de Juni 1771, der afskaffede al Straf for Leiermaal, dog forbyder denne Pl. at bebrejde uægte Børn deres Fødsel som en Plet. — Ved Resc. 29de Octbr. blev desværre igjen den skarpe Examination med Damp og Kat indført i Stokhusets Inquisitions-Commission, som ubegribelig endnu ikke er afskaffet. — Forordn. 12te Novbr. nedsætter igjen Renterne til 4 Procent. — Mellem Holmens Folk var, maaskee ikke uden al Anledning fra nogle deres Foresatte, megen Misfornoielse, hvis altfor lydelige Uttring foranledigede Kongl. aabent Brev til Admiralitæts- og Commisariats-Collegium af 20de Mai, for at bekiendtgjores Holmens faste Stof, og Ordre af

1772. I de Juni, angaaende Søfolkene's uordentlige Sam-
 menlob. Dette Collegiums Deputerede vare da:
 Admiral Hans Henrich Romeling, Vice-
 Admiral F. C. Kaas, Contra-Admiral og Di-
 visions-Chef Henrich Fischer, Etatsraaderne
 F. C. Sewel og F. M. Krabbe. Af de un-
 der Collegiet sorterende Betjente vil jeg bemærke:
 Overauditeur Johann Georg Görz som Pro-
 viant's-Forvalter, Christian Top som Fuld-
 magtig ved Proviant-Gaarden, og Peter Sa-
 cob Gemsoe, Inspektør i Ryboder, men den
 Officier, som her var Chef kan jeg ikke finde.
 Holmens Chef var Commandeur Frederik
 Reiersen. Equipagemesterne vare Comman-
 deur-Capitain Gerhard Waltersdorff og Ca-
 pitain Christian Henrich Thune. Vice-
 Equipagemestere vare Capitain Poul Caspar
 Cruse og Premier-Lieutenant Johann Frede-
 rik Zimmer. I Holmens Constructions-Com-
 mission sad: Commandeur Anthon Nicolai de
 Fontenai, Commandeur-Capitain C. F. Kaas,
 der og var Chef for Sø-Cadetterne, Commandeur-
 Capitain og Equipagemester Waltersdorff,
 Capitainerne Fridrich Grothschilling og
 Hans Morten Bille, Professor og Naviga-
 tions-Directeur Lous; og den siden saa berømte
 Henrich Gerner, da Capitain-Lieutenant og
 Fabrikmester. Commandoen paa Toldboden og
 over Strømmen havde Commandeur-Capitain
 Didrich de Thura; Havnemestere vare Com-
 mandeur-Capitain Waltersdorff og Capitain

1772. Thune. Ved Veihuset var ansat Capitain Hans Morten Bille.

At nu en af Regjeringens meget fortroede var en Lærd, sporedes allerede i Nar. Man kan vel sige, at først under det Guldbergske Ministerium kom det Danske Sprog i sin Agt, saa det nu ikke længer blev en Skam at tale Dansk i de fornemste Sælskaber, og det taltes selv ved Hoffet og af de Kongelige Personer. Allerede den 3die Februar befalede Kongen, at Armeens Commando = Ord skulde herefter være Danske. — Langebek havde i Nar begyndt med at udgive sin kostelige Samling af Skribenter i Fædernelandets Historie. Niebuhr havde ligeledes begyndt med over Arabien at udgive sin interessante Reisebeskrivelse. Begge disse Lærde skænkede Kongen hver en Guldmedaille, med Indscription pro meritis. — Et Kongeligt Rescript af 24de Septbr. sætter igjen i Virksomhed den Kongelige Fundats af 18de Januar 1760 for det Arnæmagnæanske Legat til de Nordiske Oldskrifters Tryk. Luxdorph, Suhm, Langebek og Erichsen skulde, som Legatets af Kongen nu indsatte Commissarier, besørge, at aarlig et eller andet grundigt Oldskrift kunde blive udgivet. — Skade kun, at, med dette Ministeriums Omsorg for Videnskabernes Befordring i Rigerne, var forbundet saa megen Pressetvang. — I Følge Kongelig Befaling af 7de Juli, maatte Apologie de Mr. le Comte de Bernstorff, som ei authentik, ikke sælges her i Landet, men alle forekommende Exemplarer skulde

confiskeres. — Fortsættelse af Ugebladet den ho- 1772. melitiske Journal, hvori Kjøbenhavns Præsters holdte Prækener recenseres, blev forbudet ved Rescript af 24de Decbr. — Kjøbenhavns Universitet var mod Slutningen af det Struenseeske Ministerium paatænkt en nyttig Reform. Throndhjems lærde Biskop G u n n e r u s var derfor kaldet ned til Kjøbenhavn, som Den der med Deder især skulde udkafe denne Reform, men som af det nye Ministerium ganske blev tilfidesat, kun at Det unægtelig altid, ved given Leilighed, søgte for duelige Lærdes Ansættelse ved denne Høiskole. — Den berngtede Forfatter af Philopatrens, der allerede i Fjor var dømt til Rasphuset for hans skammelige Dpførsel i Hvidoure Kirke, Procurator Jacob Christian Bie, blev i Nar dømt paa Haand, Ore og Boeslod for flere udgivne Smaaskrifter, Straffen blev dog derhen forandret, at hanattes i Rasphuset, hvorfra han siden transporteredes til Vestindien. — Collegium Medicum havde nu paa Kongelig Befaling forfattet en ny Pharmacope med Lart, som herefter skulde følges, hvorom udgik Forordn. af 16de Juli. — I Adresavisen Nr. 80 læses fra Stadens Accu- cheur, den lærde, og høit af sin Videnskab for- tjente, Mathias S a r d o r p h, et vel skrevet be- skedent Forsvar mod et paa ham i Avisen gjort uforskyldt Angreb, for ved en Leilighed viist for- meentlig Uembedsforømmelse. — Ogsaa Dr. og Læge ved Abhvns. Pleieanstalter, Johan Henrich S c h e n h e i d e r, maa i samme Avis Nr. 91 for-

1772. svare sin Behandling mod fem under hans Cour af Meslinger dode, een Fader tilhørende, Born. Men dette Forsvar er langt under Sardonphs, eller rettere det Modsatte af hans; thi Schonheiders Feil er eiensynlig i baade hans Forsvar og i de bedrovede Forældres Gjenmæle. Han blev nemlig 5 Dage borte fra Patienterne, da han var taget til Syge paa Landet. Hans gamle duelige Fader *) blev hentet den femte Dag, men erklærede det var for sildigt, Patienterne vare forsømte af Lægen, og da han saa herte, at Lægen var hans egen Son, rystede han med Hovedet. — Den 15de December var Dansk juridisk Examen, hvor een fik den synderlige Character: ei aldeles ubequem til et ringe Justitsæmbede.

1773. I Nar i October Maaned skiftede Kronprinsen Hofstat, i det Han for en Over-Hovmesterinde fik en Over-Hovmester i Statsministeren General

*) Son af en døbt Jøde og Stamfader til alle de følgende Danske Schonheidere. Denne Mand skal ingen studeret Læge have været, men en udmærket hædlig practisk Læge, som selv de lærde Læger ofte i deres Praxis consulerede. Sønnen derimod var ingen hædlig Practiker, men alligevel af megen Læsning i sin Videnskab, som han fornemmelig i England og Skotland havde studeret. Saa dyrkede han og meget de skønne Videnskaber. Han havde to Brødre, hvoraf den ene, en Lærd, men intolerant, Theolog, døde som Biskop i Throndhjem, den anden var i over et halvt Eetel, ved sine Talenter, Kundskaber og sin fast magelose Uegennyttighed, een af Høieste-Rets udmærkede Advocater.

Eichstedt*). Til Hans Lærer blev ansat Hov- 1773. mesteren for Dronningens Pager, Benjamin Georg Sporon. Hans daglig opvartende Kammerjunker blev Christian Urne og Lieutenant i Livvagten Johann v. Bülow. Werner Hans Rudolph Rosenfrands Gedde blev Kammerpage, Fridrich Theodor von Holstein og Niels Rosenfrands Pager.

Under 14de Jan. udgik fire Rescr. til de nu gjenoprettede og fra hinanden adskilte, saa kaldte Regjerings-Collegier, rigtigere Regjeringens Collegier nemlig: Finants-Collegium, Rentekammeret, Det Bestindiske og Guineiske Rente- samt Gen. Sold-Kammer, og Deconomi- og Commerce-Collegium. Ethvert af disse Rescr. foreskriver sit Collegiums Indretning. Deputerede for Finantscollegiet bleve Geheimeraad Grev Andreas Peter Bernstorff, som tillige var første Deputered eller Chef for Rentekammeret, og Kammerherre Grev Joachim Gottsche Moltke, som tillige var første Deputered eller Chef for Gen. Soldkammeret. For Rentekammeret blev som sagt Bernstorff første Deputered; hans aarlige Gage bestemtes til 4000 Rdlr., Statsraaderne Fridrich Carstens og Alexander Berner vare anden og tredie De-

*) Bidrag til denne Ministers Charakter har jeg givet i Archiv for Psychologi, Historie o. s. v., 2det Bind, pag. 218—19, som jeg tør paastaar er nok saa rigtige som Marchal d'Yves, hvis, mod det Guldbergske Ministerium, aabenbar partiske Relationer, for meget troes paa af Mange.

1773. puterede, den Ene med 1800 Rdlr. aarlig Løn, den Anden med 1500 Rdlr. Moltke, der, ligeledes sagt, blev første Deputered for General-Goldkammet, fik aarlig 3000 Rdlr. Dette Collegiums anden og tredie Deputerede vare Justitsraad Lorents Prætorius og Professor John Erichsen. I Oeconomi- og Commerce-Collegium var ligeledes Bernstorff og Moltke første og anden Deputered, Statsraad Peter Hersleb Classen og Professor Erichsen vare tredje og fjerde Deputerede. — Et femte Rescript af samme Datum hæver den Kongelige anordnede Commerce-Deputation, der dog synes ikke at maa have været uden Nytte; thi om end et Commerce-Collegium bestaaer af i Handelsvidensskaben nok saa theoretisk Kyndige, saa have de dog ikke Handelsmandens Erfaring. Dog Commerce-Collegium fik nu ved sin Gjenoprettelse Cancelliraad Christian Martfeld som første Committered, men hvad ikke varede længe, thi da han troede at finde hos sine Colleger Ukyndighed i Handelstheorien, og de mærkede han oversaae dem, saa maatte han i næste Aar gaa ud af dette Collegium*). —

*) Hr. Nathanson begaaer i sin Historie om Danmarks Handel, Skibsart o. s. v., en slem Anachronisme, naar han pag. 6 siger, at Martfeld kunde ei glemme, han blev afflediget, og derfor er bitter mod Guldberg i sit Svar paa Philodani Tanker over Philocomi Betænkninger. Thi dette Svar er skreven 1771, da Guldberg ikke havde mere at sige i Regjeringen end Martfeld, og Dennes Afgang foregik 1774, Aaret efter han var ansat. Efter 17de Januar ville Martfeld næppe have svaret,

Foruden hine fire Rescripter til de nye Collegier, 1773. gik et særdeles af 21de Jan. til Finants-Collegium, med fem Lister over de nye Collegiers Medlemmer og deres Gager, samt Collegiernes Regnskabsvæsen m. m. Under samme Datum udgik og en trykt Forordning om, at Rentekammeret skulde sættes paa dets forrige Fod med Mere om Finants-Kammeral- og Commerce-Væsenet. Begge Cancellierne, Admiralitæts- og Commissariats-Collegiet, Hof-Intendanten og Finants-Collegiet fik og Kongelig Skrivelse af 21de Mai med Befaling, at ethvert Departement skal strax, naar Tilflugt til dets Udgifter behøves, mælde saadant for Finants-Collegium. — Det Danske Cancelli-Collegium bestod af General-Procureur Stampe, som nu var bleven Geheimeraad, Conferentseraaderne Lurdorph og Graah, samt Statsraaderne Aagaard og Borch. Thi Conferentseraad Andreas Schumacher og Statsraaderne Prof. Dons og Marcus Hagæus Hoyer fik deres Afsted fra dette Collegium. Schumacher blev Amtmand i Holsteen, Hoyer døde kort efter. — I Tyske Cancelli foregik nu den Forandring, at det fik en Directeur i Grev Andreas Peter Bernstorff, som i April forlod de andre Collegier, blev Statsminister og tillige Minister for det udenlandske Departement. Dette Cancellies Deputerede vare Conferentseraaderne Over-Procu-

og mindst i nogen bitter Tone, da han nok kjendte Folgerne af at støde en Hofmand, der er i Credit.

1773. reur A. G. Carstens og C. L. Stemann, Justitsraad Schûtz og Cancelliraad Henningsen. Da Bernstorff, ved at ansættes som Minister for det udenlandske Departement, forlod de tre Collegier, hvis Chef og første Deputered han var, saa kom her i hans Sted Kammerherre og hvid Ridder Gregers Tuel, en myndig Stormand og, som tilforn sagt, ingen Ven af Bondesfriheden. — De Deputerede i Over-Skattedirectionen vare Geheimraaderne Georg Scheel til Grevskabet Scheel, Baron og Statmester Schimmelman, og Grev Bernstorff, samt Kammerherrerne Gregers Tuel, og Grev J. G. Moltke. — Deputerede i Generalitæts- og Commissariats-Collegiet vare: General Wilhelm Huth, General-Lieutenant og Commandant paa Kronborg Andreas Hauch, Kammerherre og Oberst Hans Adolph Ahlefeld, Conferentseraad H. J. Schultze og Oberst Gottfried Penz. — Under Præsidium af Friderich Carl Ferdinand, Prins af Bavern, som i Aar blev Gouverneur i Kjobenhavn og Inspecteur over Infanteriet i Sjælland og Fyen, nedsattes en Commission af General-Lieutenant Hauch, General-Majorerne Lerchner og Sehested, General-Krigs-Commissair Bodorf, Obersterne Penz, Lehmann, Numsen og Bielefeld, og Oberst-Lieut. Røepstorff, der med Geheimeraaderne Schimmelman og Bernstorff skulde undersøge den Danske Armees Indretninger og gjøre Forslag til Forbedringer ved Den, ogsaa i det Deconomiske. — I Anledning

af den i Regjeringens Collegier, især Finants-1773. eller Rentekammerets Indretning, i Har foregaaede store Forandring, udkom Forordningen af 20de October, angaaende hvilke Sager til det Danske Cancelli, og hvilke til Rentekammeret og de øvrige Collegier skal henhøre. Kjøbstædernes Regnskaber underlagdes vel Rentekammeret, men i øvrigt kom deres oeconomiske Forsatning, som sagt, igjen tilbage under Cancelliet.

Den 16de April og 8de Mai Convention med Meklenborg-Strelitz om 6te og 10de Pengenes gjensidige Ophævelse. — Den ^{21de Mai}_{Tue Juni} kom den Definitive Tractat i Stand mellem den Danske Konge og den Rusjiske Storførste, som nu var bleven myndig, om Holsteens Bytte for de Oldenborgske Grevskaber. — $\frac{1}{2}$ August sluttedes mellem Danmark og Rusland en Venkabs- og Alliance-Tractat med en speciel Convention om de Svenske Affairer, men hvilken Kammerjunker Reedtz anferer som aldrig trykt. — Den 16de Novbr. blev da den Hertugelig-Gottorpiske Deel af Holsteen overleveret til den Danske Konges Befuldmægtigede, som igjen den 11te Decbr. til Storførstens Befuldmægtigede overgave Oldenborg og Delmenhorst, der af Storførsten afstodes til hans Fætter Først-Biskoppen af Lybek. I Anledning af dette Bytte holdtes den 1ste Decbr. en Takke- og Bede-Fæst overalt i de Danske Stater. Den Danske Konge lod og den gamle Grev Bernstorffs Enke tilstille, i Følge den Deel hendes Mand havde havt i at bevirke Magestiftet, et

1773. Souvenir; som Han og foregede hendes aarlige Pension.

I Nar foregik den store Forandring med Courant-Banken i Kjøbenhavn, at den fra at være Privates nu blev Kongens, en Forandring Schimmelmann, lige fra han fik Noget at sige i det Danske Finantsvæsen, havde tænkt og arbeidet paa, men ikke uden mange Modsigelser, dem han da desværre endelig seirede over. Justitiarius i Høieste Ret Geheimeraad Baron Suel Wind og General-Auditeuren i Søetaten Statsraad Sewel overdroges det til, at proponere Bank-Interessenterne Afstaaelsen af deres Actier til Over-Skatte-Directionen, og da en Deel Bank-Actier tilhorte Umyndige, Legater og andre offentlige Stiftelser, saa bleve disse to Mænd ved Rescript 15de Februar bemyndigede til, at bekjendtgjøre vedkommende Formyndere og offentlige Stiftelsers Bestyrere, at de, ved at afstaae de Myndlingerne og Stiftelserne tilhørende Actier, skulde være fritagne for al An- og Tilsvær i Fremtiden for saadan Afstaaelse. — Den under det Struensee'ske Ministerium ophævede Dvart-Procent-Afgift, eller Skat af det contribuabile Hartkorns Værdie, samt af Capitaler i Huse og andre Eendomme i Danmark, blev nu igjen paabuden ved Forordn. 17de Juni. — En synderlig Skrivelse gik under 11te Septbr. fra Rentekammeret til Amtsforvalterne, Magistraterne og Bysfogderne, som befaler disse Embedsmænd, ved Slutningen af hvert for Extra-skatten aflæggende aarlige Regn-

flab, under deres Embedsseed at bekræfte, at de 1773. ikke have søgt eller gjort sig mindste Fordeel ved Bankofædlernes Omverling med Courant=Mønt. — Banken ville nok selv have sig denne Fordeel forbeholden. — Pl. 26de April fornyer Forordn. 3die Marts 1749 og bestemmer nyere dens tiende Post. med Hensyn til de udenlands ansatte Consulers Forretninger, deres Consulat=Sportler, og Skippernes Pligter mod Consulerne. — Placat 26de Mai hæver de i Karene 1770 og 1772 gjorte Forbud mod Korn= og Fede=Varers Udførsel af Rigerne, for saavidt Danmark angaaer. — Under 19de Juni publiceredes fra General=Toldkammeret Taxt, hvorefter alle Sorter Reg= og Snuf=Tobakker af Administrateuren for Tobakshandelen, Hofagent Borre, skulde fra 1ste Juli sælges saavel i Kjøbenhavns Hovedmagasin, som i Kjøbstædernes Dplagshuse, og for hvad Tobakkerne saa igjen maatte af de Handlende udsælges. Saa forhadt denne Handel var, og saa meget man offentlig havde i Trykkesfriheds=Perioden yttret og grundig yttret sig imod den, saa vedblev den dog endnu, da Borre var en af de Kjøbmænd, der forstod, at, som Martfeld udtrykker sig, forblinde Ministrenes Dine. — Kongl. Resolution af 8de Juli befaler, at i Steden for de i det Danske Vestindien værende tre Raad skal nu ifkun være to Raad, det ene under Navn af Regjeringen over de Vestindiske Colonier, som baade skal besørge det Almindelige fra alle Derne og det Specielle

1773. for St. Croix, det andet under Navn af Raadet for St. Thomas, hvorunder og St. Jean henlagdes. Regjeringen over alle Derne skulde bestaae af General-Gouverneuren, Commandanten paa St. Thomas og tre Regjerings-Raader. — Under 6te August gif og et Rescript til General-Gouverneuren, om at alle vedkommende Betjente skulde efterleve hans og det Secrete-Raads Befalinger. — Pl. 16de Sept. foreskriver, hvorledes med de fra St. Cruz til Europa affendte raa Sukkere og sammes Dplagstid i Kjøbenhavn, samt med Præmier eller Toldens Godtgjærelse paa de i Kjøbenhavn raffinerede og til fremmede Stæder udforte Top- og Candis-Sukkere skal forholdes. — En Forordn. af samme Datum tillader til Indvaanernes paa St. Cruz Bedste, og til Handelens Opkomst for de Kongl. Europæiske Lande, at til dette Eyland endeel fremmede Provisioner, som i Forordn. opgives, maa imod en vis Tolds Erlæggelse for det første i tre Aar til St. Cruz i America indføres. — Forordn. 30te Septbr. angaaende Stemplet Papiirs Brug paa Eylandene St. Cruz, St. Thomas og St. Jean i America. At forekomme al Uorden og Misbrug i Pengesager, samt indføre en bedre Orden og mere Tilforlidelighed i Rettergang og andre offentlige Handlinger paa disse Der, er Forordningens Hensigt. — Forordn. 21de Octbr. befaler, at fra tilstundende Aars Begyndelse maa paa de Danske Westindiske Eylande ei andre end stem-

plede Kort der forhandles og bruges m. m. om 1773.
disse Kort.

Dette Aar tilintetgjorde for den Danske Fæstebonde alle de blide Udsigter til en snarest Forbedring i sine tunge Kaar, Christian VII. sex første Regjeringsaar havde aabnet ham. Resc. af 15de April til Rentekammeret og til General-Landvæsens-Commissionen befaler, at denne Commission nu aldeles skal ophøre, og Rentekammeret skal af Commissionen lade sig overlevere og imodtage de under Dens Administration hidtil værende Domainier. — Rentekammeret havde imidlertid faaet Gregers Suel til Chef. Denne mod Fæstebonden strænge Herremand fik udvirket den haarde, Bønderne under Herregaardene i omtrent en Snees Aar stærk trykkende, Forordn. af 12te Aug. 1773. Som Motiv til denne Forordning lader han Kongen i dens Præmisses foregive, at det ved Forordn. 20de Febr. 1771 efter Hartkornet bestemte Hoveri paa de fleste Stæder har været utilstrækkeligt til Sæde- og Uds-Gaardenes Drift, saa at mange Jorder ere blevne udyrkede, og Korn- og Ho-Høst samt andet Arbeide efterladt, til Tab saavel for det Almindelige som for Eierne. At nu Hoveriets Bestemmelse efter den hovgjørende Bondes Hartkorn ikke for enten Herremand eller Bonde er saa tilfredsstillende paa flere Herregaarde kan være sandt, men usandt er det, hvad jeg af mange Landmænds Vidnesbyrd veed, at Forordn. af 1771 havde den

1773. Folge, at mange Herregaardsjorde bleve udyrkede. — Belgjørende for Bonden var ikke heller Forordningen af 2den Septbr. angaaende Dphavel- sen af Brændeviins-Brænderiets Forpagtning, samt utilladelig Brændeviinsbrændens og Kroholds Afstæffelse paa Landet i Danmark. At forebygge Sædernes Fordærvelse og det Almindeliges Skade opgives vel som Motiver til Forordn., men op- rigtig tilstaaes dog og de Kongl. Intraders For- mindskelse ved Tilladelsen at brænde paa Landet. Retfærdig er og deri Forordningen, at den er lige for alle Landmænd, Herremændene som Træl- bonderne, thi en Rentekammer-Skrivelse til Amt- mændene under 25de Decbr. forklarer Forordn. endog saa streng, at der under Mulct ikke maatte findes noget Brændeviins-Redskab paa en Herre- gaard. — Ved Kongelig Resolution af 30te De- cember gif Veimesterembedet i Bendshøjsel ind, og saaledes nedlagdes flere dette Slags nyttige Em- beder, naar Veimesteren er en ung virksom Mand under en lige saa virksom Amtmands Til- syn og Understøttelse, saa der nok nu ikke gives nogen Veimester i Danmark uden paa Frederiks- borg Amt.

Til dette Aars almindelige Foranstaltninger høre endnu følgende Love: Rescr. af 21de Jan. til Stiftamtmanden og Biskopen over Lollands Stift om publice og Umyndiges Penges Udsættelse i Nystæd og Ansvar derfor. Saadanne en- kelte Rescripter, der til nu et Sted nu et andet forekomme jævnlig, maa have voldet megen tid-

spildende Skriveri, som ved en almindelig Lov 1773. herom kunde være sparet. — Vigtig for Bornholm er Forordningen af 14de Octbr. om Selveiergaardes Arv paa denne De, hvis gamle Vedtægter og Skikke noie ere gennemgaaede og overveiede til noiere Bestemmelse af Sæde-, Udgangs- og Indløsnings-Retten. — Saa vist som det er, at Dmlobere, Comoediant- og Tassen-Spillere og flere det Slags Folk forføre den almindelige Mand til unyttig at udgive sine Penge, saa rigtigt er vist Forbudet i Forordn. af 27de October: At ingen fremmede Dmlobere med Dyr, Kunster og andet deslige, som de forevise for Penge, maa indfinde sig i Danmark og Norge. Men til Indkomst for vore Dagblades Redacturer, der udbasune disse Markstrigeres Ankomst og vidunderlige Kunster, tænker man nu anderledes, og den stakkels Danske Almuesmand maa give flere Marker for her at see, hvad man i Hamborg kan faa at see for 4 Sk. — Mærkelig og til Creditens Dyrholdelse er Cancelliets Fortolkning i Skrivelse af 29de Novbr. af de Kongelige Bevillinger, som forunde Debitorer at være fri for personlig Hæftelse af deres Creditorer, hvilke Bevillinger ikke maa hindre Vedkommende fra paa eget An- og Tilsvær at lade saadanne Debitorer for formeentlig begaaet Underfundighed eller anden Forbrydelse personlig hæfte. Forordningen af 29de November fastsætter, til Sikkerhed for de Kongelige Toldrettigheder af Dplagsvarer, hvorledes herefter i Henseende til de crediterede Toldrettigheder i Stær-, Opbuds- og

1773. Fallit-Boer i Norge skal forholdes. — En Kongl. Resolution af 13de Januar og et Rescr. af 22de September til Stiftamtmanden over Aggershuus og Christianssand Stifter bestemmer, at den Landalmuen Syndensjelds bevilgede frie Indkjøb af Kornvare paa Skibene de første 14 Dage, ikkun maa skee til egen Fornødenhed, og ingenlunde til Salg. — En Skrivelse af 10de April fra General-Postamtet kalder Over-Bergamtet paa Kongsberg et Kongeligt Collegium, hvad næppe er saa rigtigt. — For et bedre Medicinalvæsen i Norge havde Regjeringen nu Omsorg ved flere Indretninger. Rescr. af 15de April til Stiftamtmanden i Bergen befaler at Candidati Chirurgiæ, lige som alle andre Stæders Candidater i begge Riger, skal være forbundne til i Kjobenhavn at aflægge deres chirurgiske Examen. — Rescr. af 3die Juni forordner et Sygehuses Anlæg i Stavanger for de af Kadesygen meest Smittede. — Rescript af 4de Juni befaler, at en af de i Bergen bosatte Jordemødre skal, efter Stads-Physici Anviisning, reise omkring i Egnen ved Bergen, naar Nøden det maatte udfordre. — Et andet Rescr. af 4de August foreskriver meget omstændelig Jordemoder-væsenets Indretning i Bergens By og Stift. — Rescript af 6te Detober forordner en Landphysici Antagelse i Scheen By og Bratsberg Amt. — Rescript af 19de November befaler Politi-Inquisition om utilladelig Handel med Apothekervarer i Christianssand. Som sees maatte denne Inquisition endog strække sig til den odieuse Huus-Inqui-

sition, hvad synes at være vel meget. — Endelig 1773. under 17de December fik Stiftamtmanden over Bergen et Rescript om at lade tiltale Fustere i Chirurgien, der omtrent indeholder det Samme som Rescriptet af 4de November 1735 for Barbeeramten i Kjøbenhavn; thi som her saa i Bergen, og saa overalt, vare Stads-Chirurgerne tillige Barberer, og skulde nok ikke heller uden denne Næring kunde leve. — Rescript af 9de December angaaende de Umyndiges Midler og Overformyndervæsenet paa Landet i Bergens Stift, er et af de mange flere til andre Stifter og Amter i begge Rigerne, hvorom fast lige fra Christian V. Lovgivning ere udgaaede specielle Lovgivninger. — Under samme Datum gif og et Rescript til Bergen, der gjor Stiftamtmanden Kammerherre Albert Philip Lewenhau eller hans Fuldmægtig Wre. Mellem Skipperne i Bergen havde nemlig indsneget sig den forargelige Uskik, at naar de kom hjem fra en Reise, der ikke havde indbragt dem hvad de ventede, saa dog, for at gjøre sig nogen Fordeel, i hvor foragtelig den end var, sandt de paa, at sagsøge deres Skibsfolk, som dem der havde forbrudt deres Hyre, endskjønt Folkene havde opfært sig upaaklagelig. Disse Stakler blev imidlertid herved opholdt fra at kunde komme hjem, eller ville de hjem, maatte de gaa til Forliig, ved at lade sig kvitte i deres tilgodehavende Hyre mere eller mindre, sædvanlig det Halve. Paa Stiftamtmandens Forestilling om denne skammelige Misbrugs Afkæffelse, befales nu i dette

1773. Rescript, at naar en Skipper vil anlægge Sag mod sine Skibsfolk, skal han være forbunden strax at nedsætte den fortjente Hyre i Skipperlaugs-Retten, som der ikke heller i denne Ret maatte møde nogen Procurator. — En synderlig Skaansomhed viistes Amtmanden over Buskeruds Amt, Andreas Fjeldsted, (altsaa ingen Adelsmand), der sad overhørig flere Kammerets Ordere og igjendagne Erindringer om adskillige Sagers Anlæg for ulovlig Skovhugst. Rentekammeret forestillede Kongen hans Dpførsel med General-Procureurens Forslag, at Amtmanden skulde have en alvorlig Trettesættelse, men ved Kongelig Resol. af 21de Octbr. faldt Alt bort (Stampes Erkl. IV. pag. 299—306).

Student Thura overgik en haard Dom for sin Sandsiger og flere Smaaskrifter, der ved Beddelen skulde fastes paa Ilden og opbrændes, han selv miste sin Ære og sendes til Monkholm, samt om han eiede Noget, have det forbrudt. Dog denne Dom blev meget formildet, saa han efter kort Tids Dphold paa Monkholm kom til Bornholm, hvor han døde. Hans Skrifter blev og blot confisquerede. See Rescript. af 1ste April og 24de Mai. — Trykkefriheden indskrænkedes nu stærkt, eller bestemtere hævedes. I Ugebladene maa ikke indføres Noget, som angaaer Staten og Regjeringen, almindelige Foranstaltninger, Strids-skrifter, Byryster og uanstændige Fortællinger m. m., Politimesteren, som overalt var Dommer i dette Slags Sager, kunde strax mulctere en Avis-

skriver, der havde heri forseet sig, paa 50 til 1773.
 200 Rdlrs. Pengemulct, Rescript 20de Octbr. og
 Canc. Skr. 27de Novbr. — Den 12te Juli aab-
 nedes, som nu et Kongeligt Institut, Veterinair-
 skolen paa Christianshavn; som Uildgaard i
 Indbydelsen til sine Forelæsninger kalder Fælæge-
 skolen. — Et Kongeligt Rescript befaler, at fra
 den 1ste October allene det Danske Sprog maa i
 alle Tilfælde bruges ved Armeen i Danmark og
 Norge. — Ved Forordningen af 6te Octbr. blev
 den theologiske Examen skjærpet, og de theologiske
 Candidater tilsagt, at Kongen ved deres Befor-
 dring til Præstekald ville herefter paasee deres
 Character. Men naar saa Høns. Concipist lader
 Kongen i 8de Art. sige, at han formoder, de
 som have jus vocandi, især til de store Kald,
 følge hans Exempel, saa borde Concipisten i det
 Sted have ladet den eenevældige Monark befale,
 det havde været mere passende. Formodningen
 slog og alleroftest Feil, en fortjent Kammerpiges
 milde Blik kunde ofte bøde paa et Non contem-
 nendus saa selv Laudabilis præ cæteris maatte
 staa tilbage. — Professorerne Geus og Baden
 samt den virksomme Agent Holck bekendtgjorde i
 Aviserne en vel skreven, uden Tvivl af Geus op-
 sat, Plan til et Handels-Seminarium, men som
 ikke kom i Stand, saa lidet som flere følgende
 Planer af det Slags ere blevne udforte. De Hand-
 lende meente, at deres Betjente nok kunde lære Han-
 delen uden videnskabelig at studere den, og de havde
 heri Exempel for sig i de ofte Drenges som indtages

1773. i de Rgl. Collegiers Contoirer, uden alle Studer-
ringer, end heit en Dansk Juridisk Examen, og
dog ofte her naaet Plads blandt Collegiets første
Deputerede*). Endnu derfor lod og Adelen sig
noie med denne Examen, som saaledes den 16de
Juli en Friderich de Hauch underkastede sig,
men og, som i Avisen fortælles, med saadan
Udmærkelse, at han ei alene fik bedste Character
beqvem, men og med det usædvanlige Tillæg al-
deles. — En mærkeligere Candidat, Christian
Solbjørnsen, tog 3 Dage efter, skjønt kun
privat inscriberet Student, latin juridisk Examen,
og allerede den 11te November i samme Aar fik
han Bestalling som Høiesterets-Advocat.

1774. Arveprins Frederik blev i Aar formælet
med en Prinsesse fra Meklenborg-Schwerin, So-
phie Frederike. Al Illumination i Kjøbenhavn
ved den Leilighed blev forbuden, formedelst Tal-
gens da værende Dyrhed. — En Cabinetsordre af
23de September antager som en naturlig Regel
til uforanderlig Følge, at en Konge og Hans
Kronprinses Sønnen og Døttre skal have Prædicat

*) Det borde vel overalt forbydes Contoir-Chefer paa egen
Haand, at antage Skrivere, ofte Dreng, saa snart de
have staaet til Confirmation, der saa, uden at behøve at
tage en Bog i Haanden, avancere videre op. Teronymus
i Jean de France rober, at Holberg godt kjendte disse
Rentekammerdreng, som han kalder dem.

af Kongelig Hoihed, men en Arveprinses Søner 1774.
og Døtre og deres Efterkommere af Hoihed.
Gemahlingerne tilkomme samme Prædicat som deres
Gemahler.

Den siden som mangeaarig Chef for Rente-
Kammeret fortjente Grev Christian Ditlew
Kewentlow til Grevskabet Christiansfæde, be-
gyndte i Kar sin Embedsbane med at blive sidste
Deputeret i Deconomi- og Commerce-Collegiet,
hvorved jeg bemærker det hidtil Sjældne, men
siden saa Almindelige som Rigtige, at Kewent-
low, der dog og var Kammerherre, maatte finde
sig i at sidde neden for de to Borgerlig Deputere-
de Statsraad Classen og Justitsraad Eri-
ksen. — Justitsraad Martfeld maatte, som
fortalt, forlade dette Collegium med Titel af
Commerce-Consulent; men det blev nok sjæl-
dent, at man herfra konsulterede denne ind-
sigtsfulde Statsoeconom. — Paa Arveprinsens
Fødselsdag overraskede Prinsen sin gamle Lærer,
nu Ven og Cabinets-Secretair, Statsraad Dve
Guldberg, med Hans Majestæt Kongens Be-
faling til Guldberg, at gaa ind i det Kongl.
Cabinet som Geheime-Cabinet-Secretair. Thi
Andreas Schumacher var allerede 1771 gaaen
fra Cabinettet som Conferentsraad og Deputeret
i Danske Cancelli, hvorfra han i Fjor kom til
Segeberg som Amtmand efter Statsraad L. Ro-
the. — Siden 1771 havde Kongen ingen Ca-
binets-Secretair havt, men Guldberg havde
dog fra 17de Januar som Saadan fungeret, da

1774. Arveprinsen hans Herre var fra den Dag Kongens i Regjeringen meest Fortroede. — General-Postamtet fik under 10de Marts et Rescript angaaende dets Indretning, der omtrent blev som den i 1771 fastsattes, hvad kun gjælder om saa Indretninger fra den Tid.

General-Toldkammeret communicerer under 14de Mai begge Rigers Stiftbefalingsmænd samt Tolderne Kongens Befaling for, at den Russiske Skibsfart til alle Tider, udi alle Tilfælde og Omstændigheder, skal være fri og uhindret udi alle de Kongen underliggende Farvande og tilhørende Kyster, ligesom og de Kongl. Havne ved Sostade eller andre Tildragelser skal altid staa de Russiske Skibe aabne, hvor de med deres hele Equipage skal venlig optages, og i Alt saaledes beegnes, som de ved Venstabs-Tractater med Danmark paa det nyeste forbundne Magter. — Kjøbenhavns Hof- og Stads-Ret blev d. 20de Aug. tilskrevet fra Cancelliet, at de fremmede Gesandter ikke kan tilstaaes Rettighed til at unddrage Rogen af Stadens Borgere den ordinaire Jurisdiction, ved at meddele dem de saa kaldte Protectoria. — Commerce-Collegiet tilsendte under 1ste Octbr. samtlige Stiftamtmand, til videre Bekjendtgjorelse, Udtog af en i Nar udkommen Svensk Seiladsiions-Anordning, hvorved for fremmede Skibes Fart paa dets Riger ere skete adskillige Indskrænkelse. — Fra samme Regjeringens Collegium fik de samme Befalingsmænd under 24de Decbr. Underretning om, at ved alle

Portugisifke Toldsteder, faavel paa Eylandene 1774. Madera og Azore, som i alle under Portugisifk Herredomme liggende Havne, skal i Henseende til de Danske Skibe udoves og iagttages den samme Lighed i Toldrettighedens og Afgieters Fordring og Erløggelse, som der i Portugal og sammes underliggende Provincers Havne og Eylande i Handelen iagttages mod andre fremmede privilegerede Nationer, især Holland og Engelland. — Armeen i Danmark og Slesvig-Holsteen fik i Aar en ny Indretning, foregedes og ved to Esquadroner Husarers Oprettelse, hvoraf den ene in-quarteredes paa Sjælland, den anden i Holsteen. — Søetatens Artillerister bleve nu og deelte i egne Compagnier.

Da Kongen nu havde taget Banken til sig, saa fik Over-Skattedirectionen et Rescript af 10de Marts, der befaler, at den Kongl. octroierede Banke i Kjøbenhavn skal i alle Maader forblive ved dens forrige Væsen og Forsatning, uagtet den Forandring, som med Actiernes Eiendom og Besiddelse er skeet, hvorfor og Octroien af 29de Octbr. 1736, Reglementet, samt alle Banken forundte Privilegier og Benaadninger, stadfæstes. I øvrigt forsikres, at Banken aldrig skal agtes og ansees for andet, end et Institut til Statens almindelige Bedste, dog siges, at dens Fordele, saa længe de dertil behoves, alene skal anvendes til Landets Gjælds Afbetaling. Banken blev altsaa mod sin oprindelige Hensigt mindre et Commerce- end et Finants-Institut; men det torde Ingen

1774. nyttre, skjent Handelen felte det. Dette Rescript blev saa under 15de April almindelig bekjendtgjort i en Placat. — Geheimeraadene Grev Georg Scheel, Skatmester Baron Schimmelmann, og Statsminister Grev Bernstorff, samt Chefen for Rentekammeret Kammerherre Gregers Tuel og for Toldkammeret Grev J. G. Moltke, udgjorde i Nar Dver- Skattedirectionen. Fra denne Direction bekjendtgjordes i Aviserne under 8de April: at da i de to betydeligste af Sjyllands Handelsgrene, Stude- og Korn-Handelen, vare Omstændigheder indløbne, som kunde vanskeliggjøre Pengeomsætningen i forestaaende Viborg Snapsthing, saa tilbød Kongen, uden videre Dpsigelse at ville i det Snapsthing udbetale Capital og Renter af alle de sine Obligationer, som Ihandehaverne kunde ønske, at faa sig udbetalte. — Forordningen af 31te August tillod nu at Umyndiges Midler maatte indsættes i den Kongl. Extra- Skatte- Casse.

Bed Dphævelsen af de flere Struenseeske, skjent ofte meget almeennyttige, Indretninger havde Cancelliet faaet tilbage Kjøbstædernes oeconomiske Bestyrelse, som under hiint Ministerium var, ikke saa Feil, overdraget Commerce- Collegiet. Jeg finder og, at Cancelliet har communiceret Commerce- Collegiet en og anden i en Kjøbstad truffen oeconomisk Indretning. Saaledes gik til Dver- Hovmesteren for Sorø Academi et Rescr. af 24de Februar med Kongelig Befaling, at der herefter udi Sorø By maa anordnes en Torvedag om

Ugen, dog at Bonden ei desformedelst formenes, 1774. at bringe sine Varer der til Byen de øvrige Segnedage, naar han selv finder for godt. Dette Rescript communicerede saa Cancelliet under 26de Sammes Deconomi- og Commerce-Collegiet. I øvrigt havde flere Kjøbstæder forhen ved lige Rescripter faaet, og flere fik siden, saadanne Torvedage, som alligevel i de meget smaa Kjøbstæder ere vanskelige at faa indførte. — De Lollandske Kjøbstæders Handlende have altid, med og uden Grund, klaget over Indgreb af de stræbsomme Vreboer, med hvem Bonden og i Almindelighed Landmanden finder sig bedre tjent at handle, end med Kjøbstad-Kjøbmanden. Stiftamtmanden over Lolland, som selv var Landmand, erklærede paa en saadan Klage, at naar ulovlig Handel af Vreboerne, saa vel som af Andre, opdages, saa blive de paa lovlige Maade tiltalte, Cancelliet svarede da i Skrivelse af 19de Marts, at naar saa forholdet sig, saa faaer det derved at have sit Forblivende. Mange Gange siden ere lige Klager forte over Vreboerne, der kun bortjages ved en oprigtigere Omgang med Landmanden af Stædernes Handlende. — R. 24de Marts til Kjøbenhavns Magistrat og Notits heraf til Politimesteren, angaaende hvorledes skal forholdes med fremmede omløbende Tøder og Tødinder. — For at opretholde det Norske Glasfes Uffætning, anmodede General-Toldkammeret i Skrivelse af 26de Marts samtlige Amtmænd at foranstalte Omløbere, som forhandlede fremmed Glas, anholdte,

1774. og derom saa gjøre Kammeret Indberetning. — Samtlige Kongl. Befalingsmænd i begge Rigerne tilskreves den 9de Juli fra Deconomi- og Commerce-Collegiet, at de efter Kongens Befaling skulde aarlig til Collegiet indsende Beretning om Fabriker og Manufacturer i deres Stifter og Amter. Denne Beretning skulde ikke alene angaa de allerede etablerede Fabriker og Manufacturer, men og dem til hvis Anlæg ethvert Steds Beliggenhed eller sammes Natur-Producter kunde give Anledning. Med Skrivelsen fulgte et Schema for Indberetningen. — Forordn. 28de Juli tillader nu at brænde i Danmark Brændeviin af Rug, men ved Pl. af 29de Novbr. forbydes det dog Kjøbenhavn indtil videre. — Kjøbenhavns Brød- og Kjød-Taxter vare i Aar efter Adres-Avisen Nr. 85: Råsped Brød for 2 Skilling skal veie 8 Lod. — De privilegerede Franskbageres Franskbrod for 2 Sk. 13 Lod. — Hvedebrod for 1 Sk. 7 Lod. — Hvedesimler eller saa kaldte Hvedeknubber 5 Lod. — Rund sigted Skjønbroggen-Brod eller det nu kaldte Suurbrod for 1 Sk. skal veie $9\frac{1}{2}$ Lod. — Sigtede Rugtvebakker for 1 Sk. 7 L. — Rugbrod for 2 Sk. 42 L., som gjer for 1 Sk. 21 L. — Skoster og 4 Skillings Brod for 1 Sk. 23 L. — Kjødarten var: Det bedste Stykke af en Dre, nemlig Bryststykket, Høiribbenene, Rumpestykket og Lyndstegen, skal sælges Pundet for 6 Sk. — Hele Fjerdingen Pd. for 5 Sk. — Al Resten af Dren skal sælges smaahuggen Pd. for 5 Sk. — Kalvekjød Pd.

af Bagfjerdingen for 8 Sk., af Forfjerdingen 7 1774.

Sk. Svinekød Pd. for $6\frac{1}{2}$ Sk. men heie Skinker og Ribbensbeen, naar samme for sig selv be-
gjæres, Pd. for $7\frac{1}{2}$ Sk. — Frislagterne skal sælge
Pundet af foransorte Slags Kjød 1 Sk. ringere.

I Aar paatænktes da endelig for Alvor Ud-
forelsen af den saa længe omtalte Canal, der paa
en Maade skulde forbinde Østersøen med Bøster-
havet. Geheimeraadene Baron Schimmel-
mann og Grev Bernstorff, Kammerherrerne
Gregers Suel og Grev J. G. Moltke, Con-
ferentseraaderne Carstens og Ste mann, Etats-
raad Prætorius og Justitsraad Trant (hvil-
ken sidste nu begyndte at komme, skjent ustuderet,
i Skuddet, saa han endog blev Meddommer ved
Concoursen til en theologisk Lærestols Besættelse)
befalede at træde sammen i en Commission til
en Plans Opsættelse, der kunde til Approbation
forelægges Hs. Majestæt. Siden nedfattes, un-
der Dverdirection af Statholderen i Hertugdøm-
mene Prins Carl, en af General-Major Weg-
ner og Landraad v. Schilden bestaaende min-
dre Commission, der nærmere skulde udføre Ca-
nal-Anlæget, hvortil endnu kom Ingenieur-Capi-
tainerne Ditmer og Peymann. Med Havne-
opmaalingen overdroges Opsynet til den brave
Commandeur-Capitain Grev Adam Ferdinand
Moltke, der i Sylland tilbragte sine sidste Aar
i beklagelig Sindssvaghed, hvorunder jeg alligevel
har hørt Uttringer af ham, som desværre siden
(11)

1774. bleve sande og bestyrkede det gamle, maaskee psykologisk ganske forklarlige, Ordsprog: af Born og gale Folk horer man tit Sandhed.

Paa Forestilling fra den Bestindiske Regjering blev ved Rescript 24de Novbr., til Nytte og Sikkerhed for Handelen, en kortere Rettergangsmaade anordnet for en protesteret Vexels Betaling, end den almindelig brugelige. — Det Asiatiske Compagni fik i Aar hjem to Chinafarere, Prins Frederik og Dronning Sophie Magdalene, hvis Cargaer, som offentlig forauktioneredes, var: 12004 Pund Sago; 47972 Pd. Radix China; 15116 Pd. skaaren Khabarbara; 5958 Pd. uskaaren Khabarbara; 67638 Pd. Tutenage; 12222 Pd. Snor-Rotting. — Af Theer: 1,742,675 Pd. Bohn; 232,929 Pd. Congo; 28,929 Pd. Pecco; 936 Pd. Pecco Ziou-Ziung; 13,670 Pd. Ziou-Ziung; 59,101 Pd. Songlo; 42,029 Pd. Lunfan; 33,305 Pd. Haysan-Schiu; 22,994 Pd. Haysan; 3304 Pd. Bing; 274 Pd. Souling. Af Ranqvins Stoffer 14,700 Stkr. diverse Couleurer. Af Porcellain: 124 Tassel-Serviser; 91 Stkr. diverse Terriner med Fade; 47 Sæt flade Skaaler; 59 Sæt Melkekar, 3 Stkr. i Sættet; 45 Sæt Salatkommer à 2 Stkr.; 400 Stkr. Salattiens; 8650 Stkr. dybe Dallerkener; 19920 Stkr. flade Dito; 177 Stkr. Smorkander med Fade; 145 Stkr. Causefskaaler; 174 Stkr. Senepskander med Fade; 270 Stkr. Saltkar; 210 Stkr. dybe Salzirkener; 240 Stkr. flade Dito; 42 diverse Kaffe- og Thee-Serviser; 20 Kaffe-

ferviser; 80 diverse Theeserviser; 101 Stkr. Kaf=1774.
 feskander med og uden Fade; 264 Stkr. Melke=
 kander med og uden Dækkel og Fad; 384 Stkr.
 Theepotter med og uden Fade; 2985 Par Cho=
 coladefopper; 96,102 Par Kaffeopper; 88,168
 Par Theefopper; 2284 Par Contoirkopper; 74
 Stkr. Spelkummer med Fade; 41060 diverse
 Dito uden Fade; 74 Stkr. Sukkerdaaser; 188
 Sæt Punschummer à 5 og 3 Stkr. paa Sæt=
 tet; 843 Stkr. diverse Dito; 31 Stkr. Alkan=
 der à 3 Stkr. — Dgsaa fik samme Compagni
 hjem Ostindiefareren Rigerne's Dnske fra Tran=
 quebar og Bengalen med følgende Cargo: Fra
 Bengalen 574,230 Pd. Salpeter, 8005 Pd. Cal=
 licatur Træ, 1771 Pd. Bommeras-Schellack, 90
 Stkr. Habuxir, 212 Stkr. Callabati Bostas, 40
 Stkr. Chitibulli Bostas, 71 Dito Bostas ordi=
 naire, 179 Stkr. Cassa Armini, 800 Stkr. Gor=
 ras, 390 Stkr. Butlum, 47 Stkr. Battador eller
 Broderier, 260 Stkr. enkelte Gohleban Lenso eller
 hvide Lorklæder, 21,075 Dito Sort Romals og
 Cercari Lorklæder. Fra Tranquebar: 9940 Pd.
 Callicatur Træ, 300 Bundter Snorrottinger, 69,231
 Pd. Peber, 3000 Stkr. Bitper 1ste og 2den Sort,
 380 Stkr. St. Guineas, 16 Couzong fra de
 Nord, 197 Stkr. Dito, 18 Dito fra Dito, 388
 Stkr. Dito, 14 Dito fra Dito, 45 Stkr. Pana
 Comprido, 9 Kuls Dito, 1029 Dito Dito, 15
 Kale Tranquebar, 1760 Dito Dito, 12 Dito Dito,
 3157 Dito Dito, 8 Dito Dito, 560 Stkr. Dito
 (11*)

1774. Dito, 7 Kali Tranquebar, 312 Stkr. Dito Dito, 7 Dito Dito, 1156 Stkr. Salempurir, 8 Kuls, 1250 Stkr. Blaa Dito, 160 Stkr. Parecallen, 8 Kuls, 1250 Stkr. Blaa Dito, 160 Stkr. Pa-
 cecaller, 8 Kuls, 2182 Stkr. Pano Canari Can-
 nis, 611 Stkr. Pano Cannis, 713 Stkr. Murri
 første Sort, 246 Stkr. Dito anden Sort, 241
 Stkr. Murri Madepack, 111 Stkr. Sukkerdon,
 1ste Sort, 215 Dito 2den Sort, 163 Dito 3die
 Sort, 222 Stkr. Durias, 333 Stkr. Uttisel, 249
 Stkr. Ginganger, 580 Stkr. Gallevappen, 16380
 Stkr. enkelte rode Torklæder 1ste Sort, 23730
 Stkr. Dito 2den Sort, 17780 Dito Dito 3die
 Sort, 38250 Stkr. Dito Sort Romals. — Da
 det almindelige Handelscompagni ved Resc. 25de
 April ophævedes, saa tog Kongen til sig saavel
 den Islandske Handel som den Gronlandske, men
 som sædvanlig ikke uden betydelige Penge-Opof-
 relser; see Thaarups Veiledning til det Dan-
 ske Monarkies Statistik 6te Deel p. 509 og p. 610.

Som tilforn bemærket var dette Ministerium
 ingenlunde gunstigt for Bonden. Dette Aars
 flere Kongebud og Collegieresolutioner bestyrke Be-
 mærkningens Rigtighed. — De gamle fra den
 Kongelige Bondeven Frederik IV. Tid bekjendte
 Ryttergods-Sessioner holdtes endnu kun i Kjo-
 benhavns, Frederiksborgs og Cronborgs Amter,
 thi kun i disse vare endnu uafhængede Domai-
 ner. Men ved Resolution af 14de Marts have-
 des disse Sessioner fra indeværende Aars Begyn-
 delse, og de Kongen i disse Amter tilhørende God-

fer underlagdes Regimentsfriveren og Amtman=1774.
den under Rentekammerets Overopsyn eller Be-
styrelse. Forandringen kunde have været god nok,
naar alle Regimentsfriverere havde været en Dahl,
og alle Amtmænd en Hofman. — Proprietair-
terne kunde endnu ikke tro, at de havde mistet
deres Ret til at brænde, men denne Ret kom i
Collision med Finantsvæsenet, som trængte til
Schimmelmanns Penge og derfor maatte lade
ham raade heri. Thi betydede en Rentekammer-
Skrivelse af 19de Marts Bedkommende, at den
Hovedgaardene paalagde Afgift, i Steden for den
paabudne specielle Consumption, ikke giver Torde-
godseierne Rettighed til Brændeviinsbrænden. —
En anden samme Collegiums Skrivelse af 21de
Mai viser, hvorledes endnu Herregaarde forslere-
des, og de store Gaarde bleve fra ufri skattefri
adelige Sædegaarde, især ved Domainernes Salg.
Naar kun Amtmandens Attest kunde skaffes og
indsendes, saa skulde Skattefriheden begynde. —
Det var en rask Skrivelse fra Rentekammeret
under 13de August til Greven til Schacken-
borg, som ville tvinge nogle Sognes Beboere,
til at de skulde søge hans under Grevskabet be-
liggende Ballum-Beiermølle. Thi Kammeret lod
Greven vide, at den monopolistiske fordærvelige
Mølletræng *) var ukjendt i Danmark, hvor alle
Undersaatter have Lov at søge, hvilken Mølle de

*) Om Møller og Mølletræng vil man finde flere historisk,
Noticer i And. Bind af min Dansk Jurid. Ordbog p.
23—24.

1774. selv for god og tjenlig eragte. Dette paalagde og Kammeret Greven at lade ved Retten offentlig bekjendtgjøre, og, for at Collegiet kunde gjøre sig forsikret, at indbemeldte ulovlige Møletvang herefter altid ophører paa Schackenborg Grevskab, paalagdes ligeledes Greven med første at indsende til Rentekammeret en bekræftet Gjenpart af den i Retten foregaaede her befalede Bekjendtgjørelse. Sid min Aarbog havde mange flere saadanne, den borgerlige Frihed opretholdende, Collegiresolutioner at kunde opvise. Men desværre havde Bonden ofte da saa lidet Forsvar i Regjeringens Collegier som hos de Kongelige Befalingsmænd. — En Landvæsenet som Bonden især trykkende Lov udkom under 14de Septbr. i Forordn. om Landmilitisen. Af 22 Lønder Hartkorn skal leveres en Karl til Landsoldat eller Rytter. Men naar denne Karl havde udtjent sine 12 Aar, og da ei ville paa billige og lovlige Billaar modtage paa Godsset, han var stavnbundet til, en Fæstegaard, saa skulde han endnu tjene som Soldat eller Rytter i 6 Aar. Og efter saaledes at have tjent i Alt i 18 Aar, skulde han endda forblive paa det Gods, hvor han havde fyldt sit 4de Aar; thi Forordn. 1ste Juli 1746 og følgende Love herom vedbleve at være i Kraft. At han ved Regimentet ofte tyranniseredes lige saa meget af Corporalens Stof, som hjemme af Ladefogdens Vidst, lader Resc. af 21de Septbr. formode, og bestyrkes af meget senere Tider, hvorfor og Kongen i hiint Rescript alvorlig tilholder de mi-

itaire Autoriteter, ikke at begegne Soldaten med 1774.
 Hug og Slag. — Sandelig det er ubegribeligt
 hvor en saadan Forordning og da flere den Tids
 Love i samme Aand, kunde gaa igjennem et Cabi-
 net, hvis Ordforer var en Minister af Guld-
 bergs Indsigter, der maatte sige en med Fæder-
 nelandets Historie saa bekjendt Statsmand de for
 Riget fordærvelige Folger, af endnu haardere at
 binde den desuden haardt bundne Danske Bonde.
 Men skjønt Ministeriet hedder det Guldberg-
 ske, maatte dog nok Guldberg ofte give efter
 for to saa myndige Pladsmænd, som Schack
 Rathlou og Gregers Suel *) vare, hvilke
 Begge forstode hos Regjeringen at forestille Bon-
 dens Trældom som en til Statens Bestaaelse nød-
 vendig Indretning. Bernstorff var vel nu
 bleven Statsminister, men endnu for ung til at
 han torde eller ville modsige to Mænd som
 Rathlou og Suel, men da han et Decennium
 efter torde, saa maatte den Første erfare hans
 kraftige Modsigelse og forlod derfor Ministeriet.
 — Ved denne Forordn. om Landmilitisen fik og
 Landsbypræsterne det vist nok trykkende Paalæg
 med Rytterhestes Stillen. — Haard var og Ren-
 tekammerets Resolution i Skrivelse til Amtman-
 den over Lundenæs og Bøvlinge Amter af 15de
 Octbr., hvorefter en Proprietair selv kan lade

*) Jeg kunde paa Sidstes Myndighed anføre et Exempel,
 som mig er fortalt af hans egen Enke, en Comtesse Ra-
 ben, en Dame af megen Forstand, Søster til den gamle
 Moltkes anden Grevinde.

1774. pante Bønderne for Høveri, og efter eget Behag anvende Mulcten. Resolutionen var i dette Tilfælde saa meget haardere, som man af den, opbevaret hos Fogtmann, seer, at Herremanden, der foranledigede den, en General-Auditeur Højer, fordrede, at en udgaaende Bondes Hovpart skulde forrettes af de øvrige Hovbønder, herom da og Kammeret forlanger Amtmandens nærmere Undersøgelse, men dog imidlertid, som sagt, tillader Godseieren selv at udpante. — Af de Antvorskovske Domainers Salg opstod i Nr. 9 Herregaarde, som Nyerup beskylder Niels Hofman for. Men Hofman, nu Deputeret i Rentekammeret, tænkte vel ikke haardere mod Bonden, end han havde tænkt som samme Collegiums Committeret, da han besørgede de Fynske Domainers Salg, og derved, som jeg har fortalt i min Frederik V. Aarbog, viiste, at han ønskede Bønderne selv maatte kunde kjøbe deres Gaarde, og dertil bidrog, hvad han kunde og torde. *)

I Norge troede man at have bemærket, at Havnen ved Christiansfund i Thronhjems Stift var særdeles beleilig og bekvem for en Flaade; thi blev nu, for herover at anstille Undersøgelse, opsendt Søofficererne, Commandeur Capit. Fontenei, Capitain Grottschilling, Lieutenant Stibolt, samt Skipper Paaske og Vælebuks-Mester Sørensen. — Desværre blev den skjonne

*) Frederik d. Femtes Regjerings Aarbog p. 279.

Forordning af 26de December 1771 hævet ved 1774. Forordningen af 14de Marts, som nu ganske forbyder fremmede Kornvarers Indførsel Sydenskjælds i Norge. Tabet af dette Forbud blev næppe Norge erstattet ved Lovtet om Understøttelse, i overordentlig Mangel, af de Kongl. Magasiner, og om de Norske Producters Afsetning og tildeels udelukkende Forbrug i Danmark og Hertugdømmene. — Plac. af 30te Marts finder det billigt, at de Bønder, som ere henlagte til et eller andet Bergværk i Norge, nyde samme Ret som Tjenestefolk, og at de altsaa for det dem paalagte Pligtsarbejde, uden hvilket dog Værkerne reent maatte standse, skal have deres Tilgodehavende for et Aar forlods for andre Creditorer. — I Følge Kongl. Resolution af 8de November 1773, udkom i Aar under 28de Juli Reglement og Anordning til Bergalmuens Natural-Forslegning ved Selværket Kongsberg, hvorved formeentes, at de saa ofte paalagede Forurettelser skulde falde bort, og Bergalmuen forskaffes et bedre og visere Ophold, ved at forsyne den med sund og god Føde. — Nu endelig blev og Staaufacturationen i Norge frigiven. — Amtmanden over Bradsberg Amt, Kammerherre Frederik Georg Adeler, fik et Rescript af 24de August, hvori omstændelig Forskrift for et i Amtet oprettet Sygehuus til de med Radesyge Beladtes Cur, og tillader Kongen, at til denne nyttige og nødvendige Indretning maa gjøres Forskud af den Kongl. Casse. En streng Forpligtelse paalagdes Sygehusets Læge i dette

1774. Rescript, naar siges: at Doctoren bor være ansvarlig til disse Syges fuldkomne Helbredelse, og ellers paa egen Bekostning at helbrede dem, om Sygdommen atter skulde udbryde. Sidste kunde dog vel møde, uden at altid Lægen deri var Skyld. — Et Rescr. af 14de April til Stiftamtmanden over Bergen, Kammerherre Albert Philip Lewehau, ogsaa at bekjendtgjøre for Amtmanden over Nordre Bergenhuus Amt Magnus Theysen, træffer meget omstændelige Forstaltninger til Delinqventsagers hastige Paadomme. Herom handler og et andet Rescript til Stiftamtmanden over Thronhjem General-Major Johann Wibe v. d. Osten under 21de September, at communicere ogsaa for Amtmændene Ewen Hammer over Romsdalens og Syndmørs Amter, S. de Knagenhjelm over Nordlands Amt, og Thorfeld Fjeldsted over Finmarken. — Stiftamtmand i Christianssand Hans Hagerup fik under 7de April et Rescr., om der i Byen at maa ved militair Execution lade inddrive Byskatterne, hvilken Executionsmaade overalt nu blev i begge Rigerne almindelig, saavel for Commune Skatterne som for de Kongelige. — Til Bergens Stift gif ellers i Aar, foruden hiint om Delinqventsager, fem Rescripter, hvis Indhold siden tildeels bleve almindelige for Stifterne, saavidt de der vare passende. Stiftamtmanden havde til Cancelliet indberettet, at fra de geistlige Embedsmænd saavel som fra Kirkeeeierne indløb flere Klager over Fornærmelser i deres Tienderrettigheder, hvorved og de

med Tiende benaadede offentlige Stiftelser led meget. 1774.

Thi foreskriver nu Cancelliet i Promemoria til Stiftamtmand og Bisp af 2den Juli meget omstændelig Omgangen med den vigtige Fisketiendes Oppebørsel i Bergens Stift, hvilket Promemoria derfor og skulde communiceres Amtmand Theysen. — Under 6te Juli fik Stiftamtmanden over Bergen et Kgl. Resc. angaaende hvorledes med de Borgereskabet i Bergen paaliggende Embeder skal forholdes. Disse Embeder vare de, der og kaldes Byens smaa Bestillinger, som Burderingsmænd, Lavretsmænd o. s. v. — Under samme Datum gik og et andet Rescript til Stiftamtmanden og Biskopen i Bergen, som befaler, at ingen Børge eller Forstander for Kirker og andre offentlige Stiftelser i Bergen maa uden med deres Samtykke antages eller forleves. — Til Umyndiges Midlers Sikkerhed bleve og ved et Rescript af 13de Juli de Kongl. Befalingsmænd i Bergens Stift paa lagte, at foranstalte af vedkommende Betjente Protocoller holdte, hvori Jurisdictionens Børnemidler, ligesom de falde, skulde indføres, og med hvilke Protocoller Stiftamtmanden og Amtmanden skulde have noie Opsyn, og derfor ved Pupilregnskaberne Afslæggelse lade sig forevise. — Rescript af 5te October til Stiftamtmanden siger, at Bergens Borgeres Armatur skal være fri for al Gjælds Behæftelse. Bergens militaire Land var nemlig ganske forfalden under en gammel og svagelig Stadshauptmand, hvis Eftermand nu derfor søgte paa alle Maader igjen at sætte Liv i den. Stift-

1774. amtmanden vidner og, til Opbyggelse for dem, der sætte Priis paa Kjøbstædborgeres militaire Aand, at Bergenserne i en General Monstring under deres nye Stadshauptmand saaledes have viist sig, at de intet andet Borgerskab eftergiver. — Rescript af 1ste December til Stiftbefalingsmanden over Bergens Stift, angaaende hvad Vare Urtekræmmerne i Bergen maa falholde, og at saavel de som alle andre skal holde sig efterrettelige Medicinal-Forordningen af 4de Dec. 1672, og ikke fornærme Apothekerne, ved at falholde de til Medicinen alene henhørende Varer. — Stiftamtmanden og Biskopen over Aggershuus Stift fik og et vigtigt Rescript af 3die November, som omstændelig foreskriver, hvad tildeels var, og videre siden blev, foreskrevet de andre Stifter i Rigerne, om hvorledes med de offentlige Midlers Udsættelse skal forholdes.

I Retspleien fortjener at bemærkes en Kongelig Bevilling af 13de Januar paa Ansøgning fra Schouten og flere Amagere, der tillige viser, hvor gammel Forliig i Rettergang er her i Danmark. Kong Christian IV. havde allerede befalet i det Privilegium, Han gav Store Maglebye Sogne Ret, at naar Tvistighed mellem Beboerne opstod, skulde Sagen først for Schouten og Scheppens Mænd foredrages, og af dem, efter Parternes Indkaldelse, søges i Mindelighed afgjort, for at forekomme vidtløstige Bekostninger og Tidsspilde, samt at de, som, efter saadan Indkaldelse, uden lovlig Forsald ikke ville møde,

skulde for Udeblivelsen bøde 3 Lod Sølv til Dom=1774.
 moren m. v. Men da denne Befaling var gaaen
 af Brug, saa, paa Ansøgning fra Schouten med
 Skrивeren og samtlige Scheppens Mænd, fornyes
 den nu i denne Bevilgning. I Følge den maa
 ingen Sag fremkomme i Retten fra Store-Mag-
 lebye Ret, forinden Schouten med Skrивeren og
 samtlige Scheppens Mænd have søgt at afgjøre
 samme ved et mindeligt Forlig, og ingen Procura-
 tor maa heller for møde med nogen Sag i Retten.
 Danmark havde altsaa, baade paa Amager og paa de
 Danske Vestindiske Eylande, Forliigs-Indretninger
 langt ældre end 1795, da de almindelige Forliigs-
 commissiøner oprettedes, dem Smigreri dog gjorde
 saa meget Væsen af, som vare de en ganske ny
 Opfindelse af Christian Colbjørnsen, Hvem
 Gud havde skjænket Tvillingrigerne paa samme
 Dag, han skjænkede dem sin Konge, som en sul-
 ten Versemager sang *). At Forliigs-Indretning
 er en Følge af en ufuldkommen Rettergang faldt
 man ikke paa at bemærke. — Da Kammerrettens
 Sager underlagdes den i 1771 oprettede Hof- og
 Stads-Ret, men Ueilighed fulgte af, om hine
 Sager uden for Kjøbenhavn ogsaa skulde behand-
 les i denne kun for Hovedstaden organiserede Ret,
 saa foreskriver nu en Forordn. af 17de Februar,
 hvor de Sager uden for Kjøbenhavn, som tilforn

*) Sandt sang derimod en høiere Digter om C. Colbjørnsen:

”Hvor Frihedskøtten op mod Himlen kneiser,
 ”Der ogsaa Navnet Dit mod Himlen reiser.”

1774. have henhort under Kammerretten og der bleve paadømte, herefter skal indstævnes og paafjendes. — Under 10de Novbr. udkom Patent om Høieste Ret i Danmark for 1775 og siden fremdeles for de efterfølgende Aaringer, indtil videre. — I Aar pidstedes 6te Gang efter Forordn. 18de Decbr. 1767 en Delinqventinde. Jeg mener denne Straf vanærede mere Menneſkeliigheden og Chriſtdommen, end ſom ſiges i Forordn. Pobe- lens Slagsmaal om et Stykke Klæde.

Kjøbenhavns Magiſtrat synes ikke at have været for Dvertagelsen af alle Stadens Stænders Dverformynderie, ſom nu derfor igjentaget befales dem i Reſcr. af 20de Juni. — Samtlige Kongelige Befalingsmænd og Biſper i begge Rigerne bleve fra Cancelliet paalagte i Skrivelse af 26de Februar, at naar de til Cancelliet indberette et Embedes Vacance, ſkal de tillige mælde, om paa Embedet hæfter nogen aarlig Afgiøt, Pension eller Løn. — Amtmanden i Lundens- og Bøvlinge- Amter blev fra Rentekammeret under 19de Marts tilſkreven, at den fornødne Sikkerhed udfordrede, ved offentlig Auction at ſælge det indſtrandede Gods, hvorved Eieren ikke er nærværende, er han derimod tilſtæde, vil det ankomme paa ham ſelv, paa hvad Maade han agter at afhænde det. — Efter en Kongelig Befaling af 24de Marts ſkal den paa Acroucementhuuſet til fattige Børns Henlæggelse indrettede Caſſe nu lukkes, da den misbruges — men hvad misbruges ikke — nei den var fra det Strueneſeſke Miniſterium. —

Under 20de og 31te August tilskrev Commerce-1774. Collegiet samtlige Stiftbefalingsmænd, om at tilholde vedkommende Skifteforvaltere i forekommende Dpbuds-, Fallit- og Stervboer, at undersøge, om noget skyldes til Magasins Contoiret, og da give det den tillagte Præferance for andre Creditorer. — Syphilismen var nu saa udbredt endog uden for Sjælland, at dens Patienter maatte paa offentlig Bekostning helbredes, hvad var Tilfældet med de Fyenske Amter Nyborg og Tranekjær. Dog fik Greven til Langeland og Rixingen ved Kongelig Benaadning af 31te August ikke alene sit Langelandske Grevskab, men og hele Langelands De fritaget for Deel i Omkostninger til Nyborg Amts Syges Guur, imod selv at besørge denne Guur ved en af Collegium Medicum udnævnt Chirurg, naar Syphilismen der paa Den skulde indfalde. — Placat af 5te Oct. forbyder Wæddespil paa Tallotteriets Trækninger, som til Fornærmelse for Lotteriet, der med store Omkostninger vedligeholdes, og hvoraf Fordelen anvendes til Landets almindelige Nytte.

Rescript af 27de October til Collegium Medicum angaaende Regiments- og Divisions-Chirurgernes Examen, og at de, som have soutineret Examen in Medicis, maa derudi practisere. Dette Rescripts Historie er følgende: Den 28de Juni 1737 havde Christian VI. befalet, at Divisions- og Regiments-Chirurger skulde tillige examineres in Medicis af det medicinske Facultet, som derfor skulde bivaane den chirurgiske

1774. Examen paa det anatomisk-chirurgiske Amphiteater. Men nu havde Collegium Medicum klaget over for Cancelliet, at denne Kongelige Befaling ikke overholdtes, og, da det for den Kongelige Tjeneste er hoist magtpaaliggende, at de Chirurger, som blive antagne til Sø- eller til Land-Tjenesten have den fornødne Kundskab i at behandle indvortes Sygdomme, derfor ansøgt, at Christian VI. ommeldte Kongebud maatte fornyes, og Vedkommende tilkjendegives, at Ingen maatte bringes i Forslag til Divisions- og Regiments-Chirurg, undtagen Facultætet's Attestatum bevidnede, at de ogsaa in medicis vare examinerede. Thi foreslog nu videre i den Anledning Collegium Medicum

- 1) At denne Examen, ligesom andre academiske Examina, maatte holdes paa Consistorie Sahl for aabne Døre om Aftenen fra Klokken 5 til 7, og afgjeres paa een Gang, i omtrent to Timer.
- 2) At ingen Candidat maa admittes til denne medicinske Examen, før han har afslagt offentlig Examen anatomico chirurgicum, og derfor kan fremlægge Attestater, samt at Alle de, som søge at blive antagne til Divisions- eller Regiments-Chirurger, skal i Forveien vare forbundne at underkaste sig denne Examen, og at fremvise det erholdte Testimonium derover, endelig at denne paalæggende Forbindtlighed maatte communiceres vedkommende Collegier for Sø- og Land-Etaterne, paa det at samme ved disse Embeders Bortgivelse kan blive paaseet.
- 3) At Examinerne maatte blive uden al Bekostning for Candidaterne

Kun at de for Testimoniets Expedition betale til 1774.
 Notarius 2 Rdlr. 4) Men nogle af Collegiet
 formeente, at siden Examen in Medicis kun paa-
 lægges, for at udforske Candidaternes Kundskaber
 i at behandle Matrosers og Soldaters adskillige
 Sygdomme, saa borde den ikke medføre nogen
 Rettighed til Praxis i andre Stænder, eller uden
 for det Fag, Candidaterne beskikkes i, med mindre
 de paa behørig Maade, efter Medicinal-Forordnin-
 gen af 16de December 1672, ved Universitætet
 legitimerede deres Kundskaber, ved at afgive offent-
 lige Speciminer og promovere. Dog dette Enkeltes
 Forslag holdt Andre i Collegiet med Rette for
 ubilligt og skadeligt, saaledes at betage Divisions-
 Regiments- og Provincial-Chirurgerne deres Ret
 til at practisere, naar de have soutineret deres
 Examen medicum, saa vel som en anden medi-
 cinsk Candidat. I dette Rescript approberer nu
 Kongen ganske de tre første Poster i Forslaget,
 og hvad angaaer fjerde omtvistede Post, da vil
 Han, at naar Chirurgerne ere, i en medicinsk
 Examen, af det medicinske Facultæt befundne at
 besidde den fornødne Kundskab in Medicis, saa
 bor det ikke formenes dem derudi at practisere,
 hos hvem som deres Hjælp maatte forlange, og
 til dem have Fortrolighed. — Kjøbenhavn besøgte
 atter i Klar af den Berlinske Sculist, Dr. og Pro-
 fessor Hilmer, hvis Koes ogsaa ved dette Be-
 søg udbasunes i Aviserne, men hvorpaa lidet er
 da som nu at dage. — Den til Kalborg forviiste

1774. forrige Kongelige Livmedicus, Dr. og Professor Berger, antoges nu som Professor ved Kiøls Universitet, hvad meget glædede hans Venner, som han ikke havde glemt, da han var ved Hofset. Flere Aar efter hørte jeg ham i Aalborg omtale med megen Deeltagelse baade for sin gode Omgang i Almindelighed, og for sin Beredvillighed i uden al Fordeel at hjælpe den fattige Syge. Berger's Svoger, den af Guldberg, som af Alle, meget agtede værdige Professor, siden Biskop, Paul Egede, Sognepræst ved Wartow, var det især, som forskaffede Berger denne Kongelige Raade, og derved betalte Egede sin Svoger en gammel Gjæld. Thi Biskop Egede var den Første, som med Kongelig Tilladelse givtede, imod de da gjældende Love, sin afdøde Kones Søster, og denne Dispensation fik han uden al forud indhæntet Erklæring, hvad han skyldte Berger's Indflydelse hos Struensee. Guldberg derimod, som og fik samme Tilladelse, maatte finde sig i, at hans Ansøgning derom sendtes til Erklæring, hvori Sjællands Biskop har bøe stærk yttrede sig mod dette Slags Afgøftelser, som dog kort efter bleve almindelig tilladte*). — Den meget agtede Naturkyndig, Otto Friederich Müller, fik i Aar Kongl. Befaling

*) Guldbergs efterladte Børn ere af dette hans andet Sivtermaal, men Egedes af hans sidste Kones Søster, der begge vare Tjestruper, Søstre til Fru Sneedorff, Fru Berger og Fru Falsen.

til at fortsætte Deder's kostelige Flora Danica, 1774. og derfor at reise til Norge. — Byholm, Professor ved Odense Gymnasium, blev sendt til Wardoohuus, for at fastsætte med Noiagtighed Stedets Meridian, og ved astronomiske Observationer bestemme Norges de fornemste Staders geographiske Beliggenhed. — Paa Island var en astronomisk Observator, som den 14de Mai fik Gaarden Lambhuus til en fri Bolig. — Som den især gjældende Minister var en Lærd med classisk Eruditlon, saa blev og i hans Ministerium Aar for Aar virket saa meget for Videnskabernes Fremme i begge Riger og selv i Hertugdømmene, at med Hensyn til classisk Lærdom vel kan paa- staaes, at under hele Christian VII. mange- aarige Regjering ikke Saameget er virket for grundig Lærdom som da. Beflageligt kun, at Ministerens Bestræbelser vare forbundne med en stærk Indstrækning i Tankernes frie Uttring. — Det Kjøbenhavnske Videnskabers Societæt, hvis Præsæs var Assessor i Hoiesteret Conferentsraad Hjelmstjerne, fik ved Rescript af 5te Octbr. 1774 en ny og forbedret Indretning, tildels grundet paa en Plan, Selskabet havde udkastet og til Regjeringen indgivet, i Følge Cabinets-Dr- dre af 4de Jan. 1771. Men saa meget Godt dette Selskab kan have virket og virkelig da baade havde virket og virkede endnu under en Præsæs, der ikke var valgt for sin Rangs eller Hoffstillings Skyld, men for sin Lærdom, saa kan dette Gode

1774. dog ikke veie op mod det Onde for Riger og Lande, der var Virkning af, at ikke maatte publiceres og ei maatte følges Grundsætningerne i Martfelds, i Aar fra Trykken færdige, grundige Beviis for, at Danmark og Norges 40 Aar gamle Kornhandel, lagt ved Forordningen af 16de September 1735, ikke naaer sin Hensigt til Kroens og Statens Bedste. Skriftet blev derimod undertrykt og Forfatteren priiiste sig lykkelig, at han ikke kom under Tiltale, hvad han vist var kommen, om han uden videre havde publiceret det. Smidlertid leed især Norge meget af, at Martfelds Raad ikke af Regjeringen efter Fortjeneste bifaldtes. — Kjøbenhavn mistede i Aar sin maaskee meest oplyste Præst, den i Tydskland beremte Resewitz, anden Compastor ved Petri Tyske Kirke. Han fik et med sine Fortjenester passende Kald som Abbed i Kloster Bergen, General-Superintendent i Magdeburg og Saalkredsen, samt Preussisk Consistorialraad. Resewitz var ikke den Hofmand, som hans Collega Münther, stod derfor ikke i Dennes Forbindelser med de Store, der alligevel maatte agte ham for sine Kundskaber og sin elskværdige Character.

Til Tab for Norges Videnskabelighed og især for Naturvidenskaberne, døde i Aar Thronhjemts fortjente Biskop Gunnerus.

1775. Den i Celle sig opholdende Dronning Caroline Mathilde døde i Aar. Hendes Børn,

det forstaaer sig, forgedes, isom sædvanlig forges 1775. for en Moder; men Hofforgen var kun, som ligeledes sædvanlig i sliq Tilfælde, fire Uger. Høfts Beretning ved den Leilighed rober, som Mere i hans Entwurf einer Geschichte der Dänischen Monarchi unter der Regierung Christian der VII., naar det gjælder det Guldbergske Ministerium, Endskab. — Adskillige Underbetjente ved Hoffet, dog og Nogle uden for Hoffet, havde gjort sig skyldige i at tage, byde og give Skjænk og Gave for Bestillinger, og dertil tilsneget sig et Kongeligt Eeigl. Da Forbrydelsen opdagedes, nedsattes en Commission, der den 20de Mai domte Forbryderne saaledes: Byfoged og Bysskriver Wilhelm August Thams tilfandtes med 1820 Rdlr. at bede, hvad han havde betalt, for at erholde sine Embeder, som forstaaer sig han fradømtes, og desuden kjendtes uværdig til noget andet Kongeligt Embede videre at betjene; Capitain Andreas Hansen tilfandtes paa samme Maade, at bede 1000 Rdlr., og ligesaa være uværdig til noget Kongeligt Embede; Over-Capelmester Joseph Sarti frakjendtes sin Bestilling og sit Gods; ved Kongelig Resolution beholdt han dog sidste, men paalagdes, inden 8 Dage at rømme Kongens Riger og Lande; Kammerjomfru Friederiche Wilhelmine Poitwin fradømtes sin Hofstjeneste og sit Gods; efter Kongelig Resolution beholdt hun dog sidste, men paalagdes inden 8 Dage at rømme Sjælland; Afskediget Kammerjomfru Friederiche Lovise Rosen fradømtes

1775. sin Pension, og idømtes at erlægge til det almindelige Hospital 60 af Thams oppebaarne Rdlr.; ved Kongelig Benaadning beholdt hun dog sin Pension; En Christian Carl Bedel dømtes til 2 Aar i Raskhuset, som Kongen dog forandrede til eet Aar, men hvorefter han skulde romme Kongens Riger og Lande; Hans Broder Pensionist Jens Bedel blev strafjendt sin Pension og tildømt 2 Aars Fængsel paa Christiansø, som Kongen forandrede til Livstids Dphold paa Bornholm med 1 Rdlr. ugentlig til Dphold.

Den almindelig agtede Admiral Romeling, Statsminister og Chef for Seetatens Departementer, afgik i Aar og fik i Admiralitets- og Commissariats-Collegiet til Eftermand den i Staten aldeles ikke agtede, fra sit Algierste Tog alt for bekjendte, Vice-Admiral Frederik Christian Kaas, med Referat af alle Seetatens Sager for Kongen eller i Statsraadet.

Det var i Aar og tildeels allerede imod Slutningen af forrige Aar, at det var kommen til frigerske Udbrud mellem Engelland og dets Colonier i Nordamerica, hvad og gav vort udenlandske Departement noget at bestille, da den Brittiske Regjering ansaae det for Fjendtlighed mod sig, om man havde den allermindste Handelsforbindelse med de Nordamericanske Insurgenter. Ved Forordningen af 4de October blev og derfor forbuden indtil videre, under Kongelig Dansk Flag og Danske Sepasfer at føre Munition eller anden Krigsarmatur til Forhandling til de Danske Vest-

indiske Ver. Som Grund til Forordningen siges 1775. udtrækkelig i Indledningen, at Kongen af Storbrittanien har forlangt, at Kongen af Danmark vil forbyde sine Undersaatter, at gjøre Nordamericanerne, som ere i Krig med England, nogen Bistand.

Publicums, baade den hoiere og den lavere Deels, almindelige Misfornoielse med at Kongen havde taget Banken til sig, yttrede sig i Aar temmelig lydeligt og alvorligt i Rigernes Hovedstad. Naermest Anledning dertil var nok Placaten af 1ste Mai, som nedsætter Bærdien af de Danske Toskillinger under Præg af 1761, og indkalder de gamle Raabber Halvskillinger. Thi som i Indledningen til denne Placat siges, saa vare disse Toskillinger siden en kort Tid saa hyppigen ferekomne i alle Udtællinger, at selv Fremmede yttrede Frygt for, at de hemmelig vare efterslagne. Denne Placat især satte Kjøbenhavns lavere Popul i Bevægelse, saa den samlede sig udenfor baade det Schimmelmansske Palais og for Børsen, tilkjendegivende med Hujen og Raaben sin Misfornoielse over Placatens Indhold og sin Frygt for, at og, som et Rygte sagde, Bankofædlerne skulde reduceres. Dog en Plac. af 13de Mai udkom, hvori Kongen lader forsikre, at der aldrig har været tænkt paa Rigsdalersædlernes Reduction, og lover et tusinde Rigsdaler til Den, der beviislig kan opgive Kutor til dette falske Rygte. Herved og ved andre kloge Foranstaltninger begav da Mængden sig til Ro igjen. —

1775. Derefter udkom om Pengevæsenet endnu nogle nye Kongebud. — En Forordn. af 11te Mai tillader saaledes, at et vist Antal af den Kongelige Kjøbenhavnſke Bankes Billetter eller Sedler maa paa de Danſke Ameriſkanſke Eylande have Cours og circulere, for at ſætte diſſe Eylandes Beboere i Stand til at erlægge Betaling i Contant, naar de ikke kunde finde deres Regning ved at betale med Landets Producter. — Forordningen af 24de Mai bekjendtgjør Femrigsdaler Sedlers Forfærdigſe, med Forſikkring, at derimod en lige Sum af nu roullerende Bankofedler indeholdes og caſſeres. — Placat af 13de Juli bekjendtgjør, at de under 1ſte Mai ſidſt nedſatte Toſkillinger ikke længer end til October Maanedſ Udgang i dette Aar ſkal antages i de Kongelige Caſſer, og ikke heller længer gjælde udi Handel og Wandel. Thi, ſiges i Indledningen, den foregaaede Nedſættelſe foranlediger mange Vanſkeligheder ved Modtagelſe og Udtælling, og medfører Uleilighed i Handel og Wandel. Til Kongebud, der ſkulde ſikkre de Kongelige Indkomſter, horer Placat af 2den Februar, angaaende at vedkommende Skifteforvaltere, ſaa vel de Kongl. ansatte ſom de private, Proprietairer og andre aarlig ſkal aflægge Rigtighed for Juſtits-Caſſens Indtægter. Flere af de Kongelige Befalingsmænd havde nemlig klaget over, at iſær de til Skiftehold berettigede Proprietairer vare forſømmelige i denne Rigtigheds Afleggelse, og efterladne i, med Designationerne over hvad Juſtits-caſſen tilfalder, at lade følge de befalede Attefter.

Thi paalægges dem derfor denne Pligt under den 1775. allerede i Placaten af 30te December 1738 dicterede Mælt, — Rentekammeret tilskrev og under 8de, 15de og 22de April samtlige Kongelige Befalingsmænd, Greverne, Friherrerne og Biskopperne i Danmark og Norge, om at tilholde deres Underordnede aarlig at gjøre Rigtighed for de Arvecapitaler, hvortil ingen beviislig Arving inden Skiftets Slutning havde mældt sig, og belægge Rigtigheden med de fornødne Attester, som i Dvrigt baade den verdslige og den geistlige Overøvrighed skulde paasee Kongens Rettigheder til arveløse Capitaler. — En ikke ubetydelig Binding for Finantserne blev og Forordningen af 27de Novbr. angaaende det Stemplede Papiirs Brug i Danmark og Norge fra tilkommende Mar 1776. Thi den i Forordningen 1719 herom satte Taxt blev nu meget forhøiet, eller som det i Forordningens Indledning hedder, Taxten fik mere Lighed efter Forholdet og Værdien af Documenterne, hvortil Papiret ved paasatte Stempel bestemtes. Nærmest Anledning til dette rigtige Forhold havde General-Siskal F. W. Wivet givet i Forsøg til en Afhandling om det stemplede Papiir, og hvorledes dets Indkomster kunde foreges, som han i 1773 havde udgivet trykt.

I Manufactur- og Fabrik-Væsenet udkom i Mar fra General-Soldkammeret under 28de Marts og 1ste April Forbud, i Folge Kongl. Concession af 20de Februar sidst, paa fra visse Værker i Holsteen at indføre Kobber- og Messing-Varer. —

1775. Forordningen af 3die April angaaende Sæbesyde-
 rierne i Danmark og Norge. — For at under-
 støtte den nu i Kjøbenhavn, af den fortjente og
 mere end almindelig Pharmaceut-Kyndige Frants
 Henrich Müller, anlagte Porcellains-Fabrik,
 hvortil bruges det Bornholmste Leer, blev samme
 Leers Udførsel til fremmede Stæder forbudet ved
 Placat af 15de April. — Rescript af 5te Juli
 til begge Rigers Stiftbefalingsmænd og til Kjø-
 benvavn's Magistrat befaler, at de, som for inden-
 landske Steentoi-, Faiance- eller Porcelain-Fabriker
 udsælge, ikke derfor skulde svare Byrder eller ind-
 træde i Laug, og derfor ikke heller af den Aarsag
 alene tage Borgerskab, og svare borgerlige Skatter.
 Directionen for den Rendsborgske Steentoi-Fabrik
 havde nærmest foranlediget dette Rescript. — Under
 13de Juli udkom nærmere Bestemmelse i nogle
 Poster af Kjøbenhavn's Dugmageres Laugsartikler
 af 22de Mai 1741. — I Følge Kongelig Reso-
 lution af 10de April bekjendtgjøres i Placat af
 18de April, at ingen fremmede fortiniede og smaa
 ufortiniede Blikplader (undtagen de store sorte
 Tærn-Plader) maa i Rigerne og Hertugdømmene
 indføres eller bruges, under Varenes Confiscation
 og anden Straf. — Jeg veed ikke hvor den vig-
 tige Silkefabrik i Bredgaden nu er, som, efter
 Aviserne, i Aar besøgte af det Kongelige Hær-
 skab. — Men Hoisamme besøgte og i Aar en
 anden langt vigtigere Fabrik, hvis Entrepreneur
 var den brave Normand General-Krigscommissair
 Classen. Saa fornoiet fandt og de Kongelige

Personer sig med hans utrættelige Bestræbelser for 1775.

Bærkets Opkomst, at han, paa den i Kongens Folge værende General Huths Forslag, forfremmedes til General-Major, og Hans Majestæt endvidere benaadede Classen, skjønt Borgerlig, med Dannebrogordenens hvide Baaud, som og næppe i mange Aar for eller efter paahængtes nogen Værdigere. Et andet Udseende skulde vort Manufactur- og Fabrik-Væsen nu have, om i Danmark havde været flere Classener. Sandt ogsaa han blev i Begyndelsen af sit Anlæg Kongelig understøttet, men saa bleve og alle andre Fabrikanter og Manufacturister, der dog som Bedragerer maatte reise af Landet. Thi Mængden af dem vare Fremmede, der og forstod at blende Ministrenes Dine. Vi udsendte Lærde til Egypten, Arabien, Persien og andre Østerlande med betydelige Bekostninger, som nyttigere havde været anvendte paa at lade indenlandske gode, dertil oplagte Hoveder, dem en Ryberg og Martfeld nok havde forstaaet at bringe i Forslag, reise omkring og gjøre sig bekjendte med Europas de bedste Fabriker og Manufacturer, for Hjemkomne selv at kunde drive dem i Fædernelandet.

Det Guineiske eller Slavehandels-Compagniet erklærede sig, ved dets Directeurer Justitsraad Brødahl og Agent Thalbiger i Ansøgning til Kongen af 29de Juli, for insolvent, hvorfor og Kongen den 28de August resolverede, at ville til 1ste Sept. 1776 tage tilbage Guineas Forter og Loger.

— Rescr. af 26de Jan. til General-Gouverneu-

1775. ren paa de Vestindiske Eilande tillader, at Domme i Sager, hvori Kongens Interessse verserer, maa appelleres, naar de kun ikke over tre Aar have været upaaankede. — Rescript af 18de April til Kjøbenhavns Magistrat, angaaende at af Penge, som laanes paa Indien, maa, saa længe Debitor forbliver og Pengene der bruges, tages mere end sædvanlig Rente. — Forordningen af 13de Febr. forbyder al Omloben med Handelskram og Galanteri- samt Haandværkers-Barer i Kjøbstæderne og paa Landet i Danmark; thi, siges i Indledningen, sliig Bissekram og Omloben er til de Handlendes og Borgernes Fornærmelse i Kjøbstæderne — det kan nok være — men naar saa og siges, at Bondestanden forledes til unyttige og skadelige Udgifter, da er Faren herved ikke saa stor, som det er Bonden trykkende, at han for enhver lille men nødvendig Udgift skal reise til Kjøbstaden. Gaaer Staterne ikke tilbage i Culturen, saa vil den Tid komme, at al Kjøbstædnæring indskrænker sig til Seilads, Groshandel og Fabrikvæsen, og at Klæde og Sko kan faaes saa godt syede paa Landet som i Stæderne. Men denne Forordning skulde nu holdes saa noie, at Commerce-Collegium tilkjendegiver under 18de Februar samtlige Kongl. Befalingsmænd, at de efter Hs. Majestæts Befaling aarlig skal indsende en noiagtig Rapport over alle efter Forordningen behandlede Sager og derudi afgivne Domme; med Kjøbstædernes Markedspasser skulde og holdes streng Control. Denne Sag var ikke af de vigtigste, de Kongelige Befal-

ingsmænd tog sig mageligt, saa 10 Kar efter, 1775. Karbogens Forfatter var Embedsmand i Jylland, omlobende Bispekramhandel der endnu var i fuld Flor. — Under 17de Juni befalede General-Toldkammeret samtlige Toldere, maanedlig til Collegiet at indsende Extract over alle de Sorter Kornvare, som til fremmede Stæder affiktes, hvilken Extract saaledes skal være forfattet, at deraf kan sees, til hvilke udenrigske Stæder Kornet er udført.

Saa meget omstændelig foreskriver et Rescr. af 12te Januar Stiftamtmanden over Nalborg Weienes Reparation og Vedligeholdelse i Stiftet, at naar det var fulgt, ville Weiene der nu være bedre end de ere. Men i den nylig afgaaede Weimesters Sted var nu Besørgelsen af Weienes Reparation overdraget Kettens Betjente, som have Noe desuden at besørge. — Baade fra Godinghuus Amt og fra Lundenæs Amt klages over Bønseligheden, største Lodseiere i Strølægderne (thi det var ofte kun Eieren af en stor Bondegaard) havde, ved efter Forordningen af 14de September 1774 forste Gang at skaffe en tjenstdygtig Karl, da Lægdeets mindre Lodseiere ikke ville forene sig med ham om at skaffe en saadan Karl. Men Cancelli-Skrivelsen af 18de Februar til den for sit Amts Bønders Bedste aarvaagne Amtmand Hans de Hofman viser, at dette Collegium var dog for Bøndens Klage, og resolverede at det skulde have sit Forblivende ved Forordningen. Følsommere var denne Gang Generalitæts- og Commissariats-Collegiet, og tilskrev derfor den 17de Juni

1775 Landmilitse = Sessionen for Lundenæs Amt, at da Collegiet indsaae største Lodseieres Bønskelighed ved i omhandlede Post at fyldestgjøre Forordningens Bydende, saa vil man ved Correspondence see, at saa denne Inconvenience afhjulpen, og imidlertid skulle største Lodseier være befriet for at svare nogen Mulct. — Danmark truedes igjen med Kvægsygen, der begyndte at yttre sig i Holsteen, hvorfor General-Toldkammeret den 25de November tilskrev Tolderne, nøie at paasee ikke derfra indførtes til Slesvig og Danmark noget Hornqvæg; Kalve, raa Huder og Talg. Og da Sygdommen i Holsteen tiltog, saa udkom Forordn. af 27de December om hvorledes i Danmark i Henseende til Kvægsygen skal forholdes, om denne andenstedes græsferende Sygdom sig udi dette Rige maatte indfinde. Dette Forhold bestod fornemmelig i, at hvor Sygdommen paa Landet eller i Kjøbstæderne yttrede sig, være sig hos Præster, Degne, Selveiere, Proprietairer, Bønder og andre, der skal Dyrigheden foranstalte saavel det Syge, som det paa Stedet endnu til Syne friske Kvæg ihjelslaget. — Rugen maa i Aar have slaaen fejl, thi ved Placat af 19de September blev det forbudet fra 1ste November til videre at brænde Brændeviin af Rug.

Auctionsforvalterne i Norge, der hidtil intet Salarium havde nydt af de Auctioners Beløb, som Rentekammeret lader foranstalte, blev nu ved Kongelig Resolution af 9de Januar tillagt een Procent af Beløbet. — Placat af 14de Januar

illader endelig, hvad forlængst borde været til 1775. Ladt, at Alle og Enhver af Undersaatter i Norge maa anlægge Staalfabrik. Men Eidsfosses Jærnværk havde siden 1761 herpaa havt udelukkende Privileg, der den 31te Mai er udlobet, og hvilket Kongen ei videre vil forlænge. — I Bra-gernæs var en nyttig, med Seklet lige gammel Vedtægt, at af ethvert Skjode, som kom til Thinge for at læses, skulde erlægges noget Bist til Byens Brandredskabers Vedligeholdelse; denne Vedtægt faaer nu Kongelig Stadfæstelse i Rescript af 26de Jan. — Vigtigt for Aggershuus Stifs Kjøbstæ-der er Rescript til sammes Stiftamtmand af 9de Februar, der meget omstændelig foreskriver vedkommende Underovrigheders Forhold mod Overformynderierne og de Umyndiges Midler i Kjøb-stæderne. Under 6te April gif saa et Rescript til de Kongelige Befalingsmand og Greverne i samme Stift om Vedkommendes Forhold med de Umyndiges Midler og Overformynderivæsenet i Stiftet. Endnu fik og Stiftamtmanden paa hans Forestilling om derved i Svang gaaende mange Uordener et Rescript af 2den Juni, der temmelig omstændelig foreskriver Omgangen med Skisternes Behandling og Incassationer. — Ogsaa Stift- amtmanden over Bergen fik et omstændeligt Re- script af 5te Juli, om de Umyndiges Midlers Be- styrelse. — End fik og under 7de September Stiftamtmanden i Christianssand et lige Rescript om det Samme, der i Alt er af Indhold som foranførte Resc. til Aggershuus af 6te April. —

1775. Ved Rescript af 23de Marts til Aggershuus Stift fik Frederiksstad og Moss hver sin Magistrat. — Forordningen af 18de Mai foreskriver, at Fordringer for indenlands fabrikerede Silke-, Ulden- og Bomulds-Vare skal i Norge have Fortrin for deslige fra fremmede Steder indkomne og udborgede Varer. — Administrationen for Grevskabet Laurvig fik den 1ste Juli Kongelig Befaling om til Bergværks-Directionen, fra 1774 Aars Begyndelse og siden fremdeles, kvartaliter at indsende en Fortegnelse over det virkede Stangjærn og Støbegods, samt hvad deraf er gjort i Arbeide, af alle forskjellige Sorter, saasom Raffelovne, Plader, Bomber, Kugler, Gryder med videre. — Rescript af 9de Juni om By- og Indquarterings-Skattens Ligning i Christiania. — Vigtig for begge Riger, men især for det fiskerige Bergens Stift, var Sildfiskeriets bedre Indretning og Sildens forsvarligere Tilberedning, som nu foreskrives i Placat af 29de Juni. — Stiftamtmanden over Christianssand fik et Rescript under 26de Juli, som meget omstændelig foreskriver flere nyttige Indretninger for Stavanger. — I Rescript af 2den August serges for Bergens Byes Fattige, der ved alle faste Eiendommers Afhændelse tilkom noget Bist, hvorfor ikke maatte mangle Attest ved Skjødets Thinglæsning. — Af Rescript 13de November sees, at Arveprins Frederik, for at opmuntre den Norske Bonde til Vinslibelighed, lod de derfor udmærkede Bønder tilstille Medailler, dem de paa de hellige Dage og ved heitidelige

Leiligheder skulde bæres i et rodt Baand som et 1775.
Kongeligt Raades- og Vres-Regn. — Stiftamt-
manden og Biskopen i Bergen fik et Rescript af
16de Novbr., der noie foreskriver Fattigvæsenets
Indretning der i Byen. — Ogsaa Christianssand
Stift fik nu, i Folge Rescr. af 21de December,
et Sygehuus i Flekkefjord for 23 med Radesyngen
beladte Personer.

Til dette Kars almindelige Lovgivninger hore,
med Hensyn deels til, at hvad for et enkelt Til-
fælde, et enkelt Stæd befaledes, antoges at gjælde
i lige Tilfælde paa andre Stæder, deels til, at hvad
befaledes, virkelig skulde gjælde overalt enten i begge
Riger eller i Danmark alene. Til at holde
Warde Overformynderi i behørig Orden, befaler
Rescript af 20de Juni, hvad og flere Stæder
var, og fremdeles blev befalet, at med Skjoders
og Pantebrevs Thinglæsning skulde følge Overfor-
myndernes Attest for, at den Sælgende eller Pant-
sættende ikke indesjyder med Umyndiges Midler,
uden derfor at have enten aflagt Rigtighed, eller
stillet behørig Sikkerhed. — Mere udførlig er
Rescript af 20de April til Aalborg Stift, som
befaler, at i alle dette Stifts Kjøbstæder maa in-
gen Pante-, Skjode- eller Kjøbe-Breve antages,
forend det med Attest fra ethvert Steds Overfor-
mynder og Dyrighed findes paategnet, at de Sæl-
gende eller Pantsættende for Alt, hvis de enten
af Skatter, Kirkers, Fattiges, Skolers, Borne-
penge, eller andre publike Midler kunde være

(13)

1775. Skyldige at tilsvare, have enten ved Betaling eller anden Forsikkring aflagt Rigtighed. — Dgsaa Sydens Stifts Dyrighed fik under 21de Juni et Rescript om offentlige og Umyndiges Penges Udsættelse i Kjøbstæderne og Ansvar derfor. — Samtlige Biskoper i begge Rigerne tilskrev General-Land-Deconomi- og Commerce-Collegium den 8de April om, bestandig for Eftertiden at indrette de for længst befalede aarlige Fortegnelser over Døde og Fødde efter et med Skrivelsen fulgt Schema Schemaet skylder, som den særlige Skrivelse herom til Ribe Bisp viser, dennes Famulus Fogtman, der fra Bispens Tjener var avanceret til at blive hans Fuldmægtig, men var et godt Hoved, som af sin Rescriptsamling har de samme Fortjenester som Schou af sit saa kaldte Register over de Kongelige Forordninger. — Reglement og Anordning angaaende Indquarteringens noiere Bestemmelse udi Kjøbstæderne i Danmark, Kjøbenhavn undtagen, af 8de Mai, var en for Stæderne aigtig Lovgivning. — Samtlige Amtmænd i Sylland og Lænsgreven Wedel-Friis blev fra General-Soldkammeret under 6te Juni tilskreven, angaaende fra Proprietairerne at faa Underretning om, til hvilke Priser de sælge til Udførsel af Landet deres Staldøxen, hvilken Underretning Collegiet ønsker sig aarlig meddeelt paa den, i Følge Forordningen af 31te Januar 1702, aarlig indsendende Specification over de bortsolgte Stude. — Under 30te August publiceredes den endnu ved Magt staaende Kongelig confirmerede Foundation

til en almindelig Enke-Casse for Rigerne og Hertug-1775.
 dommene. — Adskillige Fordegodsseiere med Forst-
 rande-Rettighed udledede af den ogsaa Forkjøbsret
 til det strandede Gods og Varer med selve Skibet,
 som Eierne der paa Stedet lod bortfælge. Thi
 udkom Forordn. af 7de December, om at Ingen
 maa paastaa eller tilegne sig Forkjøbsret til stran-
 det Skib og Gods, da Kongens Villie er, at de
 ulykkelig Strandede skal hjælpes til Rette, og for
 videre Tab fritages. — Forordningen af 14de
 December befaler nu igjen, at til Wgteskaber i
 forbudne Leed skal herefter, ligesom forhen, søges
 Bevilling; det Struensseeske Ministeriums vel-
 gjørende Forordn. af 3die April 1771 blev saa-
 ledes hævet.

Den nu aldrende men selv som yngre mage-
 lige og for den Fattige lidet følende Provincial-
 Medicus paa Lolland og Falster, Cancelliraad
 Hahn, fik i et Rescript af 26de Januar en saa
 at sige Trettesættelse, thi skjønt indirecte siges ham
 dog, at han ikke vedborlig opfylder sine Pligter,
 men hvad jeg derved finder mærkeligt, er, at Re-
 scriptet finder Efterladelse i at visitere Apothekerne
 som en betydelig Forsømmelse. — Rescript af
 20de April til Stiftamtmanden over Ribe regule-
 rer Lønningen for Districts-Chirurgerne, som nu
 vare ansatte i Stiftet, nemlig 5, foruden 2 forhen
 i Goldinghuus Amt ansatte. Ogsaa den i Alborg
 Stift indgaaede Weimestertjenestes Løn anvendtes
 til to Amtschirurgers Ansættelse i Stiftet. —

1775. Rescript af 2den December viser, at Kjøbenhavns Barbeer = Amt tiltog sig udelukkende Ret, til at oplære Dreng, saa de kunde indskrives som Felt = skjærspende, og Collegium Medicum fandt denne Ret grundet i Amtets Laugsartikler, men bemærker tillige, at Status chirurgiæ er meget forandret, siden disse Artikler, saa en Pleie = eller Hospitals = Chirurg nu kan oplære dueligere Dreng, end en Amtsbarbeer. Thi befaler nu Rescriptet, at Barbeeramtet skal indskrive, og igjen som Svende udskrive de af Regiments =, Divisions = og Hospitals = Chirurgerne oplærte Dreng. — Do til Videnskabeligheds og Lærdoms Grundlæg meget vigtige Forordninger udkom under 11te Mai. Den ene var Forordningen angaaende Skolevæsenets Forbedring ved de publice Latine Skoler, og hvad den studerende Ungdom, der saavel fra public som privat Information kommer til Academiet, skal gjøre Rede for. I Forordningens Indledning klages over, at de Unge i de senere Aar vare komne til Universitetet mindre grundede i Religionen, Hovedsprogene og Fædernesproget, end efter de i de foregaaende Love seiede Anstalter kunde ventes. — Det forstaaer sig, at ved Hovedsprogene forstaaes Latin, Græsk og Hebræisk, ikke de levende Sprog og allermindst det nu fast hos os ene regjerende Islandske Sprog. Den Mangel havde alligevel denne Forordning, at den, ved at danne de latine Skolers Ungdom til Lærdom, glemte at den og skal dannes til practiske Væbbedsmænd. Calligraphi, Arithmetik og den Ung =

dommens Vid saa meget skærpenden Mathematik, 1775. havde derfor ikke nydt Lovgiverens tilbørlige Opmærksomhed. Heraf forstod da og de ustuderede Autoriteter at betjene sig, til at sætte Studenten til Side for Skriverkarlen, den selv mangen Candidatus juris med bedste Character maatte vige for, til under Schlegel og Hurtigkarl de juridiske Examinere bleve strengere og A. S. Dr. ³⁷⁷¹sted i Cancelliet paatalte de studerende Juristers Rettigheder; thi C. Colbjørnsen var i Det som i Mere ikke af Characterfasthed, og med alle sine Talenter ikke nogen egentlig Videnskabsmand.

— Den anden Forordning af samme Datum var om, hvorledes saavel ved Examen artium (den saakaldte første Examen) som andre Examina academica herefter ved Universitetet i Kjøbenhavn skal forholdes. — En Hofjunker Holstein tog i Aar Dansk juridisk Examen med Characteren beqvem, thi han giftede en Bondepige, maatte derfor tage til Takke med at blive Bysfoged i Storehedinge, som da heller ikke Sandvig i sin Oversættelse af Hofmans Adelsefterretninger har tordet sat ham paa den Holsteinske Stamtafle. Denne Holstein, hvis Fornavn var Adam Caspar, agtedes ellers baade i Byen og i Stævn og Faro Herreder, hvor han var Herredsfoged, som en meget duelig practisk Embedsmand. Da siden, med Tidens heri fremstridende Dphsning, Adelsfordommene bleve færre, saa skadedes deres borgerlige modrene Fodsel heller ikke Bornene.

Den af Fædernelandets Historie høit fortjente

1775. Jacob Langebek døde i Aar i sit 66 Leveaar. Hjelmstjerne og Suhm ærede hans Minde med en Medaille. At i Dyrigt Langebek ikke var Hans Gram i Lærdom og Judicium har jeg bemærket pag. 47 i min Frederik V. Aarbog.

1776. Kongens Geheime-Cabinetts-Secretair Guldberg blev den 14de Mai tillige Stats-Secretair med Over-Secretairs Rang. — Rentekammerets myndige Chef, Geheimeraad Gregers Suel, afgik og fik til Eftermand Brev Joachim Gottsche Moltke, hvis Plads i General-Toldkammeret Conferentseraad Christian Ludvig Stemann fik, og den for et Par Aar siden som Statsminister afdøde Ernst Heinrich Greve af Schimmelman fik Commerce-Collegiet. Alle disse tre Collegiers første Deputerede bleve tillige Deputerede for Finantserne. — I General-Toldkammeret kom nu og, dog kun som Committeret, den af sine statsøconomiske Skrifter fortjente Byfoged i Nibe Johann Ludvig Lybekker.

Med Convention under 2den August med det Hertugelige Oldenburgske og Delmenhorstske, samt Hoistift-Lybekske Hof, hævedes paa Begges Sider Sjette- og Tiende-Penge af hvad Midler de Contraherendes Undersaatter udferte. — Med saavel den Engelske som den Hollandske Regjering fik Kongen i Aar Discussioner, i Anledning af tre i Nærheden af Gronland ved et Dansk Krigsskib optagne Handelskibe, et Engelsk og to Hollandske,

der vare ladte med Grønlanderne affjøbte Sæl- 1776.
 hunde-Skind. Da saavel Grønlanderne som Is-
 lænderne var forbuden al Handel med Fremmede,
 under Skibenes og Varernes Confiscation, og
 disse Forbud vare paa sædvanlig Maade bekjendt-
 gjort for de fremmede Hoffer, saa bleve nu disse
 tre optagne Skibe af Admiralitætsretten domte
 som confiskerede med deres Ladninger, til Fordeel
 for den Grønlandske Handel. Men herinod gjor-
 des nu baade fra England og fra Holland, ved
 deres i Kjøbenhavn residerende Ministre, meget al-
 vorlige Modsigelser, ja Skadeserstatning for Op-
 bringelsen paastodes endog. Den Danske Regje-
 ring gav da og efter i Henseende til Skibenes
 med Ladningernes Udlevering, men Skadeserstat-
 ning faldt bort. Det var da Fordelen denne
 Gang, Kongen havde af selv at drive den Grøn-
 landske som den Islandske Handel, og større har
 nok ikke Fordelen for den Kongelige Casse ved
 flere Leiligheder været af disse Colonilandes Han-
 del. — Det var i Aar den 4de Juli, at de Bri-
 tiske Colonier i Nordamerika erklærede sig uaf-
 hængige af Moderlandets Regjering, hvad ikke
 blev uden Indflydelse, som paa andre Europas
 søhandlende Stater saa og paa den Danske.

Ogsaa i Aar solgtes ved Auction flere tu-
 sinde Tønder, Kongen i Dds Herred tilhørende,
 Bønders Hartkorn. — Var Norge bleven fri for
 Extraskatten, saa fordredes den desto strengere
 i Danmark, da Kongen i Rescriptet af 29de
 April siger, at denne Skat af høist nødvendig

1776. udfordrende Omstændigheder endnu maa vedvare. Under det Datum udgik derfor tre R. R. til samtlige Kongelige Befalingsmænd, Biskoper, samt Grever og Friherrer, alle med Befaling om Mandtallerne og Af- og Tilgangs-Listernes, til denne Skat, noiagtigere Forfattelse og betimelige Indsendelse; og i Noget bestemtes endda disse Mandtaller endnu noiere, ved, i Følge en Kongelig Ordre af 19de Juni, Rentekammerets Skrivelse til de samme Dyrighedspersoner af 22 dernæst. — Frdn. af 2den Januar bekjendtgjor Danske Speciers Udmentning og Coursring. — Placat af 13de Mai, at de ved Forordningen af 15de Juli 1726 nedsatte Danske Toskillingsstykker ikke skal course længere end til iværende Aars Udgang. Men da denne Placat af den almindelige Mand misforstodes, som skulde den og gjælde for de Kongsbørgske Toskillinger af 1711, 1712 og 1713, saa udkom under 13de Juni en Placat, der oplyser Publicum om denne Misforstaaelse. — Ikke uden Indflydelse ogsaa paa Rigerne kunde den nærmest for Altona i Aar oprettede Species-, Giro- og Laanebank være, hvorefter udkom, men paa Tyft, en Forordning under 11te October.

For at forviise de Norske Sørnværkers Giere til alle Tider den fornødne Afsetning, forbyder Placat af 13de Mai alle Slags Sørn- og Malm-Gryders Indførsel fra fremmede Stæder til Danmark og Norge. — Stiftamtmandene i begge Riger tilsendtes under 10de Juni fra Commerce-Collegiet et Schema, hvorefter de Hand-

lende skulde indrette deres aarlige Beretninger og 1776. Anmeldelser om affatte indenlandske Fabrikvarer. En Skrivelse af 27de Juli fra General-Land-Deconomi- og Commerce-Collegiet til samtlige Kongelige Befalingsmænd i Danmark, opmuntres Landmanden til at lægge sig mere efter Vadmel's Tilvirkning og Forarbeidning, som affattelig især til Negerklæde. Men for liden var Huussliden, og kunde da mellem de af ubestemt Hoveri tryk-kede Bønder ikke ventes at blive større, til at denne Opmuntring virkede noget. — I Følge en Kongelig Resolution af 16de Decbr. forbydes, ved Placat af 20de dernæst, alle Slags broderede Gattuners Indførsel fra fremmede Europæiske Stæder til Danmark. — Kjøbenhavns Sværdsegerlaug fik den 5te Juni meget udvidede Rettigheder, da Lauget nu tillades, foruden de sædvanlige Sidegeværer, ubehindret at forfærdige og sælge al Slags graveert, forguldt og forselvet Galanteri-Kram og Arbeide i Staal, Jærn og Tombak; dog at de ikke til Gyrtlernes Fornærmelse foretage sig noget Arbeide af simpelt Malm eller Messing, eller forfærdige ordinært Gyrtlerarbeide, eller alene støbt Arbeide. — Derimod Tobaks-handlerne, baade i og uden for Kjøbenhavn, vedbleve endnu at staa under Agent Børres strænge, for ikke at sige nævige, Administration, og den 14de Juni udkom atter lovbefalet Tact for Udsalget i det Store og i det Mindre af alle Sorter Røg- og Snuf-Tobakker. — Mærkeligt viser Rescriptet af 12te Januar, at Kjøge Magistrat

1776. endnu har havt den udelukkende Ret til at holde
 Wiinkjælder, som i gamle Dage flere Kjøbstæders
 Magistrater havde, og som var for dem en god Ind-
 komst. — Odense Byes Magistrat og 16 eligerede
 Mænd, fik den 3die Julii en Instruction. — Ma-
 terialist Frants Henrich Müller, der for to
 Aar siden havde begyndt med Anlægget af den i
 Kjøbenhavn endnu tilværende Porcelains Fabrik,
 maa nu mod nogle Misundeliges Bagtalelse, der
 nedsatte Fabriken, og tog hele Müllers Opda-
 gelse i Tvivl, forsvare sig i Aviserne med det
 18de Børs i Dommernes Bogs 14de Capitel.
 Dog det bedste Forsvar havde han nok i sin
 Svoger Geheimeraad Holmskjold, der, ved sin
 Indflydelse især hos Enkedronningen, forstod at
 skaffe ham Understøttelse. Vist, at det kostede
 Kongen meget, før Fabriken kom i rigtig Drift,
 men det lykkedes dog tilsidst med den, thi Mü-
 ller var efter Alles Dom, der kjendte ham, for-
 uden en meer end almindelig Apotheker, en sær-
 deles ærlig og redelig Mand.

Under 18de Marts udkom: Fornyet Anord-
 ning og Forbud ved uberettiget Handel i Gren-
 land, og under 1ste April en lige Anordning mod
 uberettiget Fiskeri og Handel omkring og paa
 Island. — En anden i Handelen vigtig Forord-
 ning udkom og under 18de Marts, angaaende
 det indenlandske Skibsbyggeries Opmuntring og
 Forfremmelse for Danmark og Norge. Denne
 Forordning blev og ikke uden velgjørende Folger,
 thi foruden de store Skibsværfter i Kjøbenhavn,

vare og mange mindre i Provinserne, særdeles 1776. Fyen, men som i det ulykkelige Aar 1807 maatte standse. — Samme Dag udkom og Placat, angaaende visse Anordninger til contrabande og ufortoldede Varers Indsnigelse at hemme, samt hvad Bedkommende derefter have at iagttage. — Da siden 1702 ingen Tært for den Islandske Handel var sat, denne altsaa meget forældet og med Nutiden upassende, saa, siden dog en Tært holdtes fornoden, udkom nu en meget udførlig i Forordningen af 30de Mai, der og omstændelig foreskriver, hvorledes den Islandske Handel, som nu var Kongens, skal føres saavel af Kjøbmændene som af Landets Indvaanere. — Forordningen af 5te Septbr. feier adskillige Foranstaltninger i Henseende til Provisionens og andre Varers Forsendelse og Indførsel til St. Croix i Vestindien. — Anordning af 10de Octbr. forsikrer Frinegerne paa de Dansk-Americaniske Gilande deres Friheds-Stund, og søger at hemme adskillige ved Regernes Frigivelse i Svang gaaende Misbrug. — Forordningen af 11te Novbr. dels nedsætter Kopskatten af de paa de Dansk-Americaniske Gilande værende Neger-slaver, dels forandrer denne Skats Ligning, Angivelse og Oppebørsel. — Om den Tydske, sin Undergang nære, Drenhandel, og den aristokratiske Staldning udkom under 4de Novbr. en Forordning, der næppe var saa hensigtsværende som udførlig; den indeholder og visse til Satteriernes Opmuntring bevilgede Fordele og Benaadninger, dem Kjøbstæderne Aalborg og Aar-

1776. huus allerede vare i Besiddelse af, efter Commerce-Collegiets Skrivelse af 19de Juli. — En Placat af samme Datum forbyder aldeles fremmede Drænes og andet Hornkvægs Indførsel overalt i Danmark. — Den 28de Decbr. tilskrev Commerce-Collegiet samtlige Stiftamtmand i Danmark til videre Bekjendtgjærelse, at Tyst salted Svinekjød fordeelagtig kan affættes i Bourdeaux, hvor det endog har Fortrin for det Indlandsk. — Til den Guineiske Handels Bestyrelse nedsattes en Direction under Præsidium af Grev J. G. Moltke, som i Justitsraaderne Trant og Bredahl, samt den virksomme Grosserer Black, fik Tilforordnede. —

Placat af 11te April haver de i forrige Aar omtalte Vanskeligheder, den største Lodseier i et Stroelægd ofte havde, for, efter §. 4 i Forordningen af 14de Septbr. 1774, til Soldat eller Rytter at levere en Karl. — Atter skjærpes og udvides ved Forordning af 26de April de forrige Forbud mod Brændeviinsbrænden og Krohold paa Landet i Danmark. — Under 13de Mai udkom en Forordning som igjentagen tildeels paabyder, tildeels opmuntrer til Fælledskabets Ophævelse, fast den eneste Post, hvori man under dette Ministerium søgte at ophjælpe Agerbruget, og forbedre Bondens Kaar. — En Rentekammer-Skrivelse af 20de Juli tillader atter en Proprietair selv at erequere for de hos sine Bønder resterende Kongelige Skatter. — Da fra første Mai i næste Aar ethvert Compagni i de Danske og Slesvig-

Holsteenske Infanteri-Regimenter skulde foreges 1776. med 10 Mand, som formedelst den udenlandske Hværvinges Besværighed og Bekostelighed skulde leveres af Løgderne, saa udgif herom i Reskript af 11te Sptbr. Kongelig Befaling til Landmilitie-Sessionerne, om hertil at udskrive en Karl af hver 400 Tønder Hartkorn. Men ogsaa her paasees Proprietairernes Stavnret; thi det skal udtrykkelig paalægges de Karle, der saa Lov at være Frimænd, at de tjene paa de Godser, hvorfra de ere leverede. — Ved Kongelig Resolution af 3die October bestemtes, at de, som i 6 Aar havde været Landvæsens-Commissarier, skulde benaades med Kammerraads Rang, en Naade, som efter min Erfaring mere har skadet end gavnet Udskiftningen, især hvor Amtmændene have ladet deres Fuldmægtiger vælge disse Commissarier. — En for Fremtiden nyttig, men ikke altid overholdt Befaling i en Skrivelse af 10de August fra Rentekammeret, vil, at vedkommende Landinspecteurer og Landmaalere skal til Amtmændene altid levere Gjenparter af Uddelings-Carterne, hvilke Gjenparter ved hvert Aars Udgang skal indsendes til Kammeret. — Dette Aars Capitalskjøb paa Korn og tildeels Fedevarer vare saaledes: Sjællands Stift: Rug, Tønden 3 Rdlr. 1 Mark; Byg, 1 Rdlr. 4 Mk. 8 ß.; Havre, 1 Rd. 8 ß. — Fyens Stift: Rug, 3 Rd. 2 Mk.; Byg, 1 Rd. 4 Mk. 8 ß.; Havre, 1 Rd. 1 Mk. 8 ß. — Halborg Stift: Bendsysfel og Han Herrederne, Rug, 3 Rd. 2 Mk., Byg 1 Rd. 3 Mk., Havre 5 Mk.;

1776. Thy og Morsø Rug 3 Rd. 2 Mk., Byg 1 Rd 3 Mk., Havre 1 Rd. 8 β . — Viborg Stift: Rug 3 Rd. 2 Mk., Byg 1 Rd. 3 Mk., Havre 1 Rd. 1 Mk. — Aarhus Stift: Rug 3 Rd. 4 Mk., Byg 1 Rd. 4 Mk., Havre 1 Rd., Boghvedegrøn 3 Rd. 2 Mk., Smør 19 Rd. — Ribe. Stift: Riberhuus Amt: Rug, 1 Skjæppe 1 Mk. 15 β ., Byg, Skp. 17 β ., Havre 12 β ., Boghvede 12 β . Tor Flesk, 1 Lpd. 5 Mk. 6 β ., Smør, 1 Rd. 3 β ., Honning, 1 Pot 10 β . — Eoldinghuus Amt: Rug, Skjæppen 2 Mk. 3 β ., Byg 17 β ., Havre 14 β ., Boghvede 15 β . Tor Flesk 4 Mk. 11., Smør 1 Rd. 15 β . Honning 1 Pot 10 β . Lundenæs og Bovinge Amter: Rug 2 Mk. 1 β ., Byg 17 β ., Havre 12 β ., Boghvede 14 β ., Tor Flesk 3 Mk. 15 β ., Smør 1 Rd. 3 β ., Honning, 1 Pot 10 β . — Endnu maa, det Danske Landvæsen angaaende, erindres, at da Kvægsygens Gjenkomst var meget at befrygte, saa lod hans Majestæt paa sin Bekostning trykke og omkring i Landet gjennem Amtmændene fordele en Beretning, om de med Kvægsygens Indpodning gjorde Forsøg, og derved gjorde Opdagelser, for at Landmanden kunde gjøre sig det vigtige Middel til Sygens Standsnng bekjendt; dog advarede han tillige om ingen Anvendelse at gjøre af Midlet, før Kvægsygen der i Egnen havde yttret sig.

Som Suhm vidner, var Norges Handel i Aar mere i Aftagende end i Tiltagende. Sommerhandelen var den vigtigste, saavel for Kjøb-

manden som Bonden; men denne flagede over 1776. flere Forurettelser i denne Handel af hiin. Vigtig var derfor Rescript af 13de Novbr. til Stiftamtmanden over Aggershuus, som meget omstændelig seger at sætte Lommerhandelen mellem Kjøbmændene og Landalmuen paa en mere sikker og ordentlig Fod. — Saa vigtig som Tro og Love er i Handel, saa var og af Vigtighed og Nytte Placaten af 7de August, om hvorledes med Randsdomme, især over Almuesfolk i Norge, som fra skrive sig deres Bærnothing, skal forholdes. — Samtlige Stiftamtmand i Norge fik og under 11te Sptbr. et meget instructiv Rescript om Inquarteringens Bestemmelse og Reglering i Norge. — Rescript af 26de Januar om Politivæsenet i Christiania, ordner især Forholdet mellem Tjenestefolk og deres Husbønder. — Som allerede for flere Aar siden Norges de tre Stifters Politimestere i Hovedstæderne havde faaet Instruxer, saa fik nu og i Aar Politimesterne i Christianssand under 5te Juni en meget omstændelig vel skreven Instruction, der kunde, især i den Tid, tjene til Mønster for enhver anden af det Slags. — Amtmanden over Finmarken fik under 2den Mai et omstændeligt Rescript om Tyveri og dets Straf der i Amtet, samt Delinqventsagers Forkortelse. — Rescript af 7de August om Huusbønder og Tjenestefolk, samt Lediggangs og Betleries Hæmmelse i Bergen. — Rescript af 2den Octbr. om hvorledes for Fremtiden skal forholdes med Fattigvæsenet paa Landet, i Særdeleshed for saa vidt de

1776. Fattige fra Jærn- og andre Bergværker angaaer. — Samtlige Kongelige Befalingsmænd blev under 16te October tilskrevne, at de skulde tilholde dem, der opførte nye Bygninger paa Landet, deri at anbringe Skorstene, istædet for at hidtil, fornemmelig nordensjælds, alene var et Hul paa Taget, hvor Røgen gik igjennem fra Årnestædet paa Gulvet. — I Åar som i Fjor sørgedes og meget for Umyndiges og andre offentlige Midlers Sikkerhed. — Stiftamtmanden og Bispen over Aggershuus fik ved Rescript af 25de Januar Lov til antage en Person, som af samtlige Stiftelser maa tilstaaes aarlig 300 Rdlr., for at revidere og paasee Orden i de offentlige Regnskaber. Saa-danne Stiftsrevisorer ansattes og siden i de andre Stifter. — Rescript af 18de Januar tillader Stiftamtmanden over Aggershuus, at han maa til Myndlingernes Nytte lade Børgerne udbetale Arvemidler under 20 Rigsdaler, og at overalt denne Overovrigheds Decisioner i Henseende til Børgerne, skal have Executions-Kraft. Lige Myndighed fik og siden de andre Stiftsbefalingsmænd. — Rescript af 23de Febr. foreskriver Stiftamtmanden over Christianssand visse Præcautioner til Sikkerhed for Overformynderne og Umyndiges Midler. — Ogsaa Throndhjems Stiftamtmand og Amtmændene i Stiftet fik under 11te April et Kongeligt Rescript om de Umyndiges Midlers Sikkerhed der i Stiftet, omtrent saaledes som herom var forordnet i Fjor for Aggershuus Stift. Ligesom tilforn var befalet, at i Bergen intet

Skjede maatte thinglæses, uden Beviis for at de 1776. Fattige havde faaet, hvad paalagt var; saa befales nu og Rescript af 2den Mai det Samme om Pantebrevets Tinglæsning. — Rescript af 9de Mai foreskriver meget omstændelig Dmgangen ved offentlige Midlers Udsættelse, Panternes Burdering og Renternes Betaling, for Bergen. — Dgsaa Aggershuus Stifts verdslige og geistlige Over-Dvrighed fik et meget omstændelig Rescript af 14de August om de Panters Taxation, som stilles til Sikkerhed for de offentlige Midler, og om Bekostningerne derved m. m. — Endelig fik og under 18de Sptbr. samme Dvrighed for Christianssands Stift et Rescript om de offentlige Midlers Udsættelse, hvorom befales det Samme, som for to Aar siden var befalet for Aggershuus Stift. — Et Rescript til Over-Bergamtet foreskriver udførlig, hvorledes Bergalmuen paa Kongsberg skal forholde sig i Tilfælde, at de klage over eller vil søge Noget, og paalægger dem at arbejde flittig, samt være deres Foresatte lydige.

Den vigtigste af dette Aars, ja man kan sige af alle Lovgivninger under det Guldbergske Ministerium, og som fornemmelig skyldes selve Guldberg, er unægtelig Indfødsretten, hvorved Udgang til Embeder i Kongens Riger og Lande forbeholdes alene de indfødte Undersaatter, og dem, som derved lige agtes. Den er dateret den 15de Jan., men publiceredes ikke før 29de dernæst, som var Lovgiverens Fødselsdag. Guldberg, der,

1776. som sagt, havde bragt Loven i Forslag, ville vel, at den skulde være et Tillæg til Kongeloven, og derfor kaldes en Grundlov, men vist var han for klog til, at han ikke skulde indsee, den desværre ei kunde blive den bindende Lov, som Frederik III. Kongelov er. Imidlertid vare de Danske og Norske, lige fra Dronning Sophie Amalies Tid og til Nutiden, saa ofte satte tilbage af Fremmede, at Indfødsretten vakte en almindelig Glæde og Deeltagelse i begge Riger, i alle Stænder. Tyge Røthe, der altid lod sig høre, hvor han kunde smigre deels Magthaverne deels den offentlige eller den almindelige Mening, uden at skade sig, baade lovsang og lovtalte Indfødsretten. Men oprigtigere meent, det er uden al Hensyn til egen Fordeel, var vist, hvad Suhm i den Anledning skrev. Oprigtig meent var vist og de mange Gilder, som Indfødsretten foranledigede, baade i Hovedstaden og overalt i begge Rigerne. Selv de Militaire, som ifølge deres knappe Raar ikke have Meget at undvære, følte dog, at de skyldte at vise deres Glæde over Indfødsretten, da De med Grund troede, at Den ville virke, de ikke paa deres gamle Alder skulde see Fremmede i Commandantposter og de andre i deres Stand faa indbringende Stillinger, som de i mange Aar havde tjent for, uden hidtil at kunde naa, fordi altid en fremmed General eller anden mindre Stabsofficier havde forstaaet, ved Connexioner med Tysske Danske Ministre eller andre her gjældende Tysske Stormænd, at skaffe sig Indpas og Ansættelse i den Danske

Armee paa de indfødte Danske Officierers Bekost: 1776.
ning. I Marschalls Kuberger paa Østergade
havde derfor Kjøbenhavns Garnisons Officierer et
udmærket glimrende Bal og fæstligt Maaltid. I
en lang Række af Tid vare og Aviserne fulde af
Mældelser fra Norge og de Danske Provinser, ja
selv fra Hertugdømmene, om de offentlige Blødes-
Bevidnelser Indfødsretten havde fremkaldt over-
alt mellem Christian den Syvendes Under-
saatter.

Kun Chirurgien synes at være bleven, i det
mindste for en Tid, sat tilbage af Indfødsretten,
hvad dog vist var imod Lovgiverens Mening. Thi
en Skrivelse fra det Danske Cancelli af 2den No-
vember til Collegium Medicum siger, og paa-
beraaber sig derfor Kongl. Resolution, at de Chi-
rurger, som ei ere Indfødde, og endnu ei i Kgl.
Tjeneste kan ikke vente Naturalisation, Cancelliet
anseer det altsaa for bedst, at med de chirurgiske
Stationers Besættelse beroer, indtil Collegium
Medicum er i Stand til at foreslaa saadanne
Subjecter, hvis Duellighed i alle Dele ikke kan
sættes i Tvivl. I Følge denne Cancelliets Be-
stemmelse blev af de fra Collegium Medicum
til landchirurgiske Stationer foreslaagne 21 Perso-
ner kun 8, som alene Indfødte, ansatte, de øvrige
Stationer maatte staae ledige, til indfødte Subjecter
dertil kunde duelliggjøres, hvortil vel medgik Nar —
Det var haardt. — Under 12te Juni udkom en
Kgl. Pl., som forbyder Koppeindpodningen i Kjø-

1776. København, saa længe ingen Epidemi af Kopper der befindes. — Lægerne Saxtorph, Callisen og Lode oprettede i Aar et latine Disputeerselskab for de unge ved Universitætet studerende Medicinere og Chirurgter, som efter Tour skrev en Afhandling i deres Videnskab, den de da forsvarede under Anførsel af en af hine deres Lærere. — Som Følge af den forbedrede Underviisning i de latine Skoler, udkom i Aar Suhms bekjendte hensigtsvarende Udtog af Fædernelandets, Danmark, Norges og Slesvig-Holsteens Historie, der unægtelig, i Forbindelse med Dve Mallings Aaret efter udfomne Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Slesvig-Holstenere, har bidraget til at udbrede mere fædernelandsk historisk Kundskab baade mellem Studerede og Ustuderede. Men efter de Oplysninger Nyerup har given om Suhms vigtige Skolebog, ville den dog være bleven mere frugtbringende, hvis Suhm ikke i Manuscript havde forevist den til Ministeren, som deri gjorde adskillige Udsættelser, dem Forfatteren maatte følge, ville han have sit Udtog til en Skolebog. — Professoren i Historien ved Universitætet, J. H. Schlegel, skrev og en Afhandling om historiske Forelæsninger. Men syndeligt, at saa Abraham Kall i næste Avis Nr. 144 indbød til historiske Forelæsninger, da Studenterne ikke ville høre paa hans Græsk, i hvilket Sprog han var Professor. Dog Kall var med al den Lærdom, hans Clienter mere fandt hos ham end han i sin 60 Aars Stilling ved Universitætet har

efterladt sig varige Beviser for, kun en maadelig 1776.
og uforstaaelig Docent, der allermindst kunde con-
curere med Schlegel i Historien. — Profesør
Ordinarius i Astronomien, Etatsraad Horrebøw,
døde i Kar; men til Profesøratet var designeret
hans Broder Peter Horrebøw, der og strax
avtertede i Aviserne til Forelæsninger, og begyndte
paa dem. Hans Designation blev imidlertid
ikke agtet, da han efter en Lov fra det Stru-
enseeske Ministerium maatte vige som uduelig.
Det vil dog Sagkyndige, at P. Horrebøw in-
genlunde var, men han var, som ovenfor bemær-
ket, loi og pedantisk i sit Væsen, hvad indbød
de unge Studentere, de saa kaldte Russer, dem
han just læste for, at have ham tilgode under
Forelæsningerne. Noe Horrebøw mistede sin
Designation og fattes paa Pension, da hans Læ-
restol besattes af en vist noe langt virksommere
Lærer, Over-Landmaaler Thomas Bugge, som
over i 40 Kar vedligeholdte det hæderlige Ry, hvori
Kjøbenhavns Universitæts astronomiske Lærestol i
200 Kar og derover har staaet, men det nu er
nær ved at tabe, da dens ordentlige Lærer, vel
en i sin Videnskab lærd Mand, dog aldrig er nær-
værende paa sin Lærestol, men i sit Dykke Fæder-
neland, hvor han vel ei er ledig, men dog ikke
vedligeholder sin Lærestols gamle berømte Navn. —
Det var i Kar, at man var færdig med de flere
Mindestotter, Arveprins Frederik havde ladet reise
i Haven til sit Landslot Søgerspriis for flere af-
døde fortjente Danske og Norske. Da mellem

1776. disse og ere Lærde, som Ole Worm, Holberg, Pontoppidan og Flere, saa fortjener og disse Mindestotter at bemærkes, som en af de videnskabelige Opmuntringer, det Guldbergske Ministerium kan opvise saa mange af. Men ogsaa desværre kan fast hvert Aar af dette Ministerium opvise Beviis paa den da meget indskrænkede Tryk-frihed. I Aviserne var saaledes annonceret Oversættelse af det berømte men og berygtede Skrift Leiden des jungen Werthers, men denne Oversættelse kom ikke ud. Thi som Høst fortæller, havde Kjøbenhavns Universitæts theologiske Facultæt skildret dette Skrift, som Religionen bespottende, Lasterne skaanende, og Sædeligheden undergravende. Jeg troer ikke, at Høst, som ellers er stærk i sin Theologi, overdriver denne Facultæts Erklæring, den han maaske endog billiger, men jeg troer, at det viser en stor i 50 til 60 Aar hos os nu foregaaet Forandring i Tænke-maaden, at dette Skrift nu maa oversættes og publiceres. Dog Bruus Fortællinger efter Boccario og Fontaine bleve virkelig confiskerede, i Folge Kongelig Befaling, som formeentlig usædelige, og de ere dog siden, uden al bekjendt Villadelse, igjen trykte og offentlig folgte. — Ved Rescript af 11te Januar nedlagdes den latine Skole i Kjøge, ventelig for at dens af Alderdom nu afgaaende Rector, Fader til Kronprinsens Informator, kunde faa en desto større Pension, der ikke kunde misundes den fortjente Olding; men Kjøge synes dog mere at kunde trænge til en lærd

Skole end Bordingborg, som har Nykjøbings Skole 1776.

Nærheden og ikke langt deraf Nakstovs. —
 Bærelser indrettedes nu til, under General Huths
 Bestyrelse, mathematiske og tactiske Forelæsninger
 for Officiererne af Kjøbenhavns Garnison. Pro-
 fessor Krebs, Officier i Artilleriechoret, fore-
 stod disse Forelæsninger under Huth. De andre
 to Lærere, Abrahamson og Meklenburgh,
 vare og af Artilleriechoret. I Aar den 1ste Juni
 underkastede sig de til Choret bestemte Stykjun-
 ker offentlig Examen i Mathematik og Artilleri, samt
 Historie og Geographi. Denne Huths Skole,
 der dannede over i 50 Aar saa mangen brav
 Officier for det videnskabelige Artilleriechor, er nu
 indgaaet ved den militaire Høiskoles Oprettelse. —
 Det Kongl. Kjøbenhavnste Videnskabers Selskab
 fik i Aar sit bestemte Samlings-Bærelse paa det
 saa kaldte Prinsens Palais. Selskabets Secretair
 Jacobi, Lector hos Kongen, indviede det med
 en Tale, hvori tillige erindredes Langebets og
 hans Fortjenester af Dansk Historie. I Gehei-
 meraad Hjelmstjerne havde og Selskabet en,
 ikke for sin Rang og Rigdom, men for sin Lær-
 dom, sjælden passende Præses. Luxdorph, Car-
 stens, K. Ancher og Suhm vare Selskabets
 Prydelser.

—
 Chefen for General-Toldkammeret, som da 1777.
 et Collegiums første Deputered altid var, Conse-
 rentsraad Christian Ludvig Stemann, op-

1777. toges i den Danske Adelsstand, og fik det hvide Baand.

Ogsaa Geheime-Statssecretair Dve Guldberg fik det hvide Baand og adledes med Tillæg af sit Fædrenenavn Høegh, thi Guldberg var hans Modernavn, som han, af Taknemmelighed mod sin Morbroder og Belgjører, hidtil alene havde kaldet sig med. For Første var denne Adelsaa meget nødvendigere efter den Tids Fordomme, som han, Enkemand efter en borgerlig Kone, nu skulde ægte en Frøken Schmettau, Hofdame hos Dronningen. — Koller-Banner afgik i Kar med Titel, Rang og Pension som General. Han var, sagde hans Regiments Officierer, en raa Soldat, ikke saa civiliseret som Eichstedt, hvem han heller ikke kunde forliges med.

Med Først-Biskopen af Lybek oprettedes den 4de Juli en Forening om den Danske Posts Gjennemgang. — Den $\frac{25 \text{ Juli}}{2 \text{ Aug.}}$ Convention med Hertugen af Holsteen-Oldenborg om Sjette- og Tiende-Penge. — Kongeligt Rescript af 19de September om hvorledes efter nuværende Omstændigheder skal forholdes med de Americaniske Armateurs og andre Skibe fra de Engelske Colonier, som i de her-værende Havne søge at indløbe, og der at om-sætte eller forhandle Americaniske Producter, ja vel og at sælge de gjorte Priser. — Om Strid med flere Magter, især England, Holland og Preus-sen, i Anledning af Sundtoldens Beregning, istædet for den nu af Cours gaaede Albertsdaler eller saa kaldte haarde Daler, see hos Høst l. c. p. 191—93 de af ham citerede Kilder.

Som Frederik Gortsen eller Stoud 1777.
 fortæller i sin Danske Omsarbeidning af Gay: Om
 almeen Velstand, Første Bind, pag. 230—31,
 saa sloges her i Nar Danske Piastre, men med
 Tab, saa man dermed maatte holde inde, de
 havees og derfor kun fra dette ene Nar. — En
 Folge af at Kongen nu, ved en Erklæring af 4de
 Februar, gav efter i Henseende til Sundtolden,
 var nok den Kongl. Resolution af 2den Marts.
 Ved den sættes de Kongelige Undersaatter i Dre-
 funds Tolds Erlæggelse paa lige Fod med de
 fremmede Nationer, som erlægge Tolden endnu
 paa den forrige Fod med 18 $\frac{3}{4}$ Skilling Agio paa
 hver Species, og ikke efter Forordningen af 2den
 Januar 1776 enten med Species in natura eller
 med 22 Skilling Agio. — For at erfare Aarsa-
 gerne til Toldens — at sige den almindelige Tolds
 — Aftagelse og Tiltagelse, befalede samtlige Tol-
 dere under 28de Februar og 1ste Marts, at lade
 følge med deres indsendende General-Extract en
 forfattet Balance over 2 Nars Toldindtrader, og
 derpaa anmærke, hvorfra den befundne Forøgelse
 eller Formindskelse var. — Bedkommende verds-
 lige og geistlige Overovrigheder i Provinserne fik
 under 8de Marts fra Rentekammeret et nyt
 Schema, hvorefter Extra-skats-Mandtallerne skulde
 forfærdiges. — Et Rescript af 22de April siger
 og nu, at af de Umyndiges Midler, som for Frem-
 tiden antages i Extra-Skatte-Cassen, ikke svares
 høiere end 3 pCto Renter. Cassen maa altsaa
 være begyndt, nu at komme sig.

1777. Et Rescript af 12te Marts til Stiftamtmanden i Aalborg giver Exempel paa den Laugs-egenraadighed, som fandt Sted endnu ogsaa i Provinserne. Thi uagtet Kongelig Befaling for, at Snedkerlauget skulde indtage som Mester en Svend, saa dristede dog Lauget sig, til ikke at ville efterkomme denne Befaling, som stridende mod Laugets Bedtægter. Enhver af Laugets Mestere, der havde Deel i denne Ulydighed, blev nu ved dette senere Resc. tilfunden, at erlægge en Mulet af 4 Rdlr., og paalagt, under 1 Rdlr. daglig Mulet, at indskrive Svenden. I den Anledning nogle Laugets egenmægtige Bedtægter bleve forbudne, og Forskrift given til et Mesterstykkets sparsommeligere Forfærdigelse. Da i Kjøbenhavn nu var flere privilegerede Stømpfabriker, saa hævdede Kongen ved Rescript af 22de Mai Stømpvæver-Lauget. — Synderlig er General-Doldkammerets Skrivelse af 21de Juni til Stiftamtmandene i Sjælland, Fyen, og Volland, om Faar- og Lamme-Skinds Udførsel. Egentlig maatte kun de i Landet uaffættelige Skind udføres. Men Handskemagerne og Feldtberederne havde klaget over, at Kjøbmændene alligevel udførte Skind, for Haandværkerne vare forsynede med det fornødne Forraad til deres Professioners Drift. Thi befales nu, at Stædernes Magistrater eller Byfogder skal med de i Skindhandelen interesserede Lauges Aldermænd, efter eget Tykke, og ei efter nogen Kjøbmands Forslag, bestemme, om Udførselen af Skind kan tillades eller ikke. — Da i Kjøbenhavn nu forarbejdedes gode Papiirs-Ta-

eter, saa blev, i Følge Kongelig Resolution af 1777.
 7de November, de Papiirs-Tapeter, som fra
 emmede Stæder til Danmark iudfortes, paalagt
 Told 4 Sk. for Alen. — I Følge en anden Kon-
 gelig Resolution af samme Datum, blev, for at
 understøtte og fremhjælpe de indenlandske Farve-
 ier, Tolden paa Krap, som til Danmark eller
 Norge indfortes fra første Haand og med inden-
 landske Skibe, meget betydelig nedsat. — Den
 Kongelige Silkefabrik bestyredes af N. C. Keier-
 sen, som i Adressavisen Nr. 151 klager over, at
 Omlobere forforte Fabrikens Silkevirkere til at
 sælge dem Silke, hvorfor han udlover en Præmie
 til dem, der kunde opgive ham saavel Sælgerne
 som Kjøberne — Men senere maatte Keiersen
 samme Avis Nr. 191 modsige et andet ham
 meget ubehageligt Rygte saaledes: "Det alminde-
 lig omlobende Rygte, at nogle nyligen ved Kjø-
 benhavns Toldbod anholdte udenlandske Silkevarer
 vare for den Kongl. Silkefabrik forskrevne, den
 tilhørende og bestemte til at udsælges af samme
 som indenlandske, er saa fornærmeligt, at jeg
 ikke bør undlade herved offentlig at forsikre mine
 Medborgere om dets Ugrund og deres Vilfarelse.
 De som kunde bære mindste Tvivl om denne
 Forsikrings Rigtighed, og at Varene ere en anden,
 baade Fabrikken og mig aldeles uvedkommende
 Person tilhørende, behage derom nærmere at lade
 sig oplyse af de Kongelige Toldinspecteurer og
 Toldbodens øvrige Betjente, som de der bedst og til-
 forladeligst derom kan vidne. N. C. Keiersen."

1777. Men jeg tvivler paa, at det mistænkelige Publicum har vildet ansee Soldbetjenterne for saa gode og tilforladelige Bidner, som Hr. Keiersen vil have de skulle ansees for.

Desværre forandrede i Aar det nu 14 Aar gamle frie System i den Vestindiske Handel *) ved Forordningen af 7de April, om Handelen mellem de Kgl. Europæiske Danske Stater og de Danske Der i America, for mellem dem at stifte en noiere Handelsforbindelse. Her har vi da igjen det hele Colonialsystem, der i Handelen har megen Liighed med hvad i Landvæsenet Fæstebondens Forhold er til Herremanden. — Forordningen 12te Mai om Handelen paa Guinea og derfra til Vestindien. — Placat af 25de Juni angaaende hvorledes de Fordringer efterdags skal være præfererede, som den Guineiske Handel faaer tilgode for de Slaver, der paa Credit blive bortsolgte i de Danske-Americaniske Gilande. Rescriptet af 31te December til den Vestindiske Regiering bestemmer denne Præferance til Aar og Dag. — Et andet Resc. af samme Datum til Samme extenderer Danske Lovs 5—14—49 til de Americaniske Gilande, og befaler at Kjøbmandsbøger skal holdes. — Vigtig i vor Commerce, der nu een Gang havde faaet den Retning, istædet for den skulde havt den til Øster, var Fordn. af 3die Novbr. om den Østindisk Handel for samtlige Kgl. Europæiske Stater og Østindiske Eta-

*) See min Frederik V. Aarbog p. 280.

lissfemen ter. Thi det Asiatiske Compagni havde 1777.

Kar til Kongen overdraget for 170,000 Rdlr. Territorialretten af alle Dets Etablissementer og Loger i Indien og Bengalen, kun at Compagniet beholdt fri og uhindret Handel paa dem. Det for Colonisterne heraf Belgjørende vil man overbevise sig om, ved at læse den dybsindige Rescriptal. Et Resc. af 8te October til Deconomi- og Commerce-Collegium befaler og, at under Det skal være henlagte alle det Asiatiske Compagnies forhen tilhørende, men nu Kongen overdragne Etablissementer i Indien og Bengalen med sammes Bestyrelse, og giver Rescriptet i samme Henseende flere vigtige Forskrifter i det Militaire og i det Civile, i Justits- og i Kirkesager, i Politi- og Fattigvæsenet m. m. — I Folge Kgl. Resolution af 21de April skal, saa længe den Islandske, Finmarkske og Færøeske Handel drives for Kgl. Regning, alle denne Handel og dens Fiskefangst tilhørende Skibe være befriede for Lastpenge. Ved samme Kgl. Resolution af 29de Mai gjøres og nogen Forandring i den i Fjor satte Islandske og Finmarkske Tært. — Under 18de Mai bevilgede Kongen den i Altona anordnede Direction for Sildefangstens Drift udelukkende Ret til Sildefangsten under Færøerne.

Forordningen af 30te Januar bestemmer neiere nogle Poster i seneste Forordninger om Landmilitzen, deriblant at ved en Gaard, i Tilfælde nogen Karl begjæres udløst, for at fæste den, skal forstaaes ethvert Sted, som staaer for 4 Skp.

1777. Hartkorn eller mere, en Bestemmelse, som aabenbar er gjort i Faveur af Stavnsbaandet. — Landmanden, især paa Lolland og Falster, led i Aar meget af den gjenkomne Kvægsyge, hvorom derfor maatte gjøres flere Foranstaltninger, som tildeels bleve samlede i en Placat under 1ste December. — At Drenghandelen i Sjælland endnu ikke var saa ringe, viser en Beretning fra Aalborg i Adressavisen Nr. 21, hvorefter paa Herregaardene i Aalborghuus, Aastrup, Borglum og Seilstrup Aanter i Aar vare indsatte til Staldning 5708 Stude. — Ved Resc. af 5te November blev det tilladt den Længstblivende af 2de Egtesæller, som have kjøbt Gaard paa Bornholm, at beholde samme Gaard sin Levetid. — Ved Forordningen af 21de Mai paatænkte nu og Agerdyrkningen paa Færo, og Tjenestefolkenes Forhold der.

Regjeringens Omsorg for Norge gik ud paa Sø- og Land-Defensionen, paa Handelen, paa Søderne, paa Fattigvæsenet, og i Aar, som de foregaaende, paa Umyndiges som andre offentlige Midlers Sikkerhed. — Da Kongen nu neiere havde ladet undersøge, hvorledes Læggerne i Norge baade for Sø- og Landetaten paa en bedre Maa- de kan inddeles, saaledes som med ethvert Steds Beliggende og Næringsvei, samt med Kongens Tjeneste og Landets Forsvar bedst kan passe sig, og derefter ordentlige Matriculer vare forfattede over hvad der herefter i hvert Stift skal være Solægd, og hvad der skal være Landlagd, som blev nu i en Placat af 2den Januar foreskrevet, hvorledes

tal forholdes med Mandſkabet ved Sø- og Land- 1776.
 lagderne i Norge, i Anledning af denne ny Ind-
 deling. — Forordningen af 24de Marts forandrer
 deels eller noiere bestemmer adskillige Poster i de
 ældre Forordninger om Norges Lodsvæsen og Sø-
 vrull ring. — Kapels- og General Pardons-
 Patentet udkom under 13de Januar for alle de
 af Kongeriget Norge undvigte og med eller uden
 Tilladelse udeblevne Søfolk, og under 30te Ja-
 nuar for Mandſkabet fra Landlagderne. — I
 Skrivelse af 22de August paalægger General Føld-
 kammeret, Magistrater, Byfogder og Føldbetyente
 noiere Opsigt med ulovlig Handel og Forprang,
 og indſkærper de ældre Love mod Handel paa
 Fiſkeleiderne med Udliggere og Handelsforval-
 tere. — Stiftamtmanden og Biskoppen over
 Christianssand fik i Rescript af 31te Januar om
 Fattigvæsenet lige Befaling, som i forrige Aar
 var gaaet til Aggerhuus Stift. — Ved Rescript
 af 11te April til Amtmændene over Finmarken
 blev truffen Anſtalt til Lon for en Førdemoder.
 — Rescripterne af 26de April og 17de December
 træffe noiere Bestemmelse for Politivæsenet i
 Norges fortrinligste Handelsſtad Bergen. — Re-
 scriptet af 8te August haandhæver Bergens Tugt-
 og Manufactur-Huſes Fabriker og Fabrikmester
 mod den ſule Laugſaand. — Bergens Stifts vig-
 tige Fiſkerier og deraf ydende Tiende var og i
 Aar, med Hensyn til Præſternes og Kirkerneſ An-
 part i dem, Gjenſtand for Regjeringens Opmærk-
 ſomhed i Rescriptet af 10de October. — For

1777. Uplagsvæsenet i Norge gives de Kongelige Befalingsmænd og Soldbetjente Forholdsbefaling i Resolution af 10de November. — Rescriptet af 16de April om Taxation af de Eiendomme, hvori offentlige Midler udsættes. — Rescript af 30te Mai og Rescript af 25de Juli om Arvemitier og Overformyndier under den geistlige Jurisdiction. — Resc. af 2den Decbr. om Skjoders Thinglysning. Alle disse Rescripter søge at sikre Umyndiges og alle andre offentlige Midler. — Mindre vigtig, end alle disse Rescripter, var Cabinetsordren af 20de October, som ved Skrivelse af 25de dernæst blev communiceret samtlig Norges Stifts-befalingsmænd og Bisper, om at hemme den natlige Sammenkomst mellem de Unge af begge Kjon, som sædvanlig kaldes Nattefrieri og ofte virkelig er ganske uskyldige, men rigtig nok og nogle, som de i Cabinetsordren betegnes, forargelige og skammelige. Smidlertid er det af de Uordener, som kloge Religionslærere mere end alle Dyrigheder kunde hemme, hvorfor man vil finde Beviser i de Esterretninger, som af Reisende ere bekendtgjorte, om det i mange Henseende interessante Oland Corsica.

I dette Aars Retspleie kjender jeg kun følgende interessante Anecdote. En Underofficier af det Holsteenske Regiment blev den 14de Juli henrettet med Sværd, for i en Duel begaaet Drab. Synderligt, han skulde være henrettet den 8de Juli, dertil alle Anstalter vare trufne, men med et fandt man, at det muligt kunde være retfærdigt,

at benaade ham for en Forbrydelse, der alleroftest 1777. bliver ustraffet, ja skundom endog bliver Bei til Dphoielse, som General Münich, der for Følgerne af en saadan Duel maatte flygte til Rusland, hvor han blev en stor Mand. Thi som Aftenen for den berammede Henrettelse Kongelig Befaling til dens Udsættelse. Men en Bigot maa imidlertid have sneget sig ind i Cabinettet og der forestillet, at Synderen ikke kunde faa en saligere Død end paa Chafottet, saa Staklen derfor 7 Dage efter maatte række Hals, blev virkelig altsaa straffet haardere, end om han var henrettet paa den dertil først bestemte Dag; thi hvor qualsuldere maa ikke Dagene fra 8de til 7de have været ham!

Begge Rigers Biskoper bleve under 11te Januar fra Rentekammeret tilsendt et Schema, hvorefter Kirkebetjenterne for Fremtiden havde at forfatte deres for længst befalede Fortegnelser ved hvert Kirkeaaars Udgang over de i det forløbne Aar Copulerede, Fødde og Døde, hvorved disse vigtige Fortegnelser bleve endnu brugeligere. — Til Sjællands Stitsøvrighed, samt Kjøbenhavns Magistrat udgik under 5te Februar et Rescript om Fustagers Indførelse fra er. Kjøbstad til en anden med, hvad som var endnu vigtigere, en Anordning til at forekomme Usikkerhed og Uorden med Vægt og Maal. I Placat fra Kjøbenhavns Magistrat af 19de Marts blev dette Rescripts Indhold bekendtgjort Stadens Handlende.

1777.] Under 5te April communicerede Cancelliet Kjøbenhavns Universitet en mærkelig Cabinetsordre af 26de Marts. I Følge den skal Enhver, som nyder Professors Indkomster og Fordele, og selv gjøre en Professors Arbeide; men i Svaghed afgive aarlig 200 Rdlr. til en Vicarius; saa bestemmes og i denne Ordre, hvo der til Professor Designatus eller Vicarius maa bestikkes. — Mærkelig er og Rescript af 14de Juni til Universitetets juridiske Facultet. Samme forbyder heri at examinere Noget, af hvad Stand han end maatte være, enten i Rømerretten eller de andre Lovkyndighedens Dele, med mindre han i det latine Sprog derfor vil og kan gjøre Rede; men dem, som begjære paa Dansk at examineres, maa alene være Facultetet tilladt, at tilspørge i de Dele, som Forordningen af 10de Februar 1736 første Posts 10de §. bestemmer, da Ingen efter saadan Examen kan vente Befordring uden til Justitsbetjeninge ved Underretterne. Lovligt anfæer Rescriptet med al Grund det latine Sprog saa novendigt for studerede Jurister, som for de der dyrke andre Videnskaber. Universitetets to vigtige Stiftelser Communitetet, eller det saakaldte Kloster, og Regentzen fik under 25de Juni en ny forbedret Foundation. Klosters hidtil brugte latine Desputerøvelser forandrede til Læsning i den classiske Literatur og de Videnskaber, Stipendiarierne særlig lagde sig efter. Men disse Øvelser ere nu ganske som af sig selv hævede, og hvad man hidtil har forstaaet ved classisk Erudition

har tabt sig mellem Universitetets baade Lærere 1777. og Læringer. — Den af Uildgaard her før omtalte, tildeels ved Kongelig Understøttelse paa Christianshavn indrettede, Veterinair-Skole fik i Kar den 23de Juli Kongelig Fundats. — Synderlig at Cancelliet i en Skrivelse af 16de August til Biskopen over Ribe Stift stærkt forbyder Præsterne i Thorninglæn, at sende deres Børn til Brodre-Unitæten paa Christiansfeld, og en Præst, der havde sendt sine Børn til Opdragelse derhen, befalede strax at kalde de stakkels Børn derfra, hvor de kunde lære Noget, som de vist ikke kunde hjemme. Dette intolerante opværende Forbud har da og siden saa ganske tabt sig, at nu baade Præster, selv Hovedstadens, og andre Familier, som dertil have Raad, sende deres Børn af begge Kjon til Christiansfeld, og derfra saa dem tilbage velopdragne og underviiste. — Endnu ville Præsterne i Ribe node Barselkoner, ved deres efter Opkomsten første Kirkegang, at lade sig af Præsterne introducere, saa Cancelliet maa den 6te September henvise Biskopen til Rescript af 22de November 1754. — Rescript af 6de December til Fyens Stiftamtmand og Bisp forbyder Udsalg af Præsten Willads Borchsenius's Catechismus, da deri ere flere paradore, ubestemte og ei rigtige Udtryk og Talemaader. Af disse erindrer jeg mig iblandt andet det Spørgsmaal: Om en sand Christen maatte bære Sleiels Klæder. Dog blev Forfatteren ikke til-

1777. talt, saa deri ei maa være fundet nogen plump Haan, eller rettere man ville ham ikke til Livs. — Collegium Medicum udsatte i Nar to interessante Priisspørgsmaal. Det første var: Er det saa, at de sparmodiske og convulsiviske Sygdomme i de sidste 10 til 20 Nar jævnligere forekomme end forhen? Hvad er Narsagen hertil, og hvilke de bedste Midler til at afvende dette Onde? Det andet var: hvi møde i vor Tids medicinske Praxis saa jævnlig Forraadnelses-Feber, som tilforn holdtes for mere sjælden? Hvad er Forskjellen paa Forraadnelses og andre hidtige Febre, og hvilken er den bedste Maade til at behandle og hjælpe dem? Kjøbenhavns siden saa udmærkede Læge Dr. Frederik Ludvig Bang, da Overlæge paa Frederiks Hospital, vandt Prisen for sidste Spørgsmaals Besvarelse. — I dette Nars Efteraar grasserede stærkt en ondartet Skarlagen, saa en Fader mistede 4 Pigebern. — I Kjøbenhavn var et chirurgisk Selskab, som den 3die Juni celebrerede sin 7de Stiftelses-Narsdag. — I Adresseavisen Nr. 194 læstes følgende synderlige Avertissement fra Kammerherre Suhm: "Da et Rygte har gaaet og endnu vedvarer, at jeg skulle spille i Talloetteriet, saa imodsiges det herved aldeles, og erklæres for falskt og opdigtet." "Kjøbenhavn den 5te December 1777 P. S. Suhm." Hans meget fortrolige Ben Conferentseraad, Grosserer Ryberg skal have gjort ham opmærksom paa dette Rygte, for at han i Tide kunde underrette sin Kone om Rygtet,

da hun vel stundom var noget umild, naar hun 1777. fik Anledning til at tro, han, i Følge sin magelose Liberalitet, rutede for meget med de Penge, hun alene havde tilbragt ham. Selv var Ryberg en saa stor Fiende af Lallotteriet, at, som man fortalte, da det indfortes, gif han ind paa sit Comptoir og gjorde et efter Enhvers Stilling passende Tillæg til deres Lon, men med udtrykkelig Forbeholdenhed, at ikke een af dem maatte sætte en Skilling i Lotteriet, da den, han fik det at sporge om, strax skulde forlade hans Tjeneste. — Suhm tilhører ganske Videnskaberne, jeg har derfor troet, at denne Anecdote om ham ikke staaer her upassende, da den ikke er bemærket i de flere Efterretninger, man, især fra Nyerup, har om ham. Men vore Levnetsbeskrivelser skal altid være Lovtaler; den Lærde og andre Fortjente, som staaer i det skrivende Publicums Credit, maa ingen Svagheder have, og dem var den eie gode Suhm dog intet mindre end fri for. Muligt selv en Svaghed havde foranlediget dette falske Rygte, saa i det Mindste sagdes den Tid, thi falsk var sandelig Rygtet, da der ikke kunde være nogen mindre pengegjerrig Mand end Suhm, og han af Trang langt fra ikke behøvede at skaffe sig Penge paa den for hver en oplyst Mand uanstændige Maade.

I Aar døde en Universitetets gjennem en Række af mange Aar høit fortjent Lærer, Peter Holm, første Professor i det theologiske Facultet. Hans Fortjenester vare dog mindre som

1777. Lærd og Skribent, end at han fortrinlig tog sig af alle unge trængende Studenter, der uden ham ikke ville have kundet fortsat deres Studeringer ved Universitætet. Professorerne Rinbrigh og Baden erkjendte det endnu i deres Alderdom, og jeg har kjendt mange Præster og andre studerede Embedsmænd, som altid taknemmelig omtale sal. Holm. Selv Juristen Jacob Edvard Colbjørnsen sagde, at han i saa Henseende ikke skyldte nogen Professor, hvad han skyldte den gamle Holm, der havde hjulpen ham, da Trangen var størst, i hans første Studenteraar. En Sergetale holdtes og over ham paa Universitætet's store Auditorium af Professoren i Historien S. H. Schlegel, hvortil, som sædvanlig, udstædtes et Program, forfattet, efter den Tids Brug, af Consistoriets Secretair, som da var Professor Thomas Bugge. Hans Program handlede om Magnetens Misviisning, vistnok en heterogen Materie med en Sergetales. Men saa en duelig Mand Bugge var og mere og mere blev i sit Fag, saa var han, og kunde efter den Embedsstilling han hidtil havde været i, ikke være meget hjemme i Humaniora. Han har selv fortalt mig, hvorledes, da han blev Professor, han paa Ny maatte øve sig i at skrive latine Stile. Hans Latin var og ikke just den classiske, men han ville dog heller selv skrive saa godt han kunde, end nedværdige sig og sin lærde Stilling paa en videnskabelig Høiskole, ved at lade Andre skrive

for sig, hvad nu ikke paa samme Heiskole længer 1777.
skal være nogen Skam.

Dronningen havde den Fornoielse af hendes 1778.
Broder, Hertug Ferdinands Besøg, under
hvilket Prinsen, i Selskab med Prinsen af Be-
weren, tog over til Skaane, for at opvarte den
Svenske Konge, som der opholdt sig ved Bronden.

To nye Infanteri-Regimenter, det Fyenske
og det Lollandke, oprettedes i Aar. Under Over-
Commando af Kjøbenhavns Gouverneur, Hertug
Friderich Carl Ferdinand, Prins af Bruns-
vig-Bewern, stod et Campement i denne Sommers
Juni Maaned paa Kjøbenhavns Fælleder. Sver-
rigs Kong Gustav III. besøgte det fra Skaane,
og ved den Leilighed det Kongelige Danske Hof,
som under Campementet residerede paa Frederiks-
berg Slot, hvor Hs. Svenske Majestæt dinerede.
— Ni unge Søofficierer gik i Aar i Fransk Tje-
neste; mellem dem var og den videnskabelige Paul
Lovenørn, der siden gjorde sig saa fortjent af
Søfortearchivet, Lødsvæsenet, Havnevæsenet, og
flere af Søvæsenets videnskabelige Dele, som han
i en Række af henved 40 Aar med en sjelden
Flid lige til Dødsleiet arbejdede for.

Med Holland havde den Danske Regjering
en meget alvorlig Strid om en Flod i Guinea,
men imidlertid kom Hollænderne i Krig med Eng-
land, saa Striden faldt bort. — Det var i Aar,
at fra Dansk Side Forslag gjordes til den saa

1778. meget forroste bevæbnede Neutralitet, for at sikre sig mod Englands Anmasselser, der usikrede de neutrale Magters Søhandel. — Til begge Ringers Stiftbefalingsmænd og til Kjøbenhavns Magistrat udgik under 16de December et Rescript, som igjentager og fornyer Rescriptet af 16de Februar 1759, der forbyder Danske Søfarende, at tage Tjeneste hos de i Krig begrebne Magters Capere.

For at Skatterne af Kjøbstæderne til de bestemte Tider kan indkomme, tilfrev Cancelliet den 10de Januar samtlige Stiftamtmand i Danmark om at paalægge Byfogderne, at de holde sig Rescriptet af 10de Mai 1734 vedberlig efterrettelige. — Den Bestindiske Regjering fik under 28de Juni et Rescript, angaaende at Kongens Debitorer paa de Bestindiske Gilande skal afbetale deres Gjæld aarlig til visse Terminer, hvilken Gjæld kunde afbetales i enten Varer, som Sukker og Bomuld, eller i Penge. — Forordningen af 22de April tillader Danske Bankofædler, især de paa 1 og 5 Rdlr. at maa indføres til Island.

En for Kjøbstædernes Tobakshandlere velkommen Forordning om Tobaksforarbejdningen og Tobakshandelen i Danmark udkom under 23de Marts. I Betragtning af de Indskrænkninger som hidtil have tvunget Tobaksforarbejdningen og dens Handel, og som tillige have hindret den fri Mellemrigshandel, blev nu befalet: at den nuværende og ved Forordningen af 31te Decbr. 1760 anordnede Tobaks-Handelens General-Direction

med alle de den ved bemeldte Forordn. og senere 1778. Anordninger givne Nødtigheder og Forbindtligheder, skal med Juni Maanedes Udgang d. N. aldeles og i alle Henseender ophøre. Denne Forordning fik saa nogle Forandringer og noiere Bestemmelser, især ved nærmere Anordning af 25de Mai, angaaende Tobaksplantningen og Tobaksforarbejdningen i Danmark. Commerce-Collegiet lod og trykke og omsende nogle Poster til Anviisning og Underretning angaaende Tobaksplantningen. Thi den Dvang paalagdes dog Tobakshandelen, at alle Tobaksspindermestere, i og udenfor Kjøbenhavn, skulde anlægge og dyrke, paa visse bestemte Stønder Land, Tobaksplantager. I den ved Forordningen af 23de Marts nedsatte Told af fremmede, til Indførsel tilladte, Tobaksblade, samt i Undtagelse fra Forhandlings-Afgift af saadanne Blade, foregik og en Indskrænkning endnu i Kar ved Pl. af 18de Juni om Tobaksforhandlings-Afgift af visse Tobaksblade. — Nei, lys Begreb om Handelsfrihed fik hverken General-Toldkammeret eller Commerce-Collegiet, før i disse Collegier bleve gjaldende Mænd som Dve Malling, Tønder Lund, Pram, Stoud og Flere, der ikke af deres Collegiers Resolutions-Protocoller eller Routine havde lært Commercen og det med samme desværre i alt for megen Forbindelse staaende Toldvæsen, men grundig studert Statsøconomien hos Englands u dødelige Adam Smith og i Europas ældre og nyere Historie. — Kjøbenhavn havde i Tobaksspinder Søegaard en i sit Fag

1778. meget virksom Borger, der blev adskillige Tobaks-Plantager, tildeels dog paa Kongelig Regning. Disſes Producter havde Misundelsen ſaa Meget at udsætte paa, ſaa Søegaard herimod forsvarede ſig i Adreſavifen, og jeg vil tro, Forſvaret var grundet, da Martfeld, efter over Plantagerne og deres Producter tagen Syn, gav ham det bedſte Bidneſbyrd i en af Commerce-Collegiet affordret Erklæring. — For at lette Omkoſtningerne for Valkmøllerne og befordre det indenlandſke Dugmageri, udkom i Placat af 30te April en Kongelig Reſolution af 6:te næſt foregaaende, ſom tillader at al Slags Valkjerd fra fremmede Stæder toldſrit maa indføres i begge Rigerne. Kongen ſelv havde en ſaadan Valkmølle, der var ved det Kongelige Uldmanufactur paa Toenstrup, Kjøbenhavnſ Amt. Men den 29de September opkom Ild i Valkmøllen, der den og følgende Dag for-tærede ikke alene Møllen, men ſaſt det hele Manufactur. (Maafkee ſkal jeg ved Leilighed ſamle Alt, hvad der ſaaledes alene i det 18de Sekel er gaaet op i Røg og Damp paa Kongl. Regning, der ſandelig ikke er ſaa Lidet). — Saa vigtig i alle Huuſholdninger Salt er, ſaa velkommen for Kjøbſtæderne ſom for Landet var og Forordn. af 9de Juli, angaaende Salthandelen og Saltaf-givterne i Danmark og Norge. Thi den hæver de Forſkjælligheder i Maal og Afgifter, ſom hidtil havde havt Sted, og den Ulighed i Handel, ſom ved diſſe Forſkjælligheder var foraarſaget. — Til Befordring af de indenlands fabrikerede Kaa-

ber- og Tærn-Barers Affætning i de Vestindiske 1778. Colonier, og til Kjøbernes Sikkerhed sammesteds, udkom den Kongelige Befaling i Placat af 30te Novbr., at indenlandske Kaaber- og Tærn-Barer, som forsendes til Vestindien, skal være forsynede med den Fabrikeiers eller det Laugs Stæmpel, hvor Varene ere forfærdigede. — I Følge en Kongelig Resolution af 2den Juli igjentages og skjærpes i Placat af 10de sammes Forbudet mod Udførsel af de til Porcelain, Fajance og andet Steentoi tjenlige Leersorter, fra Bornholm til fremmede Stæder. — Paa det Kongelige General-Magasin i Nyhavn var at see en for Kongelig Regning af Bonafort og Le Brun anlagt Maschine til at apprettere og glatte Silkeoeier og andre deslige Stoffer, selv det Kongelige Hærskab tog den i Diesyn. — Havde den i Aarets første Dvartal udkomne Forordn. om Tobakshandelen givet Kjøbstæderne glade Udsigter, saa fandt det Modsatte Sted med en i Aarets sidste Dvartal udkommen Forordning af 15de October, angaaende Consumtionens og de dermed hidtil forbundne Afgivters Oppebørsel i Kjøbenhavn og øvrige Stæder i Danmark fra 1ste Januari 1779. Thi vist nok har den heri paabudne Consumtion nu over i et halvt Sekel stærk trykket de Danske Kjøbstæder, nedsat dem langt under de Slesvig-Holsteenske Stæder, der ikke kjende denne trykkende Afgiwt*).

*) Angaaende Striben mellem Stemann og Lybekker, om hvo Finantserne skylder denne indbringende Forordning, see

1778. Den 11te Mai octroieredes et Kongl. Dansk Bestindigt Handelselskab, paa 25 Aar. — Da det Danske Flag nu meget søgtes, saa tillod Kongen ved Resol. af 18de Mai, at de Handlende maatte tilkjøbe sig og bruge fremmede kjøbte Skibe. — Commerce-Collegiet lod ved Trykken bekjendtgjøre for de Danske Handlende og Sefarende i det Franske og i det Danske Sprog, et Kongeligt Fransk Reglement for neutrale Skibes Seilads og Sefart i Krigstider. Paa samme Maade lod og samme Collegium bekjendtgjøre i det Engelske og i det Danske Sprog, de Kongelig Storbrittanniske Instructioner for de Commanderende paa saadanne Skibe, som have Capersfuldmagter mod Franske Skibe. Saavel det Franske Reglement, som de Storbrittanniske Instructioner med et senere Tillæg, findes i Schous Udtog af Forordningerne. — I General-Forsamlingen den 11te og 12te Februar vedtoges en Convention for det Kongl. octroierede Asiatiske Compagni. Jeg veed ikke om det var i Anledning af denne Convention, at et lille Skrift udkom, averteret i Adresavisen Nr. 198, under Titel: Om det Asiatiske Compagnies Handels Beskryvelse. Men i selve Conventionen finder jeg i dens II. Capitel, den for Chirurgen mærkelige 9 §., saa lydende: Ingen maa foreslaaes eller antages til Compagniets Tjeneste, enten her i Staden eller ved Skibene

hvad jeg har i D s ts Archiv 1826, 2det Bind, pag. 94, i Noten.

eller Handelen i Ostindien og China, uden han 1778. er Kongens indfødde Undersaat eller naturaliseret, dog undtages herfra det Tilfælde, om Mangel paa bekvemme indfødde Chirurger skulde være. Det Asiatiske Compagnies Bestyrelse har saaledes bedre end baade Cancelliet og Collegium Medicum forstaaet, at forebygge skadelig Følge for Chirurgen af den ellers saa velgjørende Indfødsret. — For at opretholde Orden og Rigtighed mellem Handelen og Færoboerne blev i Placat af 23de Juli befalet Handels-Contrabogers Holdelse. — Under 20de August udkom om den Finmarkske Tært og Handel en meget udførlig Forordning, som meget forandrer og nøiere bestemmer den i Overensstemmelse med Octroien af 15de August 1763 og Handels-Forordningen af 25de April 1702, hidtil i Finmarken iagttagne Bærtært og Handelsmaade. Thi blev saavel denne Octroi og Forordning, som alle andre Rescripter, Foranstaltninger og Befalinger, som staa i Sammenhæng med den forrige Tært og Handelsmaade, ved denne Forordning ophævede fra 1ste Januar 1779 af. — Da hidtil ikke havde været ved Helsingøer og i Sundet noget ordentlig Lotseri, med fastsat Lotstært, men Lotsninger befordredes af Helsingøers Færgelaug, der lod sig betale, hvad de af de Seilende kunde betinge sig, og Mange i Lauget dog ikke besad den fornødne Kyndighed om Strømmens Løb og Grundens Beskaffenhed, saa gjorde herom Admiralitæts- og Commissariats-Collegiet Forestilling til Kongen.

1778. Thi lod nu Hans Majestæt, til Seiladsens og Handelens Sikkerhed og Visshed, oplære et tilstrækkeligt Antal indfødte Sofolk, som i 2 Aar ovedes i at kjende Farvandet mellem Kullen og Drago = Lønde, dets Grunde, Strommens Lob, Lvær = og Lang = Mærkerne til alle de udliggende Lotsmærker af Lønder og Bogere. Da efter 2 Aars Forløb disse saaledes oplærte og ovede Sofolk, af Overlodsens, Commandeur = Capitain Louis, vare examinerede og befundne, at med den fuldkomneste Visshed og Sikkerhed dem kunde betroes at lotse saavel Drlog = som Goffardi = Skibe overalt mellem Kullen og Drago, saa blev nu et ordentlig Lotseri i Helsingøer bestiftet, som fik Navn af Helsingøers privilegierede Lots = Selskab og under 10de September en meget omstændelig Anordning for dets Pligter. — De Handlende fra flere Kjøbstæder i Provinserne havde søgt om at lade komme fra anden Haand adskillige Varesorter til deres Handel og Brug, men fik fra General = Soldkammeret under 9de Mai en meget indskrænket Tilladelse.

Ifølge den nu desværre i flere Danske Provinser grasserende Kvægsyge, tilskrev Rentekammeret samtlige Stiftamtmand, at Forordningen af 3die September traadte i Kraft, altsaa indtil videre alle Kvægmarkeder vare forbudne. Flere Ordre og Circulairer til Autoriteterne og Soldbetjenterne, om det videre Forhold i den Anledning, udgif og, til endelig under 30te November udkom Almindelig Anordning mod Hornkvægets Sygdom

for Danmark, deri dog allerede i Aar gjøres no- 1778.
 gen Forandring, ved en nærmere Forklaring over
 Forordningen i Rescript af 12te December, og
 endelig nedsættes, ved en Kongelig Befaling af 17de
 sammes, en bestandig Commission, til hvilken alle
 Rapportter om Sygen skulde indsendes, og alle
 Befalinger om den derfra udstædes. Det bemær-
 kes især, at den søle Medhugning af det syge og
 tildeels og det friske Kvæg blev autoriseret ved
 hiin almindelige Anordning. — Ved Forordningen
 af 29de Juli befaledes, at Sognemændene bor
 komme benificerede Stro- og Selveier-Bønder til
 Hjælp ved deres i Danmark afbrændte Gaardes
 Opbyggelse. — At desværre endnu Bevilgninger
 til Bøndergaardes Nedlæggelse ikke vare sjældne,
 er slutteligt af en Rentekammer-Skrivelse af 8de
 August til Amtsforvalterne, som befales ved deres
 aarlige Regnskaber at fremlægge Specificationer
 over saadanne erholdte Bevillinger med Forklaring
 og Attestation. — Endnu ville Proprietairerne
 gjerne gjøre Qvindkjønnet lige stavnbundet med
 Mandkjønnet, og forklarede derfor den i Forordn.
 af 19de Februar 1701 benævnte Huusbond, hvis
 Paa skulde forevises Præsten, inden han maatte
 udstæde Skudsmaal, ved Godseieren eller Herre-
 manden, men retfærdig fortolker Kongen selv i
 Rescript af 11te September det ved den Huusbond,
 Pigen sidst har tjent. — En Rentekammer-Skri-
 velse til samtlige Amtmænd og Lænsbesiddere i
 Danmark af 20 October befaler, aarlig at ind-
 sende Fortegnelse over alt Hartkornet til Matri-

1778. culens Berigtigelse. — General-Beicommiffionen i Danmark fik under 2den November en meget udførlig Forfkrift om hvad der skal iagttages og følges ved nye Beies Anlæg, og de allerede Indrettedes Vedligeholdelse. — Forordningen af 23de December om Land-Stutterierne i Danmark ophæver ganske den ældre Forordning herom af 16de Juni 1586, samt hvad hidtil videre om Landstutterierne var anordnet.

Norges nu ophævede Over-Hofret, fik under 14de Januar en ny omstændelig Instruction. — Utter i Nar gif under 4de Marts et Rescript til samtlige Stiftamtmand og Bisper i Norge, som til Rattesfruerernes Affkaffelse forordner, at hvert Rjon skal anvise sit Leie for sig selv. — Rescript af 6te Marts til Bergens Stiftamtmand foreskriver Indretningen for de Attester, som af Præsterne og Kirkeeierne for dens Tiende-Anpart er udstædes. Saa forbyder og Rescriptet Præsterne og Kirkeeierne at tage Tiende af den ferske eller levende Fisk, som i smaa Partier udsælges til Huusholdningerne i Bergens By. — En Kongelig Resolution af 23de Marts, bekjendtgjort i Placat af 31de December, paalægger alle fra Norge til udenrigste Stæder farende Skippere at slutte særskilte Hyre-Contracter med Skibets Mandskab. — Under 23de Marts fik Norge en lige Forordning om Tobaks Forarbeidning og Handel, som den Danmark under samme Datum havde faaet. — Rescript af 22de Juli til Stiftamtmanden over Aggerhuus foreskriver endeel om

Christiania Politie's Personale m. m. Politivæse=1778.
net der angaaende. — Rescript af 12te August
til Stiftamtmanden over Bergen ligesaa om den
Byes Politi, især med Hensyn til dens Gader og
offentlige Pladser's Reenholdelse. — En Forord-
ning af 17de September bestemmer, paa hvad
Maade de Enrollerede i Sølægderne i Norge ere
tilladte, at udgaa i fremmet eller udenrigs Fart.

Uf Lovene i Nar om Retspleien mærke vi
Placaten af 21te Januar, om Dømmes Execu-
tion hos privilegerede Personer d. e. hos Adelige
eller Rangspersoner. Disse havde nemlig efter
de almindelige Landslove Ret til den Paastand,
at naar de ved Hjemtinget vare domte til at be-
tale Noget, saa kunde denne Dom ikke exequeres,
inden den var confirmeret af Overretten. Men
nu bestemmer denne Placat retfærdig, at naar de
vil nyde godt af denne Ret, saa skal de enten
neiagtig bevise deres Formue, til at kunde udrede
det Idømte, eller stille Bederparten antagelig Cau-
tion saavel for det Idømte, som for de ved Ap-
pellen videre foraarsagende Omkostninger. — Lige
saa retfærdig forbyder Placaten af 16de Septem-
ber, at indstævne Egtefæller til at vidne imod
hinanden i private og borgerlige Sager. — Nyt-
tig for Rettens retfærdigere Pleie var og Forord-
ningen af 30te September, der foreskriver hvor-
ledes skal for Fremtiden forholdes med Dømmes
Udfigter og Beskrivning, til at forekomme Mis-
brug i de, i Henseende til Arrester for Gjæld, an-

1778. læggende Sager, saa, hvor der var flere Creditorer, den ene ikke kan favoriseres paa den andens Beføstning, naar de begge eller alle lige lovmæssig iagttage og forfølge deres Ret. — Regjeringen for de Danske Vestindiske Øilande fik under 4de November et i Retspleien vigtigt Rescript, om adskillige Poster til Justitiens Befordring og Processernes Forkortelse, om Stervbo midlers Indcassering, og Varers Udsalg af Skippere i Vestindien.

Almindelig gjældende Love og Foranstaltninger uden for den egentlige eller thinglige Retspleie ere: Rentekammerets Skrivelse af 10de Januar til samtlige Kongelige Befalingsmænd i begge Riger, om at paasee Overholdelsen af Forordningen af 3die April 1771, saa altid Erklæring*) medfølger de Ansøgninger og Memorialer, som indsendes til de Kongelige Collegier. — Rescriptet af 22de April angaaende bestandige Kømneres Antagelse i Kjøbstæderne med Lon; angaaer vel kun Sjællands Stift, men fulgtes og følges dog og i de andre Stifter, sær i de større Kjøbstæder. — Detroi af 11te Mai for det Kongelige Kjøbenhavnske Brandassurances-Compagnie paa Varer og Effecter. — Rescript af 2den

*) Saa i mange Tilfælde Erklæringer ere for Regjeringens Collegier hoist fornødne, saa gives der dog og fast ligesaa mange Tilfælde, hvor de ere blot Formalitet, og jeg tør sige kunde skade, naar de Paagjældende ikke maa saa at læse Erklæringerne. Man erindre sig de Klager, der før og under den vigtige Rigsdag 1660 fortes over disse Autoritaternes Erklæringer.

November til General-Beicommiffionen i Dan- 1778.
 mark, om hvad der skal iagttages og følges ved
 nye Veies Anlæg og de allerede indrettedes Bed-
 ligholdelse. — De, i Anledning af senest udfomne
 Forordning om Consumtionen i Kjøbstæderne, an-
 satte Betjente, fik under 16de December en In-
 struction. — Endnu maa mærkes Forordningen
 af 18de Marts, angaaende hvorledes fremmede
 Betlere og Dmlobere i Danmark skal ansees m. v.

Ved Kjøbenhavns Universitæt var et medi-
 cinff Disputeer-Selskab af Professorene Sax-
 torph, Callisen og Tode samt flere unge
 Læger, der den 21de Februar hoitideligholdt Sæl-
 skabets 5te Aars Stiftelsesdag. — Rescript af
 15de Juli befaler, at Doubletterne af Kjøbenhavns
 Universitæts Naturalisamling skal overlades til Uni-
 versitætet i Kiel. — Den 22de Juli approberede
 Kongen en, af Conferentseraad Holm (siden Ge-
 heimeraad Holmskjold) med Flere, gjort Fore-
 stilling til den botaniske Haves Indretning paa
 Charlottenborg. — En Medicus practicus E.
 M. Lindeman falbyder i Aviserne ikke færre end
 5 Slags diverse Medicamenter, der kunde helbrede
 for alskens Syger. — Kjøbenhavns Stadsphysi-
 cus, den berømte Professor Abildgaard, ad-
 varer i Adressavisen mod utidig Aareladen i For-
 raadnelsesfeber, som i Staden stærk grasserede i
 August Maaned. — Som i flere Stæder i Pro-
 vinserne, saa ansattes og nu, ved Rescript af 22de
 April, i Skagen og Hjøring to Chirurger, hver

1778. med 150 Rdlrs. aarlige Lon. — Det Kongelige Danske genealogiske og heraldiske Selskab, fik under 14de Januar Kongelig Bevilling paa et autoriseret Segls Brug og fri Udgang til de offentlige Archiver og Bibliotheker, hvorom under 17de dernæst tilskreves fra Cancelliet samtlige Stiftamtmand og Bisper i Danmark. — Resc. af 13de Mai til Biskop Harboe og Stats-Secretair Høegh-Guldberg, approberer en af dem i Forslag bragt Psalmebog, til Indførsel i de Kongelige Danske Staters Kirker. — En Cabinetsordre af 7de October til Kjøbenhavns Universitet, angaaende Examen Artium, forbyder Professorene før Examen at antage, de sig til den anmeldende Candidater, paa deres Collegier, eller præparere dem paa nogen Maade til bemeldte Examen m. m. — De Stakkels Christiansfelder vare under dette Ministerium i slet Credit, uden Tvivl uskyldig, for deres Tro. Jeg har kjendt dette Sted noie og dets da værdige Præst Træschov, en Broder til Statsraaden, men aldrig mærket det søgte at gjøre Renegater. Derimod kom stundom fra Hadersleb og Goding Missionairer, i røde Klæder, til Christiansfeld, som søgte at gjøre Renegater mellem Stedets unge Piger.

3 Aar dode, 85 Aar gammel, den af Kjøbenhavns Amt heit fortjente Regimentskriver H. S. Dahl.

1779. Den Svenske Prins Carl, Hertug af Sydermanland, som commanderede en i Sundet be-

liggende Svensk Flaade, opvartede derfra, paa 1779. Marienlyst, det Kongelige Hærskab, og dinede der hos den unge Kronprins, hvem dette Lystflot af Enkedronningen nu var foræret.

Prins af Würtemberg-Stutgard, Friedrich Wilhelm Philip, kom i Aar i Dansk Tjeneste som Oberst af Infanteriet. Efter Sagkyndiges Dom var denne Første et udmærket tactisk Hoved.

To Americanere, med i Gothenborg indtagne Ladninger, forfulgtes under deres Afgang derfra, lige til Christiansand, af en armeret Engelsk Coffar-dislaade. Men da den under Christiansand ville angribe Americaneren, lod Commandanten, Oberst Johann Nicolai v. Eckleff, Convoislaadens Hoistcommanderende sige, at hvis de fordriftede sig til, i Havnen eller under Fæstningen, at øve mindste Bold mod deres Fjender, saa lod han dem beskyde; thi maatte derpaa Englænderne pakke sig. Dette Commandantens Forhold fandt, med Grund, ganske Regjeringens Bisald. Den bekjendte Paul Jones bragte og til Bergen to Engelske bevæbnede Priser, men paa den i Kjøbenhavn residerende brittiske Gesandts Forestilling til det Danske Hof, bleve disse Priser frigivne og P. Jones maatte med sin Escadre ikke forlade Bergens Havn, før 24 Timer efter at de Engelske Priser vare bortseilede. — For at haandhæve sin Neutralitet, udrustede i Aar den Danske Regjering en Flaade paa 10 Drlogsflibe og 6 Fregatter, som commanderedes af Vice-Admiral

1779. de Fontenai. Men Englænderne vedblev dog at optage og condemnere flere, baade Svenske og Danske Coffardiskibe. Sverrig tiltraadte og med Danmark den bevæbnede Neutralitet, men i Rusland tog man denne Sag op til Betænkning. — I Sylland var i Sommer to smaa Lystleire; den ene ved Horsens under General-Lieutenant Caspar Herrmann Gottlieb Greve af Moltke, den anden ved Aalborg under General-Major Jobst Gerhard von Scholten, Chef for det Holsteenske Infanteri-Regiment. — Kongelig Resolution af 2den August om Forholdet med Matroser, som fra fremmede Skibe desertere til de Danske, og med Danske Matroser, som uden Pas befindes paa fremmede Skibe. — Rescr. af 10de Novbr. til Norges Stiftbefalingsmænd, angaaende hvorledes med Capere og de i Norske Havne indbringende Priser skal forholdes.

Udter i Aar leed Finantserne Tab, da den Kongelige Grynmoelle brændte med Baanings- og Pak-Huus, hvori vare nogle tusinde Tønder Gryn og Korn. — Saa store Tanker de Handlende havde om Schimmelman n, saa lidet var han dog i den almindelig Mands Credit, som altid frygtede for hans Pengesforandringer, hvorom derfor fast hvert Aar nye Rygter gik, der stundom ikke havde god Indflydelse paa Finantserne, og overalt paa de offentlige Midler. I Aar udspreddes saaledes, at de aarlige Renter igjen skulde forhoies til 5 Procent; dette Rygte fandt Regjeringen passende offentlig i Aviserne at modsigte

som ugrundet. — Ved Forordn. af 19de Marts 1779, paalægges Skibe og Varer for Danmark og Norge samt Hertugdømmene, en extraordinair Afgiøvt, foranlediget af de Bekostninger Kongen under nærværende krigeriske Tidens Omstændigheder havde, paa at beskjerme og haandthæve sine Undersaatters Søfart og Handel. — Forordningen af 13de April udstrækker til de tre Danske Vestindiske Derde udgivne Anordninger, angaaende $\frac{1}{2}$ pCto at erlægge af Capitaler, som ere udlaaente i faste Eendomme.

I Følge Kongelig Resolution af 27de Mai, bekjendtgjort i Placat af 10de Juni, forbydes fremmed Skriftstøber- Arbeides Indførsel i begge Rigerne, da, siger Placaten, ved Pøtsches Støberi i Kjøbenhavn forfærdiges meget godt Skriftstøber- Arbeide, ligesom og adskillige af Landets Born bleve der oplærte i Skriftstøber- Kunsten. Det har dog siden ingen ret Fremgang havt med denne Kunst, som vel endnu er i Gang, men forsynes dog nok kun de færreste Bogtrykkerier i Landet. — Ved en Kgl. Resol. af 5te Aug. forbydes og alle Slags tilberedte Fiskebeen fra fremmede Stæder at indføres til Kjøbenhavn, dog siger den herom under 20de August emanerede Placat, at dette Forbud kun skal vedvare, saa længe som de indenlandske Fabrikker ere i Stand til at forsyne Staden med det der fornødne Fiskebeen af behørig Godhed og til billige Priser. — Da man i General- Soldkammer- Collegiet troede, underhaanden at være kommen efter, hvorledes, uagtet derimod

1779. ergangen Forbud, fremmede Steenteier dog indførtes til Skade for Landets egne Fayance-Fabrikker, saa udgif fra dette Collegium under 4de og 11te Decbr. Circulairer, som alvorlig paalægge samtlige Toldbetjente i Danmark, at anvende al deres mulige Flid, for at forhindre eller opdage fremmede Steenteiers Indsnigelse. Fremmede indsnesges, som jeg med Visshed veed, alligevel; thi vare de end ringere end vore, som dog nok kun gjælder om den Kendsborgske Fabrik, saa vare de dog altid lettere i Priis, hvad gjælder, eller dog da gjaldt, selv om vor Porcelains-Fabrik, der desuden i Fiinhed og Lethed endnu ikke kan staa ved Siden af det Sachsiske Porcelain.

En for Handelen og Seiladsen vigtig, og, som mig synes, vel skreven Lov, udkom i Placat af 1ste Febr., om Fyrerne i Danmark og Norge, hvorfor og fremmede Søhandlende bleve den Danske Regjering Tak skyldige, men hvilke Fyrers, paa de farlige Danske Kyster, Bedligholdelse og maa være denne Regjering saa meget mere magtpaaliggende, som i disse Fyrers Nødvendighed og Bekostelighed, ligger et stort Forsvar for Sundtolden. — Vigtig for den Vestindiske Handel var og Forordn. angaaende visse Præmier og Foranstaltninger, i Henseende til Provisions og andre Varers Forsendelse og Indførsel til de Danske Americanske Der, samt om videre den Vestindiske Handel betræffende. Ved Rescript under 13de December til Regjeringen i Vestindien, bekjendtgjort fra General-Toldkammeret i en Placat af samme

Datum, gjordes dog i hiin Forordning nogle For- 1779.
andringer, for saa vidt angik Handelen paa St.
Thomas og St. Jean. Som i Præmisserne til
Placaten siges, var Aarsagen til denne Forandring
deels for destomere at opmuntre og befordre Han-
delen paa og over disse Der, deels for at sætte
Toldafgiwterne, af de derfra til de Kongelige Eu-
ropæiske Lande hidkommende Producter og Ware,
paa en lige Fod i de Kgl. Europæiske Lande. —
Forordningen af 27de Juni gjør en Forandring i
Commerce-Forordningen af 1742, i Henseende til
den deri anordnede Forheielsetold for de fra an-
den Haand i Danmark og Norge indførende Wa-
rer; thi denne Forheielse kunde nu ikke længer
ansees som et tiustræffeligt Middel til det ved den
tilsigtede Diemærkes Opnaaelse. Af Mistillid til
mine egne Kundskaber i Commercen, indstiller jeg
til Sagkyndiges Dom, selv Grosserer Mathan-
sons, da ved denne Dom ikke nu kan smigres,
om denne Forheielse, som hidtil havde været $\frac{1}{4}$
Deel imod den sædvanlige Told, men nu blev til
en halv Deel mere, end den ellers sædvaulige
Told beløber sig til, om ikke denne Forheielset-
told var til Skade for Dansk Handel paa Øster-
søen; thi just af alle de Varer, som til Rigerne
fra en fremmed, ved Østersøen beliggende Havn,
blive indførte, skulde omtalte Forheielse erlægges.
— I Følge Kongelig Resolution af 1ste Novbr.
forheier og en Placat af 9de Sammes, Tolden
paa fremmede Karper, som til Kjøbenhavn ind-
føres, for desmere at befordre Affætningen af in-

1779. denlandske Karper, samt derved at opmuntre til denne Fiskearts Tillæg i Landet selv. I Anledning af denne Resolution anbefaler jeg vore Landmænd, især Eierne af de store Gaarde, hvoraf nu gives mange, hvor ikke produceres den simpleste Fisk, at gjøre sig bekjendt med Herr Landinspекteur Gudme's af det Kongelige Videnskabers Selskab i Kjøbenhavn frenede Priissskrift, der indeholder Anviisning til et Damsfiskeries Anlæg og til Fiskeavl, hvilket Priissskrift faaes i det Poppiske Officin. — De Tydske Kjøbstæder Randers og Ribe, havde, i Statsraad Kirketop og Raadmand Kahr, to virksomme Handlende. Første opkjøbte i Aar ikke færre end ti Tydske Herregaardes Staldstude, hvis Kjød han saltede og udferte, en Handel der siden bragte Randers i megen Opkomst, som det overalt er forunderligt at bemærke, naar man i en Række af Aar har kjendt flere vore Kjøbstæder, hvorledes en enkelt Handlende med Geni og Virksomhed kan bringe en Kjøbstad i Opkomst, men som og med ham taber sig. Hvad var saaledes ikke for 40 Aar siden Nykjøbing paa Falster, da Justitsraad Himheldri levede og virkede; hvad var til samme Tid Ringkjøbing, hvor Tanagerne da vare driftige Handelsmænd. En saadan virksom Mand var og Raadmand Kahr i Ribe, der i Aar fik hjem med sin selvbyggede Gronlandsfarer, 120 Dwardeler Sælhundede Flesk. Kjøgsygen rasede stærk paa Landet. Den i Anledning af samme nedsatte Commission til-

skrev samtlige Amtmænd den 12te Januar, med 1779.
endnu nærmere Bestemmelser i Forordningen af 3die
November og Rescript 12te December 1778.
Placat af 13de Jan. forbyder, at passere gjen-
nem den, mellem Slesvig og Jylland, for denne
Syge trukne militaire Gordon, uden alene paa de
til Passage udseete og bestemte Steder. Siden
udkom Forordningen af 28de April om videre
Foranstaltninger mod Kvægsygen efter Anordnin-
gerne af 7de Marts 1776 og 30te November
1778. Men i Forveien var bekjendtgjort ved
Placat af 8de Marts en Skrivelse, fra den Kon-
gelige nedsatte Kvægsyge-Commission til Kjoben-
havns Magistrat og de Kongelige Befalingsmænd
paa Sjælland, om Forholdet ved Kvægsygen.
Medlemmerne i denne Commission vare: Stats-
minister, General Eichstedt, General-Lieutenant
Hauch, Grev S. G. Moltke Første Deputeret
i Rentekammeret, Geheimeraad Ste mann lige-
saa i General-Soldkammeret, Conferentsraad
Schulz, Deputeret i Generalitætet. Commis-
sionens virksomme og indsigtfulde Secretair var
Johan Zoega, der dode som Deputeret i Fi-
nantscollegiet, fra hvem og, i Maanedskriftet
Minerva 1789, have en interessant Efterretning
om denne Sygdoms Standsning. Nærmest Til-
syn med den, paa de af Sygdommen smittede
Stæder, havde, som Commissionens Befuldægti-
ged, den og meget virksomme, men til Haardhed
strænge, da Justitsraad siden General-Krigscom-
missair Wildenradt, paa hvis Befaling, efter

1779. Kongelig Resolution af 26de November, Nedslagning uden al Modsigelse skulde foretages. — Endskjont Forordn. af 13de Mai 1776 udtrykkelig paalægger Godseierne, og ikke Fæsterne, at betale de paa Fælledskabets Ophævelse medgaaende Omkostninger, saa ville dog gjerne hine vælte Omkostningerne paa deres Bønder, som man seer af en Skrivelse fra Rentekammeret under 9de Jan. til Amtmanden over Lundenæs og Bøvlunge Amter, der henvises til indbemeldte Forordning af 1776. — De Kongelige Befalingsmænd i Sjælland og Fyen samt Kjøbenhavns Magistrat fik under 1ste Mai et Rescript, som nærmere bestemmer og omstændelig foreskriver de under disse Autoritæters Opsyn liggende Landeveies Istandsættelse og Vedligeholdelse. — En Cancelliskrivelse af 25de September til Stiftamtmanden i Ribe viser, hvorledes de til Fødestavnen haardt bundne Tyske Bønderkarle flygtede fra Jylland til Slesvig og Holsteen, hvorover derimod nu, dette fæle Trællebaand er løsnet, ingen Klage føres. — Under 11te August udkom en nærmere Anordning, angaaende Strolægderne og deres Reserve Mandskab; thi disse Lægder vare altid udsatte for Fornærmelser af de samlede Godsers Lægder. — Pl. af 8de December tillader, at Heste, som med Snive beviislig ere befængte, maa, uden nogen Godtgjørelse for Eierne, dræbes.

Placat af 1ste Februar, om det i 1747 givne Forbud mod Kvægs og Kalves, samt raa Huders og Skinds Indførsel i Norge, for at

hindre Dvægsygens Udbredelse der. — Rescript 1779. af 10de Februar til Stiftamtmanden over Christianssand, at Mandal maa fortolde alle Slags lovlige Varer hos sig selv, men skal ellers svare til og staa under Christianssand. — Rescript af 12te Marts til Stiftamtmanden i Christiania, om Forsigtighed med at sælge og bevare Forgivt der i Byen. Selv Byens Apotheker havde gjort sig skyldig i Uforsigtighed heri, saa at 4 Mennesker vare omkomne af Givt, hvorfor Stiftamtmanden havde tiltalt ham. Men han undskyldte sig med, at Forordn. af 4de December 1672 kun nævner Arsenicum og Mercurial, ei at maa sælges uden Beviis, og at det er tilladt Christiania Byes Handlende at have tilfals Alt, hvad Kjøbenhavns Urtekræmmerlaug maa handle med, hvoriblandt findes lige saa farlige Givter, som hine ere. — Rescript af 17de Marts til Stiftamtmandene og til Amtmændene i Norge, angaaende at Ingen maa tiltales for Brændeviinsdrik uden efter Amtmandens Befaling, og at en saadan Sags Omkostninger ikke maa overgaa Boderne. Dette Rescript er ellers et af de flere Beviser for, hvorledes Normanden, især Almuesmanden, ofte blev plustret af de Kongelige Embedsmænd. Thi som sees af Rescriptet saa, naar Fogden og Sorenfriveren vare Benner, anlagde de Sager af det Slags som for Brændeviinsdrik, der ofte kunde afgjøres uden al Rettergang, men anlagdes og udfortes i vidtloftige Processer, for, siger Rescriptet, at skaffe hinanden Salaria. Et andet Rescript af

1779. 22de September til Stiftamtmanden i Christiania, angaaende Frederikstad Byes Torder, er og et Beviis paa denne Embedsmændenes strafværdige Interessse. Denne By havde, som fast alle Norske og Danske Kjøbstæder have, Torder, der af Kongen vare skænkede Borgerne; men Magistraten tiltog sig Generet til at disponere over dem, lige indtil at overlade dem til udenbyes Folk, saa Torderne i Almindelighed ikke kom andre Byens bofsatte Indvaanere til Nytte, end Magistraten. Endelig klagede Byens Indvaanere herover, og Kongen befalede Commissarier, der skulde paa-
 kjende, hvorvidt de daværende Besiddere af Frederikstads Torder vare berettigede, som udenbyes, til at beholde dem. Men som sædvanlig blev Sagen trukken i Langdrag, forskjellige Domme vare og affagte af Commissarierne og af Overhofretten, hvorfra nu skulde appelleres til Rigerens Høiesteret. Imidlertid var under den langvarige Proces nogle Torder blevne ledige, som Borgeme-
 steren atter egenmægtig ville disponere over, uden herom at høre Byens Repræsentanter. Thi klagede nu disse atter for Kongen, som i dette Rescript forbyder Magistraten denne egenmægtige Handlemaade, og befaler, at det skal undersøges, om ikke Byens Torder kan uddeles og henlægges hver Tord til sin Tomt, hvorfra den aldrig siden maa skilles. Alle Kjøbstædjorde borde uden Tvivl paa den Maade fordeles, hver Tord til sin Grund i Byen, og om end Eierne maatte overlade dem til andre, dog kun til Indenbyes, iaa

alligevel med det udtryffelige Forbehold, at i hvor 1779. end længe Een havde besiddet en Andens Jord, kunde han dog aldrig vinde Hævd paa en saadan Jord. Det er skammeligt, som i mange Kjøbstæder er handlet med Byens Jorder, saa paa dem ofte ere anlagte eller dog udvidede Herregaarde, hvorpaa Beviser kunde føres fra fast alle Danske Provinser, og sidstomtalte Rescript om Frederiksstad viser, at man ikke bar sig bedre ad i Norge. Stiftamtmandene have heri, som i meget Mere, forsømt deres Pligter. — At Syphilismen nu og var kommen paa Landet i Norge, selv saa høit op som i Thronhjems Amt, viser et Rescript til Stiftamtmanden der af 24de Marts, som taler om en i Sundersøens Fogderi grasserende Flodsyge, den Stadsphysicus i Thronhjem, som jeg ikke kan finde hvem da var, kalder i sin Erklæring scabies venerea, hvad vel er venerisk Snat. Disse Syge skulde i Folge dette Rescript cureres paa offentlig Bekostning, og ville Kongen dertil gjøre Forskud. — Plac. af 28de April, om hvorvidt Skoleholderes Born paa Landet i Norge skal være befriede for Udskrivning, bestemmer meget rigtig, at de studerede Skoleholdere skal for dem og deres Born være befriede for Udskrivning, thi vist nok stemmer Soldatervæsenet kun lidet med Studeringer, men hvad da i vore Tider ikke maa høres, da man har sagt at ordne, selv de Unges Underviisning, paa Soldatersfod. — Ved et omstændeligt Rescript af 23de Juni blev Brandvæsenet i det folkerige Bergen meget bedre indrettet.

1779. En Kongelig Anordning af 17de November fastsætter en eneste almindelig Skifteret paa St. Croix i America. Ved Rescript af samme Datum til den Bestindigste Regjering blev saa bestemt, hvad Løn enhver af Lemmerne i denne Skifteret aarlig skulde have.

General-Toldkammerets Circulaire af 31te Juli til samtlige Forvaltere, Inspecteurer og Soldere ved den nu paabudne Consumtion, angaaende Tobak- og Salt-Inquisitioner. Denne, som flere Collegieskrivelser og Kongelige Rescripter, viser, hvor begjærlige de nye Consumtionsbetjente vare efter at inquirere i Folkets Huuse. See og herom Rentekammer = Skrivelse til samtlige Amtmænd, Læns-Grever og Baroner i Danmark af 7de August, samt en Kongelig Resolution af 8de Juli, hvorefter Forholdet ved disse odiose Inquisitioner nærmere blev bestemt i et nyt Circulaire fra General-Toldkammeret af 17de August. Saa ivrige vare de og i disse Inquisitioner, at de fast sloges om dem mellem sig, og anlagde Processer mod hinanden, saa General-Toldkammeret, ved Circulaire af 31te December og 1ste Januar i følgende Aar, maa forbyde dem at anlægge nogen Sag for Retten, deres Embedsforretninger angaaende, uden Kammerets Forevidende og Tilladelse, da de i modsat Fald kunne vente derfor vedbørlig at vorde anseete.

Efter Adresavisen Nr. 97 folgtes i, med Respekt at sige, Peer Matsens Gang, en vidunderlig Gsents, thi den curerede let og hurtig,

naar al anden Medicin var forgjæves anbragt. 1779. Dog denne forargelige Medicinhandel kom der i Aar en Ende paa, ved Rescript til Kjøbenhavns Magistrat af 24de Novbr., bekjendtgjort i Placat af 1ste December. I dette Rescript befaler Kongen, at saavel udenrigs Medicin, som hvad af indenlandsk ofte debiteres for Arcana, ikke maa falbydes i de offentlige Tidender og Blade, og bemyndiges Stadsphysicus til, med Politiets Assistent, at anholde og tiltale saadanne Medicinhandlere. Udgiverne af de offentlige Tidender og Blade forbydes og, under Tiltale, ikke at indrykke sllige Anmeldelser, med mindre Stadsphysici Paa-tegning derpaa findes, efter Collegii Medici fore-gaaende Samtykke. — Paa Falster ansattes i Aar to Chirurger, i Følge Rescript af 10de Marts, og saaledes blev Aar for Aar Amtene forsergede med disse maaskee endnu vigtigere Embedsmænd, end selve Land- og Stadsphysici ere, uden tillige at være Chirurger. — Af Landsoldaternes oftere Sammenkomst ved Campementer, Menstringer o. s. v. med de Gevorbne, spores Aar for Aar Syphilismens videre Udbredelse paa Landet mellem Bondealmuen. Cancelliskrivelsen af 20de Marts til Stiftamtmanden og Bispen i Ribe viser saaledes, at den nu var kommen heit op til Jyllands Vesterkant. Dens Curer skete altid paa det Offentliges Bekostning; Præsterne, som de der besidde den noiagtigste Kundskab om hver enkelt Person i deres Menighed, var det paalagt, saa snart

1779. de fattede nogen Mistanke, da at anmeldte det for Amtmanden. — En Lieutenant ved Garden Conrad Christian Gyldenskjold tog i Kar juridisk Examen, men kun paa Dansk, og fik derfor Characteren beqvem. — Atter i Kar tilkjendegives Universitætet, i en Cancelliskrivelse af 27de September, Kongens igjentagen yttrede Misfornoielse, med at Professorerne forud tenterede dem, der ved Universitætet ville deponere, som atter derfor forbydes. — I Analogi af dette Forbud synes det, som de til Examen Artium examinerende Professorer ikke heller kunde overvære de private Instituters Examina, eller bør paatage sig noget Patronat for et saadant Institut. — Som jeg allerede i min Frederik V. Aarbog bemærkede, at Rentekammeret, ved Rytterdistricternes Salg, glemte Frederik IV. Kongelige og gudelige Omforg for Almueskolevæsenet paa disse Godser, saa rober Rescriptet af 19de Marts og Cancelliskrivelsen af 31te December, at samme Glemsomhed har fundet Sted ved det Antvorskovske Rytterdistricts Salg, i det i Auktionsconditionerne Kjøberne ikke have været bestemt paalagt, hvad de aarlig havde at udrede til Skolerne. — I Følge Kongl. Befaling, bekendtgjort Universitætet i Cancelliskrivelse af 24de December, skulde nu de Psalmer og Bønner, som hidtil have staaet i Almanakkerne, udelades, og i deres Sted Landhuusholdnings-Selskabet lade indrykke saadanne Anviisninger og nyttige Sagttagelser samt Kunstgreb, som Erfaring har lært at være rigtige. Mange fandt denne

Forandring ikke saa gavnlig, da den fattige Al- 1779.
 muesmand, som ikke har Raad til at købe sig en
 Psalmebog, dog i sin Almanak havde en saadan
 til sin huuslige Andagt. Bonden læser saa lidet,
 og bor vel i Almindelighed ikke heller læse, at jeg
 tor sige ikke 9 Bønder i hele Danmark har lært
 Noget af de nu 49 oeconomiske Anmærkninger,
 Almanakerne siden have leveret. Nei, det er de
 hoiere Borgerclassers Exempler, ikke deres Bøger,
 Bonden skal lære Noget af. Og at den Egns
 Bønder, der faa en saadan kyndig Landmand til
 at bo mellem sig, af ham lære meget, kunde jeg
 anføre mange Exempler paa. — En Dansk Over-
 sættelse af den berømte Encyclopoedi averteredes
 og blev stærk subscriberet paa. I Annoncen sag-
 des, at der intet Theologisk skulde komme i Over-
 sættelsen, da Theologien er grundig afhandlet her
 i Landet! Oversættelsen udkom dog ikke, ei at
 den directe blev forbuden men underhaanden for-
 purret.

Stats-Secretair Hoegh-Guldberg blev i 1780.
 Nar Geheimeraad. — Den 13de November afgik,
 dog i Raade, Grev Bernstorff fra alle sine
 Poster. I det Tyske Cancelli fik han en værdig Ef-
 termand i Over-Procureuren Geheimeraad Adolph
 Gotthard Garstens. Men Minister for det
 udenlandske Departement blev, som da sagdes,
 paa Kongens af Preussens Ubefaling, Marcus
 Gerhard Baron af Rosencrone, hidtil

1780. Dansk Gesandt ved det Preussiske Hof, langt i Talerter under sin Formand. Aarsag til denne Afgang var, som og da sagdes, Forskjellen i Enkedronningens og den afgaaede Ministers politiske Anskuelser. Thi hvad Hofst i denne Anledning har, reber atter Dndskab. Bernstorff var en baade for klog og for god Mand til at han skulde vise Kingaagt mod Guldberg, fordi denne var en Roturier.

Den 4de og 21de Juli sluttedes en Convention mellem Kongerne af Danmark og Storbritanien, der egentlig var en Forklaring paa Commerce-Tractaten i 1670. Ved denne Convention kom man især overeens om at bestemme, hvad der i Krigstider skulde ansees for Contrebande, hvormed den ene Magt ikke maatte forsyne den anden Magts Fiende. Alligevel indgik dog Danmark under $\frac{28 \text{ Juni}}{9 \text{ Juli}}$ en Convention med Rusland, hvis Kaiserinde nu tiltraadte med Kongerne af Sverrig og Danmark den bevaendede Neutralitet. — Ved Rendsborg var i Sommer et lille Lyst-Campement af 6 Infanteri-Regimenter, 2 Esquadroner Husarer og et Artilleri-Detachement. — Den 2den Juli kom paa Kjobenhavns Rhed en Russisk Flaade af 15 Drlogskibe og 4 Fregatter i 3 Escadrer, hvoraf Contraadmiral Cruse, en Bornholmer af Fødsel, commanderede een. Og saa Danmark havde under Commando af Vice-Admiral Schindel en Flaade i Seen paa 8 Drlogskibe og 3 Fregatter. — Stats-Secretairen Geheimeraad Høegh-Guldberg fik fra den Russiske Kaiserinde en meget kostbar Gulddaase,

som Hendes Gesandt ved det Danske Hof, Baron 1780.
v. Saa den overleverede ham.

Finantserne fordrede i Aar ved Forordningen af 20de September de Omkostninger erstattede, som vare gjorte i Anledning af Foranstaltningerne til Kvæghygens Hæmmelse i Danmark, ved en aarlig Ligning. Derimod tilstodes Beboerne af de med Sygen hjemsogte Stæder en vis Skattefrihed eller anden Lettelse. — Da Arvelodder, til hvilke rette Arvinger ikke melde sig under Skiftet, tilfalde efter 15 Aars Forløb Kongen, saa blev, i Følge Kongl. Resolution af 7de Februar, ved Circulairer fra Rentekammeret af 29de Februar og 18de Marts til vedkommende Dyrigheder, forget for disse Arvelodders Sikkerhed i de 15 Aar.

Kronprinsen og Arveprinsen, fulgte af Geheimeraad Guldberg tog i Diesbyn Müllers Porcellains-Fabrik, og fandt sig med den saa tilfredse, at, paa Arveprinsens Forestilling derom i Stadsraadet, forærede Kongen Müller en Gulddaase, hvori laa 500 Ducater, som han og blev Justitsraad. Hans Svoger Holmskjold fik Ringen pro meritis og ligesaa en Gulddaase, hvorpaa en corona cirica var indgravet. Ved Placat af 24de Januar blev og fremmed Porcellains Indførsel i Danmark og Norge forbuden Ved Kongeligt aabent Brev af 29de Januar blev saa en Direction nedsat for Porcellains-Fabriken, som i Brevet har Prædicat af Kongelig. — I Ahrensborg udi Holsteen havde Schimmelmann

1 r / v

1780. en Bomuldsøis-Fabrik, hvorpaa forfærdigedes Dimerduger, Canifasser, hvide og trykte Cattuner, Netteiduger og Sirtser, da Alt, i Følge Kongelig Bevilgning af 29de Jan., toldsrit maatte indføres i Danmark og Norge. — Ved Kongelig Resolution af 31te Januar sættes nu Sukkerraffinaderierne i Provinserne paa lige Fod med dem i Kjøbenhavn, i Henseende til de for Sukkeres og Sirupers Udførsel belovede Præmier. — Placat af 10de April angaaende Handel med uforarbejdede Tobaksblade eller Blade-Tobakker, samt uberegtiget Tobaks-Tilberedning, var atter en Indskrænkning i denne Vare-Artikels Handel. — Pl. af 4de August bekjendtgjor nogle Foranstaltninger og tilstaaede Præmier, i Hensigt til bedre Tilberedning og Forarbeidning af de til Lærreds-Manufacturerne fornødne raa Materialier. Blant disse Foranstaltninger var en Hegle- og Spinde-Skoles Oprettelse i Kjøbenhavn, hvor et vist Antal Lærlinge uden Bekostning skulde oplæres, for siden under visse Benaadninger at nedsætte sig i Provinserne og der oplære Andre. Hvad videre foreskrives i Pl. kunde være blevet af frugtbringende Følger, naar det var blevet saa godt udført, som det er foreskrevet. — Efter Kjøbenh. Adresavis 1781 Nr. 15, var i Kjøbenhavn følgende Haandværkere ved dette Aars Udgang: Bagere 46. Barberer 18. Blytækkere 7. Bogbindere 24. Brænde-viinsbrændere 320. Broleggere 3. Bryggere 100. Bundtmagere 12. Bødkere 52. Dreiere 15, Dugmagere 42 (aparte Arbeidere har den

1562). Fællberedere 6. Færgemænd 5. Gar- 1780.
 vere 25. Gjortlere 13. Glarmestere 22. Grov-
 og Klein-Smede 93. Guldsmede 70. Handske-
 magere 23. Hattemagere 11. Hjulmænd 14.
 Horkræmmere 39. Isen- og Urte-Kræmmere 92.
 Kandestøbere 9. Knapmagere 13. Kobbersmede
 17. Logtemagere 14. Malere 35. Muurmestere,
 Gibsere og Steenhuggere 28. Møllere 25. Naa-
 lemagere 8. Nagelsmede 14. Parykmagere 75.
 Posementmagere 23. Prammænd 16. Reebfla-
 cere 17. Remmesnidere og Sadelmagere 23.
 Segl-, Flag- og Compas-Magere 10. Silke-,
 Ulden- og Lærreds-Kræmmere 67. Silkevævere
 11 (aparte Arbeidere 469). Skipperne 99. Sko-
 magere 286. Skorstensfejere 3. Skrædere 326.
 Slagtere 30. Snekere 105. Steenførere 106.
 Stolemagere 18. Sværdfægere 7. Tobakspin-
 dere 27. Tommermestere 22. Tøimagere 27
 (aparte Arbeidere 1251). Uhrmagere 27. Viin-
 tappere 47. Vognmænd 14. Vævere 12. —
 Inspecteuren for de Kgl. Tobaks-Plantager og
 Tobakspinderlaugets Ældermann, forhen omtalte
 Sjøgaard, fik i Kar Guldmédaille pro meritis,
 og blev udnævnt til Agent med virkelig Commer-
 ceraads Rang.

J. P. 4de Febr. communiceres en Kgl. Res-
 olution af 31te Januar om Forholdet i Lotspen-
 gene af de Skibe, som lotser fra Helsingør til
 Kullen, naar de, enten formedelst Storm eller Stil-
 le med contrair Vind, see sig nødsagede at drive
 op for Helsingør igen, og i saa Fald begjæres

1780. af Lotsen at løse Skibet tilbage. — Det meget vigtige Lotseri paa Nyorders Den fik heel omstændelige Forskrifter i en udførlig Anordn. af 28de Febr. — Placaten af 22 Marts har et synderligt Paalæg paa dem, som med Skibsleilighed reise mellem Kjøbenhavn og Lybek; men det skulde være til at godtgjøre Hamborg A gepost sit Tab herved; Paalæget var alligevel dog nok ikke saa politisk rigtigt; thi ikke Alle som ville til Lybek gik og til Hamborg. — I Følge Kgl. Resolution af 27de Juli og 3die Aug. blev i P. 23de Aug. bekjendtgjort, at: naar og saavidt af indenrigske Producter og Vare ingen Told erlægges, skal disse indenrigske Producter og Vare ikke heller fra Toldvæsenets Side være underkastede Vægt og Maal, hvad enten de til fremmede Stæder udføres, eller de imellem indenrigske og mellemrigske Stæder omkringsføres. Denne velgjørende Lov hævede mange Fortrædeligheder, som jeg veed de Handlende, især i Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn, før havde. — Under 23de Septbr. tilskrev Commerce Collegiet samtlige Stiftamtmand i begge Riger, til Bekjendtgjørelse for Kjøbstædernes Handlende, at den Franske Regiering havde frigivet Handelen paa de Grenadiske Der i Vestindien, med flere Forholdsregler for dem, der ville handle paa disse Der. — Ved tre Rescripter de to af 18de Novbr. til Kbhvns Magistrat og begge Rigers Stiftesbefalingsmænd, det tredie af 21de Novbr. til Amtmændene i Danmark, blev det saavel de Sveinrollerede som andre Danske og Norske So-

folk forbudet indtil videre at fare med fremmede 1780. Nationers Skibe. Marsagen til dette Forbud siges at være, paa det de Sofolk, som til Kgl. Tjeneste paa Flaaden i tilstundende Aar udfordres, maatte, til den Tid de behoves, være tilstæde, og ikke kunde unddrage sig den forestaaende Udskrivning. — For de Handlende i Kjøbenhavn var af Bigtighed den Kgl. Resolution af 18 Decbr. om en ny Indretning ved Stadens Toldbods Pakhuse, samt en Forandring i visse Indskrænkninger og Afgifter, som hidtil, saavel for de til Udførsel som for de til Fortoldning der oplagte Varer, have været fastsatte m. v.

So for Selveierbønderne favorable Kongelige Resolutioner har dette Aars Landvæsens-Lovgivning at opvise. I den ene af 22de Juni bliver Familie- og Folke-Skatten modereret for dem, saa at de nu alene skal i Folkeskat betale, lige som Fæstebønderne, 8 s. af een Tonde Hartkorn. — I den anden Resolution af 13de Novbr. sættes og Selveierbønderne paa lige Fod med Fæstebønderne, saa at de nu ikke skal betale Extraskat for deres Børn for fra disses 16de Aar. — Stjønt de Danske Heste allerede nu ikke vare, hvad de havde været, saa sørgede man dog for Racens Vedligeholdelse. Hertil sigtede og P. af 6te Decbr., der træffer Foranstaltninger til at forekomme den Skade, som tilføies de Stutteriholdende i Danmark af flette Bender-Hingster. — Mellem Ejerne af de samlede Godser og dem af de enkelte Gaarde var altid Strid om hvem Mandskabet i

1780. de jordløse og de saa kaldte Gade-Huse skulde tilhøre, thi Herremanden søgte at udvide sin Stavnbaandsret saa vidt som muligt. Velkommen for den fattige Bonde var derfor Pl. 5te Juli, som bestemmer, med Hensyn til Landmilitien, hvorledes skal forholdes med Mandskabet i jordløse Huuse og Gadehuuse. — Kvægsygen leed endnu i Nar Falster meget af.

Som i Fjor var tilladt Mandahls Handlende, saa fik i Nar Flekkefjords ved R. 19de Januar samme Tilladelse, at de nemlig hos sig selv maatte fortolde deres Varer, dog skulde begge Byer betale deres Byskat til Christiansand, men ei mere end Borgerne der. — R. 22de Marts til samtlige Stiftamtmand, for videre at bekjendtgjøre Amtmændene og andre Bedkommende det, og til alle Biskopperne, angaaende de Geistligheden og Beneficiarii tillagte Kettighedens Inddrivelse ved Udpantning. — Utter i Nar var Bergens vigtige Fisketiende Gjenstand for Lovgivningen i R. af 27de Spbr., som søger at sikre Tienderagerne ved at skjærpe Straffen for Tienderernes falske Angivelser, og i sidste Tilfælde forordne kort Proces. — Et andet R. af samme Datum forordner at der altid i Christiania skal være een med 100 Rdl. aarlig lønnet Jordemoder, for, i Medhold af de Befalinger Magistraten og Stadsphysicus giver hende, at tjene de Fattige og ogsaa de saa kaldte løse Kvinder. I øvrigt befaler dette R. at Fgn. 30te Febr. 1714 skal følges i Aggershuus Stift, som fast Grund for Jordemoder-Bæ-

fenets bedre Indretning. — Belgjørende for den 1780. Norske Bondealmue var Forordningen af 8de October, som befaler, at det, Norske Lovs 3 Bogs 13 Capitels første Artikel, fastsætter i Henseende til en Jorddrot, at han, naar han selv er Boeslidsmand, kan udsige Leilendingen af den til ham bygslede Gaard og tiltræde Isamme, skal alene forstaaes om den Jorddrot, som selv har lygslat eller fæstet Leilending-Gaarden. Uagtet i Danske Lovs 3 Bogs 13 Cap. 3die Art. er en lige Lov, som hiin fortolkede i Norske Lov, saa paa-tænkte dog ikke de stakkels Danske Fæstebonder heri, for ni Aar efter, da deres Rettigheder og Aaar ogsaa i andre Maader forbedredes.

Af dette Aars almindelige, tildeels for begge Riger gjældende, Love, især med Hensyn til Rettens Pleie, bemærkes: Cancellie Promemoria af 8de April til Stiftamtmandene i begge Riger, om saavel selv som ved Amtmandene at paalægge Dommerne i Processer angaaende Danske Matroser, som her forlade fremmede Skibe, først at undersøge, om de have Pas herfra m. v., angaaende deres Hyre, som have havt Pas. Ved en Cancellie-Skrivelse i forrige Aar af 28de Aug., var nemlig tilladt i Folge en Kgl. Resolution, at alle Matroser, som fra andre Nationers Soffardskibe gaac over til Kongens Krigsskibe eller i en af Kongens Havne, for at søge Skjts og Tilflugt, skal gives Protection m. m. — I Anledning af Art-Brevet for Landtjenesten ved Søestaten, forandrer nu Placat af 18de Mai Lands-

1780. forviisning med Løbepas til Fæstningsarbeide, af den meget rigtige Grund, at Hensigten af Straf ikke naaes med flige skarnvurne Mennesker ved at landsforvise dem. — Kammeradvocatens, i Høiesterets Procesmaade, vigtige Post fik en ny velstreven Instruction under 27de Juni, hvoraf den fortjente Fogtmann dog kun har maattet i sin Rescriptsamling bekjendtgjøre visse Poster.

Kjøbenhavns Præster vakte i Aar en forargelig Strid med den som Philosoph, som Statskyndig og som Historieskriver, berømte August Adolph Friederich Hennings, da Etatsraad og Committeret i General Land-Deconomie og Commerce-Collegium. Hennings havde, i Anledning af de Forfølgelser den oplyste Davides maatte lide af sine Landsmænd, de Spanske Præster, udgiven Skriftet: Davides mit Anmerkungen über Duldungen und Vorurtheilen. J. Baden recenserede det i sin Nye critiske Journal, og fandt intet deri mod Troen Stridende. Derimod blev det haardt medtaget i Almindelig Dansk Litteratur-Journal af Dr. Schönheider, som fandt det opværende mod den saliggjørende Tro, ja fast ugrundeligt, og heri fik en Secundant i Lars Smith, ex auditorio, som han kaldtes, fordi han baade huden og ubuden opponerede ved alle Disputationer, men og angreb Enhver, der om Troen ikke havde hans Begreber. Kort — havde de Danske protestantiske Præster raadet, saa var Hennings bleven behandlet lige saa haardt, som de Spanske catholske Præster behandlede Davides.

Det forstaaer sig, Hennings forsvarede sig i 1780. Trykken baade mod Schönheider og Smith. De ham gjorde Beskyldninger for Kættereri og Vantro, bleve og saa lidet af Følge, at Hennings under denne Strid endog blev Deputeret i Commerce-Collegiet. Men Hennings, der regnede sig af gammel Adelskjont han ikke skrev sig von, var og giwt med en Datter af en da ved Hofset meget gjældende Stormand, Geheimeraad Frederik Michael Krabbe, Chef for Se-Commissariats-Collegiet. — Børre deran vare Theologerne Dr. C. Bastholm første Hofprædicant, og C. F. Horneman, nylig bleven Professor ved Universitætet i Theologien. Den Første havde i sin bekjendte Oversættelse af det Nye Testamente stødt an mod Dogmet om Christi Guddom, som han ikke ville finde i Johannes Evangeliums 1 Cap. 1 Vers. Men den gjældende Minister, som forlængst havde fundet det, lærte og Bastholm at finde det, saa han nu i Trykken udgav Beviis for Christi Guddom. Den unge Horneman havde allerede ved sine Forelæsninger og Smaaskrifter, efter sin Hjemkomst fra sit treaarige Ophold i Göttingen, vakt saa store Forhaabninger om sig, at han endnu som Student fik Sols-Medaillen pro meritis og kort efter blev ansat ved Universitætet som Professor. Men nu udgav han en Oversættelse af Propheten Michas, hvori man ville finde, at han havde stødt an mod en Prophets Autoritet. Thi maatte han udgive Anhang til sin Oversættelse, hvori han pligt-

1780. Skyldig erkjender med Bogstavet Michas's Autoritet, dog i Hjertet meente han nok kun Ministerens. Men imidlertid ærgrede dette ham saameget, at han siden ikke blev den slittige Mand, man havde ventet; Horneman havde ei Bastholms Kraft, var og en mere Verdensmand. — En Cabinetsordre af 8de December paalægger Examinatorerne ved Examen Artium, at holde sig til de befalede Skolebøger, ikke spørge om Mere, men og heller ikke taale andre. Gavne de denne Befaling ikke Videnskaberne, saa gavne de den dog Bøgernes Forlæggere. — Cancelli-Collegiet, ventelig Lurdorph, thi de Andre i Collegiet vare nok ikke stærke i den Græske Literatur, gjorde saameget af Conrector Sahl's Novum testamentum exegeticis et philologicis notis illustratum, at de ved Skrivelse af 28de October paalagde begge Rigers Biskoper, at anprise denne Udgave for de latine Skolers Rectorer. Dog, næste Aar blev Sahl Professor ved Universitætet i det Græske Sprog, og Bogen anbefalede sig da nok selv. — Apotheker Bohnsen fra St. Croix fik ved Rescript af 26de Juni til den Bestindiske Regiering, Tilladelse i 5 til 6 Aar at maatte sælge sine Medicamenter for 4 Rd. Bestindisk Courant, hvad efter Medicinaltarten 1772 kun koster 1 Rdlr. Dansk Courant

1781. Kronprinsesse Lovise Augusta fik nu sin egen Hofstat. Froken Sophie Charlotte

Møsting, der hidtil havde forestaaet Princes-1781.
sens Opdragelse, blev hendes Kammerfrøken, den-
nes Broderdatter Frøken Juliane Marie Mø-
sting blev Princesens Hofdame, og Peter
Mathias v. Buchwald Kammerjunker. —
Dronningen havde i Foraaret Besøg af sin Bro-
der Hertug Ferdinand. — Prins Frederiks
Gemahlinde Sophie Frederike var atter paa
gode Veie, men nedkom desværre med en dødsfød
Princesse.

Bed. Kgl. Resolution af 1ste Mai forlagdes
de Islandske, Grønlandiske, Finmarkske og Færoi-
ske Sager fra det Bestindisk-Guineisk-Rente- og
General-Toldkammer, til Rentekammeret. Dette
Collegiums Chef Joachim Gottsche Greve
af Moltke, var og den 28de April bleven
Statsminister. Geheimeraad Christian Lud-
vig Stemann fik hans Post som Chef for
Rentekammeret eller sammes første Deputeret, og
blev tillige Deputeret i Finantscollegiet og i Berg-
værks-Directoriet. Stemanns Eftermand i
General-Toldkammeret blev Over-Kammerjunker
Geheimeraad Christian Fridrich Mumsen,
hvor nu og Ove Malling, der 50 Aar efter
døde som Statsminister, blev Committeret. Sø-
etaten fik igjen to Collegier, hvis Chef blev for
Admiralitetet Vice-Admiral Conrad Schindel
og for Commissariatet Geheimeraad Frederik
Michael Krabbe. Commerce-Collegiets Chef
eller første Deputeret, var den yngre Schim-
melmann Geheimeraad Ernst Heinrich. S

1781. Over = Skattedirectionen sad Statsminister Grev Thott, Skatmester Geheimeraad Schimmelmann, Statsminister Geheimeraad Schack Rathlau, General-Procureur Geheimeraad Stamppe, Geheimeraad og General-Toldkammer-Chef Schimmelmann, Geheimeraad Stemann, Grev Christian Ditlev Friderich Reventlov, som og var anden Deputeret i So-Commissariatet, og Kammerherre Hans Heinrich v. Schilden. Af disse var Thott, Schimmelmann Faderen, Schack Rathlau og Sonnen Schimmelmann ogsaa Directeurer for Skatkammeret tillige med Geheimeraad Stats-Secretair Høegh-Guldberg. Generalitæts- og Commissariats-Collegiets Chef var nu General Wilhelm Huth. Collegiets øvrige Deputerede vare: General-Major Hans Adolph Ahlefeld, Geheimeraad Seronymus Johannes Schulke, General-Major Gottfried Penk, og General-Major Hieronymus Stange. Første Post-Directeur Conferentseraad Holm optoges i den Danske Adelsstand med Navnet Holmskjold og fik det hvide Baand.

Den 1ste og 25de Juni Convention om Sjette- og Tiendepenge mellem den Danske Konge og Brunsvig-Wolfelbüttelske Hertug. — I Folge Rgl. Resolution af 12te Marts skal de Russiske Skibe i alle Kongens af Danmark Havne, saavel som og i Passagen gjennem Sundet og Belterne ansees, og nyde samme Friheder og Rettigheder, som de mest privilegerede Nationer. —

Syv Drlogsskibe og en Fregat lagde mod Ud 1781. gangen af April ud paa Rheden, hvor denne Flaade ambarqueredes med Landtropper.

General-Postdirectionen bekjendtgjør i Placat 15de Marts en Kgl. Resolution, som nærmere bestemmer det i Forordn. 22de Marts 1780 befalede Paalæg for dem, som med Skibsleilighed reise mellem Kjøbenhavn og Lybek.

Fra General-Magasins-Directionen bleve Kjøbstaderne og enkelte Private paa Landet indbudne, til at indsende Lærlinger til Uplærelse ved de Kgl. Tobaks-Plantager. — Paa Seilmager-Svende har i Kbhavn nu været Trang, da et Rescr. af 3die Januar forbyder dem at gaae ud som Mastroser, Styrmand o. s. v. paa Goffardi-Skibe, uden alene til Ostindien og China, thi Kongen frygtede deels for Mangel paa dem til sin Flaade, deels for at Lauget af Mangel paa Svende skulde gaae under. — Ved fire Rescripter, alle af 4de April, fik Kjøbenhavns Fattigvæsen, med dertil hørende Stiftelser, en ganske forandret Bestyrelse, da Directionen for den almindelige Pleieanstalt blev hævet. Magistraten fik det egentlig Fattiges Væsen med dertil hørende større og mindre Hospitaller, Dyfstrings-Stiftelsen for nysødde Børn henlagdes under Frederiks Hospitals Bestyrelse, og Statsraad Hans Kofoed fik Bestyrelsen over Børne- og Rosp-Huset, samt over Lugthuset paa Moen. En til Pleiedirectionen hørende Linned-Fabrik nedlagdes, da den ei kunde svare Regn-

1781. ning, dens Beholdning af Fabrikater og Redskaber, som ikke betydede meget, gjordes i Penge, thi et Rescr. af 30te Mai, hvori paaskyndes Magistratens Modtagelse af Fattigvæsenets Bestyrelse, viser, at Kongen til dets nye Organisation strax maatte gjøre et Forskud af 10,000 Rdlr., samt endda siden Laan til Afbetaling paa Fattigvæsenets Gjæld. — En kgl. Resolution af af 11te Juli tillader fremmed Dynevaars Indførsel mod Tolds Erlæggelse, naar det er af dobbelt Brede, men det af enkelt Brede, sædvanlig $\frac{1}{4}$ Alen, maa aldeles ikke indføres. — Placat 21de Febr. fritager Guldsmedene for at stemple det smaae Arbeide, hvorpaa ikke noget kjendeligt Stempel kan anbringes. — Placat 4de April forbyder Frimesterne at have lige Skildt med Laugsmesterne.

Samtlige Stiftamtmand i Rigerne og Kjøbenhavns Magistrat fik sig, til Bekjendtgjorelse for Stædernes Handlende, fra Commerce-Collegiet under 9de Jan. tilsendt en Specification paa hvilke Varer, ifølge de mellem England og Danmark bestaaende Tractater, skal ansees som contrabande, hvilke derimod som tilladte. — Da Rigerne's Handel af Omstændighederne begunstigedes, saa begyndte den ogsaa nogenledes at blomstre, fornemmelig i Kbhavn, hvor 2 Handelsmænd, de Conninck og Dunsfeld, bragte een i denne Erhvervsgreen tilforn her til Lands ubekjendt Genialitet *). Ikke heller kan det nægtes, at

*) Slussen i Oversigt af National-Industrien i Danmark.

Regjeringen, ved Love, Anordninger og Indretninger 1781. ger, søgte at understøtte Omstændighederne. Den i 1776 paalagte Afgift af 5 Rdlr. Commerce-Løst, af alle nybygte fremmede Skibe, blev saaledes hævet, i Pl. 15de Juni, for begge Rigers Skibsfart, og det blev tilladt de Handlende at bruge alle Slags Skibe, hvad enten de vare udenlands eller indenlands bygte, defensionsmæssige eller ikke. — Ved Resolution af 15de Jan. søger og Kongen at lette sine Undersaatter Farten og Handelen paa de Vestindiske Der, i det denne Resolution hæver den Forpligt, der tilforn paalaa dem, at det endelig skulde være en indenrigsk Europæisk Havn, hvor de skulde tage deres første Udredning til en Vestindisk Reise. — Ved Skrivelse af 17de Febr. til Kbhavns Magistrat og begge Rigers Stiftsbefalingsmænd tilraader Commerce-Collegiet de Handlende, i Tilfælde af deres Skibes Opbringelse af Engelske Skibe, da at meddele den Kgl. Danske Consul i London de fornødne Efterretninger og Oplysninger, at han til deres Eiendommens Reclamation kan være dem behjælpelig. — Under 24de dernæst communiceres de Handlende gjennem samme Dyrigheder fra samme Collegium, at Commandeurerne af de Spanske Escadrer ere blevne befalede, at ansee som contrabande i Danske til Storbritanniske Stæder bestemte Skibe alle de Artikler, der ere specificerede som forbudne i den mellem Danmark og England overeenskomne Forening over den

1781. 3die Art. Art. i Tractaten af 11te Juni 1670.

— Pl. 26de Febr. tilfiger Vedkommende de Al-
gierste Sopasses Godtgjorelse, naar deres Skibe,
som dermed have forsynet sig, dog ikke have pas-
seret Cap. — Pl. 2den Marts angaaende de fra
Bestindien til de Kgl. Danske Europaiske Riger
og Lande hidbragte Sukkeres Fortoldning, som
nu fattes paa lige Fod, fra hvad for en af de
Bestindiske Der Sukkeret end kom, hvori hidtil
havde været Forskjel, da Tolden paa St. Croix
Sukkere havde været hoiere, end fra de andre to
Der. — For at forekomme de Irringer og Stri-
digheder, der kunde opkomme mellem Skippere
eller deres Rhedere paa den eene og de af dem
forhyrede Skibsfolk paa den anden Side, især paa
de lange Reiser til et af Indierne, enten angaaen-
de den dem accorderede Hyre og Forhyrings-Du-
cent m. v. eller om Reisens og Expeditionens
Varighed og Direction m. v., blev i Pl. 28de
Juni foreskrevet, hvorledes Forhyringen skal stee
og Contract sluttes mellem Skibshedere eller Skip-
pere og deres Skibsmandskab, hvis Skibe fare
paa Ost- og Bestindien eller paa andre lange
Reiser fra Rigerne og Hertugdømmene; og hvad
Forpligtigelse Rhedere eller Skippere staa i, om
de ikke forskaffe deres Skibsmandskab tilbage eller
antagelig Rigtighed for samme. — Reglement af
2den Juli for den Kgl. Gronlandske, Islandske,
Finmarkske og Færoiske Handel, som nu paa 30
Aar vare forbunden under en samlet Handelsforening.
Men denne Forening blev til liden Nytte for

enten Colonilandene eller den Kgl. Casse. Me: 1781.
 dens enkelte Handlende berigede sig, især paa Is-
 land, slog Beboerne der, tildeels og i de andre
 Colonier, Bekymringerne bort i Brændeviin. Man
 læse herom den sagkyndige Conferentsraad Eri-
 sens Forberedelse til Svar paa Landhuushold-
 nings-Selskabets Spørgsmaal om den tjenligste
 Handelsindretning for Staten og Island indbyrdes.
 Men desværre denne duelige Mand maatte ikke
 høres, men overstemtes af uvidende Dystere, der
 ingen fri Handel vilde have, for at smigre deres
 Mæcener, som herom intet Begreb kunde gjøre
 sig. — Detroi 5te Juli for det Kgl. Danske Oster-
 seiske og Guineiske Handels-Selskab paa 30 Kar-
 Men dette ganske unyttige Handels-selskab stod ikke
 stort længere end 30 Maaneder, da dets i Begyn-
 delsen meget segte Actier siden faldt dybt i Priis.
 — Til den Bestindiske Handels Befordring blev
 en Indretning truffen, hvorved saa vel offentlige
 som private Breve mere sikkert og ordentligere,
 end hidtil, kunde befordres mellem de Danske Sta-
 ter i Europa og de Danske Der i Bestindien, og
 imellem Derne indbyrdes; det herom forfattede
 Reglement blev bekendtgjort under 1ste Novbr. —
 I Folge en Cabinetsordre af 16de Novbr. tilskrev
 Commerce-Collegiet samtlige Stiftbefalingsmænd i
 Danmark og Norge, at foranstalte de aarlige
 Skibs-Tabeller fra Toldskaderne forfattede med
 saadan Noiagtighed, at Collegiet kan see sig istand
 til, derefter ved hvert Aars Begyndelse at fore-
 lægge Kongen tilforladelige Beregninger over Til-

1781. standen af den indenlandste Skibsfart. Schema medfulgte til disse Tabeller, som kunde være værd nu at læse for baade Statistikeren og Historikeren.

Kvægsygen var vel meget i Aftagelse, dog hist og her endnu slem, fornemmelig i Aar i Fyen, hvor flere Kvægshoveder døde af den, og andre derfor bleve nedslagne. — Resol. af 31te Jan. befaler gennem Stiftamtmanden, til Bekjendtgjorelse for Amtmændene og andre Bedkommende, at i alle Fæstebreve skal indføres, om den Fæstende har tjent som Landsoldat, samt hvor længe, eller om han af Sessioneu er bleven casseret. — Rescripterne 11te April ang. hvorledes med Skolerne og Skoleholdernes Løn paa det forrige Antvorskovske District skal forholdes, og 16de Mai som befaler gennem Stiftamtmandene og Bisperne over Sjælland, Fyen, Lolland, Narhuus og Ribe, at det, som paa de bortsolgte Rgl. Godser bor svares til Skolerne og Skoleholderne, maa ved Execution inddrives, vare og Folge af at Bedkommende i Auctions-Conditionernes Opsættelse ganske havde overseet det vigtige Skolevæsen, uagtet Hoiselig Kong Frederik IV. herom havde givet Bestemmelse i 22de §. af sin velgjorende Instruction af 28de Marts 1721. Men denne Instruction, som overalt Kong Frederik den Fjerdes Historie, kjendte vist ikke den ustuderede Renteskriver, som opsatte Auctions-Conditionerne, og de oplystere Collegi-Herrers Underskrifter paa saadanne Documenter foregaa gjerne saa ilig, at Mange ikke vide, hvad de have underskrevet. —

En velstreven og frugtbringende Forordning, naar 1781. den kun overholdes, er den af 18de April ang. de Kgl. Skove og Torvemoser i Danmark, som det var at ønske maatte blive udstrakt til alle Selveierbønder, der ofte skammelig forskjære deres Torvemoser, thi Skove have de nu fast ingen mere at forhugge af. Bedkommende Amtmænd borde drages til Ansvar for en saadan til Selveierbønderne udvidet Forordnings Overtrædelse, thi uden deres Vidende kan denne Overtrædelse ikke foregaa, naar Amtmanden ei anseer sit Comptoir for sit Amt, men er selv jævnlig ude i sit virkelige Amt paa Landet omkring saavel hos Bønderne som hos Herremændene; thi uden denne Virksomhed kan Ingen opfylde sine Pligter som Amtmand, men bliver for Regjeringens Collegier, hvis vigtige Die og Handlinger han skulde være, en blot Postmester. — Vigtig for Landvæsenet var og Fred. 4de Apr. om Jordfælledskabets Ophævelse, med flere Foranstaltninger til Landvæsenets Forbedring i Danmark, som, ved mindre at befale, end ved paa flere Maader at opmuntre, bragte Jordfælledskabets Ophævelse til nærmere Fulden-delse. Denne velgjørende Lov skyldes egentlig Grev S. G. Moltke, som da var Chef for Rentekammeret og til dens Conception efter sin Plan skal have brugt Justitsraad Søren Engelbreth, Committeret i Collegiet, som han havde megen Fortrolighed til, som det og skal have været en duelig Geschäftsmand, der efter Ønske fik sin Afsted fra Rentekammeret, da hans

1781. Patron i 1784 forlod sine Poster og reiste til sine Godser. Men da ved hiin Forordn. om Udskiftningen de større Lodseiere havde tabt deres Fælledsjagt, den de da satte meget i, ofte kun for at chikanere hinanden, saa fik de, strax Moltke havde forladt Rentekammeret og var kommen ind i Statsraadet, udvirket under 26de Juli en Placat, dog kun til videre, som befaler at §. 3 i Forordn. 15de Mai 1761 igjen skal sættes i Kraft, indtil heri gøres en Forandring eller nærmere Bestemmelser. — I Følge Kongelig Resolution af 27de April tilskrev Rentekammeret samtlige Amtmænd og Lænsbesiddere, for videre at bekjendtgjøres Amtsforvalterne og Proprietairerne, at ingen fri Befordring skal være pligtig at bie paa noget Skiftested efter den Reisende, længer end 8 Timer om Vinteren og 6 om Sommeren, samt traf i denne Skrivelse flere Foranstaltninger til Lettelse for Bønderne i deres Konge- og Fri-Reiser. Men hvem paaseer og hvem kan paasee denne Resolutions Overholdelse. Bonden maa derfor endnu ofte holde hele Dage. Rigtigst at, som i England, disse Kongereiser udrededes for Betaling af Kjøbstæderne eller de Bønder, som dertil ville lade sig bruge. Disse Kongereiser ere saa meget ubilligere, som de trykke i Forhold til Egnene, thi en Bonde i een Egn kan komme til at kjøre 10 saadanne Frireiser, medens Bonden i en anden Egn ikke kjører een. — I Følge Kongl. Resolution af 18de April blev ved Pl. 28de dernæst befalet, at de som have Tilladelse at bruge

Sisteri i Liimfjorden skal lade deres Pulsvaader 1781. paa en af Amtmanden bestemt Dag forsegle i Rette-
 ten, hvilket tillige i Tingbogen skal antegnes, og
 Amtmanden deraf tilstilles en Udskrivt. Men af
 egen Embedserfaring veed jeg, at denne Befaling
 forlængst er henlagt. — Pl. 13de Juli bekjendt-
 gjør Forhoielse i Tolden paa fremmed Humle,
 uagtet samme ikke nu have, mindre da havde
 tilstrækkeligt her i Landet. Men i vore Forord-
 ninger har Dansk National-Industri ofte et bedre
 Udseende, end den virkelig i Gjærningen fortjener.
 — Utter indskjærpes de ældre Anordninger mod
 Brændeviinsbrænden paa Landet i Plac. af 5te
 Sepbr., hvis uvidende Concipist kalder Kornets
 Forvandling til Brændeviin en Forøvelse, som om
 Kornets Forvandling til Mælk ikke foder de Koer,
 der igjen med deres Mælk og deres Kjød foder Menne-
 skene saa godt som Bagernes Brød, der dog vil og maa
 have Kjød eller Ost eller Smør til. Da General-Told-
 Kammeret den 22de Septbr. sendte til Consumptions-
 Betjentene denne Placat, saa bleve de og hver for
 sig paalagte alvorligen at lade det sig være ange-
 lægent, at inquirere om forbuden Krohold og Bræn-
 deviinsbrænden, hvorom de quartaliter skulde til
 Collegiet gjøre Indberetning. Men enten det saa
 var disse Betjente eller Andre, der i Resol. 30te
 Novbr. forstaaes ved Inqviirenten, saa viser dette
 Rescript, at en saadan Reqviirent ofte opførte sig
 meget forvoven og slet selv mod Rettens Betjente,
 der skulde overvære disse fæle Inquisitioner, hvor-
 ved Inqviirenten ville have selv medtagne Vidner,

1781. og ikke tillade at Rettens Betjent medtog dem, han var vant til sine Forretninger at bruge som Bidner. Resolutionen tillader og derfor, at Retsbetjenten maa dictere en saadan uartig Inquirent en Mulct. — Torde imidlertid disse Inquirenter eller Angivere af ulovlig Brændeviinsbrænden opføre sig saaledes mod Rettens Betjenter, hvad Under, at de opførte sig endnu værre mod de stakkels Bønder, som de hjemsogte. Og disse, den borgerlige Frihed saa meget nedsettende, Love staa dog endnu ved Magt. Endnu maa ingen Landmand uden Undtagelse, den oplystere som den mindre oplyste, bruge sit Korn som han finder sig fordeelagtigst, uagtet der i de senere Aar er skrevet saa meget og saa grundet for at Landmanden under visse Indskrænkninger borde have Lov at brænde, en Tilladelse, som gjerne kan forenes med den Kgl. Casses Fordeel. — Endelig staaer endnu tilbage, at bemærke i Landvæsenet Pl. 19de Septbr., angaaende noiere Bestemmelse i Henseende til Dpshnet over Bøndernes Heste-Avl i Danmark, samt at Ingen, uden de dertil beretigede, maa skjære Heste eller andre Creaturer. — Man kan saaledes ikke nægte, at Agerbruget, og hvad med denne Næring staaer i Forbindelse, var ogsaa under dette Ministerium Gjenstand for Regjeringens Opmærksomhed, kun at ikke tænktes paa Pluralitetens af Agerbrugerne borgerlige Friheds Udvidelse, thi National-Industri kan aldrig ventes i den Borgerklasse, der ingen borgerlig Frihed kjender, hvad vist nok var Tilfældet

med den Danske Fæste-Bonde, der fra Bårns-1781. been maatte trælle paa Hovmarken, der intet Fædreneland kjendte uden den Plet Jord, Tilfældet havde ladet ham fødes paa, og vilkaarlig kunde sættes til Soldat, og derfra igjen løses, naar Herremanden saa behagede.

Da de i Norge efterstaaende Skatter vare i de senere Aar opvorne til betydelige Summer, saa, til disse Indtraders Sikkerhed i Forbindelse med Almuens Lettelse og Misbruges ved Inddrivelsen Forebyggelse, udkom Forordn. 18de April, hvori omstændelig foreskrives, hvorledes med Ud-pantninger og Executioner for efterstaaende Kongl. Skatter paa Landet i Norge, Nordlandene alene undtagne, skal herefter forholdes. — Formedelst Kongens efter Tidernes Omstændighed og Fornødenhed foregode Udgifter, blev nu det i Danmark forlængst indførte Paabud af en Fjerdedeel Procent af Capitaler i Huse og andre faste Eiendomme ogsaa ved Forordn. af 31te Mai indført i Norge fra 1ste Juli d. A. og indtil videre. Beklageligt kun, at dette Paabud indførtes i et Aar, da Forsætningen i Landet med Hensyn til Levnetsmidlerne ikke var den bedste. Thi Placaten af 8de August tillader, at fra nu af og indtil dette Aars Udgang maa fremmede Kornvare, Rug, Byg og Havre, med indenlandske Skibe indføres til de syndensjeldste Stæder i Norge mod modereret Told. Kornavlingen, som overalt i de Kongl. Lande ikke tegnede sig vel, var især i Norges syndensjeldste Stifter saaledes slaaet i Aar

1781. feil, at Kornmangel der maatte befrygtes, fornemmelig naar Silferselen fra Danmark og Hertugdømmene tillige astog. Denne Misvært foranledigede og, at i Pl. 9de Aug. igjentoges og paa ny indskærpedes de mod Brandeviins Brænden og Brug for Norge udgivne Anordninger. Desuden resolverede og Kongen den 9de Aug., at Præmier skulde udloves for udenlandske Kornvarer, der inden Fartens Slutning for dette Aar indførtes til de syndensjeldske Stifter i Norge. — De andre dette Aars særlige Love for Norge vise Regjeringens sædvanlige Omsorg for Rigets National-Industri og Næringer, hvoraf Bjergværkerne især vare en vigtig Gjenstand for Opmærksomheden. — I Følge Kgl. Resol. af 12te Marts forbydes al Slags Metalstøbning i Flesborg Præstegjæld med underliggende Lyngdals og Svanne Annexer. — For Arbeidernes Credit- og Gjælds-Væsen ved Kongsberg Solværk, Eidsvolds Guldværk, og Wallo Saltværk udkom under 9de Apr. en Kgl. Anordning, der især søger at have de Uordener og Misligheder som ofte fandt Sted mellem Leverandeurerne og Bjergarbeiderne i Henseende til de Varer, der til Livets Nødvendighed udfordres, og Magasinet paa Kongsberg ikke tilstrækkelig kunde forsyne med. — Angaaende Salt fra Wallo Værk fik Stiftamtmandene i Danmark en Skrivelse af 30te April fra Bjergværks-Directoriet, at de Handlende i de Danske Kjøbstæder, som fra Wallo ville afhænte Salt, maatte de derom først underrette Saltværkets Betjente, at ikke de-

res Skibe skulde gjøre en forgjæves Reise, thi for 1781, at afhjælpe Mangelen i Kbhavn paa smaat Salt, var Hørkrømmerne der tilstaaet et vist Quantum forud fremfor alle andre Kjøbere. — Rescriptet af 3die Januar foreskriver, hvorledes skal forholdes med de Fattiges Underholdning i det forrige Jarlsberg Bergværks-District. — Resol. 9de Marts tillader Eidsfos Jærnværks Eier ubehindret at indkjøbe i nærmeste Søhavn og Stæder alle de behovende Victualier, kun maa han ei dermed forsyne de Bønder, som ikke ere Værkets Brugs-Folk. — Dgsaa for Norges vigtige Skovvæsen sørgedes ved Forordn. 4de April, der nærmere bestemmer Umgangen med den ofte saa forærvelige og tit dog nødvendige Braattebrænden. — Vigtig for Aasteds- og Markgangs-Procesen var R. til Bergens Stiftamtmand af 9de Novbr., angaaende naar og hvorledes Situations-Charter i disse Sager behøve at tages. — R. 11te April bestemmer nyere Ligningen af Christianias By- og Indquarterings-Skatter. — R. 14de Febr. til Stiftamtmanden i Norge befaler, at Sopasse skulde afleveres efter fuldendt Reise. — General Toldkammerets Skrivelse af 3die Juli forordner lige Salg af strandede forbudne Varer, som under 16de Juni var forordnet for Danmark. — S R. 14de Novbr. fik Stiftamtmanden i Bergen en omstændelig Forskrift, tildeels ligegyldende med hvad i andre Norske Stifter allerede var eller fremdeles blev foreskrevet, om Skifternes Behandling, Tilendebringelse, Beskrivelse og

1781. Appæl, samt Indcassation derved og aarlig indsendende Designation derover; han befaledes tillige i en trykt Plac. at lade dette Rescript bekjendtgjøre. — I Flekkefjord var til Kadesygens Cuur indrettet et Sygehuus, hvorom R. 12te Spbr. giver Stifamtmand og Bisp i Christiansand den fornødne Forskrift. — Norge særlig Christiania fik i Mar et offentlig Bibliothek ved afdøde Cancellieraad Deichmanns Gave, om hvilket Bibliotheks Indretning og Bevaring R. 7de Marts foreskrives det Fornødne. — Seminarium Fridericianum i Bergen faaer ved Resol. 6te Juni en mere udvidet Indretning, for at denne Stiftelse kan være til større Nytte saavel for den studerende Ungdom som og for det Almindelige. — Saa blev og i Folge R. 8de Aug. en ny Skole i Bergen oprettet under Benævnelse af Bergens almindelige Skole. — En Kongl. Cabinetsordre af 15de Aug. paalægger Norges Bisper at foranstalte, Præsterne visse Søndage indskræpe Menighederne Guds og Kongens Forbud mod Drukkenskab, Fraadferi og Udselhed. — I Nordlandene havde man ikke allene lært at drikke, men endog at brænde, Brændeviin. R. af 2den Mai forbyder derfor Bergens og Thronhjems med Nordlands Indbyggere handlende Borgere, at være dem behjælpelige i at erholde noget Slags Brændeviins = Redskaber.

Om Rettens Pleie udkom i Mar Reglement 8de Januar om Justitiens Administration samt Skifters Behandling i Trankebar og samtlige Rgl.

Etablissementer i Ostindien; dermed fulgte et 1781; Sportelreglement af samme Datum. — Pl. 27de Juni om hvorvidt paa Kgl. Betjentes Gage maa gjøres Beslag. — Pl. 29de Juni udvider Plac. 13de Aug. 1766 til alle Jurisdictioner i Danmark.

Under 10de Januar fornyes Anordningen af 25de April 1732 for Bogtrykkerne og dem som for sig udgive Portraiter eller Tegninger stukne i Kaaer, at aflevere deraf visse Exemplarer til det store Kgl. Bibliothet. — Det Kongl. Maler- Billedhugger- og Bygnings- Academie fik i K. 14de Febr. en forbedret Indretning og under samme Datum et nyt Casse- Reglement. — K. 18de April befaler et astronomisk Observatoriums Opførelse paa Gaarden Lambhuus paa Island, og tillægger Observator aarlig 100 Rdlr. Lon. — Rentekammerets Skrivelse af 28de April til flere Amtmænd i Sylland viser, at den geographiske Landmaaling sluttig fortsattes. — Den berømte Fabricius i Kiel udgav i Aar sit interessante lille Skrift om Folkeformerelsen fornemmelig med Hensyn til Danmark. Saa frimodigt det er skrevet, saa vakte det og megen Opmærksomhed, og adskillige velskrevne Smaapjese, deriblant især Cahier aus meiner Portefuille, hvis Forfatter var Kammerherre Buchwald, den af Talenter og Kundskaber meest udmærkede Kgl. Befalingsmand, jeg har kjendt.

Den store Digter Johannes Ewald døde i Aar, kun 38 Aar gammel, men svækket des-

1781. værre af Udsvævelser, hvad de ikke skulle glemme, der dolere saa meget over hans lange Tilfidesættelse, hvori han sandelig selv var megen Skyld; thi Digterens licentia poetica kan dog ikke udvides til Drikkefrihed, den jeg, vel kun som et Barn, selv har seet Beviis for, men godt kan minde mig, da han opholdt sig i min Farbroders Huus paa Bernstorffs Gods.

1782. Arveprinsen til Augustenborg Friderich Christian fik i Aar det blaa Baand, thi un-
haanden bestemtes han allerede til Gemahl for Kronprindsesse Lovise Augsta.

Geheimeraad Ste mann blev Meddirecteur i Skattekammeret, Bankdirectionen, og Bankcomptoiret med Prædicat af Finantsminister, Geheimeraad Ernst Heinrich Grev af Schimmelmann ligesaa i Bankdirectionen og Bankcomptoiret som Commerceminister; Geheimeraad Christian Friderich Mumsen blev første Deputeret i Rentekammeret, og Geheimeraad Christian Ditlev Friderich Greve af Reventlow ligesaa i General Soldkammeret. — Med al Ret fik Amtmanden over Coldinghuus Conferentseraad Hans de Hofman Ringen Merito. — Ved Kgl. Resolution af 19de Septbr. blev Bygningsdirectionen hævet, og Bygningsvæsenet henlagt under Rentekammeret.

Mellem Danmark og Rusland blev den 1° Octbr. oprettet en Venskabs- og, som man vil, fordeelagtig Handels = Tractat. — Ogsaa i Aar

var en Escader i Søen under Commando af Vice- 1782.
Admiral Fontenai. — Paa Kjøbenhavns Rhede
kom og 10 Rusfiske Drlogsfibe og 4 Fre-
gatter.

For, som det hed i den Kgl. Resolution af
8de April, aldeles at skille Banken fra det øvrige
Finantsvæsen, fandtes for godt, at ophæve Stats-
Balance- og Over-Skatte-Directionen, og for Ban-
ken, der ellers bliver — hed det videre — i sin
Indretning og Forsatning usforandret, at udnævne
en egen Direction under Navn af Over-Direction
for den Kgl. octroierede Bank, som efterkommer
Alt, hvad forhen Stats-Balance-Directionen, for
saavidt Banken angaaer, var anbefalet, og fuld-
byrder alle Kongens udenlandske Forbindtligheder.
Denne Overdirection bestod af Statsminister Grev
Thott, Generalprocureur Geheimeraad S a m p e,
Commerceminister Grev E. H. S c h i m m e l m a n n,
Finantsminister Geheimeraad S t e m a n n, Stats-
secretair Geheimeraad H ø e g h G u l d b e r g, Grev
C. D. F. K e w e n t l o w, Kammerherre og Fi-
nantsdeputeret H. H. v. S c h i l d e n, og Finants-
deputeret Conferentseraad A g g e r s k o w. I Resc.
af 13de April til denne Overdirection siges: Paa
det at Banken maatte være et til Landets Bedste
alene bestemt, og NB. ikke med nogen anden Deel
af de Kgl. Finantser i Forbindelse staaende In-
stitut. — Loven er ærlig, men holden besværlig.
— Synderlig er en Kgl. Resol. af 25de Decbr.,
som under Umbedets Forbrydelse paalægger Tol-
(19)

1782. berne og andre Betjente ved Toldstæderne, noie at paaagte, at ingen forbuden Pengeudforsel skeer af Riget, og især at paasee, at den noiagtigste Efterlevelse af Forordning 13de Mai 1762 ved Toldstæderne bliver observeret *). — Ved Kongl. Resolution af 25de Novbr. tillades, at Forfkrivninger eller Pansfættelser til Banken maa udstædes paa slet Papiir. — For at bringe en større Sum af Courant Mønt i Circulation, til Fordeel og Lettelse i Handel og Wandel, tillod Kongen i Pl. under 2den Octbr. Undersaatterne i Danmark og Norge, at erholde uden Bekostning udmyntet paa Kjøbenhavns og Kongsbjergs Mønter, hvad Sort Dansk grov Courant, saa og courante Ducater, de forlange, af hvis Sølv og Guld de dertil indlevere.

J Holstebro var en Apotheker, men som bitterlig klager over sin liden Næring, da Byens Kjøbmænd ere forsynede med og tro sig berettigede til, at falholde en stor Deel af de hos Almuen meest brugelige Apotheker-Varer, som Apothekeren i sin Klage har opregnet og beløbe sig til ikke færre end 19 Specier, hvorimellem selv Rhabarbar, Hofmanns Draaber, Stahls Pulver. Thi forbyder R. 4de Jan. Kjøbmændene, under Varernes Confiscation og streng Pengemulct at falholde disse Varer, men holde sig noie efterrettelige Medicinal-Forordn. af 1672 og Medicinal-Taxten 1772, med Hensyn til i den nævnedes Apo-

*) See om den min Frederik V. Aarbog p. 249.

thefer-Barer, som de ikke maa falholde. — Re= 1782.
 scripterne 26de Januar og 19de Juni vise, hvad
 tilforn er bemærket, hvorledes Kjøbstæderne Sæ=
 by og Odense ogsaa af Udenbyes = Giere vare,
 som saa mange andre Kjøbstæder, blevne skilte ved
 nogle af deres Gorde. — Ved R. 3die April til
 Statsraad H. Koføed blev Fabriken i Odense
 Tugthuus reduceret til et blot Spinderi for det
 militaire Udmanufactur i Kbhavn. Samme R.
 bestemmer og omstændelig denne Straffeindretnings
 ikke ubetydelige Indkomster. — Pl. 10de April
 forbyder Udførsel af de til Papiirs Forarbeidning
 tjenlige Klude og Lapper. — Stiftamtmanden og
 Biskoppen over Aarhus Stift fik under 21de
 Septbr. en Skrivelse fra det Danske Cancellie, an=
 gaaende at i Skolerne ogsaa skulde læres Fabrik=
 Spinderi; en vist nok nyttig Indretning, naar
 den overalt i Landets Skoler var bleven alminde=
 lig; men Collegiernes i Dette og Mere ofte gode
 Foranstaltninger bleve i Provinserne lige saa ofte for=
 sømte at udføres. Det gik derfor med denne befaled
 Indretning, som med de Foranstaltninger Placat
 14de Decbr. foreskriver og paabyder til at udbrede
 og almindeliggjøre en fuldkomnere Vævningsmaa=
 de af Lærreder. — Under 22de Mai udgik Kgl.
 Privilegium og Convention for Klædemanufacturet
 paa Blaagaard, af et Interessentskab paa to tu=
 sinde Actier, til 50 Rdlr for Actien, paa 30 Kar=
 opprettet. — Pl. 11te Novbr. nedsætter Tolden
 paa det for Kjøbstæderne vigtige Engelske Salt,

1782. men kort efter siger en anden Pl. af 18de Decbr., at af denne Nedsættelse kan Ingen nyde Godt, for han beviislig har sagt om det ham fornødne Quantum Salt fra Wallo Saltværk, som nu er sat i Stand til aarlig at tilvirke betydelige Quantiteter Salt. Men hvad skulde nu de Handlende gjøre, som allerede havde bestilt Engelsk Salt? — Apotheker Niblung i Altona fik ved Kgl. Resolution af 26de Septbr. Tilladelse til, for det første i 6 Aar, at maatte til Danmark og Norge indføre Drogerier eller virkelige Apotheker-Varer, uden derfor at erlægge den for Andenhaandsvarer paabudne Forheielsestold, omendskjendt han ikke kunde bevise, at disse Varer med Landets egne Skibe fra første Haand til Altona vare indbragte. Grundene til denne fordeelagtige Tilladelse ere ikke hos Fogtmann opgivne. — Ved R. af 13de Novbr. blev i Aar Kbhavns Brolæggerlaug ophævet. — Levnetmidler har i Aaret været i hei Priis, hvorfor og Taxterne paa dem forheiedes i Kjøbenhavn og derefter i de andre Kjøbstæder. R. 23de Juni forheier saaledes 14de Marks Allet til 16 Mark for Londen. — En Kgl. Befaling af 21de Octbr. paalægger og Magistraten med Politimesteren at vaage over og strax at see iværksætte alle de Foranstaltninger, som here til god Orden, i Henseende til Levnetmidlernes Hensførelse paa Torvene og deres Udsalg saavel der, som andre Stæder, hvor de falholdes. — Pl. 30te Octbr. bekjendtgjor at General-Toldkammeret kan udstæde Kammerpasse paa Græsstubes og til Slagting

tjenlige Køers som og paa opstaldet Kvægs Trans- 1782.
port fra Sylland og Fyen, til Bortfølgelse i Kjø-
benhavn og dens Forstæder. — En anden Pl. af 7de
Novbr. tillader, at fremmed Sild maa indføres i
Kbhavn imod en meget modereret Afgift i Told
og Consumtion. Pl. 11te Novbr. angaaende visse
nærmere Foranstaltninger til at forekomme Man-
gel og høie Priser paa Levnetsmidler i Danmark,
især i Kbhavn. Og saaledes bleve flere gode For-
anstaltninger trufne til Kbhavns Proviantering,
deels umiddelbar fra det Kongelige Cabinet deels
fra det Danske Cancelli. — Kjøbenhavn særlig
angaaende vil jeg endnu bemærke to Politianord-
ninger, fordi de tildeels og af Provins-Kjøbstæder-
nes Politi-Autoriteter ere efterfulgte. Den ene er
en Cabinetsordre af 9de August om Favnestjærer-
ne, der, som siges, bringe deres Sauge- og Hug-
ge-Løn til saa uforflammet en Priis, at det des-
uden dyre Brænde, derved bliver end kostbarere,
og disse Folk desuden med saamegen Selvraadig-
hed opføre sig, at de ere blevne en virkelig Byr-
de. Thi befales, at Ingen maa stjære Brænde,
uden dertil af Magistraten at have Bevilling, som
aarlig skal fornyes, og en Lart af 3 Mark fast-
sættes for at sauge og hugge en Favn. Den an-
den Politianordning er saameget interessantere,
som den, foruden at være optagen i de Kjøbstæ-
der, hvor den kan følges, tillige er bemærket af
fremmede Reisende, som en Kjøbenhavns Politi
udmærkende Lov, og der dog nu ganske er hen-
lagt. Under 7de Decbr. befaler nemlig Cancel-

1782. liet Politimesteren i Kjøbenhavn . . . se at lade paa-see, at Trottoirerne blive holde ryddelige for de Gaaende, saa at der hverken bliver baaret og trillet med Dragter paa Trottoirerne, eller paa dem udsat, de Gaaende til Hinder, Barer til Forhandling.

Endskjønt den Holsteenske Canal endnu ikke var færdig, saa oprettedes dog i Aar et Dansk-Norsk og Slesvig-Holsteensk Handels- og Canal-Compagni, der under 10de Mai fik en Kgl. Decret, men der rigtig nok var grundet paa Beregning, som man kan sige om var gjort uden Bært. Ved Canalen var ikke noget Sted, hvor en Handel kunde anlægges, Compagniet maatte derfor anvise Havne, men som tildeels vare anviste andre Handelsfælskaber. For nu at skaffe dette Compagni noget Eiendommeligt, overdrages det i Særdeleshed de Norske Glasværker og Ransstoberier, skjønt Udførselen af disses Fabricater er til det vestlige Europa naturlig bekvemmere gjennem Gattegattet, end gjennem den desuden da ikke ganske færdige Canal. Imidlertid læses i Adressavisen No. 114 en Publication fra Regeringen, der vistnok maatte give den Deel af Publicum, der om slige Anlæg ikke kunde gjøre sig rigtige Begreb, overspændte Forventninger om dette Canal-Compagni. Publicationen lyder saa: Da det er Hans Kgl. Majest. allernaadigste Hensigt, at alle Hans Undersaatter i Almindelighed, som maatte have Lust og Evne til at interessere i det Kgl. nylig octroierede Danske, Norske, Slesvigste og

Hollsteenske forenede Handels- og Canal-Compagni 1782.
 skulde, ved at overlades nogle Actier, nyde godt af bemeldte Compagnies forventede Fordele, saa har Allerhoistfamme strax allernaadigst bestemt et i Forhold til den hele Sum meget betydelig Antal Actier til Uddeling saavel i Danmark og Norge, som begge Forstendommene. Af dette Antal er til Uddeling for Indvaanerne i Kjøbenhavn alene bestemt 3000 Stykker. Her modtages derfor Subscription af Administrationen for benævnte nye Compagni, Onsdag, Torsdag og Fredag den 12te, 13te og 14de Juni, paa det saakaldte gamle Dvæsthuus; hvorved tjener til Efterretning, at de, som der maatte have i Sinde at subscribere, maa være betænkte paa, naar forlanges, at kunde stille antagelig Caution for Actiernes prompte Indløsning til de fastsatte Betalings-Terminer; ligesom og Ingen uden Undtagelse, skjønt han bliver tegnet for det begjærte Antal, derved erholder nogen Retighed til at erholde Actier, da Subscriptionslisten, naar samme er sluttet, efter Hs. Kgl. Mts udtrykkelige Befaling skal forrelægges Allerhoistfamme til egen allerhoieste Approbation, og den derefter ventelig fornødne Repartition. Til Efterretning bekjendtgjøres tillige, at i Henseende til Uddelingen af de for Kjøbstæderne med dertil hørende Landdistricter bestemte Actier modtages Subscription i enhver Kjøbstad, efter nærmere derom ved Stiftamtmandene i Danmark og Norge gjørende Foranstaltning og Bekjendtgjørelse, ligesom og Uddelingen i Hertugdømmene skal skee paa lige Maade. — Dgsaa denne Publication er da Beviis

1782. for, hvor ofte alt for directe, for ikke at sige utidig, Regjeringen blandede sig i Handelen til baa-
 de Dens og sin egen Skade. — Men dette Canal-
 Compagnie kom da heller aldrig i Virksomhed,
 saa dets Actier i 1789 maatte forandres til 4
 Procent Rgl. Obligationer. — De øvrige dette
 Aars Love og Indretninger for Handelen ere:
 Pl. 21de Januar til Advarsel mod al Misbrug
 af Sepassers, samt angaaende Algierste Sepas-
 ses Lagelse for de Skibe, som passere Cap finis
 terræ. — En Rgl. Resolution af 17de Januar
 forbyder, at Hvede, Rug, Byg og Malt fra Born-
 holm maa indføres, men vel Havre, Havregryn
 og Værter, naar medfølge behørig Øvrigheds-Ut-
 tester for, at de ere af Landets egne Producter. —
 Anordning af 8de April om Forholdet med det
 saltede Kjøds Nedlægning, Bragning og Mærke,
 som udfikses til Udlandet. — Pl. 10de April om
 den det Østerøiske Handels = Selskab givne Ret
 til Enehandel ved de danske Fortereser og Loger
 paa Kysten Guinea. — Anordning af 19de Juni
 for Lotseriet i Grønsund. — Da Lidernes Con-
 juncturer havde aabnet fordeelagtig Uffætning for
 Provisions = Varer til og over de Rgl. Vestindiske
 Der, saa bekjendtgjør en Plac. under 3die April,
 at de i 1779 udsatte Præmier for disse Varers
 Udsendelse nu skal med de 3 Aars Forlob falde
 bort. — Forordn. 4de Novbr. udvider og foreger
 Handelsfrihederne paa St. Thomas og St Jan.
 — Under 19de April fik saavel Kjøbmændene,
 som de der bestyre Handelen og forestaae Hval-

fanger-Anlægene i Grønland en udførlig Instrux. 1782.

— Den Danske Ostindiske Handel naaede under den Nordamericanske Krig sin høieste Spidse. — Det Asiatiske Compagni udsendte aarlig til Indien og China 6 til 8 Skibe, dets Actier steg i Nar til en høi Priis, saa en Actie betaltes med henved 900 Rdlr., men det aarlige Udbytte var da og pr. Actie 150 Rdlr. Men følgende Nars Fred i Versailles gjorde Ende paa denne Herlighed.

I Nar standsede den da fordærvelige Kvægsyge. — Belgjørende for Landalmuen var Forordn, 17de April om de fornødne Hjælpemidler til de blant Almuen opkomne smitsomme Sygdommes Helbredelse, og deres videre Udbredelse at forekomme. — Endnu i Nar vedblive Proprietairerne paa de solgte Anvorskovske Domainer deres Uvillighed til, at betale Skoleholderne hvad dem tilkom, saa Kongen i R. 22de Marts under militair Execution maa paalægge dem uden Modsigelse at betale, thi da ingen Bestemmelse var herom i Auctions-Conditionerne, saa forlangte de, at det ved en Commission skulde afgjøres, hvorvidt de vare pligtige at betale, men hvad ikke blev dem bevilget.

Norges Trang paa Korn og Fødevarer var i Nar stor. I Felge Rgl. Resolution af 21de Febr. blev derfor udsat Præmier for indenlands Byg, Havres og Havremeels Indførsel i de syndenfeldste Stifter til Juni Maanedes Udgang, hvilken Termin siden blev forlangt. I ligesaa

1782. lang Tid blev og ved Resolution af samme Datum tilladt at indføre fremmede Kornvarer af samme Slags. I Pl. 25de Juli tillades fremmed Havres Indførsel til Aggershuus Stift, og i Plac. 12te Septbr. tillades overalt fremmede Kornvarers Indførsel til dette Stift. Disse Tilladelser igjentages og udvides flere Gange i Nar. Dgsaa for Norge udkom under samme Datum som for Danmark, nemlig 11te Novbr. en Plac. med flere Foranstaltninger til at hindre Mangel og dyre Priser paa Levnetsmidlerne, hvori og modereres Tolden paa visse Varer, som paa fremmet Salt. — Ved Pl. 13de Marts blev bestemt visse Omslags eller Rente-Betalings-Terminer for ethvert af Norges Stifter. — Under 24de Mai gik til Stiftamtmanden i Christianssand fem vigtige Rescripter, om Overformynderne og Stiftets Pupilmidlers Udsættelse, om Skifternes Behandling, og Stiftamtmandens Myndighed over Borgerne, om visse Præcautioner ved Umyndige Midlers Udsættelse, og om Overformynderne eller Børgerne skal betros Pupilmidler.

Til Regjeringens Omfarg for Rettens Pleie i Nar horer Anordning af 7de Januar for Justitsens Pleie i en og anden Deel ved Somilitair-Etaten. Under samme Datum udkom Forklaring og nærmere Bestemmelse af den 752 §. i Søfrigs-Artikels-Brevet, hvilken §. ikke holdtes for, neie og tydelig nok at fastsætte Straf for alle de Tilfælde, i hvilke en Skibs-Chef, i Tid af Fægtning, maatte have manglet sin Skyldighed. An-

ledningen til denne Bestemmelse var *So-Capitain* 1782.

Peter Schønning's i forrige Aar viiste slette, det Danske Flag vanærende, *Conduite*, da han, som Chef for en Fregat, gik af Veien for et Engelsk armeret Skib, uden, efter Krigsbrug og sin Instrux, at bruge Magten, eller vove, hvad han kunde og borde have vovet. Thi blev han tiltalt for en *Sokrigsret*, som domte ham fra Liv og Ære, dog ved Kongelig Benaadning blev det ved *Cassation*. *Premier-Lieutenant Otto Lütken*, nu Flaadens første Admiral, betroedes det at gjøre godt hvad *Sichønning* havde gjort slet, og han udførte og til Flagets Ære det ham Betroede med saadan Udmærkelse, at han forfremmedes til *Capitain* med *Compagni*, sprang saaledes *Capitain-Lieutenant's* *Clasfen* forbi. — Af meget velgjørende Indflydelse paa Retspleien saavel i publike som i private Sager blev Forordn. 1ste Mai, om Vidners Forelse ved Retterne i Danmark. — N. 27de Febr. foreskriver, at hvem der vil arrestere en *Told- og Consumtions-Betjent* for Gjæld, skal først af hans Foresatte begjære ham fra hans Post afløst.

Under 29de Januar fik *Soro Academi* en forbedret *Foundation*. Men denne *Høiskole* blev derfor dog ikke, hvad den havde været med Lærere som *Sneedorff* og *Guldberg* og under *Dver-Hofmestere* som *Danneskjold* og *Reichenstein*. I vore Dage er den igjen bleven til hvad den oprindelig har været, en *Forberedelses-Skole* til *Universitetet*. — I *Placat*

1782. 15de Mai befales, at til det store Kgl. Bibliothek skal afleveres haandfrevne Codices paa Pergament eller Papir, og gamle Danske Bøger af ældste Tryk til det seistende Sekels Midte, der opbevares i Kirker og andre offentlige Stiftelser.— I Aar aabnede den af sit Fædernelands Videnskabelighed heit fortjente Kammerherre Suhm sit store Bibliothek til offentlig Brug, hvorom han gjorde en Annonce i Adresavisen No. 41. — Universitetets medicinske Facultet, hvis Ordinarii vare Krahenstein og Friis Rottbøll, fik under 22de Mai en Cabinetsordre, angaaende i Sager, som komme til dets Erklæring, altid at indhænte de designerede Professorerens Meeninger. — Det den 11te Octbr. 1772 oprettede medicinske Selskab fik i Aar et Kongl. aabent Brev af 5te Juni, med Tilfagn om Majestædens Bestyttelse, som og Tilladelse at kalde sig Det Kgl. Kbhvske medicinske Selskab, og Sigil med sammes Overskrift paa Latin. — Mellem de Kjøbenhavnske Læger, især Professor Lode og Dr. Buchhave, havde fast i et Par Aar været en hæftig Pennekrig om Nellikferoden, som Sidste ville have til Surrogat for det velgjørende China. I Aar trak Buchhave i Marken, gjennem Kviserne, med en heel Hob Patienters Attester. men som dog nok ikke betydede meget. — K. 15de Mai tillader, at der paa Kongens Bekostning maa forfærdiges to Sæt astronomiske Instrumenter, hvoraf det ene skulde medgives en Grenlands Missionair til Observationer, især Magnetens Misviisnings flittige Udforsknng,

der laa Bugge meget paa Hjerte, er og en for 1782. Sofarten meget vigtig Sag. — N. 18de Decr. til Maler-Billedhugger- og Bygnings-Academiet samt Kbhavns Magistrat, om nogle Academiet bevilgede Friheder, i Henseende til Haandværksfolk og Laugene.

Statmester Henrich Carl, Greve af Schimmelman, Ridder af Elephantordenen og Geheime-Conferentsraad, døde den 15de Febr., 58 Aar gammel. En meget spydig Discours paa Tysk, om denne Stormands sidste Time, circulerede i Publicum med Rygte, at August Hennings var dens Forfatter, hvad ham paa Prent paabyrdes i Hamburgs Neue Zeitung. Vist kunde Ingen bedre, end den kundskabsrige Hennings, have bedomt Schimmelman som Finants-Minister. Men Hennings var til den Tid Hofmand, der gjerne ville i Bæret, havde og faaet sig en adelig Kone. Dette ham paabyrdede Forfatterstab fralagde han sig derfor i Aviserne. I øvrigt er Schimmelman i vore Dage haardt bedemt af især en nyere Historieskriver. Men Noget torde vel kunde anføres til hans om ikke Forsvar saa dog Undskyldning. Vist nok, skrives hans Finantsministeriums Historie udførlig, og Dexten tages af Montesquieur l'Esprit des loix Liv. XIII. chap XV. p. 439 i Udgaven til Amsterdam af et Selskab, saa — —

1783. I Adresavisen No. 22 læstes efter høiere Ordre en synderlig Bekjendtgjørelse fra Over-Hofmarschallen. Han lod nemlig Publicum deri vide, at i Henseende til Kortpengene var den Forandring bleven indført, at herefter maa ved Spillebordene til Hove ei gives mere i Alt, end 1 Rd. ved et Spillebord, hvilket Exempel Hans Majestæt Kongen venter, man i Byen overalt følger. — Og til samme Tid tillodes dog, at paa Hofets Baller en Domino spillede høie Hasardspil.

Grev Christian Ditlev Friderich Rentlow til Grevskabet Christiansøde var nu bleven første Deputeret altsaa Chef for General-Toldkammeret, i hvilken Post han allerede robede den fjeldne virksomme Pladsmand, han ville blive. — Selv indsendt han sig flere Gange om Morgen tidlig ude paa Toldboden, hvor han bemærkede Skippere og Andre, der maatte vente paa Toldbetjentene for at blive clarede. Thi blev ved Pl. 15de Novbr. bestemt Expeditionstiden ved Toldboden i Kbhavn. — En anden Plac. af 24de Novbr. dicterer Mulct for de Handlende og Andre, som ikke betimelig levere Told- og Consumtions-Betjentene de Nødvendige og Efterretninger, disse behøve til deres Regnskaber. — I Conferenseraad og General-Krigscommissair Otto Christoph Muntze af Morgenstjerne fik og Generalitets- og Commissariats-Collegiet en virksom Deputeret, men en haard Mand, der ikke var Bonden god, hvad han viiste deels i Sessio-

nerne for Soldaterindrulleringen, deels ved andre 1783. Leiligheder, var og derfor meget imod Stavnsbaandets Løsning.

I Folge Freden til Versailles erklæredes nu, i Pl. 26de Juni, Forbudet mod Munitions og anden Krigsforraads Transport til Vestindien, for hævet. — Med Sverrig blev nu og trussen Convention om Sjette- og Tiende-Pengenes gjensidige Ophævelse, som bekjendtgjordes i Placat af 18de September.

Plac. 7de April bekjendtgjør Ophævelsen af den i 1779 af Skibe og Varer paabudne extraordinaire Afgiwt. — Men derimod forheiedes Betalingen for de Algierste Sepasser efter de i Pl. 14de April indeholdte Bestemmelser. — Dg-
faa blev under 12te Novbr. bekjendtgjort en Forhoielsesafgiwt, paalagt de Chinesiske og Ostindiske Silkevarer, der dog ved Kgl. Resolution af 22de Decbr. blev modereret. — Forordn. 13de Jan. om Consumtions Erlæggelse og Tilbagegivelse af indenrigske consumtionsbare Varer, som ikke fortæres i de consumtionspligtige Stæder, hvor de ere indførte, vore eller falde. — I Adresavisen No. 229 læses en mærkelig Bekjendtgjørelse fra Finantserne, Wiinhandler Baron Volten angaaende, der nu havde clareret sit hos Kongen gjorte Laan. Men da Hr. Nathanson har opbevaret denne Bekjendtgjørelse i sit her tit anførte Skrift, behøver det ikke her at indføres.

Cancelliet maa i Skrivelse af 1ste Febr. betyde Politimesteren i Kjøbenhavn, at Hensigten

1783. af de om Torvekjob og Levnetsmidlernes Hidførelse til Udsalg m. v. udgangne Anordninger alene er, at hindre Forprang, uberettiget Handel, og saadant Dpfjob, hvorved de nødvendige Levnetsmidlers Indkjøb for Kbhavns Indvaanere vanskeliggøres, eller Priserne dog overdrives. Han havde til indbemeldte Collegium sendt ikke færre end 17 Forhøret, optagne over Adskillige med Fedevarer i Kbhavn Anholdte. — Under samme Datum bekendtgjor Cancelliet i en anden Skrivelse, at Anstalter ere søiede til fra Toldvæsenet at underrette Politimesteren om, naar bedærvede Varer, som her skal forblive, ere blevne fortoldede. — En Skrivelse fra samme Collegium af 1ste Marts befaler Stiftamtmanden over Riber, at haandhæve Apothekerne mod al utilladelig Medicamenthandel, hvori de gjordes megen Indgrib ikke alene af de Handlende, men og i de Kjøbstæder, hvori der laa Garnison, ogsaa af Regiments-Chirurgerne og deres Underchirurger. — I Skrivelse fra General-Toldkammeret af 23de Marts bekendtgjøres Dphævelsen af Forbuddene paa fremmed Victriol og Svovls Indførsel til begge Riger. — Under 16de Juni fik Stiftamtmanden over Fyen et meget omstændeligt vel skrevet Rescript, angaaende Nyborg Kjøbstads Indtægter og Udgifter, Skatternes Ligning og Indkrævelse, Byens Kirker, Skove, Torder og derpaa staaende Huse, dens Brandvæsen, Indquartering o. s. v. Dette R. gaves ikke paa Forslag enten fra Over- eller Under-Øvrigheden, men endeel af selve Borgerne havde ind-

givet det paa høiere Stæder, som Forslag til en 1783.

Instruction for Byfogden og de eligerede Mand, med Begjæring om Kongelig Confirmation paa det. Forslaget var, som jeg veed, conciperet af Raadmand i Odense og Birkedommer Hans Sorgen Trøjel, en Mand, som besad Kundskaber for en høiere Birkedreds, end han var i. — K. 15de Octbr. til Kbhavns Magistrat hæver det i 1781 gjorde Forbud, paa at ingen Seilmager- Svend maatte udgaa som Matros, Styrmand eller Scillægger paa Coffardiskibene m. v. — Ved Kgl. Resolution bestemtes, at den Tobaksplantning, som ved Kjøbenhavn hidtil var drevet for Kgl. Regning, herefter skulde overdrages til private Lysthavende, og derfor de paa Plantagerne opførte Torre- og Vaanings-Huse, samt Inventariet af Heste, Vogne og Redskaber forauktioneres. — I Mæret 1748 tillodes det Alle og Enhver i Kjøbstæderne at handle med Ostindiske og Chinesiske Varer, i det Store og i det Smaa, som med det Asiatiske Compagnies Skibe hjembragtes, men Laugsaanden fik nu et Kgl. Rescr. udvirket under 15de Octbr., som forbyder andre i Stæderne end Urtekræmmerne, at falholde i smaa Partier Relliker, Muskater, Muskatblommer, Caneel og Cardemumer.

I Skrivelse af 4de Marts bekjendtgjør Commerce-Collegiet begge Rigers Stiftbefalingsmænd og Kbhavns Magistrat, at fremmede Nationers Skibe ikke maa handle paa de Franske Der og Colonier. —

1783. En Kgl. Resolution af 7de April forbyder at indføre saltet Sild fra Bornholm, saa at de endog ved Udfibning til St. Croix i Vestindien skal anses for fremmede. — Ved Kgl. Resolution af 21de August nedsættes Taxten paa Tolden for fremmede Sukkere fra 10 Rdl. pr. 100 Pund til den for alle Vestindiske Sukkere bestemte Taxt $7\frac{1}{2}$ Rdl. pr. 100 Pund. — Pl. 16de April bestemmer noiere Tilladelsen til blinde Ankeres Dypfising paa Helsingøers Rhed og Farvand. — Pl. 28de Mai ophæver fra 1ste Aug. den i 1779 paabudne extraordinaire Afgift af 4 Rdlr. til de Danske i fremmede Havne ansatte Consulere, naar et Skib løsser og lader, og 2 Rdlr., naar det blot anløber en Havn. — Det holdt haardt med at faa Canal-Compagniets Actiehavere til at indfri deres Actier, saa nu Commercecollegiet maa med Kongens Tilladelse fordele Indfrielsen i tre Terminer, saaledes at i de to første kun betales 25 Rdlr., men i den tredie Termin Actiens resterende Halvdeel eller 50 Rdlr. — Efter Adressavisen No. 113 folgtes det Asiatiske Compagnies Actier paa Borsen for 1130 til 1150 Rdl. Stykket. Compagniet fik under 4de Juli en Kongl. Skrivelse, hvorfor to Deputerede sendtes til Kongen, for at skulde bevidne Hans Majestæt Dets allerunderdanigste Tak. I øvrigt vil man om den Danske Handel paa Ostindien og China finde gode Efterretninger i Grosferer Nathansons tit anførte Stift om Danmarks Handel, Skibsfart o. s. v. — Samme i mange Dele interess-

sante Værk har og Bidrag til Historien om Han- 1783.
 delen paa vore Vestindiske Der og om det Vest-
 indiske Handelscompagnie. Men en meget om-
 stændelig og vigtig Efterretning om Compagniets
 Status ved dette Aars Begyndelse har Hr. Ra-
 thanson dog ikke bemærket, hvilken jeg derfor
 her til Sikkerhed for Fremtiden vil opbevare, saa-
 ledes som den findes i dette Aars Adresavis No.
 6. I det Vestindiske Compagnies General-For-
 samling den 28de Decbr 1782 blev oplæst følgen-
 de Efterretning: Ved Udgangen af Aaret 1781
 blev, for at opbringe en Dividende af 250 Rd.
 pr. Actie, Beregningen over Compagniets Gevinst
 gjort til Udgangen af Juni 1782, og var saale-
 des den hele Gevinst i Compagniets Handelsaar
 (som regnes fra Juni til Juni), hvilken egentlig
 først skulde bestemmes i General-Forsamlingen
 1782, bragt med i Dversslag. Denne Gevinst,
 som, foruden den i Følge Detroiten henlagte Sum af
 200,000 Rdlr., udgjorde en Summa af, 250,000
 Rdlr., hvoraf 250,000 Rdlr. bleve uddeelte, og
 og 1 Million henlagt til Actiernes Forhøielse til
 300 Rdlr., er altsaa virkelig vundet til ultimo
 Juni 1782, og endnu et Dverskud af circa 24000
 Rdlr. Efter Compagniets Institution skulde Han-
 delsgevinsten uddeles fra Juni Udgang det ene
 Aar til Juni Udgang det følgende. Men da man
 var afvegen derfra ved Slutningen af Aaret 1781,
 maatte det ved General-Forsamlingen 1782 ag-
 tes fornødent ogsaa at gaa forud, naar man ville

1783. frembringe en Dividende, som skulde være over-
 eensstemmende med Compagniets Fond. Men
 dette var betænkeligt formedelt den manglende
 Afslutning af Bøgerne i Vestindien, endskjønt det,
 som forud var udgivet, virkelig allerede maatte
 være vundet ved Devidendens Udbetaling ved 11te
 Juni 1783. Man besluttede derfor at gaae ef-
 ter Oetroiens Indhold, og atter at regne efter Com-
 pagniets Handelsaar, i Folge hvilket der ved
 Aarets Ende bestemmes, hvad der er vundet ved
 Juni Maanedes Udgang samme Aar, saa at Com-
 pagniet egentlig staaer i Debet til Interessenter-
 ne et heelt Aar, da den ved Aarets Slutning be-
 stemte Dividende først maa betales til 11te Juni
 det paafølgende Aar. Paa eengang at vende til-
 bage til den fundamentelle Indretning var ikke
 raadeligt, da det var mere tilfredsstillende for In-
 teressenterne, og mere overeensstemmende med Com-
 pagniets Orden, at tage en Middelvei. I Folge
 heraf blev Solden beregnet efter et ganske maa-
 deligt Overslag til ultimo Decbr. 1782, og ud-
 gjorde samme tilligemed Overskuddet af Handelens
 Gevinst til ultimo Juni 1782 en Sum af 200,000
 Rdlr., hvoraf 40 Rdlr. pr. Actie var udsat til
 Dividende. Hvad der paa denne Maade blev
 vundet af Udbyttet for Handelsaaret til ultimo Juni
 1783, var den mindste Deel af Compagniets Ge-
 vinst i det løbende Handelsaar, og dog tilstrække-
 lig til at kunde bestemme en fuldkommen Rente
 af Capitalen efter Actiernes egentlige Priis, og
 til at tilfredsstillende Interessenterne. Udbyttet for

tilkommende Aar kunde efter denne Beregning 1783. saaledes bestemmes, at der ingen videre Beregning forud var nodig, da ikke alene Soldindtræderne fra 1ste Januar til ultimo Juni 1783 allerede ere en Equivalent mod nærværende Uddeeling, men endogsaa hele Handelsgevinsten fra 1ste Juli 1782 til 30te Juni 1783, tilligemed Overskuddet af de for ringe anslagne Soldrevenuer til ultimo Decbr. 1782 (samt hvad paa omtrent 8 Tønder Guld i Varer til Begyndelsen af 1782 i Bestindien er vundet, og endnu ikke er beregnet) bliver tilovers at uddeele. Dette vil til Decbr. Udgang 1783 bestemme Dividenden, og derpaa vedbliver Compagniet at fastsætte Dividenderne efter dets Handelsaar fra 1ste Juli til ultimo Juni, ogsaa at udbetale det Fastsatte til paaafølgende 1ste Juni, da man siden kan vente at see, hvor meget der er vundet fra 1ste Juli 1782 til ultimo Juni 1783 med en Capital af 1,700,000 Rdl., da Indskuddet af 500,000 Rdl., formeret med 200,000 Rdl., fra ultimo Juni 1781 til ultimo Juni 1782 har vundet en Capital af 1,250,000 Rdl." Saavidt denne Status Beregning og Oversigt, der slutter saaledes: "Saa meget have vi fundet fornødent af denne Sag at bekjendtgjøre vore Læsere, paa det de kunde derved sættes i Stand til at fælde Dom over Handelsens sande Tilstand, uden ved de Efterretninger som ofte Uvidenhed, eller af Egennytte frembrag, Cabale udspreder, at fores i Bilde. Denne Efterretning kan desuden maaske blive Mange til

1783. Nytte, som maaskee ikke veed, hvormeget altid og paa ethvert Sted falske Nygter om Handelens Opkomst eller Forsald, Contracter, som enten ere opdigtede, eller kun sluttede pro forma, anvendes som Midler til at bringe Actierne i Veiret eller sætte den ned, da man, ved Kundskab om Handelscompagniets Tilstand, kan, naar Priserne forandres, domme om hvorvidt saadant er skeet med Grund eller ikke, uden at være underkastet at blive et Kov for de ofte prøvede Kunstner.”

Sjyllands Proprietairer, der dog uretfærdig havde ved Regjeringens Svaghed tilsneget sig et Stavnsbaand, som, da Bornedretten gjaldt paa nogle de danske Olande, aldrig havde gjældet paa den Tyske Halvø, holdt alligevel strengt over dette Trællebaand, og fik derfor ogsaa under dette i saa Henseende svage Ministerium udvirket en Plac. af 3die Januar, der skal hindre det unge Mandskabs Undvigelse fra Sjylland til det Slesvigske. Og dog tilstaaer Lovgiveren i dette sit Forbud, at de Tyske Karles Tjeneste er paa visse Tider nødvendig i det Slesvigske. — Plac. 6te August foreskriver den Godtgjørelse, Hingsteierne af Bondestanden skal have paa de Stæder, hvor vedkommende Godseiere ikke selv allerede have truffet bekvem Indretning med deres Bonders Hesteavl. Saa nyttig denne Indretning kunde være for Hesteavlen, saa kunde den dog og paa Proprietairgodserne bruges, og, som jeg veed, virkelig stundum af Forvalterne brugtes, til at fortrædige baade Hingsternes og Hoppernes Eiere. — En

Cabinettsordre af 13de Decbr. tilkjendegiver Kon-1783. gens Mishag med, at Amtmændene ikke selv personlig indfinde sig ved de i Forordn. 23de April 1781 befalede Aastedsmøder, hvilken vigtige Pligt derfor indskræpes dem. Vist at mange Udskiftninger havde været bedre, naar Amtmændene derved havde opfyldt deres Pligter, og forstaaet hvad mange ikke forstode, at opfylde dem, thi i disse Møder foresalde ofte Stridigheder mellem Lodseierne, som der skal en Amtmand med Hoved og Kundskaber i Landvæsenet til at paastjønne, især naar enten Landvæsenstommisfarier eller Landindspecteur ikke ere saa ganske at troe.

Dgsaa for Norge udkom under 17de Marts Forordn. om Consumtions Erlæggelse og Tilbagegivelsen af de indenrigs consumtionsbare Varer, som ikke fortæres i de consumtionspligtige Stæder, hvor de ere indførte, vore eller falde, men derfra til andre Stæder udføres. — Plac. 24de Marts forlænger Tilladelsen for fremmede Kornvarers Indførsel i Norges syndensjeldske Stifter til indeværende Aars Udgang. — Plac. 27de Mai indeholder visse Bestemmelser for Tiendevæsenet i Norge. — Vigtig for Landmanden var R. 4de Juni, angaaende Forholdet med Leie- og Frisfyds, i Aggershuus Stift, hvor Almuen havde klaget over, at de ofte hele Dage maatte ligge og vente paa Gjæstgiverstæderne paa de Rejsende, og saa uden al Erstatning befordre dem Dagen efter. — En Rgl. Resolution af 11te Septbr. forbyder i Romsdalens Amt at anlægge eller oprette noget Værk

1783. for Kongens Tilladelse dertil er indhæntet gjennem Bergværksdirectoriet, som ikke for Kongen maa herom gjøre Forestilling, for Det har indhæntet Circumference-Bondernes skriftlige Erklæring. Al Slags Metal-Bryden og Grube-Drivt blev dog Enhver fri forbeholden. — Et Rescript af 17de Januar til Stiftamtmanden og Bispen over Christiansand forordner om Taxationen over de Eiendomme, hvori offentlige Midler udsættes, samme Dmgang og Ansvar, som for Aggershuus Stift var forordnet. — Et andet Rescript af samme Datum til alle Norges Stiftamtmand forordner, at Ingen uden Apothekerne maa under Tiltale falholde Medicamenter, der i Rescriptet omstændelig specificeres. — Christiania havde nu faaet sig et Dpfostringhuus, hvis omstændelige Fundats blev Kongl. confirmeret den 3die Decbr. Denne Stiftelses Indkomster synes af Rescriptet under 3die November fornemmelig at være 1 Skilling af hver Tonde Korn og Salt, som til Christiania indførtes. — Rescript af 5te Decbr. rober den Uskik blandt Almuen i Aggershuus Stift, skundum at begrave et hendoet Menneske, uden at tilkjendegive Præsten eller nogen anden Autoritet det. At denne Uskik og sandt eller dog havde fundet Sted i Throndhjems Stift, viser Rescript af 18de December 1751, som i min Frederik V. Aarbog borde været bemærket, thi slige Smaanoticer ere ikke uvigtige Bidrag til et Folks Culturhistorie. — Da Bergen, som saa ofte leed af Ildbrand, ikke i saadant uhykkeligt Tilfælde kunde

altid frembringe det fornødne Vand, saa befalede 1783.

Kongen i Rescript af 2den April, at alle i og omkring denne By Boende, som udleie Heste, Kaner, Carioler og Vogne, skal ved Ildbrand skaffe Vand. — Christiansands Stiftamtmand fik fra Cancelliet under 2den August Forfkrift om Kjøbstædsfatternes Ligning, naar der klages over Taxeerborgerne, som er anvendelig i alle baade Norske og Danske Kjøbstæder, og kunde forekomme megen Strid. — Rescript af 30te April befaler, at alle Delinquent- og Justitsfager skal gaa Overhofretten forbi og indstævnes til Høiesteret, hvilkens Kongl. Befaling Cancellie-Skrivelsen af 24de Mai dog kun vil have forstaaet om egentlige Delinquentfager. — Endnu maa med Hensyn til Norge bemærkes Anordningen af 29de December, der, for at befordre Erzhernes og Mineraliers Eftersegning og Opydagelse, frigiver alle ædle Metaller uden for Solvværkets District.

I Placat af 5te Februar befales, at de for Brændeviinsbrænderi og Krohold paa Landet afsigende Domme skal, inden 8 Uger efter deres Uffigelse, indsendes til Amtmandens Approbation, da de ellers blive uden Kraft. — Placat af 9de April bestemmer, hvorledes Skifteacter og andre Retsdocumenter i Rettergangssager skal gives beskrevne. — Placat af 26de November befaler, at ingen Execution efter Domme i de for saa kaldte Kammerretsfager maa skee, førend den til Høiesterets Stævnings Forkyndelse i Forordningen af 17de Februar 1774 bestemte Tid er udløben. —

1783. I Skrivelse af 10de Mai underviser Cancelliet meget rigtig Rentekammeret om, at Panteobligationers Thinglysning er anordnet, ikke for Kongens Interessse, men for Creditors Sikkerheds Skyld, og at det altsaa beroer paa Sidste, om han vil eller ikke vil lade Panteobligationen thinglæse.

Hele dette Aars Lovgivning dreier sig fast ganske i Forordninger, Placater, Rescripter, Collegial-Resolutioner o. s. v., om Dverdaadigheds Indskrænkning i alle Stænder, ved alle Leiligheder. Bistnok er Luxus Fattigdoms nærmeste Nabo, men det gjælder dog kun om den private, ikke om den offentlige Luxus, der endog i mange Tilfælde er velgjørende. Forordninger, som den af 20de Januar, om Dverdaadigheds Indskrænkning i Danmark, Norge og Hertugdømmene, og en anden af 12te Marts om Dverdaadigheds Indskrænkning i Bondestanden i Danmark og Norge, chicanere mere, end de kvæle Dverdaadighed, som desuden allermindst finder Sted i begge Rigers Bondestand, uden at maa ske den Danske Bonde æder formeget, hvad Climaet tildeels udfordrer, men hvad han nyder, selv i sine Gilder, er sandelig ikke kostbare Lækkheder. Sandt, den velhavende Hollands Bonde vil gjerne daglig spise sit fede Flæsk med Hvedeflage til, men han producerer disse Retter selv, som han vel derfor skulle være nærmest til for sin Flid at nyde. I flere Egne af de andre Danske Provinser lever Bonden saa tarvelig, at en Kjøbenhavns Uder

Korser sig, naar han tilfældig kommer ind i en 1783. Bondegård, hvor just Familien er ved Middagsbordet. Overdaadighedens Indskrænkning ved disse Love gif ikke alene ud paa Levnetsmidlerne, især fremmede Madvarer og Frugter samt Wiin, men og paa Klædedragten, selv Bondernes simple Klædesklæder og deres Fruentimers Kysser, Hals-terklæder og anden Kramtvi. Deres Efterlevelse paabyrdede Landpolitiet mange Vanskeligheder, især paa de Sydske Grændser ved Slesvig, som Rescriptet af 1ste October og Cancellie-Skrivelsen af 15de November viser. Selv Norges tarvelige Bergarbeidere generedes utidig af disse lige saa utidige Love mod Overdaadighed, hvad Cancelliets Skrivelse af 18de October viser. Jeg afholder mig fra at anføre alle de mange Intrepretationer, nærmere Bestemmelser og Forandringer, som disse Overdaadigheds-Forordninger foranledigede, saa at de fast kunde udgjøre en egen Deel af Lovkyndighedens Studium. — De andre dette Aars Love ere: Forordningen af 19de Febr., angaaende hvorledes for Fremtiden skal forholdes med Trolovelser. Thi sandt siges i Forordningens Indledning, at den hidtil ved Trolovelse brugelige Maade baade er kostbar for Almuen, og tillige fører mange Uordener med sig. — Forordningen af 7de Mai indfører i Daaben en ny Formular, for hvilken nu den forargelige Exorcismus eller Besvarelse *) maatte vige. — Under 11te

*) Derimod synes i Korsets Betegnelse ikke at være noget forargeligt, men meget mere et for den almindelige Mand

1783. Juni udgik Kappels- og Generals-Pardons Patent for alle undvigte eller uden Tilladelse udeblevne Søfolk. — En Placat af samme Datum hæver Placaten af 22de November 1780, for saavidt de Uenrolleertes Fart til Søes angaaer, og fornyer Forbudet mod at de lade sig hyre til Søfart.

Placat af 3die Januarii hæver de for Bogtrykkeriernes Opkomst og Lærdommens Udbredelse skadelige Vedtægter, som Bogtrykkerne i Kjøbenhavn paa egen Haand havde indført mellem sig, for at underminere Provinsernes Bogtrykkerier. — Placat af 5te Februar befaler, at Bogtrykkerne, isteden for at de hidtil havde leveret til det store Kgl. Bibliothek 3 Exemplarer paa Trykpapiir af hvad deres Officiner frembragte, nu kun skal levere 2, hvoraf et skal være paa Skrivpapiir. — Den stræbsomme og af Dansk Literatur om ikke ved andet, saa fordi han allerførst gav os en læselig Avis, fortjente Boghandler Jversen i Odense havde oprettet et Tyensk Typographisk Selskab, som ved aabent Brev af 26de Februar fik Prædicat af Det Kgl. lærde og typographiske Selskab, og blev tilsagt Kongelig Beskyttelse. Men Odense var aldrig den By, hvori Lærdom trivedes. Dette Selskab faldt derfor snart i Stavre. — De to af Dansk Literatur heit fortjente Lærde Kosod Ancher og Suhm fik i Mær af Kongen Ringen Merito. — Dronning

passende Symbol, der bringer i religiøs Erindring Christendommens Stifter.

Juliane Marie kjøbte og skænkede en ved 1783. Fredriks Hospital liggende Gaard, for deri at henslytte den hidtil i samme Hospital værende Accouchement Anstalt, hvorved Hospitalet fik flere Sygeværelser. Det Kgl. Rescript af 15de Januar til Kjøbenhavns Magistrat befaler, at denne Bygning og dens Indretning skal ansees som en Deel af Hospitalet, og derfor som dets Bygning være fritaget for Skatter og Afgifter.

— Da Inoculationshuset nu ikke længer brugtes til sin Bestemmelse, saa tillod Kongen i Rescript af 23de April, efter Forslag fra Conferentsraad Holmskjold, at det maatte bruges til Stiftelsen for nyfødte Børn, som der skulde imodtages fra Accouchement-Huset, som og, at Inoculations-Husets aarlige Indkomster skulde henlægges til Stiftelsen for disse Børn. — Saa retroende det Guldbergske Ministerium ellers var, saa bevilgedes dog under 12te Marts de saakaldte evangeliske Bredre den Sammenkomst, de endnu have i Stormgaden. — Det i vore Tider saa meget omtalte eller fortalte Landcadet-Academie fik den 12te November et Kgl., som mig synes, meget passende Reglement. — Et ikke uvigtigt Bidrag til Kulturhistorien giver N. 14de Mai til Biskoppen over Thronhjems Stift. Rescriptet billiger den i Thronhjems latine Skole af Rector paa en uldydig Discipel anvendte Straf, den famøse Skole-ret. Rector var da den stridbare Theolog Lars Smith, som for denne vanærende Straf søgtes af Disciplenes Forældre, men efter høiere Be-

1783. faling afviste alle Klager og Stævninger som kraftekløse.

Kjøbenhavn tabte een af sine meget virksomme Borgere i den af Adresse-Contoiret, Gratist-skolen, samt mange andre almeennyttige Indretninger, selv dertil hørende Skrifter, hoit fortjente Agent Hans Holck, som døde i Aar 57 Aar gammel. — Ogsaa den i sin Tid meget gjældende General Peter Andreas Gähler døde i Glückstad i sit 65de Aar. Han var efter Alles Dom en Dfficeer med mere end almindelige Kundskaber, men sit Benfak med Struensee borde han have gjort et ædlere Brug af, eller forladt ham.

1784.

Arveprins Frederik udmeldte under 1ste Januar Stats- Secretairen, Geheimeraad Dve Høegh Guldberg, til sin Over-Kammer. — Den 10de Febr. kom under Navn af Grev Schindelfeld den regjerende Hertug af Würtemberg-Stutgard til Kjøbenhavn. — Den 6te April blev Kronprins Frederik confirmeret i Slotskirken af Confessionarius Bastholm. — Den nu fratvædende Overhovmester General Eichsted blev Over-Kammerherre, men afgik som Statsminister.

Nu værende Statsminister og Præsident i det Danske Cancelli, Kammerjunker Povel Christian Stemann, begyndte sin Embedsbane, med den 4de Februar at blive ansat som Committeret i Bergværksdicretoret. — Finantsminister Geheimeraad Stemann og Statssecretair Geheimeraad Høegh-Guldberg blev den 6te

April Statsministre. — Samme Dag blev Stats- 1784.
raad Sporon Conferentsraad og Kronprinsens
Cabinets-Secretair. — Den 14de April tog Kron-
prinsen, efter Hans Kongelige Faders Befaling,
Sæde i Statsraadet. — De Forandringer, som
saa foregik i de hoiere Statsæmbeders Besættelse,
høve til følgende anden Deel af Christian VII.
Regjerings Aarbog. Kun endnu det Bigtigste af
hvad i dette Aar af Regjeringen foretoges og i
Staten foregik, saa længe det Guldbergske Mi-
nisterium stod, eller til den 14de April, Alt i vor
Aarbogs sædvanlige Orden.

Udsigterne for Landmanden i dette Aar have
kun været lidet lovende, som sees af et lille
Skrift, en da bekendt kyndig Landmand, Gods-
Inspecteur Kroymann, udgav under Titel: Det
ynkelige Foraar 1784 og Tanker om Aarsagerne dertil
med Raad derimod. Kjøbenhavns Magistrat fik
og igjennem Cancelliet et Kongeligt Rescript un-
der 17de Marts, som befaler adskillige Posters
Sagttagelse, til at forekomme Mangel og over-
drevne Priser paa Levnetsmidler i Hovedstaden.
Under 27de sammes communicerede saa Cancel-
liet dette Resc. til Rentekammeret. Alligevel
opmuntret dog ved udsatte Præmier Forordn. af
2den Februar til at forsyne St. Croix med inden-
rigske Provisioner, nemlig alle Slags saltet Kjød,
Fleisk og Fisk, samt Smør, Bred, Meel, Gryn,
Kerter, Havre og Bønner. — I Skrivelse af
14de Februar, til samtlige Stiftamtmand i Dan-
mark og Magistraten i Kjøbenhavn, bringer Ge-

1784. neral-Land = Deconomi og Commerce = Collegium i Grindring Forordningen af 8de Oct. 1734, der befaler Kjøbstædernes Magistrater, at besørge Tartsat og bekjendtgjort paa Skind, da de Handlende, for at kunde udføre dem, forlangte af Feldberederne saa overdrevne Priser, at disse ikke kunde staae ved at kjøbe dem. — Ut imidlertid denne Collegiets Foranstaltning var saa statsoeconomisk rigtig, tør tages i Tvivl. — Kjøbenhavns Magistrat fik og under 17de Marts et vigtigt meget udførligt Rescript, angaaende Stadens Fattigvæsens samt andre dens Stiftelsers Bestyrelse for Fremtiden — men heri er da siden foregaaet store Forandringer. — Sjællands Stiftamtmand og Biskop fik nu i Rescript af 18de Febr. Kongl. Tilladelse, at maa paa deres eget Ans og Litsvar antage en Person til at revidere de offentlige Stiftelsers Regnskaber. Saadanne Stiftsrevisorer ere nu siden ansatte overalt i Stifterne som Kongelige Embedsmænd, selgelig af Kongen selv uden Ansvar for Stiftamtmand og Bisp, naar de med en saadan Stiftsrevisor have behørig Opsyn. — Det i 1781 givne Kongl. Forbud paa Besslag i de Kongelige Embedsmænds Gager udvidedes ved Placat 7de Januar til Sold- og Consumtions-Betjentenes Procenter og andre Sportler. — For den vigtige Confirmationsact udkom to Lovgivninger. Den første i Placat 27de Febr., angaaende hvad Dragt Alle, som ikke ere af Bøndestanden, uden Forskjel baade i Danmark og Norge maa give deres Døttre, den Dag de staa

til Confirmation. Hvad her foreskrives borde 1784. maaste rigtigere været overladt til Præsterne at sørge for. Derimod foreskriver Pl. 26de Marts meget passende den Orden, som ved Confirmations-Handlingen i Kjøbenhavns Kirker skal iagttages, for at høre de Uordener med Larm og Trængsel i Kirkegangene, og Løben ind og ud af Kirkerne fra den ene Kirke til den anden, som rigtig nok hidtil havde fundet Sted.

For Retspleien i Delinquent- og andre offentlige Sager var af Bigtighed Cancelliets Skrivelse af 6te Marts og det Kgl. Rescript af 10de sammes om Bøders Inddrivelse, som efter Domme tilfalde Kongen eller offentlige Stiftelser, og om Delinquent-Regningers Revision og Moderation. — Meget vigtigt var og K. af 7de April til Justitiarius i Høiesteret, om hvorledes skal forholdes med de Sagers Paadomme i denne begge Rigeres høieste Domstoel, hvori kun een Part lader møde. — K. 10de April til Stiftamtmanden i Christiania befaler, at uagtet Over-Hof-Retten for Tiden var standset, saa skulde dog foretages publike Sager.

Flere Lovgivninger i dette Aars første Deel vise Regjeringens Omsorg for Norge. En Interims-Placat af 5te Jan. bestemmer Straf for dem, som stjæle Kaaber ved Kaaberværkerne, hvorover meget var klaget af Værkseierne, da deels Arbejderne i Smeltehytterne, deels de Bønder, som føre Kaaberet fra Værkerne til Kjøbstæderne,

1784. begik saadanne Tyverier, tildeels forferte af selve Kjøberne. — R. 9de Jan., til Amtmanden over det nordre Bergenhuus Amt, foreskriver hvad der er rigtig Maal og Vægt, da Amtets Beboere havde klaget over de Handlendes uredelige Dm-gang hermed. — Pl. 12te Januar forbyder i 4 Aar at fkyde eller fange Elsdyr. — Cancelli-Skrivelsen af 31te Januar viser, at Stavanger By nu havde faaet en examineret og eedsvoren Jordemoder, som nu Cancelliet tilstod en aarlig Løn af Byens Casse 50 Rbdlr. — Resc. 20de Februar foreskriver, hvorledes med de Kirkers Reparation, som tilhøre Almuen i Aggershuus Stift, skal forholdes. — R. 25de Febr. tillader, at et Landphysicat i Romsdals Amt maa oprettes; den ansatte Physicus skal vel være Doctor Medicinæ, men dog tillige befaren i Chirurgen og Accouchement-Videnskaben. R. siger, at Romsdals Amt indeholdt omtrent 40,000. Mennesker. Løgens aarlige Løn fastattes til 300 Rbdlr. — Wallo Saltværk var i Aar indbringende, som sees af en Skrivelse fra Bergværksdirectoriet til Stiftamtmanden i Ribe under 6te Marts, hvori siges: at Salthandlerne i Kjøbstæderne nu kan faa saa megen Walloest Salt, som de ønske at erholde, paa hvilken Tid af Aaret de maatte finde det beleiligst for sig, at afhænte det, og for den sædvanlige Priis. — Forordn. 10de Marts fornyer Forordn. 1ste Mai 1683, hvorefter alt det Favneved, som i Norge sauges eller hugges, og indføres til Kjøbstæderne for at falholdes, skal

have en Dansk Alens Længde. — To Rescripter 1784.
 af 12te Marts, det ene til Aggershuus Stift, det andet til Trondhjems Stift, bestemme hvilke Slags Apotheker = Varer Kjøbmændene fremdeles maa handle med. — Paa Strømsøe i Aggershuus Stift var anlagt et Bomulds = Spinderi, hvorom Stiftamtmand og Bisp fik Kongens Befaling i N. 17de Marts, at de bekvemteste af Dreng og Pige = Børn, som søgte den paa Den allerede i 1766 oprettede Fattigskole, skulde verelviis anvende den halve Dag i dette Bomulds = Spinderi. — Som allerede i denne Aarbog er omtalt de Norske Embedsmænds Vexationer, saa forekomme og i dette Aars Lovgivning flere Beviser herfor. N. 23de Januar til samtlige Amtmænd i Norge viser, at Fogderne affordrede det unge Mandskab Leiermaalsboder uden Amtmandens Forevidende. — I Grevskabet Sarlsberg klagede Bønderne over den ublu Betaling, Sorenskriveren lod sig give, for at forfatte og beskrive deres Documenter og Breve; i Skrivelse af 24de Jan. paalægger derfor Cancelliet Grev Wedel = Sarlsberg at paasee sine Bønders Fordeel; men dette Paalæg betydede nok ikke meget, da Grevens ei kunde være tjent med, at lægge sig ud med sin Birkedommer. — I Christianssand oppebar Magistraten Accisen, men, som Cancelliets Skrivelse af 7de Februar viser, uden deraf at ville erlægge af denne Indkomst de befalede 4 Procenter til de Fattige, som derfor dette Colle-

1784. gium misbilliger. — En anden samme Collegiums Skrivelse til Amtmanden over Hedemarken viser, at man her tillod sig paa egen Haand den Myndighed for Forseelser, som Hengivenhed til Drik og Spil, at afgive nationale Soldater til de gevorbnue Regimenter, hvad da Cancelliet blev enig om med Generalitæts-Collegiet at forbyde for Fremtiden. — Smidlertid kunde flige de Kongl. Embedsmænds Egenraadigheder ikke have fundet Sted, eller dog ei være gaaede saa vidt, naar de Kongelige Befalingsmænd havde været paa deres Post, men desværre vare disse ofte unge fra Danmark opsendte Junkere, der kjendte lidet til deres Fødeland, mindre til Norge — Island fik under 3die Marts en kongelig confirmeret Foundation for sit Lughuus, hvad det vel kunde trænge til; thi jammerlige Klager fores over Almuens Lovløshed og Usædelighed. — Paa Færøe fik Byerne Thorshavn og Frederiksbaag en Brandforsikrings Anordning af 22de Marts.

Professur Dr. Uboldgaard gjorde Forsøg med en lille aerostatisk Maschine, som han den 5te Januar lod gaa op fra Christiansborg Slots Ridebane, og sidst faaes ved Lundehuset. Men Apotheker M u h l e n s t e d lod den 12te dernæst en langt større Luftballon gaa op fra Christiansborg Slotsgaard, hvilken Dagen efter blev funden 6 Mile fra Kjøbenhavn i Landsbyen Holtug ved Storehedinge. — I den sædvanlige Tale, som, i Anledning af den Kongelige Fødselsfest, aarlig holdes paa Universitetets Auditorium, sogte Tale-

ren, denne Høiskoles Rector, Abraham Kall 1784. at vise Nødvendigheden af Love til at standse Overdaadigheds skadelige Fremgang. Men saamigrende Talen kan have været for det da gjældende Ministerium, saa meget tvivler jeg paa Talens vægtige Grunde for hvad der skulde bevise. Dog desværre Kjøbenhavns Universitet har lige fra det Griffenfeldske Ministerium ikke lidet understøttet den offentlige Smiger eller servile Hengivenhed, som har anrettet saa stor Fordærvelse, at derom kunde skrives en egen meget, men sorgelig, interessant Historie, naar den skreves og maatte skrives oprigtig. Lovtaler holdtes over det Guldbergske Ministeriums Omfarg for den videnskabelige og den religiøse Dplysning. Men da Guldberg var borte og Sanson bleven Universitetets Procantsler, saa skrev han et Program, som havde der ved denne Høiskole hidtil hersket et Barbari, saa dens værdige Rector, den characteersfaste Jacob Edvard Colbjørnsen *) maatte bruge sin Myndighed og nøde Procantsleren til at tilbagekalde dette Program, som vist endnu maa findes paa Universitetets Bibliothek. — Den saa af Genierne til Skyerne ophøiede Guldbergske Psalmebog maatte vige for Balle, der dog var en saa at sige Skabning af den afgangne Minister.

*) Thi det var ham tværtimod sin Broder Christian, som snart var Demagog snart Roialist. Jacob Edvard var altid Roialist, ja, om man vil, Aristocrat, men han var det af Princip.

1784. Den 1ste Febr. døde Capitain F. Lütken
 nær sine 86 Aar. Emanuel Balling skrev
 i den Anledning: Skilderi af en retscaffen Mand
 eller Sal. Capitain Lütken's Minde. Men in-
 teressantere er følgende i Lapidarstiil opsatte Bio-
 graphi, som Adresavisen No. 21 leverer:
 Soe-Capitain Friderich Lütken
 fød i Kjøbenhavn 1698 den 27de April,
 død i Helsingøer 1784 den 1ste Februari.
 Han blev Cadet 1709 og fulgte hele Orlogen.
 Han var i Pomern 1712 med Admiral Sehestedt,
 Laa der Winteren over med Commandeur Carlsen.
 Ved Landgangen paa Rygen 1713
 med Admiral Rosenpalm.
 Som Lieutenant i Hovedslaget 1715
 under Admiral Raben.
 Ved Marstrands Erobring 1719 under Vice-Admiral
 Tordenskjold.
 Blev quæstet for Elfsborg samme Aar.
 Blev Capitain 1733.
 Var i den bekjendte Commission 1735
 over Commandeur Benstrup
 med Admiral Suhm under Grev Danneskjold-
 Samsoe.
 Blev afflediget ved Commissionens Ende 1736.
 Blev 1739 gjort til
 Controlleur ved Translationen paa Dresunds
 Toldkammer
 og fik efter Ansøgning i sit 80de Aar
 sin Entledigelse derfra 1777 den 5te Juni
 med Pension.

Under 29de Januar 1780 behagede det allernaadigst 1784.

Hans Majestæt at optage ham ubi den Danske
Adelsstand gratis *).

Han har skriftlig efterladt til sine Ste levende Børn
25 Børnebørn og 3 Børneborns Børn
sit hele Levnetsløb.

Men Verden kan kjende Manden af hans trykte
Skrifter, saavel Theologiske som Moralske
og Deconomiske,

hvilke sidste han var den første Autor af i Danmark.

Han var den sidst levende af alle dem, som
i sidste Drlog havde tjent som Officeer.

— Dgfaa døde i Nar og i samme Maaned den
4de en anden, af Medicinen meget fortjent, Mand,
Frederiks-Hospitals-Apotheker Soachim Didrich
Cappel, en Sachser af Fødsel, han var blandt
Hovedstadens og nok blant alle Danske og Nor-
ske Apothekere den Første, der udmærkede sig som
videnskabelig Pharmaceut, og som saadan dannede
flere yngre Pharmaceuter, blant andre den be-
kjendte Sustitsraad og Waisenhuus-Apotheker Mül-
ler, som anlagde Porcellains-Fabrikken. Men at
han bestandig kunde gavne de medicinske Discipli-
ner, efterlod han sig et betydeligt Legat, for at
udmærkede unge Mænd i Faget, kunde i Udlan-
det fortsætte deres Studeringer, da vistnok disses
Fortsættelse i Udlandet ikke er lærerigere for nogen
ung Studerende, end for den unge Læge.

*) Det var dog ingenslunde hans Fortjenester, der adlede
ham, men at hans Datter skulde gifte en Adelsmand,

R e g i s t e r.

A.

Aabenbar Skrifte, 85.
Aagaard, Cancelli-Forvalter, siden Deputeret, 6, 141.
Aalborg, 18. 116. 178.
Aarhus, 20.
Aaskov Urban, Page, 21.
Aastedsmoder 311.
Abildgaard Peter Christian, 104. 153. 227. 243. 324.
Abildgaard Rector, 108.
Abø, Sø-Lieutenant, 114.
Abrahamson, Artillerie-Capitain, 215.
Academi-Landcadet, 317.
Accouchementshuus, 174. 317.
Adeler Frederik Stifstamtsmand, 34.
Adeler Frederik Georg, Amtmand 54. 169.
Adelige Rettigheder, 241.
Admiralitet, see Søetat.
Africanisk Compagni og Handel, 17. 47.
Aggerkov, Finantsdeputeret, 289.
Ahlefeld S. A., Oberst, 8. 12. 142. 272.
Ahlefeld-Langeland C W., Greve og General, 12.
Ahlefeld E. C., Amtmand 59.
Albertin, Amtmand, 61.
Algier, 54. 72. 120—21.
Allun, 126.
Almanak, 259.
Almindeligt Handels Compagni, 47.

Almindelige Hospital, 65.
Almue:Skolebæsen, 61—62, 255. 258. 278. 297.
Amager, 172.
Amtmand, see Befalingsmand.
America, see Vestindien.
Ancre d', Franck Marckall, 83.
Ancher Kosod Peter, 113. 215. 316.
Ankere blinde, 306.
Apothek — Apotheker, 78. 103—104. 137. 150—51. 172. 253. 290. 292. 304. 312. 323.
Armee, 157.
Arnstedt E. L., Generals Lieutenant, 8. 12.
Arnemagnanske Legat, 36.
Arrest — Arrestforvarer, 84. 149. 241—42. 299.
Artilleri-Corpslet, 215.
Arv — Arvelod — Arveret, 52. 64. 185.
Asiatisk Compagni, 127—30. 162—64. 220—21. 236—37. 297. 306—7.
Astronomi, 22—23. 53. 179. 287. 300—1.

B.

Baden Jacob, 38. 153. 230.
Balle, Nicolaus Edinger, Bisfop 325.
Balling Emanuel, Bogtrykker 325.
Bang S. L., Kjøbenhavns i 50 Aar udmærkede præstifte Løge 228.

- Banner, se Koller.
- Banken — Bankofedter, 9.
24. 89—90. 143. 145.
157—58. 183. 200. 232.
289. 290.
- Bargum, Grosferer, 18.
- Bastholm Christian, 269.
318.
- Befalingsmænd Kongelige
forsømmelige 33. 44. 49.
59—61. 188—189. 279.
311. 324.
- Behagen, Grosferer, 8. 129.
- Beneficium inventarii, 52.
- Bergen, 51. 151:52. 171.
72. 241. 255. 286. 312:13.
- Berger, Professor og Liv-
læge, 67. 108. 114. 177.
78. 192.
- Berger v., Livlæge, 65.
- Bergværk, 169. 192. 200.
284.
- Bernstorff Johan Hart-
vig Ernst, Statsminister,
5. 6. 7. 9. 12. 13. 26.
27. 30. 40. 41. 43. 69:70.
136:37. 143.
- Bernstorff Andreas Peter,
6. 7. 42. 110. 118. 139.
140. 141. 142. 158. 161.
167. 259.
- Berner A., Collegideputet,
139.
- Bewern, see Ferdinand.
- Bibliothek Kongens det
store, 287. 300. 316.
- Die J. C., Procurator, 137.
- Bielefeld, Oberst, 142.
- Derregaard Willum, Kam-
merherre, 7. 8. 53.
- Djerring = Djerringstjold,
108-9. 117.
- Dille, Stiftamtmand, 60.
- Dille Sans Morten, Sø-
Capitain, 135. 136.
- Blach, Grosferer, 204.
- Bliskplader, 186.
- Bluhme, Confessionarius, 2.
- Boatrykker, 316.
- Boiten, Viinhandler, 303.
- Bonasort, Fabrikant, 235.
- Borch, Cancelli-Deputeret,
141.
- Borchsenius W., Præst,
227:28.
- Borgerbrev, 75.
- Bornemann W., Politi-
mester, 102:3. 120.
- Bornholm, 80. 149. 186.
222. 235. 306.
- Borre, Grosferer, 55. 145.
201.
- Botanisk Have, 243.
- Braem, G. A., Over-Præ-
sident, 12. 113. 120.
- Brandt Enevold, 6. 82.
84. 107. 114.
- Bragernæs, 191.
- Brandøsen, 239.
- Bredahl, Justitsraad og
Handels-Directeur, 187.
204.
- Bretton, Baron og Plan-
teur, 91.
- Brevportofrihed, 83.
- Brockenhuis S., Amt-
mand, 59. 70.
- Broløggerstaug, 292.
- Brun L., Fabrikant, 235.
- Brunn Byfoged i Rjøbens
havn, 31.
- Brunsvig = Wolfenbüttel,
272.
- Brunn Thomas, Digter,
214.
- Brun J., Grosferer, 129.
- Brünniche, Professor, 133.
- Bryggerhuus, Kongens, 24.
- Brændeviin, Brændeviins-
brænder, 43. 61. 148.
160. 165. 190. 281. 282.
284. 286. 313.
- Brød- og Rjød-Taxter, 160-
61.
- Buchhave, Læge, 22. 300.
- Buchwald P. M., Kam-
merjunker, 271.
- Buchwald, Stiftamtmand,
287.
- Bugge Thomas, 213.
230-31. 301.
- Bundtmager-Arbeide, 29.
- Byaningsdirection, see Over.
- Bülow Johannes, til
Sanderumgaard 114. 139.
- Bülow Fridrich Ludvig
Ernst, Reise-Staldmester,
41. 114.
- Bülow, Baronesse, 114.
- Bülow L. W., Amtmand, 61.

Bureauetatiet, 118-19.
 Bûgow O. N., Professor,
 179.
 Børnefødsel, Børnemord,
 100.

C.

Cabinettsordre mærkelig,
 85 86. 118.
 Cabinettsraad, 116.
 Cabinettssecretair, 155-56.
 Callisen Henrich, 22. 212.
 243.
 Campement, 231.
 Canal-Compagniet, 294-96.
 306.
 Canalen Kieler, 161-62
 Cancelli Danſke 6. 42 84.
 141. 189.
 Cancelli Tyſke 6. 141-42.
 Capitelſtart, 205-6.
 Cappel Joachim Dibrich,
 Frederiks Hospitals Apo-
 theker, videnſabelig Phar-
 maceut, 327.
 Carl, Prins af Heſſen, 2.
 9. 11. 133. 161.
 Carl, Hertug af Syderman-
 land, 244-45.
 Caroline Mathilde, Dron-
 ning, 2. 39. 108. 112.
 116. 180.
 Carſtens G. S., Cancelli-
 lieraad, 94.
 Carſtens S., Statsraad, 139.
 Carſtens, A. G., 6. 113.
 142. 161. 215. 259.
 Catholiker, 21.
 Cederfeld, Collegi-Depute-
 ret, 42.
 Censur, 21. 38. 70. 104-5.
 106-7. 136 152-52. 179.
 80. 214. 227-28 268-70.
 Charlotte, Frederik IV's
 Prinsesse Datter, 82.
 Charlottenborg, ſee Kunſt-
 academiet.
 Charter geographiſke, 64.
 Chausſee, ſee Veivaſen.
 Chemi, 66.
 Ch na, ſee Aſiatiſk Comp.

Chirurg, Chirurgi, 19. 52.
 150. 151. 175-77. 195-96.
 211. 228. 236-37. 243-44.
 257.
 Christian IV., 172.
 Christian VI., 175. 176.
 Christiania, 78. 240-41. 254.
 266. 285. 286. 312.
 Christiansand, 51-52. 95.
 193. 207. 312. 323.
 Chriſtiansfeld, 102. 227.
 244.
 Classen, General-Major og
 Eier af Frederiksværk,
 186-87.
 Classen, General, Gouver-
 neur, 48.
 Classen, Etatsraad og Com-
 merce-deputeret, 92. 140.
 155.
 Classiſk Tardom, 179. 196.
 226 27.
 Colbjørnſen Jacob Ed-
 ward, 37. 230. 325.
 Colbjørnſen Christian,
 154. 173. 197. 325.
 Goldinghuus, 28.
 Collegier Regjeringens, 5.
 13. 24-26. 41-42. 42-44.
 68-72. 83-87. 116-120.
 139-42. 155-56. 182. 198.
 259-60. 271-72. 288.
 289-90. 302-3. 318-19.
 Collegium Medicum, 137.
 175. 196. 228.
 Colonialsystem, 220.
 Commerce-Collegium, 7. 15.
 24. 42.
 Commerce-Deputation, 92.
 Commiſſairer, Commiſſio-
 ner, 96.
 Comoebier, 68.
 Conferents-Commiſſion Ge-
 heime, 72.
 Confirmation ungdommens
 320-21.
 Conninck de, Grosſerer,
 46. 129. 274.
 Conſeilet Geheime, 5-6. 70.
 71. 118.
 Conſuler, 88. 145. 275. 306.
 Conſumtion, ſe Sold.
 Contrabandeurer, 16.
 Couvoi, 57.
 Corscer, 48.

Cortsen, se Scoud.
 Cramer Andreas, 88. 104.
 Critisk Journal, 38.
 Cruse P. C., Sø-Capitain,
 135.
 Cruse, Russisk Contra-Ad-
 miral, 260.

D.

Daab, 100. 315.
 Dahl S. J., Regiments-
 Skriver, 18. 165. 244.
 Danneffjold Samsøe Fre-
 derik Christian, 5. 9-
 12. 13. 17. 24:26. 39.
 41. 81. 299.
 Danneffjold Samsø, Post-
 directeur, 8.
 Danneffjold = Laurvig
 Christian Conrad, Ad-
 miral, 9. 11. 20. 25.
 Dansk Sprog, 2. 62. 80. 136.
 Delinquent-Sager og Om-
 kostninger, 20. 96. 170.
 207.
 Desmercieres Johan Hen-
 rich, Geheimeraad v., 8.
 17. 74.
 Ditmer, Ingeniør-Capitain,
 161.
 Domainier, 14:15. 18. 28-
 29. 54. 199
 Dons, Professor Juris, og
 Cancelli-Deputeret, 22.
 37. 66:67. 84. 97. 141.
 Domestik, se Dypartning.
 Domstole uafhængige, 58.
 Dow, Amtmand, 60.
 Downing-Frihed, 78.
 Duel, 224:25.
 Dunsfeld, Grosserer, 274.
 Dødsfald mærkelige, 23.
 38-39. 81. 180. 197-98.
 229-31. 244. 287:88. 301.
 318. 325:27.

E.

Ealeff J. N., Oberst,
 Egede Paul, 178.
 Eichstedt, General, 107.
 108. 116. 117. 119. 138.
 139. 216. 251. 318.

Eidsø Jærnbæk, 191. 281.
 285.
 Eiendom, 57.
 Elius, Læge, 22.
 Elphinston, Sø-Capitain,
 129.
 Engelbrecht Søren, Kam-
 mer-Committeret, 279.
 England, 26. 42. 182. 193.
 232. 260.
 Enkekasse, 194:95.
 Erichsen John, 136. 140.
 155. 277.
 Erichsen Wigfus, Cand.
 Juris, 106.
 Erklæringer, 242.
 Ewald Johannes, 111-12.
 287:88.
 Examen Artium, 53. 197.
 244. 258.
 Examen juridisk, 22. 53.
 66. 197. 226.
 Examen medicinsk og chi-
 rurgisk, 21. 66. 175 fig.
 Examen, theologisk, 66. 153.
 Expectaame, 71.
 Extraktat, 28. 35. 105. 132.
 144:45. 199:200. 217. 265.
 Eyben v., Kammerfrøken,
 82.

F.

Fabricius, Grosserer, 8.
 129.
 Fabricius, Professor i Kiel,
 287.
 Fabrikker, Manufacturerer og
 Haandværker, 11-16. 44:
 47. 55-56. 75. 126. 160.
 185-87. 200-2. 218-20.
 232-35. 247-48. 261:63.
 273:74. 290-94.
 Falkejagt, 83.
 Falkenskjold, Oberst, 87.
 107. 115-16.
 Falster, Rector, 14:15. 62.
 Farverier, 219.
 Fattigvæsenet, 207-8. 273-
 74.
 Favnffjærere, 293.
 Fedder C., Politimester,
 120.

Ferdinand, Syvaarskrigens
bekjendte Helt, 231
Fjeldsted A., Laugmand
siden Amtmand, 79. 152.
170.
Silosophow, Rusfisk Mini-
ster, 14.
Sind S. O., General, 8.
Finants Collegium, Finants
ser, 86. 125. 26. 141. 232.
246. 261. 273. 283.
Finmarken, 231. 237. 276.
Fircks, General, 12.
Fischer S., Schoutbunacht,
84. 135.
Fiskerier, 75. 249. 50. 280.
81.
Klaade Danske, 273. 288. 89.
Fleischer, Over-Auditeur i
Søetaten, 9. 11.
Flekkesjord, 95. 266.
Flora Danica, 53. 179.
Fogtman, Byfoged, 194.
Folkerevolutioner, Nu tidens
Karsagerne til, 4.
Fontenai C. S. de, Admi-
ral, 9. 11. 246. 289.
Fontenai A. N., Com-
mandeur, 135. 168.
Forlig, Forligskommissio-
nen, 172.
Forstrandrettighed, se
Strandret.
Fouragekat, 55.
Frankrig, 88.
Frederik V., 2. 56. 70.
168. 198. 258. 312.
Frederik IV., 5. 62. 164.
Frederik III., 80.
Frederiks-Hospital, 317.
Frederiksstad, 192. 254. 55.
Frederiksværk, 186.
Frederik, Arveprins, 67.
108. 116. 119. 127. 30.
154. 192. 213. 261. 318.
Friedrich Adolph, Svensk
Prins, 68.
**Friederich Carl Ferdis-
nand**, Prins af Bevern,
12. 142.
**Friederich Wilhelm Phi-
lip**, Prins af Würtem-
berg, 245.

Friederich Christian, Her-
tug til Augustenburg, 288.
Frihed, politisk og borger-
lig, 57. 58.
Fris Wedel, Greve, 194.
Frisfoller, 102.
Fyrer, 248.
Færø, 48. 221. 222. 237.
276. 324.
Fæster indgaaede, se Hel-
ligdage.

G.

Gage, Skat, 43. 51. 73.
Garden, 82. 83. 116.
Geheime Statsraad, 118.
Gemse J. P., Inspecteur
i Nyboder, 135.
General-Commissariatet, 12.
General-Forsamt, 94.
General-Krigsdirectoriet, se
Landmilitairetaten.
**General-Landvæsens-Colle-
gium**, 48. 59. 61.
**General-Landvæsens-Com-
mission**, 77. 92. 93.
**General-Magasin-Comp-
toir**, 46. 75.
General-Postamt, 8. 156.
General-Toldkammer, 7.
General-Beimester, 50.
Gerner Heinrich, 135.
Gersdorff C. A. P., Ba-
ron og Amtmand, 60.
Gesandter fremmede, 156.
Geus, Professor, 153.
Geværfabrik, 46. 47.
Gjedde W. S. A. A.,
Kammerpage, 139.
Gjældsager, 96. 149. 299.
Glas, 159. 60.
Gottschald, Rector, 80.
Graah, Cancelli-Forvalter
6. 141.
Gram Hans, 198.
Gram S. C., Amtmand, 59,
Grambow D. O., Stift-
amtmand, 34. 78.
Griffenseldske Ministerium,
325.

Grotshilling J., Sø-Capitain, 135. 168.
 Grønland, 18. 48. 193-99. 202. 276. 296-97.
 Gudme, Landinspæcteur, 250.
 Guineisk Handel og Compagnie, 30. 187. 204
 Guldberg Høegh, og Guldberg'ske Ministerium, 67-92. 93. 95. 105. 109. 121. 136. 140. 155. 167. 178. 198. 209. 214. 216. 244. 259. 61. 272. 289. 299. 317. 318. 325.
 Guld, Guldmine, Guldsmed, 45. 55. 75. 274.
 Gunnerus, Bisp, 137. 180.
 Gustav, Svensk Kronprins, siden Konge, 2. 68. 231.
 Gyldenrone, 142.
 Gyldenstjold Conrad Christian, Lieutenant, 258.
 Gyldenstolpe, Svensk Ambassadeur, 2.
 Gyrtler, 291.
 Gähler P. E., General-Lieutenant, 8 107. 114. 318.
 Gähler, Frue, 107. 114.
 Gørg J. G., Overauditeur, 135.

H.

Hagerup S., Stiftamtsmand, 170.
 Hahn, Løge paa Holland, 195.
 Hahn, Hofagent, 79.
 Halem v., Historieffri-
 ver,
 Halling, Skibs-Capitain, 129.
 Hamborg, 27. 42.
 Hammer E., Amtmand, 170.
 Hammermøllen, 47.
 Handel og Seilads, 16-18. 29. 30. 47. 48. 56-57. 76. 127. 32. 162. 64. 187. 89. 202. 4. 220. 21. 233. 236. 38. 248. 52. 263-

65. 274. 78. 294. 97. 303. 10.
 Handelsfrihed, 233.
 Handelsinstitut, 153. 54.
 Handels- og andre Tractater, 14. 26. 27. 42. 54. 120. 288. 89.
 Hansen A., Capitain 181.
 Hansen O., Schoutbunacht, 84. 103 114.
 Harbo Ludvig, Biskop og Confessionarius, 2. 67. 178. 244.
 Hartkorn, 239. 40.
 Hauch, General-Lieutenant, 142. 251.
 Hauch S., Amtmand, 60.
 Hauch S., Amtmand, 154.
 Harthausen G. C., Greve, 9. 11. 68. 72. 84.
 Hedebrunde, 21.
 Hell, Astronom, 53.
 Helligbøge, 13. 14. 80.
 Helsingør, 47.
 Hemmertv., Grosferer, 8. 17.
 Hennings A. A. J., 268. 301.
 Henningsen, Collegi-Deputeret, 142.
 Hensler, Løge, 80. 81.
 Herregaarde, 165.
 Hernhut, 101. 12.
 Herremand, 49. 204. 310.
 Hesselberg, Oberst, 107.
 Hesselberg, Jurist, 66. 67. 114.
 Heste-Beddeleeb, 67. 68. 116.
 Sjelmskjerne, 6. 179. 198. 215.
 Hjemmedaab, se Daab.
 Hieroglyf-Literatur, 38.
 Silmer, Oculist, 177.
 Sicheldei, Chr., Kjøbmand, 250.
 Soben L. L., General, 12.
 Søffet, Hofholdning, 1. 5. 23. 24. 39. 41. 54. 67. 68. 81. 83. 107. 116. 138. 39. 154. 55. 180. 82. 215. 16. 231. 244. 45. 288. 302. 18.
 Sofman S., Amtmand, 165. 189. 288.
 Sofman W., Kammerdeputeret, 168.
 Sofmand, 121. 22.

Hef. og Stads-Ret, 96. 97.
 Hofforg, 81.
 Holberg L., 154.
 Holck J., Baron og Stifts-
 amtmand, 60.
 Holdkerne, de Grevelige, 1.
 5. 40.
 Holdt G., Greve, Dver-
 Stjant, 1. 2. 32. 43. 48.
 61. 112. 13.
 Holdt S. W. C., Greve,
 24. 40. 41.
 Holdt, Agent, 102. 153. 318.
 Holm P., Professor, 229-
 30.
 Holland, 198. 231.
 Holm = Holmskjold, Post-
 directeur, 84. 117. 202.
 243. 261. 272. 317.
 Holstebro, 290.
 Holsteen = Gottorp, 14. 143
 flg.
 Holsteen A. C., Amtmand,
 60.
 Holstein = Letraborg Chris-
 tian, Greve, Lens-Secr-
 retair og Postdirecteur,
 6. 8.
 Holstein = Holsteinborg Ill-
 rik Adolph, 8. 86. 98.
 99. 118.
 Holstein C. S., Kammer-
 junker, 9. 11.
 Holstein S. T., Page, 139.
 Holstein Adam Caspar,
 By- og Herreds = Foged,
 197.
 Holt, Dver = Landcommis-
 sarius, 79.
 Holten v., Apotheker, 104.
 Homelitisk Journal, 137.
 Homuth, Hofmedicus, 104.
 Hoogland, Admiral, 73.
 Hoppe S., Admiral, 9. 11.
 Hoppe, Høiesterets = Udfessor,
 129.
 Hornemann C. S., Pro-
 fessor, 269. 70.
 Horrebow Peter, Profes-
 sor, 53. 71. 213.
 Horrebow Christian, Pro-
 fessor, 5. 213.
 Hovori, 92. 147. 48.
 Huder og Glind, 29. 218.
 319. 20.

Hurtigkarl, Professor, 197.
 Huusfild, 201.
 Huusinqvifition, 256.
 Huth Wilhelm v., 12.
 87. 117. 142. 187. 215.
 272.
 Hvid, Præst, 102.
 Hvitfeld M. W., Stifts-
 amtmand, 60.
 Hvbner, Professor, 62.
 Høier, Godseier, 168.
 Høyer M. P., Cancellidre-
 puteret, 84. 93. 141.
 Høiesteret, 174. 321.
 Høst Jens Kragh, 3. 181.
 214. 260.

I.

Jacobi, Høiesterets = Udfes-
 sor, 215.
 Janson S. S., Procants-
 ler siden Bisp, 325.
 Jensen Sophie, Kammer-
 frue, 112.
 Inoculation Koppers, 65.
 103. 211. 12. 317.
 Inoculation Kdægfygens,
 77. 132.
 Infødsret, 209. 11.
 Indqvartering, 194. 207.
 Inqvifitions = Commiffion
 Stokhusets, 97.
 Johannes's Evangelium,
 269.
 Jones Paul, 245.
 Jotdemødre, 150. 266. 67.
 322.
 Jfachsen, Handelsmand, 90.
 Jfelin, Grøfserer, 17.
 Jfenkrammer, 90.
 Jfeland, 19. 37. 52. 63. 64.
 79. 179. 196. 199. 203.
 221. 276. 324.
 Juel Gregers, Rentekam-
 mer = Chef, 142. 147. 158.
 161. 167. 198.
 Juel = Wind Jens, til Ba-
 roniet Juellinge, Høie-
 sterets = Juffitiarius, 59.
 113. 144.
 Juliane Marie, S. Frederik

Vres Cafe: Donning, 3:4.
108. 202. 260. 271. 317.
Jurisdiction, civil og mili-
tair, 52.
Justitscassen, 28. 134:85.
Iversen Christian, af Dansk
Literatur meget fortjent
Boghandler i Odense, 316.
Jagerspriis, 81. 213.
Jærnværker, se Bergværker.
Jøder, 55. 159.

R.

Raas J. C., Chef for det
det berøgtede Tog til Al-
gier, 11. 17. 72. 117.
135. 182.
Raas J. C., Commandeur.
Capitain, 135.
Ralkreuter, Hofdame, 82.
Rall Abraham, Profes-
sor, 212. 13. 324:25.
Rammeradvocat, 268.
Rammeret, 173. 74.
Rirkerery, Kjøbmand, 250.
Kjøbenhavn, 75. 86. 90:92.
98. 100. 102:3. 119:20.
131. 273:74. 292:94. 320.
Kjøbstæderne, 44. 74:75. 95.
143. 158:59. 183. 235.
242:43. 254:255. 262:63.
291.
Kjøge, 201:2. 214.
Klopstock, 88.
Knagenhjelms Joachim de,
Amtmand, 34. 170.
Kuihlinger, 16.
Knuht Adam Levin,
Christian V's Minion, 5.
Knuht Conrad Ditlev,
Baron, 6.
Knuht Grev Eggert Chri-
stopher, Stiftamtmand,
95.
Kobberførere, Kobbervare,
15. 46. 185.
Kosfoed Hans, Etatsraad
og Gattigdirecteur, 273.
291.
Kongereiset, 280. 311.
Kongsberg, 133. 169. 209.
284.

Kopper, Koppeindpobning,
se Inoculation.
Korf J. A., Russisk Mi-
nister, 23.
Kornhandel, 51. 80. 95. 131.
145. 169. 180. 296.
Kornkastning i Norge, 33:
34. 50.
Kortpenge ved Hoffet, 302.
Krabbe J. M., Geheime-
raad og Admiralitæts-
Deputeret, 135. 269. 271.
Kragenstein, Professor,
300.
Krebs, Professor og Artis-
teri-Officier, 215.
Krigs-Directorium, 8. 11.
24. 26.
Krigsraad, det høie, 11:12.
24.
Krogh G. S. v., Stiftamt-
mand, 60.
Krøll, Slots- og Vaisens-
huus-Præst, 102.
Kroymann, Gods-Inspecteur
319.
Kunstacademiet, 104. 287.
301.
Kvægsyge, 19. 31. 62. 76:
77. 94. 190. 206. 222.
233:39. 250:52. 261.
278. 297.
Køller-Banner, 107. 108.
116. 117. 216.

L.

Lachmann S., Amtmand,
34.
Landbo-Commissionen, 31.
Landetatens Commissariat,
24.
Landhuusholdnings-selskab, 62
Landmaaling, Landmaaler,
oeconomist, 50. 132. 205.
Landmilitairetat, 34. 189:
90. 204:5. 221:22.
Landmilitisen, 30:31. 49.
166. 189:90. 204. 265:
66. 278.
Landphysicat, 322.
Landvæsenet, 18:19. 28:29.
30:32. 48:50. 57:62. 76:
78. 92:94. 132. 147:48.
164:68. 204:6. 221:22.

238.40. 265.66. 267. 278.
83. 297. 310.11.
Landvæsens Collegium, se
General 49.
Landvæsens = Commissionen,
31. 49. 205.
Lange, Justitsraad Post-
directeur 84.
Langebek Jacob, 27. 136.
197.98. 215.
Langeland, 475.
Laug, Laugsaand, Laugs-
samling, 56. 75. 90. 218.
223. 274. 305.
Lehmann, Oberst, 142.
Lehn, Baron og Kammer-
herre, 93.
Lerchner, General-Major,
142.
Lewezau Theodosius,
Stift-Amtmand, 61.
Lewezau Albert Philip,
Stiftamtmand, 151. 170.
Linde, G., Zahl Casserer,
65.
Lindemann, Page, 243.
Lindencrone, Proprietair,
32.
Livsstraffe, 36.
Løts, Løtsvæsenet, 101. 237-
38. 263.64.
Lolland, 159
Løtterier, 36. 73.74. 88.
Lous, Navigations-Direc-
teur, 135.
Lovise, Princesse, 2.
Lovise Augusta, Kron-
Princesse, 83. 108. 116.
270. 288.
Lovson, Etatsraad, 61.
Lucas, Grosserer, 17.
Lund P. M., Kammer-
Deputeret, 7. 43.
Lund-Tønder, Gen. Sold-
kammer-Deputeret, 233.
Lurdorph Bolle, 6. 22.
84. 111. 113. 136. 141.
215. 270.
Lütke v. d., Over-Kammer-
junkker 82.
Lütken Otto, Admiral, 299.
Lütken Frederik, 325.27.
Lybekker Johann Lud-
vig, 198. 235.
Løvensørn Paul, 231.

Løvensørn S., Amtmand,
59.60.

M.

Maal og Vægt, 225. 322.
Maalebrev, 56.
Magasiner Kgl., 29. 175.
Magistrat Kjøbenhavns, 86.
98.99. 119.20. 174.
Malling Ove, Statsmini-
ster, 212. 233.
Mandahl, 95.
Manufactur, se Fabrik.
Marmillad, Over-Beind-
specteur, 24.
Marmor kirken paa Amali-
enborg 89.
Marocco, 27.
Martsfeld Christian, 62. 80.
95.96. 105.6. 131.32. 140.
145. 155. 180. 187. 234.
Masterrade, 68.
Matroser Holmens, 83.
Mechlenburgh, Artillerie-
Officier, 215.
Medicinalvæsen, 19. 21. 22.
52. 65.66. 78. 80.81.
103.4. 137.38. 150.51.
153. 172. 174. 175.77.
193. 195.96. 211. 212.
227. 228. 236.37. 243.44.
253. 255. 256. 257.58.
266.67. 290. 300. 304.
312. 317. 322. 323. 324.
Michas, Prophet, 269.70.
Midler, Umyndiges og of-
fentlige, 30. 148. 151.
158. 171. 172. 191. 193.
94. 208.9. 298. 312.
Moldenhawer, Professor,
Moltkeffe Familie, 5. 23.
Moltke Caspar Herman,
Greve og General-Lieut-
nant 246.
Moltke Christian Frede-
rik, Greve og Hofmar-
skalk, 5. 7. 8. 23. 43. 82.
Moltke U. G., Overhof-
marskalk og Conseils-Mis-
nister, 5. 6. 8. 12. 24.
41. 48. 57. 61. 70.
Moltke Frederik Ludvig,
Greve, 6.
Moltke Christian Mag-

nus Frederik, Greve og General 23.
Moltke Joachim Gottsche, Greve og Statsminister, 23. 42. 54. 68. 117. 119. 126. 139. 140. 142. 158. 161. 198. 204. 251. 271. 279.
Moltke Adam Ferdinand, Greve og Commandeur-Capitain, 68. 69. 161. 62.
Montesquieu, 301.
Morgenstjerne Otto Christoph v. Munthe af, Deputeret i Generalitætet, 302. 3.

Moss, 192.
Mosin, Præst, 21.
Muurprofessioner, 16.
Mählensted, videnskabelig Apotheker, 324.
Müller, Franz Heinrich, Apotheker og den Kjøbenhavnse Porcellains Fabriks Anlægger, 66. 186. 202. 260. 327.
Müller Otto, Friederich, 178. 79.
Münch P. C., General-Krigscommissair, 8. 12.
Münich, Russisk General 225.
Münter, Præst, 102. 114. 180.
Møllethvang, 165 66.
Mønt, 200. 289. 90.
Møsting S., Amtmand 60.
Møsting Sophie Charlotte, Kammerfrøken 370. 71.
Møsting Juliane Marie, Hofdame, 272.

N.

Nathanson, Historiekr. 16. 56. 90. 127. 140. 249. 303. 306. 7.
National-Characteer, 53.
National-Industrie, 281. 82.
Nattefrøier, 224. 240.
Naturaliecabinet, 103.
Neutralitet bevaaned, 231. 32.
Nibe, 76.
Nieblung, Apotheker. 292.
Niebuhr, 37. 38. 136.
Nissen, Raadstuskriver, 48. 61.

Norbamerica, 182. 199.
Norge, 14. 19. 32. 34. 35. 50. 52. 78. 79. 94. 96. 132. 34. 149. 52. 168. 72. 179. 190. 93. 206. 9. 222. 24. 240. 41. 252. 55. 266. 67. 283. 86. 297. 98. 311. 13. 321. 24.
Numsen, Feltmarskalkinde, 110.
Numsen, Oberst, 142.
Numsen C. S., Geheime-raad, 271. 288.
Nyeborg, 14. 304. 5.
Nykøbing paa Falster, 250.
Nyerup Rasmus, 168. 212.
Nylø, 70.

O.

Oculist, 21. 177.
Odel-Odelsret, 94.
Odense, 291.
Ods Herred, 199.
Oeder, 26 53. 57. 58. 77. 83. 92. 94. 120. 132. 133. 137. 179.
Oerg L. C., Amtmand, 60.
Offentlige Sager see Deliquentsager.
Olavides, 268. 69.
Olavsen John, Vice-Laugmand, 37.
Oldenburg, 14.
Oluffen Christian, 58. 274.
Omløbere, 149. 188. 243.
Opfostningshuset, 80.
Oplagsfrihed, 91.
Oppebørselsberjente 88.
Opvartning personlig, 83. 84.
Orslef Michael, fortjent Skolelærer, 108.
Osten v. d' Adolph Steg-fried, Minister, 83. 116. 119. 122.
Osten v. d. Wibe, General-Major, 133. 170.
Ostindisk se Asiat. Comp. Dver-Hygningsdirection, 101. 288.
Overdaad, 131. 314. 15.
Overformynderi see Midler offentlige.
Over-Hofret 50. 51. 321.

Dver, Skattebirection, 7.
157:58. 289.

P.

Paaske, Skipper, 168.
Pager, 82.
Papiirs-Taxter, 218:19.
Papiir, 78. 291.
Paul Petrowitsch, Stors
søiste, 26.
Pauli, Directeur ved Dres
sunds Goldkammer, 84.
118. 126.
Peiman, Ingeniør, 161.
Pelt, Grosferer, 8.
Pension=Pensionister, 88.
Penz G., Oberst, 142. 272.
Pfueg, Major, 93.
Philibert, Boghandler, 127.
Philocosmus, 105:6.
Philodanus, 105.
Piastra Danste, 217.
Pleianstalt, 101.
Pless Scheel Christian Lud
wig, Amtmand, 93.
Ploiar J. L., Consul,
120:1.
Pöirvin S. A., Kammer
jomfru, 181.
Politi, 98. 102:103.
Porcellain, 186. 261.
Portugal, 17. 156:57.
Præsætvaag see Censur.
Præm, Commerce=Depu
teret, 233.
Preussen, 26. 42.
Prinsesfestyr, 14.
Privilegier, 96.
Proeck, Baron og Stifts
amtmand, 63.
Prætorius, General=Zolts
kammer Deputeret, 140.
161.
Psalmebog, 244.
Publicitæt vigtia, 4.
Pörsch, Skriftstober, 247,

Q.

Qvartprocentstat, 44. 73.
144. 283.

R.

Raadvabdam's Fabrik, 29.

Radesygen, 169:70. 193.
Rangcharacter=Ordenstegn,
72.
Rabr, Rjebmand, 250.
Randers, 250.
Rangau=Utscheberg Schack,
Greve af, 18. 35. 72.
107. 108. 116. 119.
Rast, Sproggrandster, 37.
Rasmussen, Professor, 17.
47.
Rathlau=Schack, Statsmi
ster, 113:14. 118. 119.
167. 272.
Reedtz, Kammerjunker, 143.
Regiereshge, 4.
Reiersen S., Holmens Chef.
135.
Reiersen N. C., Grosferer,
219.
Reizenstein, 21. 59. 103.
299.
Rentekammeret, 6. 141.
Renter, 30. 98. 134.
Resewig, 180.
Ret Kongelig, 119.
Retspleien, 20:21. 62:63.
79. 96:98. 172:74. 207.
224:25. 241:42. 267:68.
286: 87. 298:99. 313:14.
321.
Reventlow, Grev Chri
stian Ditlew, udmærket
Rentekammer Chef, 155.
272. 288. 289. 302.
Reventlow Ditlew, Con
seils=Ministerog=Dver=Hov
mester, 1. 6. 7. 24. 27.
42:43. 70. 89.
Reverdil, Cabinets=Secre
tair, 5. 9. 25. 26. 31.
39. 120.
Rheder W. C., Postdirec
teur, 8.
Ribe, 20:21.
Ringkjøbing, 250.
Riisbrigh B. Professor, 230.
Romsdals Amt, 322.
Rosen S. L., Kammerjome
fru, 181.
Rosenrone M. G, Stats
minister, 259:60.
Rosenkrands, S. L., Stats
minister og Dver=Secre

- tair i Sættaten, 8. 9. 10.
25. 70.
- Rosenkrands, Kammerjun-
ker, 22.
- Rosenkrands Holger, Ba-
ron til Rosensund, 31. 61.
- Rosenkrands Werner, Amt-
mand, 60.
- Rosenkrands Niels, Page,
139.
- Rosensen P., Stiftamts
mand, 60.
- Roser Claudius, fortjent
af Fattigvæsenet, 39.
- Rorhe Tyge, 94. 99. 112.
119.
- Rortbøll Friis, Professor,
300
- Rumohr Ditlew Chris-
tian, Commandeur, 11.
- Rusland, 14. 26. 42. 54.
143. 156. 260. 272. 288.
289.
- Ryberg, Grosferer 92. 129.
187. 228:29.
- Ruttermøds-Session, 164.
- Rømeling S. S., Admiral,
11. 68. 116. 117. 119.
135. 182.
- S.**
- Sacken, Russisk Minister,
261.
- Sahl, Professor, 270.
- Saint Germain, 8. 10.
25:26.
- Saldern Casper, Russisk
Minister, 14. 26. 40.
- Salt, Salterier, 43. 76. 91.
203. 234. 284:85. 291.
92. 322.
- Samsøe, se Danneffjold,
- Sarti J., Over-Capelme-
ster, 181.
- Sauabrug, 78.
- Saxtoph Mathias, 137.
212. 243.
- Schack Joachim Otto,
Kammer-Deputeret, 7. 43.
48. 71
- Scheel Georg, Greve, 142.
158.
- Scheel Jørgen, Greve, 7.
- Scheel Holger, Stiftamt-
mand, 72.
- Scheel Jørgen Erich, Stift-
amtmand, 34. 43. 118.
126.
- Scheel Andreas, Amtmand,
60.
- Scheen, 150.
- Schilden, Landraad, 161,
289.
- Schimmelmann Heinrich
Carl, Skatmester, 8. 24.
48. 54. 61. 72. 142. 144.
158. 161. 183. 246. 261.
272.
- Schimmelmann Ernst Hein-
rich, Statsminister, 23.
193. 271. 72. 288.
- Schindel C., Vice-Admiral,
271.
- Schjønning, Sø-Capitain.
298:99.
- Schlegel Johann Heinrich,
212:13. 230.
- Schlegel Johann Frides-
rich Wilhelm, 197.
- Schmettau, Hofdame, 216,
- Schmidt J. L. E., Gene-
ral-Auditeur, 8. 113.
- Scholten J. G., General-
Major, 246.
- Schow, Fabrikant, 45.
- Schon, Cancelli-Deputeret,
97. 113.
- Schrødersee J. L., Post-
directeur, 8
- Schulz S. J., Deputeret i
Krigs-Directoriet, og siden
i Generalitatet, 8. 12.
142. 251. 272.
- Schumacher Andreas, Ca-
binets-Secretaire, 31. 41.
61. 84. 93. 141. 155.
- Schütz, Collegideputeret,
142.
- Schönheider, J. S., Page,
137:38.
- Schönheider J., Page, 138.
- Schönheider, Kammeradv-
kat, 138.
- Schönheider J. C., Bi-
shop, 41. 268:69.
- Sehested, General-Major,
142.

- Seilmager, 273. 305.
 Selveierdønder, 58. 93. 132.
 265. 279.
 Sewel, General-Rubiteur i
 Søetaten, 113. 135. 144.
 Sjette- og Tiende-Penge,
 121. 198.
 Sigt- og Sagfald, 20.
 Sildefiskeri, 192. 221. 306.
 Sitke- og Usden-Varer, 15.
 16. 45. 186. 219. 20. 234.
 35. 261-62.
 Skanderborg, 28.
 Skarlagens Epidemi, 228.
 Skibe, Skibsbygning, Skibs-
 fart-Skipper, 95. 202-3.
 236. 275. 277-78.
 Skiftevasenet, 35-36. 96.
 Skind, se Puder.
 Skolevasenet, det lærde, 196-
 97.
 Slavehandels-Compagnie,
 18. 187.
 Smiger, 112. 325.
 Smith Lars, Professor,
 263-69. 317
 Smith, Notarius Publicus,
 108.
 Sneedorff Jens Schjelde-
 rup, 999.
 Sophie Magdalene, Chris-
 tian d. VI. Enketrønning,
 2. 67.
 Sophie Magdalene, Kron-
 prinsesse, 2. 5.
 Sophie Frideriche, Arves
 prinsens Gemahlinde, 154.
 271.
 Sophie Amalie, Friderik
 den Tredies Dronning, 210.
 Sorø Academie, 103. 299-
 300.
 Sorø Kjøbstad, 158-59.
 Spanien, 27. 275-76.
 Sperling Joachim Ulrich,
 Kammerherre og Staldme-
 ster, 1. 5. 23-24. 39.
 Sporon Benjamin Ges-
 org, 139. 319.
 Sporon, Rector i Rjøge,
 214-15.
 Sprengporten, Svensk Ges-
 sandt i Kjøbenhavn, 68.
 122.
 Spinderi og Baven, 291-323.
 Staalfabrik, 190-91.
 Staffeld, Dver-Staldmester,
 54.
 Staldstue, see Hrenhandel.
 Stampe Senrich, 6. 20.
 31. 32. 36. 61. 84. 87.
 94. 95. 97. 99-100. 113-
 14. 141. 152. 272. 289.
 Stange Hieronymus, Ge-
 neral-Major, 272.
 Statthalder i Norge, 94.
 Statsgjeld, 13.
 Statsraad, see Conseil og
 Geheime.
 Stavanger, 192. 322.
 Stavnsbaand, 166. 167. 239.
 252. 310.
 Stemann Christian Lud-
 vig, Finantsminister, 6.
 7. 48. 61. 84. 142. 161.
 198. 215. 16. 235. 251.
 271. 288. 289. 318. 19.
 Stemann Paul Christian,
 nu Statsminister, 318,
 Stemplet Papiir, 185.
 Stephensen Ole, Amtmand,
 63. 79.
 Stibolt, Es. Lieutenant,
 168.
 Stiftsrevisorer, 208. 320.
 Stokhuset, see Inquisition-
 Commission.
 Storm, Hovmester, 22.
 Stoud J., Deputeret i Ge-
 neral-Toldkammeret, 217.
 233.
 Stout J., Amtmand, 34.
 Straffes Lovgivning, 174.
 Strandet Gods, 174. 195.
 Strandløbere, 91.
 Struensee, og hans Mini-
 strium, 4. 27. 41. 65. 67.
 69-71. 83. 84. 87. 96. 97.
 107 flg. 113. 114 flg. 134.
 137. 174. 195.
 Struensee, Justitsraad, 108.
 114-15.
 Struensee, Lieutenant, 108.
 Sturz, Legationsraad og
 Postdirecteur, 84. 92. 108,
 114. 118.
 Stutteri, 92. 240. 265. 310.
 Stands-Forsamlinger, 58.
 Suhm Peter Frederik,
 104-5. 110-11. 136. 205.

212. 215. 228-29. 300.
316.
Subr J. P., Borgerme-
ster, 99.
Sukker-Sukferraffinaderi, 45.
76. 91. 306.
Sundtolben, 88-89. 216.
217. 248.
Supplicationer, 98.
Sverdfegerlauget, 201.
Sverreg, 26. 72. 133-34.
156. 260
Sviin, Handel med, 204.
Sygdomme, smitsomme, 297.
Syphilisme, 175. 193. 255.
257-58.
Sæbesyderier, 186.
Sæby, 291.
Søegaard, Tobaksspinder,
237. 263.
Søetat, 8. 11. 84. 157. 231.
Søindrullering, 78. 79-80.
Sørensen, Pølebukmester,
168.

S.

Sallotteri, 175. 229.
Sarter, 160. 292-93. 319-20.
Thalbizet, Agent og Gros-
serer, 187.
Thams W. B., Byfoged,
181.
Thyssen M. Amtmand,
170. 171.
Thienen v., Hofdame, 82.
Thodal, Stiftamtmand, 79.
Thort Otto, Statemini-
ster, 6. 13. 22. 24. 27.
53. 70. 74. 80. 89. 113.
116. 118. 119. 272. 289.
Thronhjelm, 63. 78.
Thune, Præst, 77.
Thune C. S., Sø-Capitain,
135.
Thura de Didrich, Com-
mandeur-Capitain, 135.
Thura, Student, 152.
Tiendevasen, Korst, 33-34.
170-71.
Tiendevasen Dansk, 49.
Tjenere, see Dyvartning.
Tobakker-Tobakshandel-Lo-
bakspantning, 32. 55-56.

145. 201. 282-83. 240.
262. 273. 305.
Tode Johann Clemens,
212. 243. 300.
Told = Toldbetjent = Toldbod =
Toldbrulle-Told og Consum-
tionsvæsen, 46. 52. 74-75.
100-101. 103. 126. 149-
50. 189. 203. 217. 235.
236. 281-82. 289-90. 302.
304.
Top S. Statsraad og De-
puteret i Admiralitætet,
68.
Top C. Proviant = Fulb-
mægtig, 135.
Torvedag, 159.
Torvepriser, 131.
Tractater, see Handel.
Trant, Collegideputeret,
161. 204.
Trell, Stadshauptmand, 117.
Treschow, Præst paa Chri-
stiansfeld, 244.
Tripolis, 121.
Trykfrihed, see Censur.
Trymwig, Astronom, 53.
Trøjel Hans Jørgen,
Raadmand, 305.
Tugt- og Manufactur-Huus,
15. 75. 78
Tyveri, 99-100.
Tømmerhandel, 207.

U.

Udfikning = Udflytning,
Bønder-Torbes-og-Gaardes,
49. 92-93. 204. 252. 379-
311.
Udvortes Forhold, 13-14.
26-27. 72-73. 120-26.
143-44. 156-57. 198-99.
216. 231-32. 245-46. 260-
61. 272-73. 288-89 303.
Udne Varer, se Silke.
Umyndige og Mindreaarige,
79. Videre, see Midler.
Universtat, Kjøbenhavns,
137. 226. 258.
Urne J. C., Amtmand,
60.
Urne C., Kammerjunker,
139.
Urtekrammer, 305.

W.

Walløe Saltværk, see Salt.
 Waltersdorff, Comman-
 deur-Capitain, 135.
 Warnstedt, Reise-Staldme-
 ster, 67.
 Wasserschlebe J., Deputeret
 i Commercecolleg. 6. 42.
 Wedel-Jarlsberg, Greve,
 323.
 Wedel-Wedelsborg, San-
 uibal, Hovmester, 5.
 Wedel, Hofdame, 82.
 Wegener, Hofintendant, 82.
 161.
 Wildenrath, General-Krigs-
 commissair, 251-52.
 Wilhelm Henrich, Prins
 af Gloucester, 54.
 Willebrandt, Statsraad og
 Collegiedeputeret, 84, 108,
 114.
 Windekilde, 79.
 Wisbyer, 36.
 Wigendorf Georg Wil-
 helm, i Commerce-Collegi-
 et, 7.
 Wium Henrich, Deputer-
 ret i Søetatens Commis-
 sariat 11.
 Wivert S. W., General-
 Fiscal, 185.
 Wohdorf, Collegi-Depute-
 ret, 142.
 Wohlen, Apotheker, 376.
 Wolff, Præst, 39.
 Worm J., Literator, 37.
 Woyda S., Amtmand, 60.

W.

Walfmølle, 234.
 Waremagasinet, 46.
 Wedel C. C., 182.
 Wedel J., Pensionist, 182.
 Weile, 44.
 Weivasenet, 24. 34-35. 148.
 189. 240. 242-43. 252.
 Vestindiske Gilande og Han-
 del, 16. 29. 47. 56. 73-
 74. 76. 90-91. 130-31.

145-47. 162. 182-83. 184.
 188. 203. 220. 236. 247.
 248-49. 256. 276. 277.
 296. 303. 307-10.
 Veterinairskolen, 104. 153.
 Viborg Tugthuus, 15. 75.
 Videnskaber og Kunster, 21-
 23. 37-38. 52-53. 64-67.
 80-81. 103-107. 136-38.
 152-54. 175-80. 195-97.
 211-15. 226-29. 243-44.
 256-59. 268-70. 287. 299.
 301. 316-18. 324-25.
 Videnskabselskab, 38. 64.
 179. 215.
 Vragbare Vdevarer 47.
 Vægt og Maal, see Maal.

Y.

Yves, Marskalk, 73.

Z.

Zimmer J. S., Sø-Lieut-
 nant, 135.
 Zoega, classiff Oldgrand-
 fter, 38.
 Zoega Johann, Finants-
 Deputeret, 251.

Z.

Zdevarer, vragbare.
 Zegteskab, 80, 98. 195.
 Zembedsmand, Korffe, 33.
 Zrebo, Consul, 121.
 Zrøboer, 159.

Z.

Zrsted Anders Sandse,
 36. 97. 197.
 Zsterlandffe Reiser, 37.
 Zsterssifkerie, 28-29.
 Zsterssiff-Guineiff Handels-
 compagnie, 277. 296.
 Zsterssiff Handel, 249.
 Zrenhandel, 194. 203-4.

Trykfeil.

Side 7 Linie 6 Bierregaard, læs: Berregaard og
saaledes, hvor dette Navn oftere fo-
rekommer

- 11 — 10 Rømling l. Rømeling.
- 31 — 7 denne l. den.
- 49 — 1 nuderlagde l. underlagdes.
- 54 — 15 tein l. trai.
- = — 16 coueonne l. couronne.
- = — = Dannemare l. Danmark.
- 87 — 4 f. G. mægtelig l. unægtelig.
- 192 — 9 poliske l. politiske.
- 105 — 5 f. G. Philodomus l. Philodanus.
- 114 — 12 Månther l. Månter.
- 156 — 4 f. G. Riger l. Rige.
- 191 — 15 mod l. med.
- 214 — 10 f. G. cario l. cacio
- 222 — 13 Længstblivende l. Længstlevende.
- 230 — 12 Kirketep l. Kirketerp.
- = — 4 Sindheldi l. Sindheldei.
- 261 — 2 Saacken l. Sacken.
- = — 7 f. G. circia l. civica.
- 370 l. 270.
- 371 l. 270.
- 285 — 10 f. G. Stiftamtmanden l. Stiftamtmen-
dene.

